

Wirdt mir gütlich
26. Januar 1771
Wirdt 4. 76

Dittmann

Sz
a 67

JOACHIMI HENRICI CAMPE
R O B I N S O N
SECUNDUS.

Tironum causa latinitate donatus
a
PHILIPPO JULIO LIEBERKÜHNIO,
nunc denuo recensitus et copiosiori
indice instructus
a
LUDEVICO FRIDERICO GEDIKE.

Dittmann

ZÜLLICHOVIAE
sumtibus haeredum N. S. Frommanni.

1789:

(Preis 14 Gr.)

220634 I

*Philippus
Humboldt*

PRAEFATIO

PRIORIS EDITIONIS.

Quo potissimum consilio hunc librum latine vertendum susceperim, satis a me tum expositum est, cum hoc meum institutum publice indicavi. Nunc superest, ut de ratione, quam in eo perficiendo, secutus sim, nonnulla addam, cum ad illam contra iniquorum judicia defendendam, tum ad rectum hujus libri usum accuratius describendum.

Ac primum quidem operam dedi, ut admirabilem illam Campiani Robinsonis perspicuitatem atque simplicitatem, quantum ejus fieri posset, vertende exprimerem. Ex quo factum est, ut nonnullis

PRAEFATIO

in locis ubertatem quandam in dicendo concinnae brevitati, nec tamen sine idonea causa, praeferrem. — Verae elegantiae, quae profecto a simplicitate non abhorret, hactenus fui studiosus, ut hunc libellum eum multis aliis nuper conscriptis, qui tironibus legendi traduntur, conferre audeam; quamquam hoc mihi non arrego, Robinsonis mei latinitatem ad veterum auctorum puritatem atque elegantiam accedere. Neque vero hoc quenquam, qui quidem idoneus et aequus sit arbiter, in eo libro aut expectaturum, aut postulaturum puto, qui tot novis rebus, apud romanos plane inusitatis, abundet. In quibus exprimendis linguae latinae rationes quam proxime quidem secutus sum; ingenue tamen profiteor, nonnulla duriora talibus in locis apud me reperiri, quae vernaculae linguae indolem sapiant.

In universo autem opere, *Gesneri*, viri immortalis, Thesauro Romanae linguae ita usus sum, ut semper ejus auctori

PRIORIS EDITIONIS.

etoritate meam dicendi rationem confirmarem. Neque hoc non meam operam, molestam sane illam atque taedii plenam, saepius levavit, quod inter eam quandam quasi familiaritatem cum praeclaro isto omnis humanitatis et antiquae eruditionis thesauro contraxi, magnaue cum jucunditate, et utilitate immensas latinae linguae copias, a Gesnero expositas, perlustravi. In quo saepe miratus sum, atque etiam indignatus, in Germania ipsa, quae illum praeceptorem humanitatis merito veneratur, nostra aetate reperiri, qui de laudibus bene meritis tanti viri detrahant, qui divinum illud Gesneri ingenium, immensa eruditione veraque humanitate excultum spernant, qui subtilitatem et elegantiam doctrinae in eo desiderant.

Tironibus vero hunc librum, etsi intellectu facillimum, non ante tradendum puto, quam v. c. *Gedikii*, viri celeberrimi mihiq; amicissimi, libellum egregium, aut alium ejusmodi librum ele-

mentarem, studiose perlegerint. Eo enim consilio hic meus est scriptus, ut tirones lectione tantum non cursoria in eo celerius procederent, neque nimis etiam Grammaticis rationibus impederentur. Quod si vero ita instructi ad Robinsonem accesserint, fieri non potest, quin magna cum voluptate in eo legendo versaturi sint. Tanta enim est hujus libri praestantia, tanta ad animos puerorum alliciendos atque tenendos vis, tanta in eo rerum utilissimarum, atque jucundissimarum copia, ut ex immanfa ista librorum pueris scriptorum farragine, quae Germaniam hodie inundat, quem illi anteponam, nullum, quos vero comparem, paucos inveniam. Quam ob rem spero etiam, atque confido, hunc librum vere aureum insita sua, cum ad ingenia puerorum acuenda et nutrienda, tum ad animos eorum ad honestatem pietatemque formandos, praestantia tantam utilitatem tironibus esse praestitutum, ut si quid forte a vera latinae linguae elegantia alienum in versionem meam irrepserit

PRIORIS EDITIONIS.

rit, quod ad illos quoque redundet, ejus utilitatis magnitudine hoc damnum satis compensatum videri possit. Quod si quis vero mihi objiciat, illud utilitatis genus a lectione Robinsonis vernaculi potius expectari debere, hoc equidem facile concedam. Neque tamen nihil ad istam augendam conferre debet, egregium hunc librum latinis verbis expressum iterum studiose legisse; neque illum unquam satis pueris commendari posse puto, cum illi novitatis studio ducti a praestantissimis libris vernacula lingua scriptis ad alios, minus forte egregios, sed novos, properare soleant. Si igitur hoc Robinsoni latinitate donato contigerit, ut inter libros scholasticos referatur, tum certe majorem, atque diuturniorem utilitatem ex ejus lectione redundaturam esse existimo. —

Indicem latinitatis conficiendum tradidi *Gedikio* meo, Friderici fratri, Professori Elisabethaneo, quoniam equidem variis negotiis impeditus fui, quo minus meam ipsius operam in eo collocarem.

PRAEFATIO

Neque hunc laborem defugit vir humanissimus mihiq̃ue conjunctissimus, cui plura majoraq̃ue debeo, cum in vita publica, tum in privata, quam hoc loco exponere mihi licet. Qui quidem in eo negotio ita versatus est, ut nihil fere in indice notaret, atque explicaret, nisi quae a vernaculae linguae rationibus aliena sunt, aut in quibus tirones, quanquam Lexico adhibito, haerere solent, cum propter varietatem significationis, tum propter peculiarem latinae linguae indolem. Neque etiam plura a nobis promissa sunt, neque ab indice *latinitalis*, non verborum, plura expectari possunt. Etenim si omnes ac singulas voces, aut etiam rariores, quae in hoc libro occurrunt, notare voluissemus, in nimiam molem, neque illam necessariam ac utilem, ille excrevisset. Nihilo minus tamen spero, tirones libelli Gedikiani copiis praeparatos, atque Lexico idoneo instructos, multo cum fructu hunc indicem adhibituros esse.

PRIORIS EDITIONIS.

Si vero sint, qui universam hanc meam Robinsonis latine vertendi rationem vituperent, aut nimis severe illam judicent, eos rogo, ut unam alteramve ejus libri plagulam vertere instituant. Denique fateor, istam operam nostram in illud vitae meae tempus incidisse, quod infinitis negotiis curisque me ita districtum tenuit, ut in ea perficienda mihi ipse satisfacere raro potuerim. Neque tamen pluribus de causis illam diutius differre licuit. Dabam Vratislaviae die **xxv. Febr. cIdccclxxxv.**

Ph. J. Lieberkühn.

Inspector scholarum Vratislaviensium

Rector et Professor Gymnasii

Elisabethani.

PRAEFATIO

NOVAE EDITIONIS.

Marte Cum post obitum Lieberkühnii mei, qui
fato praemature et acerbo hoc anno suc-
cumbens, ut omnibus, qui rei litterariae,
praesertim paedagogicae bene cupiunt, ita ex
multis amicis mihi maxime flebilis occidit,
huius libelli denuo recensendi atque ad usum
destinatum emendandi laborem, quem pro-
prio ~~morte~~ *Marte* absolvere statuerat vir, quamvis
morbi vi misere depressus, diligentia tamen
et insigni assiduitate nunquam deficiens, mihi
demandatum suscepissem, qua ratione optime
haec altera editio vere emendatior atque ad
tironum usum accommodatior in lucem prodire
posset, diu multumque mecum reputavi.
Atque me quidem, primum multa in Robin-
sone latino, non dico, corrigere, quod for-
san arrogantis foret, sed mutare conantem,
atque novam magna ex parte, vernaculi ser-
monis legibus minus obstrictam versionem
elabo-

PRAEFATIO

elaboraturum consilio jam incepto deterruit cogitatio ista, fieri posse, ut nova forma indutus Robinson iis tironibus, in quorum manibus prius editus huc usque versatus fuerat, quorum quidem haud exiguum numerum esse scio, tanquam peregrinus appareret, ut superbiens usurpator, illum antiquiorem, in plurimis scholis jam diu civitate donatum, nunc tanquam inutilem ejecturus. Itaque aliqua tantum correctoria opera in Robinsone Lieberkühniano adhibita, haud adeo multis in locis, quae aut in singulis verbis, aut in ordine orationis partium disponendo, aut in toto sermonis habitu praecipue vernaculae linguae genium redolere videbantur, interdum quoque non tam interpretis quodam errore et incuria, quam operarum nimis festinato labore typographico, spuria et a Romano idiomate abhorrentia in textum irrepsent, resecai atque cum aliis commutavi, sic et Robinsoni ipsi, et studiosae juventuti optime consuli ratus.

Vocabularium autem, priori editioni additum, angustioribus limitibus circumscri-

NOVAE EDITIONIS.

ptum ad usum libelli non sufficere cum multi rei periti judicassent, ut nunc copiosius et largiori penu instructum discantibus tradi posset, neque Lexici cujusquam subsidio destitutis pueris, totius dulcissimi operis legendi copia deesset, curavi, easdem ceterum rationes secutus, quas in prolixiori praefatione expositas video. Quod reliquum est, ut hic Campianus libellus, inter multos similes facile princeps, in posterum, ut hucusque, ad mentem puerilem sapientiae praeceptis imbuendam animumque virtutis studio emendandum majori in dies utilitate adhibeatur, nec non ejus lectione primi gressus tironum ad adyta latinae musae, plerumque aspera dumeta spinasque non sine horrore quodam perrepentes, expeditiores et non omnis gaudii expertes fiant, enixissime opto, atque si qualiscunque mea opella ad hunc finem assequendum aliquantulum profuerit, operae pretium quodammodo fecisse jure meo mihi videbor. Dabam Vratislaviae, ipsis Idibus Octobris, MDCCLXXXIIX.

L. F. Gedike,

Professor Gymnasi Elisabethani.

ROBINSON SECUNDUS.

Fuit quondam familia satis numerosa parvulorum, et adulatorum hominum. Coniuncti erant partim naturae vinculis, partim mutua caritate. Pater, et materfamilias universos amabant, velut proprios liberos, quanquam sola Carolina, omnium natu minima, eorum filia genuina erat. Eodem animo praediti erant R... et B... amici eorum. Vivebant autem in horto, prope portas Hamburgi.

Hujus familiae symbolum erat: *Ora, et labora!* neque quisquam in ea aliam felicitatem cupiebat, nisi quam vita ex hoc praecepto instituta praestaret. Sed inter labores, et perfecto opere omnes optabant audire, quod ipsos sapientiores, et meliores redderet. Tum pater iis de variis

rebus, et hominibus narrare solebat, liberi autem
lubenter, et attente eum audiebant.

Illarum narrationum vespertinarum una est,
quæ sequitur, Historia Robinsonis Secundi, quam
pater, cum putaret fore plures pueros, qui eam
legere cuperent, litteris mandavit, atque typis
exarandam curavit.

Sed exponendum mihi superest, quidnam hanc
narrationem praecefferit! — „Nonne, pater, de-
nuo nobis aliquid narrabis?“, Theophilus rogat
sereno quodam vespere aestivo. — „Lubenter
equidem, respondet pater, an vero vespera tam
iucunda non nisi per fenestras fruamur? Agite,
recumbamus in gramine isto!

Euge! euge! omnes conclamant, et sic exul-
tantes domum relinquunt.

VESPERA PRIMA.

THEOPH. Hicne pater?

PAT. Euge! Sub hac ipsa malo!

NICOL. Egregie! — Omn. Egregie! Egregie! (*exultant, et manibus plaudunt.*)

PAT. Quid autem faciendum putatis, dum vobis aliquid narro? Non enim credo, vos hic plene otiosos assidere velle!

IOH. Hem! si modo aliquid negotii habemus!

MAT. En pisa explodenda! en fabas Turcicas destringendas! cuinam lubet?

OMN. Mihi! mihi! mihi!

THEOPH. Ego, et Carolina mea, et tu Friderice — nos pisa explodamus! nonne?

CAROL. Minime equidem, pace tua, Theophile! Absolvenda est mihi antea catenula mea, quam Mater me docuit.

THEOPH. Euge! nos ambo itaque! Cedo, Friderice, asside hic.

AMIC. R. . . Ego socius vestri laboris ero (*jungit se iis in gramine.*)

AMIC. B. . . Et ego vestri! o reliqui! Placeone vobis?

DIETER. Vehementer places! Hic satis amplum spatium tibi superest! Praeclare! Iam videamus, quisnam stringendo vincat!

PAT. Ita confidatis, velim, ut solem occidentem spectare possitis! Lucundissimum hodie nobis praebebit spectaculum! (*Omnes recumbunt, et opus*

4

inchoant) — Agite! o mei liberi, historiam sane mirabilem hodie vobis narrabo! Iam arrectis crinibus, jam summa cum voluptate me audietis!

THEOPH. Hem, sed noli nimis tristitia narrare!

CAROL. Bene mones Theophile! Audivistine pater? Alioquin enim plorabimus inviti.

IOHAN. Hui! Tacere! Pater optime iudicabit!

PAT. Nolite hoc timere, o mei! Equidem ita faciam ne nimia tristitia afficiamini!

Fuit olim Hamburgi vir quidam, cuius nomen erat Robinson! Habuit tres filios, ex quibus natu maximus, qui militiae nomen dederat, in proelio quodam cum Francogallis commisso cecidit.

Alter, qui litteris operam dabat, cum forte imprudentius aquam frigidam bibendo vehementer incaluisse, tabe correptus diem supremum obiit.

Iam parentibus praeter minimum natu, qui, nescio qua de causa, Crusoe appellabatur, nullus supererat. Sed in eo omnem spem suam ambo collocaverant, quippe qui iis unicus esset. Cariorum eum ipsis oculis suis habebant: sed amor eorum stultus erat.

THEOPH. Quid hoc significat, pater?

PAT. Statim intelliges! Nos, uti scitis, vos quoque amamus; sed eam ipsam ob causam laboribus vos assuefacimus; multaue tam jucunda, quam utilia scitu vos docemus; scimus enim, haec unice vos bonos, beatosque redditura! Sed Crusoei parentes secus fecerunt; filiolo omnia indulserunt, qui quidem cum ludere, quam discere mallet, dies integros lusit, atque parum aut nihil didicit. Hic est, Theophile, amor iste, quem nos stultum appellare solemus.

THEOPH.

THEOPH. Ehem! nunc intelligo!

PAT. Itaque parvulus Robinson neglectus adolevit! Pater optabat, ut mercaturae se addiceret; sed haec ei displicuit; se male, ait, orbem terrarum peragraré, ut quotidie nova audire, et videre posset. — Stultum sane consilium homuncionis! Quid enim in tanta omnium rerum ignorantia, Crusoeus noster peregrinando proficeret? Quicumque apud exterarum gentes rem suam bene agere vult, eum oportet multarum rerum peritum esse! Sed hoc Robinsoni nondum in mentem venerat. Iam annum aetatis decimum septimum attigerat, plurimum vero temporis discurrendo consumserat. Quotidie autem patrem urgebat, ut ab eo peregrinandi veniam impetraret. Pater respondit, stultum esse hoc consilium, neque illi aurem praebuit. „O mi fili, mater tum exclamare, quaeso te! Manecas in patria et honestum victum quaeras. „Filius autem non obedivit; sed cum forte apud portum more suo discurreret, quemdam ex aequalibus conspexit, nautae filium, qui in eo erat, ut cum patre Londinum navigaret. Sodalis itaque eum interrogat: an socius itineris esse velit? Lubenter equidem, ait Crusoeus; vereor autem, ut parentes hoc mihi permittant! — Hui! respondet alter, audendum tibi est facinus; temere proficiscendum est! Post tres hebdomades reduces erimus; parentibus vero nuntiandum curabis, quoniam terrarum concesseris! Careo autem pecunia, ait Crusoeus, — Nihil refert, alter excipit; ego tibi omnia in itinere suppeditabo!

Robinson noster re paululum deliberata, illico alteri dextra data exclamat: „Euge, commilito, vehor tecum; sed confestim navem conscendamus! „ — Tum cuidam mandat, ut horis aliquot elapsis

patrem conveniat, eique nunciet, filium in Angliam aliquantisper profectum, mox rediturum esse! Quibus peractis ambo sodales navem conscendunt!

IOH. Fi, impudentem hominem!

NICOL. Magnopere ab ejus moribus abhorreo!

AMIC. B.... Recte judicas, Iohannes! Impudenter sane hoc fecit; sed miseret me stultitiae ejus! Ego vero gaudeo perpauca liberos tanta stultitia esse, ut, quid debeant parentibus, nesciant.

NICOL. An vero nonnullos ejus similes invenisti?

AMIC. B.... Neminem, quod sciam! Sed certissime scio, tales pueros nunquam non se ipsos infelices reddituros.

IOHAN. Sed videamus, quidnam Robinsoni acciderit?

PAT. Nautae anchoras solvunt, velaque tendunt; ventus navim agitare incipit, praefectus navis sex tormentis bellicis explosis urbi valedicit! Robinson cum sodali in stega erat, insaniens fere prae laetitia, quam ex itinere instanti capiebat. Coelum serenum erat, ventus adeo secundus, ut brevi Hamburgum oculis eorum se subduceret. Postridie Ricebuttelium littus legunt, ubi Albis in mare effluit. Tam Oceano se committunt! En vero Robinsonem nostrum admiratione perculsum, cum praeter aerem, et aquam nihil ante se conspiceret! Terra continens paullatim e conspectu ejus recedit. Iam praeter ingentem illam Pharum, quam Hamburgenses in insula sancta exstruxerunt, nihil conspici potest. Iam ille quoque evanescit, Robinson autem supra se nihil nisi coeli convexa, circa se nihil nisi aquam videt.

THEOPH. Admirandum sane spectaculum!

AMIC.

AMIC. R... Quod tu brevi forsan videbis! —

THEOPH. Hem, eone proficiscemur?

AMIC. R... Siquidem attente nos Geographiam docentes audiveritis, ut intelligatis, quaeenam via eligenda sit eo proficiscentibus. —

PAT. Quin, si laboribus perferendis, et temperantia victus corpora vestra ad tolerandas hujus itineris molestias in dies fortiora reddideritis; fieri quidem potest, ut vobiscum Travemundam ambulemus, ubi mare Balticum incipit.

OMN. Hui! Hui!

PAT. — ut ibi navem conscendamus, atque aliquot milliaria in altum tendamus.

Tum omnes exsiliunt, patris collum, et genua amplectuntur, laetitiamque suam exultando, et plaudendo exprimunt.

MAT. Num vero me quoque vobiscum ducetis?

CAR. Euge, si quidem tanto itineri pedes tui pares sint! — Sed longa est via — nome pater? — longior forte, quam quae Wandsbekiam ducit, ubi Claudius optimus habitat cum altero, qui amplas aedes, et amplum hortum possidet. — Hem! quantus, quantus ille est! Multo sane major nostro horto; fui quondam ibi, meministine pater? Tum, cum in campis lapillos versicolores quaesivimus. —

PAT. Et rusticum arantem vidimus. —

CAR. Euge! et officinam fabri ferrarii intravimus, viae viciniam. —

PAT. Atque molam alatham conscendimus —

CAROL. Eja, ubi ventus mihi pileum abstulit;

PAT. Quem tibi molitoris puer reddidit.

CAR. Frugi sane puer! ain' tu, pater?

PAT. Quam maxime: qui quidem nobis plane ignotis statim officium praestiterit!

CAR. Tu quoque ei dedisti pecuniolam!

PAT. Dedi equidem! Probis enim hominibus, qui aliis gratum facere amant, quilibet gratiam referre studet! — Sed obliti sumus Robinsonis nostri! Properemus itaque, ne e conspectu nostro plane se subducatur. Velocissimus enim ejus cursus est!

Fuerat quidem proficiscentibus per duos dies continuos coelum serenum, ventus secundus. Tercio autem coelum nubibus tegitur, et sensim obscuratur; ventus plenis buccis flare incipit. Iam fulgura coruscant, totumque coelum flammis redundat; jam tenebrae densissimae ingruunt, neque tonitruum fragor cessat; imber torrenti similis de coelo ruit, mare procella horribili agitato aestuat, fluctus in altitudinem tectorum extumescant!

Eheu, horrendum visu! Navis alternis vicibus, sursum deorsumque agitur! Iam ingenti fluctu in nubes tollitur, jam profundo mergitur! Nunc hoc, nunc illo latere subversa nititur! Quantus, quaeso, strepitus antennarum, et funium! Quantus in navi tumultus! Nemo enim pedibus se continere poterat, quin illico subverteretur! Robinson noster, invetus quippe tantae calamitatis, vertigine corripitur, adeoque male afficitur, ut animam expirare videretur! Hic enim est, quem vocant, morbus nauticus!

IOH. En justam hominis poenam!

PAT. "Heu! parentes optimi! heu!" iterum, iterumque exclamavit; Nunquam vos revisam! O me impudentem! qui vobis hanc luctum excitaverim! — Crac! Crac! auditur repente in Stega!

Bone

Bone Deus! exclamant nautae, sis nobis propitius! Tum expallescunt, et desperant de salute! "Quidnam accidit... Robinson terrore exanimatus exclamat! Vae nobis! respondent nautae, perimus! Anterior malus fulmine ictus cecidit, medius autem tantopere convulsus est, ut illum quoque detruncari, atque e navi extrudi oporteret! — Perimus, eheu! novus clamor tollitur ex inferiori parte navis! Dehiscit navis; aqua ad quatuor pedum altitudinem navem complet.

Robinson, qui in cubili nautico humi sedebat, his auditis retrorsum collapsus, animi deliquio opprimitur. Reliqui ad anclas accurrunt, ut navem, si fieri possit, supra aquam retineant! Tandem nauta accurrens eum convellit, atque exclamat: num tu solus otiosus jacēbis, dum ceteri laborando defatigantur! Itaque se corripuit, licet infirmissimus atque machinam tentavit. Praefectus interim tormentis aliquot explosis, navibus, si quae forte non longe abessent, significavit, se magna calamitate opprimi. Robinson noster, qui quidem hujus fragoris causam ignoraret, navem ruptam esse putans iterum exanimatus est! Nauta igitur, qui ei succedebat, pede eum trudit, atque mortui similem negligit.

Iam omnes pro virili aquam exhauriunt! sed ea nihilominus augetur, ita, ut universi mortem instantem timeant! Ejiciuntur quidem ad navem sublevandam omnia, quae minus necessaria essent, tormenta, vasa, cistae, etc. — Sed nihil his omnibus proficitur.

Dum haec geruntur, in alia navi sonitus tormentorum, ad significandam calamitatem explosorum auditus erat. Scapha quoque inde emittitur, ad conservandos saltem navigantes. Sed altitudo fluctuum impedit, quo minus ad navem labefacta-

tam accedere posset. Hactenus tandem juncta est puppi, ut iis, qui in ea essent, funis porrigeretur, cujus ope ratis amica tandem attracta est. Robinson quoque, qui pedibus se tenere non valebat, a quibusdam nautis, quos ejus miserebat, in eandem conjectus est.

Vix paullulum a navi secefferant, cum in conspectu eorum undis illa obrueretur. Tempestas nunc furere desiit; quae quidem antea cymbam tot hominibus oneratam subversura fuisset. Innumeris tandem periculis exhaustis navi primariae juncta, in eamque recepta est.

THEOPH. Hem! laetor ex animo de salute miserorum istorum!

NICOL. Equidem magnopere eorum causa timui!

CAR. Iam resipiscet noster homo, neque in posterum simile facinus audebit!

MAT. Resipiscet sane!

DIETER. Quonam autem inde evasit?

PAT. Navis, quae eum cum ceteris receperat, Londinum tendebat! Quatuor diebus elapsis ad Ostium Thamesis pervenit, neque ita multo post apud Londinum anchoras jecit.

FRIDER. Quid hoc significat, quod tu dicis *ostium Thamesis*?

AMIC. R. . . Thamesis fluvius est. Albi similis, prope Londinum in mare influens. Loca illa autem, ubi Fluvii Oceano se jungunt, eorum ostia dicuntur.

PAT. Nunc omnes, ac singuli in terram escendunt, atque salute recuperata laetantur.

Iam Robinson noster satis negotii habuit in spectanda immensa urbe Londino. Itaque neque praeteritorum memoria, neque futurorum contemplatio ejus mentem subiit. Tandem venter eum admonuit, cibus opus esse, siquidem in ingenti hac urbe vivere vellet! Adiit itaque praefectum ejus navis, quae ipsum advexerat, eumque rogavit, ut se focium mensae adhiberet. Ille vero eum lubenter hospitio excepit. Hospes inter prandendum Robinsone nostro quaerit, quo consilio et quid facturus huc venerit? — Tum Robinson ingenue fatetur, se animi causa, et insciis parentibus hoc iter fecisse, jam autem plane consilii inopem esse! „Insciis parentibus tuis? “clamat nauta exterritus, cultro manu excidente.“ Bone Deus! cur equidem hoc antea non resciveram? Crede mihi, juvenis temerarie, si hoc Hamburgi cognovissem, nunquam te mecum duxissem, vel si magna auri pondera mihi pollicitus esses!

Robinson erubuit, atque oculos demisit. Bonus autem nauta facinoris magnitudinem ei exponere pergit, dicens, se certo scire, illum nunquam ex optata felicitate frui posse, donec resipuisset, atque a parentibus veniam impetravisset. Robinson vehementer commotus flevit.

Sed quomodo mihi nunc consulam? singultans tandem rogat. Quomodo tu tibi consulas? respondit praefectus navis, — Ad parentes tuos reversus, genua eorum supplex amplecteris, atque peccati veniam eos pie rogabis!

CAR. En virum magnae probitatis! ain' tu, pater?

PAT. Fecit ille, quod unumquemque facere oportet, qui quidem alium peccare videat; juvenem ad officium reducere studuit. — „An vero, Robinson

Robinson eum interrogat, tu me Hamburgum reduces? Egone? respondit nauta; oblitusne es navem meam periisse? Equidem non ante revertar, quam opportunitatem nactus fuero, aliam navem comparandi; sed hoc te diutius, quam par est, morabitur! Tu potius primam quamlibet navem, quae hinc Hamburgum tendit, conscendes, ne unius quidem diei mora interjecta!

Sed plane careo pecunia, excepit Robinson. En quatuor Guineas, nauta respondit. —

THEOPH. Guineas! quid hoc rei est?

PAT. Monetae sunt Anglicae, Theophile; aureae vero, Ludovicis nostris aureis similes. Sex Thalerorum fere pretio veniunt, domi tibi ejusmodi monstrabo.

IOH. Quin tu pergis! pater!

PAT. Ecce, respondit itaque bonus nauta, ecce aliquot Guineas, quas tibi commodabo, licet jam ipse iis aegre caream. His tu adjutus ad portum te confer, atque societatem itineris in nave quadam tibi quaere! Si te vere poenitet flagitii tui, deus jam tibi feliciorum cursum dabit, quam nobis huc proficiscentibus dedit. „Tum benevole eum amplexus, atque iter faustum ipsi precatus est. — Robinson abiit!

NICOL. Hem! jam ne domum redit? Equidem putavi, nunc demum ad rem ventum iri.

MAT. Num vero displicet tibi; o bone, Robinsonem ad parentes suos reverti, qui sine dubio de ejus salute valde solliciti erunt?

AMIC. R. — At vero etiam, nonne laetaris, eum injuriae commissae poenitere, atque resipiscere?

NICOL. Laetor equidem; sed sperabam, nos nunc lepidissimas res audituros esse!

PAT.

PAT. Ille vero domum nondum rediit! Audiamus itaque, quid postea ei acciderit? Dum enim ille ad portum vadit, variae cogitationes animum ejus subeunt. Quomodo parentes mei me redeuntem excipient? „Secum tacite loquitur, Castigabunt sane propter facinus tam impium! Sodales vero ceterique tribules me irridebunt, quod tam cito redierim, vix aliquot plateis Londini conspectis!„ — Cogitabundus restitit. Nunc proficisci tergiversatur; nunc meminit nautae, qui dixisset, ipsi omnia mala impendere, nisi ad parentes reversus esset. Diu dubitans, quidnam consilii caperet, tandem ad portum pergit. Ibi autem summa cum voluptate animadvertit, nullam adesse navem, quae Hamburgum tendat. Qui autem eum hac de re certiores fecerat, e praefectis earum navium erat, quae ad Guineam proficiscuntur.

FRID. Quinam isti homines sunt?

PAT. Hoc tibi Dietericus exponet; qui eos probe novit.

DIETER. Meministine ejus terrae, quam Africam vocant? Altera ejus ora —

FRID. Ora?

DIETER. Ea pars scilicet, quae mari adjacet — en! mappas meas compendiaras opportune teneo — hic tractus terrae, qui se deorsum curvat, ora Guineae appellatur!

PAT. Nautae vero, qui eo proficiscuntur mercaturae causa, inde nomen duxerunt! Ex iis ille quoque fuit, quocum Robinson noster tum locutus est.

Hic quidem vir Robinsonis confabulatione delectatus, eum invitavit, ut navem secum conscenderet.

ret,

ret, atque aquam calidam Theae succo infectam sorberet; cui ille lubenter morem gessit.

IOH. Num vero praefectus ille germanice loqui poterat?

PAT. Oblitus eram dicere, Robinsonem jam Hamburgi opportunitatem invenisse addiscendae linguae Anglicae, quae quidem jam ei in Anglia versanti magnam utilitatem praestitit.

Praefectus navis cum audivisset, eum flagrare cupiditate peregrinandi, atque vehementer dolere, quod tam brevi tempore elapso Hamburgum sibi revertendum sit, Robinsoni auctor fuit itineris ad Guineam faciendi. Quo audito noster homo primum obstupuit; sed cum praefectus ei demonstrasset, iter hoc fore jucundissimum, se eum consuetudinis causa gratis excepturum, atque ei omnia suppeditaturum, ipsum autem non contemnendas fortunas hoc itinere acquiriturum — tum subita cupiditate proficiscendi abreptus, omnia neglexit, quae eum bonus nauta Hamburgensis monuerat, quaeque facienda paullo ante in animo habuerat.

Sed paullatim re cogitata, equidem ait, praeter tres Guineas nihil pecuniae habeo! Quid tandem his paucis emam, ad mercaturam eo loco faciendam, quo tu tendis? Commodabo equidem tibi, respondit praefectus, sex alias Guineas! His omnibus tantas fane merces emere poteris, quantae tibi sufficiant ad idoneas divitias in Guinea acquirendas, modo fortuna mediocri utamur!

Quid autem his mihi comparabo! Robinson interrogat. Meras nugas! nauta respondit! Coralla vitrea, cultros, ascias, forfices, sclopeta, taenias, etc. — quibus nigri Africae incolae tantopere delectantur, ut tibi auri, eborisque copiam centies majorem pro iis daturi sint.

Iam

Iam Robinson diutius sibi temperare non potuit, quin parentum, amicorum, patriaeque oblitus exclamaret: Euge! vehor tecum! Agedum! respondit praefectus, et dextris junctis itineris societatem paciscuntur.

IOH. Nunc equidem plane stultum illum Robinsonem negligam, quantacunque calamitate opprimatur!

PAT. Tu eum plane negliges Iohannes?

IOH. Omnino, pater! Cur enim stultus ille denovo pietatis erga parentes immemor est? Nonne deus hominem tam impium poenis afficiat?

PAT. An vero ille, qui quidem eo usque miseriae pervenit, ut parentum oblivisci, atque a deo nisi poenis immixtis corrigi non possit misericordia tibi indignus videtur? Ille quidem auctor est omnium malorum, quae ei contingent; sed nonne eo miserior est? O mi fili, incolumem te nosque omnes numinis benignitas fervet ab acerbissima ista calamitate, quae eos opprimere solet, qui sentiant se ipsos miseriae suae auctores esse! Sed ubicunque ejusmodi miserum invenerimus, semper pie cogitabimus eum hominem esse, eum a felicitatis via aberrasse, atque fraterna pietate commoti deum optimum maximum lacrimantes pro ejus salute precabimur. —

Tum omnes paullulum conticuerunt, donec pater ita perrexit:

Robinson itaque novem Guineis suis adjutus ad urbem properat; comparatque ex iis rebus, quarum emendarum praefectus ei auctor fuerat; tum in navem transportandas curat. Diebus aliquot elapsis, ventoque secundo oborto praefectus navis anchoras solvi, atque vela ventis dari jussit.

DIE.

DIETER. Quanam autem via illis capiendâ erat ad Guineam tendentibus.

PAT. En mappas tuas Geographicas! Cedo, monstrabo tibi! Ecce Londino profecti Thameſi uſque in Oceanum Germanicum vehuntur; tum verſus Occidentem tendunt, atque per fretum Caſeſium, Canalem quem dicunt, intrant. Inde Oceano Atlantico ſe committunt, atque inſulas Canariâs, et Promontorii viridis legunt, donec ad iſſam oram, quæ Guineæ dicitur, appellant.

DIETER. Sed ubinam ejus loci navem appellent?

PAT. Iſtic fortâſſe, apud Promontorium Corſo, quod quidem Anglorum eſt.

MAT. Sed tempus erit nobis quoque, vela faciendi, atque menſæ appellendi. Sol jam diu occidit!

THEOPH. Minime equidem eſurio!

CAR. Ego quoque audire plura mallem!

PAT. Cras, cras audiemus, o mei! quid Robiſoni porro contigerit. Iam ad coenam eamus!

OMN. Ad Coenam, ad coenam, ad coenam!

VESPERA SECUNDA.

Proxima vesp̄era, cum universi eodem loco iterum recubissent, pater sic narrare pergit:

Robinsonis nostri cursus novus faustissimum habuit initium. Iam incolumes fretum Caſeſium, et Cana-

Canalem transferant, atque in ipso mari Atlantico versabantur. Ibi autem per multos dies continuos venis tam adversis obruti sunt, ut magis magisque ad Americam rejicerentur.

En! mei liberi! magnam istam tabulam, quam propterea mecum attuli, quod in ea melius, quam in exigua quadam cernere poteritis, quem in locum navis ista vere tetenderit, quo autem a ventis compulsa fuerit! Hic deorsum nostri homines cursum dirigeabant; sed cum ventus partim ex adverso, partim a latere eorum flaret, inviti eo abrepti sunt, ubi Americam sitam videtis. Sed arbori isti potius mappam nostram affigam, ut eam opportune ante oculos habeamus.

Tum vespere quodam gubernator significavit, se ignem e longinquo conspiciere, atque ex eodem loco sonitum nonnullorum tormentorum audivisse. Omnes itaque stegam conscendentes, ignem vident, tormentorum sonitum ipsi audiunt. Praefectus navis accurate inspecta tabula nautica intellexit, vel ad centum miliaria nihil terrarum esse. Quam ob rem universi existimant, hunc ignem nihil aliud esse, nisi navem incendio correptam.

Extemplo nostri homines consilium capiunt, miseris istis succurrendi, ad eosque navem dirigunt. Mox autem distincte cernunt, conjecturam suam non vanam fuisse, cum navem magnam flagrantem contingerent. Praefectus statim quinque tormenta explodi iussit, quibus miseris istis significaretur, navem amicam appropinquare. Vix autem hoc peracto navis incensa terribili cum fragore ad coelum projecta, mox vero penitus undis obruta, ignisque extinctus est. Flamma enim cameram pulveris tormentarii corripuerat. Quid vero mi-

feris istis accidisset, qui navi incensa vecti erant, adhuc incertum erat. Sed cum Praefectus speraret, eos in scaphas se recepisse, antequam navis incendio consumeretur, per noctem continuam tormenta explodi jubet, ut illi certiores fierent de loco, in quo versaretur navis amica. Lampades quoque accendi curat, quarum ope navis sua conspiceretur.

Tum die exorto telescopiis duae scaphae animadvertuntur hominibus repletae, atque cum fluctibus colluctantes. Cerni quoque poterat, eos summa vi, sed vento adverso conniti, ut ad navem accederent. Illico praefectus vexillum nauticum explicuit, unde intelligerent isti, se ab illo cognitos, illum vero ipsis recipiendis paratum esse. Navis quoque majori impetu ad eos tendit, atque hora dimidia elapsa ad miseros istos pervenit.

Sexaginta fere homines inveniuntur, viri, mulieres, et liberi, qui omnes in navem recepti sunt. Tum visu dignum erat spectaculum, cum infelices isti se salvos incolumesque viderent! Alii enim flebant prae gaudio; alii clamabant, velut nunc demum periculo opprimerentur. Alii in nave exultant, velut mente orbat, alii pallidi pectora tundunt, alii ridet amentium more, saltantes simul, atque jubilantes; alii vocis, atque vitae expertes adstant. Iam nonnulli ex iis in genua procidunt, manus supplices in coelum tendentes, claraque voce deo optimo maximo gratias agunt pro salute recuperata. Iam vero se recipiunt, more parvulorum exultant, vestes discerpunt, plorant, aut animi deliquio oppressi vix in vitam restitui possunt. Nemo quoque e nautis tam durus erat, quin

quin his conspectis lacrimam humanitatis testem effunderet.

In numero miserorum istorum fuit quoque vir juvenis, verbi divini minister, qui omnes animi fortitudine, et dignitate superabat. Simul ac enim navem ingressus erat, in faciem procubuit, ita, ut mortui instar referret. Praefectus itaque ad eum accessit, ejus excitandi causa, existimans, hominem animi deliquio laborare. Ille vero summa cum animi tranquillitate istum alloquitur, gratamque mentem ei professus dicit: Sine me creatori meo pro salute nostra gratias agere; postea tibi quoque profitebor gratissimum animum meum pro beneficio tuo. Praefectus magna cum reverentia pedem retulit.

Cum vero aliquamdiu, facie in terram demissa, jacuisset, laeta fronte surrexit, et ad praefectum se contulit, ut illi tandem gratias ageret. Quo facto ad socios fortunae se convertit, eosque admonuit, ut animi tranquillitatem recuperare studerent, cujus ope mentem suam rite ad numen benignissimum dirigerent, eique pro vita conservata gratias dignas agerent. Multos quoque haec admonitio movit. Tum narravit, quinam essent, et qua tandem fortuna usi fuissent.

Navis incensa e magnis navibus mercatoriis Francogallorum fuerat, quae Quebecam tendere solent — urbem istam Americae videtisne? Ignis autem exortus erat in cubiculo gubernatoris, atque tam velociter grassatus fuerat, ut nulla spes ejus restinguendi superesset. Vix temporis spatium illis relictum fuerat, quo nonnullis tormentis explosis in cymbas se reciperent. Iam de futura conditione plane incerti metuerant ne primo quoque tempestatis impetu obruerentur, aut fame, et siti opprimerentur, quoniam e navi incensa vix

dierum aliquot victum secum apportare potuerant.

FRID. Hem! cur vero aquam inde auferre debebant? nonne enim in mediis undis versabantur.

PAT. Oblitus eras, Friderice, aquam marinam tanta esse amaritudine, et salugine, ut nemo eam bibere possit.

FRID. Ehem!

PAT. Terribili hac calamitate oppressi sonitum tormentorum in navi Anglica explosorum audierant, et non ita multo post lampades quoque expostas conspexerant. Sic inter spem, et timorem noctem longam, atque tristem duxerant, undis interim longius rejecti, quam summa vi conmissi ad istam navem accessissent. Tandem lux diei expectatissima miseriae eorum finem attulerat.

Robinsonis animus interea vehementissime perturbatus fuerat! Heu! secum ipse loquitur, heu! si isti homines, inter quos profecto longe probiores me ipso sunt, tantis malis conflictati fuerunt, quid mihi exspectandum erit, qui animo tam ingrato erga parentes fuerim! Ista quidem cogitatio, montis instar, animum ejus oppressit. Pallidus, atque mutus, malefactorum scilicet conscientia fractus, in angulo sedet, manus torquens, atque vix deum precari audet, quippe existimans, deum optimum maximum a se plane alienatum.

MAT. Haec est eorum conditio, qui malefactorum sibi conscii sunt! Tales homines, quoniam se ipsi calamitate dignos arguunt, laeta in deo fiducia plane carent, omnia pessima timentes. Heu! miseram profecto conditionem!

PAT. Miserrimam sane! Deus nos, omnesque homines ab ea incolumes servet! —

Iam isti miseri, qui conservati quidem, sed valde infirmi erant, cibo, potuque resecti sunt. Tum ille ex iis, qui dignitate ceteros anteibat, magnam crumenam auro repletam praefecto navis porrexit, dicens: hanc solam e navi sua auferri potuisse, quam ille ut acciperet testem grati animi se orare.

Nunquam equidem committam, respondet praefectus, ut munus tuum accipiam. Nihil enim nisi humanitatis officio functus sum, certo autem mihi persuadeo, vos eadem humanitate erga nos ufuros fuisse, siquidem nos ea indigissemus. Sic ille, quamvis gratissimus, nihil sollicitando profecit apud praefectum nostrum; constanter enim hic recusavit munus oblatum, illumque rogavit, ut precibus plane abstineret. — Tum deliberatur, quonam loci homines isti conservari ducendi essent? Duplex enim causa erat, cur non ad Guineam ducerentur. Car primum miseri isti iter tam longum in regionem eam facerent, ubi nihil negotii habebant? Tum quoque tanta copia alimentorum in nave non erat, quae tot hominibus eousque sufficeret.

Tandem bonus praefectus statuit, molestiae ratione non habita, illorum causa vel centum miliaria a via proposita deflectere, eosque in *Terram novam* transportare, ubi sperabat fore, ut opportunitatem redeundi in Galliam cum piscatoribus asellorum nanciscerentur.

CAROL. Quinam sunt isti piscatores asellorum?

IOH. Oblitane es, patrem nobis narravisse de asellis, eos quidem e superiori mari glaciali descendere, usque ad Syrtes Terrae novae, ubi magna earum copia capitur?

CAROL. Ehem! nunc memini!

IOH. En! Terram novam Americae superiori contiguam; puncta vero illa syrtis denotant! Qui autem ibi asellos piscantur, asellorum piscatores dicuntur!

PAT. Eo igitur profecti sunt, et cum adventus eorum opportune in illud anni tempus cecidisset, quo plurimi aselli capi solent, e Francogalorum navibus ibi deprehensae sunt, quae miseros istos reciperent. Gratus eorum animus erga bonum illum praefectum verbis exprimi nequit. Qui quidem, illis in locum optatum deportatis secundo vento reversus, iter suum ad Guineam prosecutus est. Navis volucris instar, undas transvolat, ita, ut brevi vel centum milliaria viae conficisset. Qua cursus celeritate noster Robinson mirifice delectatus est, quippe morae impatiens; impatiens enim morae erat.

Post aliquot dies, cum semper versus Australem regionem cursum direxissent, subito navem magnam conspiciunt, ad se tendentem. Mox vero inde audiunt sonitum tormentorum periculi instantis proditorem, et animadvertunt navem illam duobus anterioribus malis orbatam. Accedunt itaque ad illam, et cum eatenus appropinquassent, ut cum iis, qui in ea veherentur, verba conferere possent, sublatiis manibus, et miserabili vultu isti exclamant: servate, o boni, servate navem hominibus repletam, quibus omnibus pereundum erit, nisi vos eorum miseruerit.

Tum ex iis quaesitum est, qua tandem calamitate opprimerentur? quidam vero ex illis sic narrare incipit:

Anglos videtis, ad Insulam Iamaicam -- en vero eam, mei liberi, in sinu Americae sitam! -- tenden-

dentēs ad deportandam inde sacchari vecturam! Ibi dum navem anchoris alligatam, complere incipimus, nauta cum gubernatore in terram escendunt ad res nostras curandas. Interea tempestas vehemens tanto cum turbine oritur, ut funis anchorae discerptus, navis autem e portu in altum compulsa sit. Tempestas ista tres dies, atque noctes continuas furere non desit; tum malis amissis centum, et plura miliaria abrepti sumus. Ad hanc nostram calamitatem accedit, quod nemo nostrum artis nauticae peritus est; novem integras hebdomades ita circumacti, omnem victum consumimus, maxima pars autem nostrum fame contriti sunt.

Bonus igitur praefectus statim cymbam exponi jubet, idonea quoque alimentorum copia secum assumpta ipse cum Robinsone, ad navem labefactam accedit. Eos, qui ista vehebantur, magna calamitate oppressos deprehendunt. Universi inedia fere confuncti sunt, multi pedibus se continere nequeunt. Cum autem cubiculum nauticum intrassent, — quantus quaeso! eorum terror erat! Mater cum filio, et servula, mortuorum instar, humi jacebant. Matrem immobilem inter duas fellas alligatas prostratam deprehendunt, capite ad parietem navis acclinato. Ancilla prope eam abjecta jacet, brachio altero mensae pedem amplexa; juvenis vero in lecto, corium, quo manus tegi solent, semirosum ore tenens.

CAROL. Amabo te pater! nimia tristitia nos afficis!

PAT. Recte mones, Carolina; oblitus eram, vos talia audire nolle! Hanc itaque historiae partem omittam. —

OMN. Minime! minime! pater! absolvas, quaesumus eam!

PAT. Si vobis ita placet! — Dicendum vero antea vobis erit, quoniam fuerint homines isti, in terram miserabiliter prostrati! Ad Iamaicam illi hac nave ex Anglia profecti, repentina matris valetudine coacti erant, dies aliquot in navi operiri. Probos autem homines esse, universi testabantur. Mater filium impense amaverat, adeo, ut se ipsa necessario victu frudaret, ne filius eo careret. Ille autem pius in matrem, idem fecerat, ut omnem victum matri fervaret. Fidelis quoque ancilla magis de dominae salute, quam de propria sollicita fuerat.

Iam omnes existimant, eos animam efflasse; mox autem intellectum est, reliquias animae vitalis, in iis inesse. Postquam enim nonnullae succi e carne expressi guttae in ora eorum instillatae sunt, — sensim oculos aperire coeperunt. Mater prae nimia imbecillitate nihil absorbere valebat, vultu autem significavit, ut filio tandem auxilium ferretur. Neque ita multo post diem supremum obiit. Ambo reliqui idoneis remediis resecti, et cum vegetis viribus essent, praefecti humanitate, et cura in vitam feliciter restituti sunt. Iuvenis autem conspecta matre moribunda, iterum animi deliquio tantopere oppressus est, ut vix in vitam revocari posset. Tandem ille quoque cum servula conservatus est.

Quo facto praefectus navem eorum omni genere alimentorum, quibus ipse quidem carere posset, instruxit, fabris suis vero malos fractos, quantum ejus fieri poterat, rescindendos mandavit, et homines istos docuit, quomodo cursum suum ad terram proximam dirigerent. Haec erat insula Madeira, quam hic supra insulas Canarias sitam videtis.

DIETER. Euge! quae Lusitanorum est!

IOH. Ubi dulce illud vinum Madeirense nascitur?

THEOPH. Canna quoque sacchari!

CAROL. Ubi etiam magna copia avium Canariensium est, nonne, pater?

PAT. Recte meministis! Apud hanc insulam praefectus anchoras jecit, atque cum Robinsone in terram descendit. Ibi noster homo aspectu egregiae istius insulae satiari non potuit. Quantum oculorum acies valet, juga videt vitibus confita. Quam ille uvarum dulcedine alliciebatur, quas ubique pendentem conspexit! Quam vero recreatus est, cum praefectus ipsi veniam sedandae cupidinis impetrasset! Tum ex incolis vinearum audiunt, vinum ibi non uti in ceteris regionibus torcularis ope exprimi solere. —

THEOPH. Qua tandem alia ratione?

PAT. Vas magnum ligneum uvis implent, tum succum pedibus exculcant, aut cubitis extundunt.

CAROL. Fi! taedet me istius vini Madeirani!

IOH. Equidem vel torculari expressum bibere nolim!

FRID. Cur tu vero hoc nolis?

IOH. Hem! tu nondum hic fuisti, cum pater nos docuit, vinum pueris non conducere. Statim audies, quantopere his nocere possit! —

FRID. Verane ille narrat? pater!

PAT. Verissima, Friderice! Pueri enim, qui vinum aut alia potus fortioris genera amant, infirmi, et stupidi fieri solent.

FRID. Fi! nunquam equidem vinum bibam!

PAT. Prudenter feceris! mi fili! — Cum vero praefectum nostrum oporteret ibi aliquantum temporis opperiri, navis reficiendae causa, Robinson post aliquot dies morae impatiens fieri coepit. Quippe animus ejus instabilis, et novarum rerum cupidus, alas sibi optabat, ut quam citissime orbem terrarum pervolaret. Interim navis quaedam Lusitana Lisboa advenit, ad Brasiliam Americae tendens.

DIETER. (*Mappam demonstrans.*) Nonne, pater, ad istam regionem, quae Lisitanorum est, ubi tot auri grana, et gemmae reperiuntur?

PAT. Ad eam ipsam! — Robinson, familiaritate cum praefecto istius navis contracta, avidus granorum aureorum, atque gemmarum, desiderio Brasiliae videndae flagravit, ut ibi loculos suos complere posset.

NICOL. Ignorabat ille quidem, praeter regem Lusitaniae nemini licere aurum, et gemmas ibi colligere.

PAT. Hoc vero fiebat, quod in pueritia se non erudiendum curaverat. — Cum igitur navarchus ille Lusitanus non recusavisset eum sine pretio secum transducere, ipse vero audivisset, navem Anglicam quatuordecim integros dies apud Madeiram opperiri debere, cupiditati longius peregrinandi resistere non potuit. Ingenue itaque amico suo optimo, navis Britannicae praefecto, professus est, se ipso relicto ad Brasiliam profecturum esse. Qui quidem, cum paullo ante e Robinsone audivisset, eum insciis, et invitis parentibus orbem terrarum percurrere, vehementer laetatus de ejus discessu, pecuniaque, quam ei in Anglia commodaverat, donata, eum sapienter monitum a se dimisit. Robinson igitur nave Lusitana conscensa ad Brasiliam proficiscitur. Cursus
eorum

eorum prope Insulam Teneriffam erat, in qua altum illum montem cacuminatum videbant. Ibi jucundissimo spectaculo fruebantur. Sol jam diu occiderat, mare tenebris obscuratum erat; cacumen vero montis ejus, qui omnes fere altitudine superat, radiis solis, velut incendio correptum, adhuc candere videbatur.

Post aliquot dies mare aliud spectaculum aequae jucundum eis praebebat. Magna vis piscium volantium supra aquae superficiem elata, tanto splendore, argenti politi instar, mare opplevit, ut illud illuminari videretur.

FRID. An vero etiam pisces volantes inveniuntur?

PAT. Inveniuntur, Friderice, ni fallor, nos ipsi aliquando talem vidimus.

THEOPH. Minime falleris, vidimus eum nuper, cum in urbe essemus. Ille vero neque pennas, neque alas habuit?

PAT. Pinnae autem longae! Iis utitur alarum loco, earumque ope supra mare exfurgit.

Iam nostri homines per plures dies continuos felicissimo cursu usi sunt. Repente autem tempestas vehemens a regione Australi oritur; fluctus spumant, atque ad tectorum altitudinem exrescunt; navis sursum, deorsumque agitur. Sex dies continuos saeva illa tempestas furebat, quae navis tantopere a recta via dejecta est, ut neque gubernator, neque navarchus amplius intelligerent, quonam loco versarentur. Arbitrabantur tamen, se versari in ea regione, ubi Insulae Caribicae sitae sunt, — en regionem istam! — Septimo die, cum fere nox ingrueret, e nautis quidam, magnam omnium in laetitiam, subito exclamat: *Terra!*

MAT.

MAT. Terra! terra! — Coena nos jam dudum expectat! Cras sequentia audiamus!

THEOPH. Sine nos, antea audire, dulcissima mater, quomodo in terram escenderint, et quidnam illis ibi acciderit? Equidem lubenter contentus forem frustulo panis, siquidem nobis hic sub dio remanentibus pater narrare pergeret.

PAT. Ego quoque velim, mea Maria, ut hic in gramine viridi coenemus!

MAT. Si tibi placet! Rogate itaque patrem, o liberi, ut narrationem absolvat, ego interim omnia curabo.

OMN. O praeclare! egregie factum!

PAT. Tum omnes in tectum navis ascendunt videndi causa, quaenam illa regio sit, ad quam appulsuri sint!

Sed laetitia eorum subito in vehementissimum terrorem mutata est. Puf! navis crepuit, omnesque, qui in stega erant, tantopere concussi sunt, ut plane corruerent.

IOH. Quidnam autem illis acciderat?

PAT. Navis, in syrtem tam vehementi impetu allisa erat, ut clavis affixa videretur. Confestim vero undae spumantes tantam vim aquae in tectum ejus jaculantur, ut omnes oporteret confugere in cubicula nautica, ne ea abriperentur. Tum flebilis nautarum ejulatus oritur! Alii praeces fundunt, alii exclamant, alii desperantes de salute manus torquent, alii mortuorum instar referunt. Horum in numero Robinson erat, qui fere extrema suspicia duceret. Repente auditur navem ruptam esse! Quae vox horribilis omnibus vitam reddidit. Accurrunt itaque in stegam, scapha quam citissime demittitur, omnesque in eam profluunt. Erat autem tanta hominum multitudo,

ut

ut ora scaphae vix ad latitudinem palmae undas superaret. Terra vero continens tam longinqua erat, tempestas tam saeva, ut omnes de ea assequenda desperarent. Summa vi interim remis annisi, tandem vento secundo ad terram propelluntur.

Subito autem ingentem undam ad scapham magno cum strepitu ferri vident! Omnes ea conspecta horrescunt, remosque abjiciunt. Iam jam in ultimum periculum se deductos vident! Unda ingens scapham allecuta, eam subvertit; tum universi — saevo mari merguntur!

Hic pater conticuit! Omnes quoque, qui eum audiverant, aliquamdiu siluerunt, multi autem suspiria humaniter emittunt, donec mater, coena frugali allata, moerorem liberorum finivit.

VESPA TERTIA.

THEOPH. An vero Robinson nunc vere mortuus est? pater!

PAT. Heri quidem eum in ancipiti periculo versantem reliquimus. Scapha enim subversa, cum omnibus sociis fluctibus obrutus est, — sed eadem illa ingens unda, quae eum obruerat, eum quoque secum abreptum ad litus projecit. Tantopere autem ad saxum allisus erat, ut doloris vehementia e somno lethali, qui eum jam occupabat, excitaretur. Itaque oculis apertis cum se praeter expectationem in siceo jacentem videret, extre-

mis

mis viribus in littus ascendere conatus est. Cum eo feliciter pervenisset, infirmitate oppressus aliquamdiu sensu orbatus jacuit. Tandem oculis reclusis circumspexit. Eheu! qualis, quales, aspectus! De scapha, nave, fociis quoque nihil, nihil reliquum erat, praeter tabulas nonnullas avulsas, quae fluctibus ad littus ferebantur. Ipse, ipse solus mortem evaserat! Iam igitur gaudio aequae, ac terrore perculsus se in genua prostravit, manibus in coelum sublati alta voce lacrimisque redundans, moderatori coelorum, atque terrarum pro salute mirabiliter conservata gratias egit.

IOH. Cur vero deus unicum Robinsonem conservaverat, cum ceteri omnes undis obruti essent?

PAT. An tute, Iohannes, semper intelligere potes, cur nos adulti, qui vos ex animo diligimus, hac vel illa ratione vobiscum agamus?

IOH. Minime!

PAT. Nuper, verbi causa, cum coelum serenissimum esset, nos autem cuncti, animi exhilarandi gratia, in arva Bergedorfensia proficisci cuperemus, quid ego tum feci?

IOH. Bonum sane Nicolaum tum oportuit domi remanere, nos reliquos autem non in arva ista, sed Wandsbekiam ambulare.

PAT. Cur vero equidem tam durus eram in bonum nostrum Nicolaum, ut ei non permitterem nobiscum proficisci?

NICOL. Hem! bene memini! Bromlejus noster non ita multo post advenit, ut me ad parentes meos arcesseret, quos diu non videram.

PAT. Nonne vero ex hac re multo maiorem laetitiam cepisti, quam ex itinere in arva Bergedorfensia instituendo?

NICOL.

NICOL. Ehem! multo sane maiorem!

PAT. Equidem praesciveram, Bromlejum venturum et hanc ob causam tibi praecipiebam, ut domi remaneres? Tu vero, Iohannes, quemnam tu Wandsbekiae deprehendisti?

IOH. Patrem meum carissimum, matrem quoque dulcissimam!

PAT. Hac quoque de re ego certior factus eram, neque alia suberat causa, cur vos tunc Wandsbekiam, non autem in arva Bergedorfensia proficisci voluerim. Hoc meum institutum vobis tum temporis minime aridebat, quod consilium meum nesciebatis. Cur autem istud vobis non exposueram?

IOH. Ut nobis gaudium inopinatum parares, siquidem praeter expectationem parentes nostros invenissemus!

PAT. Rem acu tetigisti! — An vero putatis, o mei, deum optimum maximum liberos suos, homines scilicet, non eodem amore complecti, quo nos vos complectimur?

THEOPH. Multo majori ille quidem!

PAT. An non jam dudum intellexistis, deum omnia melius callere, quam nos, qui propter imbecillitatem mentis raro intelligimus, quidnam nobis vere expediat?

IOH. Hoc equidem ex animo credo! Deus enim omniscius est, omniaque futura praevidet; hoc autem nostrae conditionis non est?

PAT. Cum igitur deus omnes homines paterno amore complectatur, ille vero sapientissimus sit, atque unice intelligat, quid nobis perpetuo conducat — annon quoque semper nobiscum optime agere putandus est?

THEOPH.

THEOPH. Sine ullo dubio, pater!

PAT. An vero nos possumus semper intelligere causas divinorum consiliorum? —

IOH. Tum nos oporteret eadem sapientia praeditos esse, qua ille gaudet.

PAT. En! optime Iohannes! iterumne e nobis quaerere cupis, cur deus solum Robinsonem conservaverit, ceteris omnibus demersis?

IOH. Minime cupio!

PAT. Quam ob rem vero?

IOH. Quoniam nunc intelligo me hoc stulte quaesivisse!

PAT. Cur autem *stulte* dicis?

IOH. Quoniam deus optime consiliorum suorum rationes intelligit, quas quidem nos ignoramus.

PAT. Deus itaque benignissimus sapienti profecto, et paterno consilio solum Robinsonem ex omnibus, qui nave ista vecti erant, servavit, licet nos ejus consilii rationes ignoremus. Conjectura quidem talia assequi possumus, nunquam autem nobis arrogabimus hoc, ut putemus, nos in eo falli non posse.

Deus forte, verbi causa, praeviderat, hominibus istis vitam longiorem nocituram esse; eos magnis calamitatibus oppressum, aut vitiis corruptum iri: propterea eos e terra abstulit, animasque eorum immortales in eum locum duxit, ubi meliori conditione, quam in hac terra, uterentur. Robinsoni vero eam ob causam vitam conservasse videtur, ut calamitatibus subeundis corrigeretur. Qui enim amor ejus paternus est, studet ille vel afflictionibus corrigere eos homines, qui indulgentia, et benignitate corrigi nolint. Animis vestris hoc infigite, o mei liberi, ejusque tum memores este, cum

cum vobis olim ejusmodi vitae vicissitudines contingent, in quibus consilii divini rationes intelligere non poteritis! Tum semper vobiscum cogitate: Deus optimus, maximus longe melius me ipso intelligit, quidnam mihi conducatur; lubenter itaque patiar, quaecunque ille mihi subeunda paraverit. Certo enim scio, eum nobis talia parare, ad virtutem nostram promovendam. Hunc itaque fructum e calamitatibus meis capiam; deus aliquando sortem meam laetiores reddet.

DIETER. Num Robinsonis mens ita quoque composita erat?

PAT. Omnino! Iam enim e periculo tam ancipiti conservatus, atque a cunctis hominibus derelictus, intimo sensu commissae injuriae affectus est. Nunc in genua prostratus deum peccatorum veniam rogavit, nunc firmissimum cepit consilium vitae serio emendandae, constituitque, nihil unquam committere, quod nefas esse intellexisset.

NICOL. Quid autem nunc fecit?

PAT. Postquam de salute recuperata laetari desierat, conditionem suam cogitare coepit. Circumspiciens nihil praeter arbusta, et arbores steriles deprehendit! Nusquam hominum incolarum vestigia conspici poterant! Quae res eum vehementer commovit, verentem, ne in hac solitudine exulis vita sibi degenda foret. Sed multo majori horrore percussus est, cum porro apud se cogitavisset, quid? si forte bestiae, aut homines feri hic degant, a quibus tibi vita nunquam tuta erit?

FRID. An vero etiam feri homines inveniuntur?

IOH. Eho, Friderice! Nihilne tu de iis audivisti? inveniuntur fane, sed longe, longissime a nobis remoti homines ferarum similes!

THEOPH. Qui fere nudi degunt? Cogita, quæ-
so Friderice!

DIETER. Et qui nihil intelligunt, neque aedi-
ficia exstruere, neque hortos colere, neque cam-
pos arare sciunt.

CAROL. Qui etiam carnem crudam, piscesque
crudos edunt. Equidem satis audiui! Tu vero,
pater, nonne nobis de iis narraſti?

IOH. Quid? quod iſti miſeri plane ignorant
creatorem ſuum, quoniam nunquam habuerunt,
qui eos ſuper hac re erudiret.

DIETER. Propterea quoque tam feri ſunt, ut
nonnulli ex iis carne humana veſcantur!

FRID. Fi! homines impuros!

PAT. Infelices tu dicturus eras! Nonne enim
homunciones iſti ſatis infelices ſunt, qui in tanta
ſtupiditate, et feritate adoleverunt?

FRID. Nam autem huc quoque venire ſolent?

PAT. Minime! Regiones enim iſtae, in quibus
nonnulli ex iſtis miſeris degunt, tanto intervallo
a nobis ſejunctae ſunt, ut illi nunquam ad nos pe-
netrare queant. — Indies quoque eorum nume-
rus imminuitur, cura aliorum hominum, qui hu-
manitate exculti ſunt; hi enim, cum eo perveni-
unt, iſtos eadem humanitate excolere ſtudent.

DIETER. An vero in iſta regione, ubi Robinſon
nunc verſabatur, ejusmodi homines feri quoque
fuerunt?

PAT. Hoc ille quidem adhuc ignorabat. Sed
cum olim audiviſſet, in iſtis terris ejusmodi repe-
riri, fieri poſſe putavit, ut in vicinitate ſua tales
quoque degerent. Quae res eum tantopere ex-
terrui, ut toto corpore contremiſceret.

THEOPH

THEOPH. Hoc equidem crediderim!

PAT. Itaque primum prae timore se commovere ausus non est! Levissimo quoque strepitu exterritus cohorrui. Tandem sitis vehementia coactus circumire coepit, fontis, aut rivi indagandi causa. Quod ei feliciter successit, invento fonte liquidissimo, quo animum suum egregie recreavit! O! quantam voluptatem potus aquae frigidae iis praebet, qui siti excruciantur!

Robinson pro isto beneficio deo gratias egit, spemque de eo concepit, fore, ut sibi cibum quoque praeberet. Qui enim volucres sub coelo pascit, secum cogitat, te quoque fame perire non patietur! Non ille quidem esuriebat, quippe cui angor et terror omnem cibi appetitum exemerat. Multo autem magis requiescere optabat, quippe tot calamitatibus subeundis tantopere debilitatus, ut vix pedibus se continere posset.

Sed ubi jam pernoctandi opportunitatem inveniret? Humine prostratus, et sub dio? Periculum erat, ne ab hominibus feris, aut bestiis devoraretur. Nulla domus, neque tugurium, nec caverna conspici poterat! Diu solatii atque consilii inops haesit. Tandem aves imitari, arboremque conscendere decrevit. Facili quoque negotio arborem invenit ramis satis idoneis, quibus commede insideret, atque dorsum acclinaret. Hac igitur consensa pie deum precatus, cum satis se composuisset, statim obdormivit. Inter somnum imagines earum rerum, quae pridie ei acciderant, illius menti obversabantur. Tum parentum quoque memoria animum subiit. Videbatur sibi enim eos intueri, moerore, et luctu debilitatos, plangentes, atque lacrimantes filium, et solatii plane

expertes. Tum sudor gelidus omnibus ejus membris promanavit. Alta voce exclamat: Adsum, adsum! o parentes carissimi! Dum vero ita vociferatur, parentesque amplecti tentat, somno adhuc sopitus se commovit, atque miserabiliter de arbore decedit.

CAROL. Eheu! miserum Robinsonem!

THEOPH. Iam eum periisse puto!

PAT. Quae ejus fortuna erat, sedem non nimis altam hactus fuerat, solum autem adeo confutum herbis erat, ut satis leniter in terram delaberetur. Nihil quoque nisi levem lateris ejus, in quod lapsus erat, dolorem sensit; cum autem somniando plura etiam passus fuisset, ejus nulla ratione habitata iterum potius arborem suam conscendit, ibique remansit, donec sol oriretur. Iam cibus quaerendis operam dedit. Omnia, quae nos Europaei habemus, ei deerant. Carebat pane, carne, oleribus, lacte, aut si habuisset, quae coqueret aut asfaret, carebat tamen igne, vernu, et ollis. Omnes vero arbores, quas hactenus conspexerat, *Hae-matoxyla* erant, quae folia quidem, sed fructus nullos edunt.

IOH. Quaenam sunt istae arbores?

PAT. Sunt e genere earum, quarum ligno ad varias tincturas utimur. Quibusdam in regionibus Americae gignuntur, magnaue earum copia in Europam transportatur. Earum lignum aqua coctum colore fusco eam inficere solet, quo tum tinctores utuntur ad temperandos alios colores. Sed ad Robinsonem nostrum redeamus! Qui quidem plane inops consilii de arbore sua descendit! Cum autem pridie nihil omnino comedisset, fame male vexari coepit, Itaque per aliquot millia
passuum

passuum discurrendo nihil invenit, nisi arbores steriles, et gramina.

Iam summo angore excruciatu, exclamat. „Pereundum mihi erit fame!“, miserabiliter simul plorans. Ipsa vero necessitate vires, animumque praebente, ad littus maris se contulit, ut ibi specularetur materiam ciborum. Quae spes eum fefellit; nihil enim deprehendit, praeter haematoxyla, salicesque Indicas, nihil nisi gramina, et arenas. Tum viribus exhaustus facie in terram demissa, alta voce flevit, tum eum vitae ex undis servatae poenituit, cum inedia jam sibi pereundum esse putaret. Constituerat etiam, desperata prorsus salute, mortem lentam, atque terribilem a famis violentia expectare. Sed reversus forte, falconem marinum conspexit, qui piscem captum per aerem rapiebat. Subito tum illorum verborum recordatus est, quae alicubi legerat: An vero numen illud, quod corvos nutrit, homines negligat? „Quicumque in parvis rebus magnus fuerit, majorem etiam in magnis se praebebit!“, Nunc eum puduit abjectae in divina providentia spei; illico e solo se corripuit, atque circumire constituit, quoad vires sufficerent. Perrexit itaque ad oram procedere, ac ubique circumspicere, an forte cibum aliquem indagare posset. Tandem ostreas nonnullas marinas in arena jacentes videt. Avidus itaque eo accurrit scrutaturus, an forte nonnullas plenas reperiret. Inventis quoque magnopere laetatus est.

ION. Anne vero ostreae istae temere in ora jacent?

PAT. Non illae quidem. In mari potius vivunt, ubi laxis coacervatae adhaerent. Talem acervum ostrearum dicunt. Multae autem ex iis

undis avulsae aestu maris affluentis ad litus feruntur. Desinente vero maris accessu, cum illud refluere incipit, in sicco relinquuntur.

FRID. Quid vero significat accessus, et recessus maris?

CAROL. Eho! Friderice? Hoc tu ignoras? Cum aqua tumescit, *accessum*, cum subsidit, *recessum* maris dicunt.

FRID. Quenam aqua?

CAROL. Hem! aqua marina!

AMIC. R... Fratrem tuum Iohannem, Friderice, roga, ut tibi hoc exponat.

IOH. Mene? — Periculum itaque faciam! Nonne animadvertisti, aquam Albis interdum altius in ripas ascendere, tum paullo post descendere, ita ut ibi progredi liceat, ubi antea aqua fuerit?

FRID. Hoc equidem saepius animadverti!

IOH. Euge! Accessum maris appellant, cum aqua ripas superat, cum autem decrescit, ripis de novo siccatis, recessum.

PAT. Ego vero tibi dicam, Friderice, aquam marinam spatio viginti quatuor horarum bis ita crescere, totiesque decrescere. Intra sex horas, et quod excurrit, crescere, intra totidem horas vero decrescere solet. Illud temporis spatium *accedentis*, hoc vero *recedentis maris tempus* dicitur. Iam ne intelligis?

FRID. Optime intelligo! sed cur aqua ita intumescit?

THEOPH. Equidem hoc scio; luna aquam attrahit, ut sursum tendat.

NICOL. Ehem! saepius haec audivimus! finatis patrem pergere!

PAT.

PAT. Alias tibi, Friderice, hanc rem copiosius exponam! —

Robinson mentis vix compos prae gaudio erat, quod invenisset aliquid, quo famis saevitiam aliquantulum sedaret. Ostreae repertae non sufficiebant quidem ad eum fatiandum; attamen contentus fuit, quod omnino aliquid reperisset. Iam vehementer sollicitus erat de habitaculo a feris hominibus, et bestiis satis tuto! Diverticulum enim prioris noctis eum tantis molestiis effecerat, ut non sine horrore cogitaret necessitatem futurarum noctium eodem modo degendarum.

THEOPH. Equidem satis scio, quomodo mihi consuluissem?

PAT. Quo tandem modo, Theophile! Narra nobis!

THEOPH. Primum mihi domum aedificaturus fuisset, parietibus crassissimis, foribus quoque ferreis munitam! Tum fossa hanc circumdedisset, ponte versatili clausam, quem quavis nocte subtraxisset. Tunc profecto feri isti homines frustra conati fuissent me dormientem laedere!

PAT. En! callidum tuum inventum! Utinam tu focius Robinsonis fuisses; tu misero isti praeclare consuluissem! — Sed — subit mentem dubium quoddam — an tu, Theophile, satis accurate inspexisti fabros lignarios, et coementarios, domum aedificantes? —

THEOPH. Eho! saepius equidem! Primum caementarius calcem praeparat admista arena. Tum laterem lateri imponit, atque trulla adhibita eos calce interlinit, ut probe cohaereant. Tum fabri lignarii accedunt, lignaque exasciant ascii, quo melius coalescant. Tum trochleis tigna sursum trahunt, clavisque affigunt. Tum tabulas quoque et asseres ferra conficiunt, easque trahi-

bus affigunt tegularum imponendarum causa.
Tum —

PAT. Satis video, Theophile, te probe animadvertisse rationem aedificii exstruendi. Nonne autem fabris tuis murariis, calce, trulla, lateribus, aut lapidibus antea coaptandis, opus est? fabri vero lignarii asciiis, ferris, terebris, clavis, norma, malleis carere non possunt. Unde tu quidem ista sumpturus fuisses cum Robinsone tuo?

THEOPH. Hem! Hem! Hoc equidem plane ignoro!

PAT. Eadem consilii inopia Robinson laborabat; propterea quoque omnem spem aedificii idonei exstruendi abiecit. Nulla omnino habuit instrumenta praeter solas manus, quae certe non sufficiunt ad exstruendas ejusmodi domus, quales nos habemus.

NICOL. Ehem! Nonne vero casam sibi exstruere poterat e ramis arborum?

PAT. An vero casa frondibus constructa, eum tutum a serpentibus, lupis, pantheris, tigribus, leonibus, et aliis ejusmodi bestiis praestitisset!

IOH. Hu! Hu! — miser Robinson! quid tandem te fiet?

NICOL. Nonne vero sclopetis uti poterat?

PAT. Hem! Modo sclopetum, pulverem nitratum, et plumbum habuisset. Misellus iste autem omnibus rebus, uti scimus, egebat, exceptis manibus.

Deplorata hac conditione perspecta, subito in pristinam sollicitudinem relapsus est. Quid tandem profeci, quod fame non perierim, cum forte hac ipsa nocte a feris devorari possim! Apparuit quoque menti ejus perturbatae imago saevae tigris, faucibus apertis, dentibus acerrimis. Iam a
bestia

bestia ista oppressus sibi videtur, itaque magna voce exclamat: O miseri parentes mei! -- exanimisque in terram delabitur.

Cum aliquamdiu angore, et desperatione oppressus jacuisset, cantilenae cujusdam recordatus est, quam e matre pia saepius audiverat, si quid adversi ei acciderat, quae ita incipit:

Adversis rebus animum obijciam intrepidum, deo me commendabo; Ei credam, miseriam tandem a me repellet. Quod carmen mirifice eum confirmavit; itaque illud bis apud se non sine magna animi commotione recitatum alta voce cantare coepit. Quo facto e solo erectus progressus est, ad indagandam aliquam cavernam, quae ipsi tutum refugium praeberet. Caeteroquin plane adhuc ignorabat, ubinam degeret? An in continenti Americae, an vero in Insula quadam? Montem e longinquo conspexit, eoque se contulit. Inter eundem magna cum tristitia animadvertit, omnem istam regionem nihil gignere, nisi arbores steriles, et gramina. Cogitate, quaeso, quomodo hoc eum affecerit!

Tum in montem satis excelsum, sed aegre ascendit, unde quam latissime circumspicere poterat. Sed quantus, quaeso, ejus terror fuit, cum vidisset se in Insula esse, neque usquam, quoad oculorum acies penetraret, terram reperiri praeter duas parvas insulas, quae spatio aliquot milliarium remotae e mari prominebant.

Heu! Heu! me miserum! manibus in coelum miserabiliter sublatis exclamat. Adeone me ab hominum societate sejunctum esse, ut omnis spes relinquendi tristis hujus deserti mihi abjicienda sit? Eheu! parentes mei miseri! Nunquam igitur vos revisam! Nunquam a vobis delicti mei veniam

impetrabo! Nunquam dulcem vocem amici, aut hominis audiam! — Attamen digna perpetior! Deus enim iustissimus est! Queri non licet. Ipsemet hanc calamitatem mihi paravi!

Tum, somniantis instar, atque vix sui conscius restitit, vultu immobili in terram defixo. En me a deo, hominibusque relictum! hoc unice cogitavit. Tandem versiculus quidam e cantilena ista pia mentem ejus subit: — *Calamitatibus oppressum noli putare te a deo negligi, aut istos ab eo sinu foveri, qui perpetua fortuna fruuntur. Futuri temporis exitus saepius res nostras immutat, atque afflictionibus modum finemque affert!* — Quo facto vehementer commotus in genua se prostravit, deo patientiam, atque submissionem supplex pollicitus, cum animi fortitudinem calamitatibus parem rogavit.

CAROL. O! quam Robinsoni nostro nunc profuit, didicisse tam praeclaras cantilenas, quae ei soladium rebus adversis praeberent!

PAT. Profuit sane! Quid enim factum esset, si nunc ignoravisset, deum esse hominum patrem benignissimum, omnipotentem, et omnipraesentem! Pereundum ipsi fuisset angore, et desperatione, nisi ista olim edoctus esset. Quoties autem aeternam coelestis patris benignitatem cogitavit, toties solatio, et animi fortitudine se auctum sensit.

CAROL. Mene quoque plura de deo docebis, pater, quemadmodum ceteros docuisti?

PAT. Lubenter equidem meum corculum! Quo magis in dies sapiens, eo plura tecum de deo nostro optimo maximo colloquar. Scis enim me lubentissime de ejus benignitate, amore, et majestate exponere!

CAROL.

CAROL. O quam de amo! Nihil quoque mihi jucundius esse potest sermonibus tuis, quos de deo nobiscum habere soles.

PAT. Neque hoc injuria facis! mea Carolina! Cum enim recte deum cognoveris, multo magis etiam virtuti studebis, majoribusque gaudiis tum frueris. —

Iam Robinson noster magnopere confirmatus, montem circumire coepit. Diu autem frustra quaesito loco satis tuto, ubi habitare posset, tandem ad monticulum pervenit anteriori parte, parietis instar, praeruptum. Quod ejus cum accuratius inspexisset, locum invenit leniter excavatum angusto introitu. Hic si uncum aut scalpulum, aut ejusmodi instrumentum habuisset, facili negotio hanc caveam, quae fere saxo constabat, habitaculo idoneam reddere potuisset, sed his omnibus carebat. Itaque excogitandum ei erat aliquid, quo huic inopiae mederetur. Postquam diu meditando defatigatus erat, sic cogitare coepit: arbores, quas hic video, salicibus patriis similes videntur, quae facilem transplantationem patiuntur. Itaque idoneam earum copiam manibus effodiam, iisque spatium mediocre ante hanc caveam ita congeram, ut parietis instar referant. Quae cum ramos egerint, atque succreverint, hoc in loco aequè securus dormire potero, ac si in domo quadam degam. A tergo enim saxo praerupto defendor, a parte anteriori et a lateribus arborum densitas hoc mihi praeestabit. Felici hoc invento vehementer laetatus illico ad rem efficiendam se accinxit. Majori quoque laetitia affectus est, cum fontem liquidissimum huic loco vicinum e monte profluentem conspexisset. Ad quam accessit, potuque frigido se antea refecit, quoniam discurrendo a solis aestu magnam sitim contraxerat.

THEOPH.

THEOPH. An vero solis aestus in hac insula erat?

PAT. Hoc tu facili negotio intelliges! En! (dum mappam demonstrat:) hae insulas Caribicas sitas, e quibus illa fuerit, in qua Robinson nunc degebat. Vides autem insulas istas non longe remotas ab illo loco, quem aequatorem terrae dicunt, ubi solis radii ad perpendicularum homines feriunt. Vehementem igitur calorem eo loco excitare necesse est.

Iam Robinson aliquot arbores aegre eradicatas eo transportavit, ubi habitaculum ponere constituerat. Ibi autem fossae complures conficiendae erant, quibus arbores istas infereret. Quod quidem cum lente successisset, vespere advenit vix quinque, aut sex arboribus absolutis. Fame compulsus oram maris antea repetiit ostrearum conquirendarum causa. Cum autem forte maris fluxus esset, nihil invenire potuit; itaque esuriens cubitum ire coactus est. — Ubinam vero? Constituerat scilicet in arbore sua pernoctare, donec habitaculum tutum sibi confecisset. Eo itaque se contulit.

Ne autem hac nocte idem ipsi accideret, quod priori nocte passus erat, genualibus se ei ramo alligavit, ad quem dorsum acclinare solebat. Tum creatori suo se commendavit, atque tranquille obdormivit.

IOH. Hoc sane prudenter fecit!

PAT. Multa inveniunt homines, necessitate magistra, quae alias non inventuri fuissent. Propterea quoque deus sapientissimus mundum, ac nos ipsos ita formavit, ut multis rebus indigeamus, quas non nisi cogitando, et inveniando nobis acquirere possimus. Ipsa vero haec inopia earum rerum, quibus egemus, nos callidos, et intelligentes reddit. Si enim columbae assae in ora nostra invo-

involarent, si domus, lecti, vestimenta, cibus, potus, omniaque, quibus nobis ad vitam conservandam, atque exhilarandam opus est, sponte sua e terra nascerentur, nos profecto omne tempus edendo, bibendo, et dormiendo consumeremus et usque ad mortem bestiis similes essemus.

NICOL. Sapienter ergo a deo institutum est, ut ne ista omnia temere e terra nascerentur!

PAT. Eadem sapientia, atque bonitate, qua cetera omnia hoc quoque instituit! — Ecce autem pulcrum illum Hesperum! Quam grata, quaeso! luce nos perfundit! Illum quoque pater noster coelestis creavit, cui nunc gratiae piae propter hunc quoque diem bene, beateque compositum a nobis agenda sunt. Agite ergo, mei liberi! manibus junctis in umbraculum istud eamus!

VESPERA QUARTA.

PAT. Ehem! mei liberi, ubinam heri Robinsonem nostrum reliquimus?

IOH. Iterum arborem conscenderat, ut in ea dormiret, et —

PAT. Recte tenes! En, adsum! — Hac nocte melius ei res successerat, non enim decidit ex arbore, sed placide usque ad solis ortum quievit. Ubi autem illuxisset primum littus adiit, ut con-

quisit

quisitis ibi ostreis ad opus inceptum reverteretur. Iam alia via eo progressus, inter eundum arborem invenit, e qua grandes fructus pendere videbat; quæ res magno gaudio eum affecit. Etsi enim earum indolem ignorabat, sperans tamen fore, ut iis vesci posset, ex iis aliquid decussit. Erat autem nux oblonga, triangularis fere, magnitudine capitis puerilis. Putamen exterius, quod non sine summo labore lapidum acutorum ope aperuerat, fibrosum erat, atque velut e cannabo conglutinato factum. Secunda vero crusta duritiem ferre testudinis habebat; Robinson igitur animadvertit eam patinae usum præstare posse. Ea adeo spatiosa est, ut fimiolam illam Americanam, quam *Sagoinum* appellant, cauda satis longa, capere commode possit. Nucleus valde succulentus erat, glandium instar, neque tamen olei saporem referebat; in medio succum leniter dulcem invenit, satis illum jucundum, atque animo recreando idoneum.

Succus iste e nuce profuit per tria foramina, natura ipsa formata, ita, ut crustam duram interioriorem eum in finem aperiri non opus sit; — quod sapienter sane a deo factum est; alioquin enim maxima pars succi istius saluberrimi temere profunderetur, dum crusta illa saxea aperiretur.

Euge! Robinsonem nostrum esurientem, exquisitis tandem dapibus, beatum! Cum autem vehementer fame urgeretur, una nuce non contentus secundam, tertiam quoque decussit, quas eadem cum voluptate comedit. Lacrima etiam, grati in deum animi testis, laetabundi oculos irrigavit.

Arbor ista satis alta erat; sed, palmarum instar, ramis penitus carebat, corona autem foliorum magnorum ensiformium ornata erat.

THEOPH.

THEOPH. Quatenam vero ista arbor fuerit? Nostris in terris ejusmodi non reperiuntur.

PAT. Cocossa erat, quam India orientalis, et Insulae maris Australis gignunt. Quomodo autem ista in Robinsonis insulam delata sit, hoc equidem dicere non possum. Alioquin enim in Insulis Americae tales non reperiuntur.

IOH. Equidem nucem Cocossae videre cupio.

PAT. Itane? Hem! monstrabo tibi aliquid, quod ei non dissimile est (Pater non ita multo ante ejusmodi nucem donatam acceperat, quam in medium protulit. Cum eam manibus apportaret, omnes ei obviam iverunt, exultantes, et mirantes rem antea non visam.)

PAT. Quidnam vero hoc esse putatis?

IOH. Ah! haec forte est genuina nux Cocossae!

PAT. Quam maxime genuina, si ullam unquam India genuit!

OMN. Oh! Oh! — Nicol. Eho! unde pater istam accepit?

PAT. Neminem vestrum fugit, me ipsum in India non fuisse, neque Hamburgi esse opportunitatem has nuces emendi. Si itaque mihi defuisset amicus, qui istam mihi compararet, nos omnes careremus voluptate, quam e cognoscenda tam rara, atque memorabili nuce nunc capimus.

MAT. Denuo cognoscite, o mei, quantopere conducat hominibus, non tantum suae ipsorum voluptati operam dare, sed aliorum quoque gaudiis inservire. Siquidem bonus iste vir, a quo hanc nucem accepimus, sibi ipse tantum prospexisset, ipse eam consumpturus fuisset, neque nos eam unquam vidissemus. Nunc autem genium suum his deliciis fraudare humaniter maluit, ut nos ea
exhi-

exhilararet, etsi magna pars nostrum ei plane ignoti simus.

THEOPH. Quis autem est humanus iste vir?

PAT. Amicus noster, navarchus, Müllerus, quem vos, qui natu majores estis, ante hoc bien-nium Stadae vidistis.

NICOL. Euge! Vir ille comis, qui Yorci nos olim convenit!

PAT. Recte eum nosti! — Utinam ipsi deus hanc vesperam aequè hilarem reddat, ac ille nobis eam fecit. Videamus interim, num crustas aperire valeamus?

(Tandem multo labore prospere iis successit, ut crusta exterior dura illa, atque villosa, aperiretur. Tum cultello unum ex istis foraminibus, quae in istam crustam se insinuant, nihilque, nisi nucis ejus medullam continent, perforatur. Quo factò patera mediocris succo profluente repleta est. Hic autem tantam dulcedinem non habuit, quantam ei tribuere solent. Nux enim ista, aut nimis obsoleta, aut etiam prius ex arbore decerpta erat, quam ad maturitatem pervenisset. Tum nucem ipsam ferra dissecuerunt, donec potirentur albo isto nucleo, quem in media parte excavatum diximus, quicquid omnium opinione suavissimam quamque juglandem saporis dulcedine superabat. Quibus quidem epulis omnes vehementer delectati sunt!)

DIETER. Papae! Quantas molestias Robinson superaverit in aperiendo duro isto putamine!

PAT. Hoc quidem nunc satis judicare potestis, postquam cognovistis, quantopere nos in eo laboraverimus, licet cultris acutis, ferraque instructi, quibus Robinson carebat. Nihil autem tam arduum est, quin homo fame vexatus laborando superet, modo spem foveat famis sedandae.

Iam

Iam etsi satur factus, tamen ad littus se contulit ostreis intentus. Nonnullas quoque reperit, quae tamen idoneo prandio non sufficebant. Magnas itaque gratias deo debebat, qui ei hodie opportunitatem inveniendi alius cujusdam alimenti praebuisset. Quas magna cum animi motione egit.

Ostreas repertas secum in prandium abstulit; tum hilari animo ad laborem hesternum revertitur. Magnam quoque concham in littore invenerat, qua pro spatha uteretur, quae ei laborem multo faciliorem reddidit. Neque ita multo post plantam invenit caule fibroso lini, aut cannabis nostrae instar. Haec ille alias neglexisset; nunc autem nihil ejusmodi negligere solebat, omnia potius indagabat, omnia meditabatur, an forte utilitatem aliquam inde capere posset?

Sic cum speraret, fore, ut haec planta eodem modo tractari posset, quemadmodum nos tractare solemus linum, aut canabim, magnam copiam ejus evulsit, fasciculisque colligatis in aquam demersit. Diebus aliquot peractis, postquam animadverterat crustam exteriorem aqua satis emollitam, fasciculis inde sublati, caules emollitos ad solem explicuit. Quibus vix mediocriter siccatis, periculum fecit, num isti quoque lini instar fuste confringi possent. En vero! res ex sententia cessit!

Confestim e lino inde parato funiculos facere tentat. Isti quidem eandem firmitatem non habebant, ac ii, quos nostri restiarii contorquent, quoniam Robinson neque rotam, neque socium habebat. Interim firmitatem idoneam habuerunt, ut concham suam ope eorum baculo alligare posset. Quae res ei praebeuit instrumentum spathae non dissimile.

Iam labori sedulo intentus, magnam vim arborum plantavit, donec vestibulum habitaculi futuri prorsus sepsisset. Cum autem vereretur, ut una series arborum tenuium ei munimentum satis tutum praestaret, ad plantandam alteram quoque, quam isti circumdaret, alacriter se accinxit. Tum ambabus intexuit ramos virides, atque callide intervalla earum arena replere constituit. Quo facto parietem nactus est, non nisi magna vi expugnabilem.

Quovis autem mane, ac vespere plantatione culam suam aqua irrigavit e fonte propinquo petita. Vasorum loco utebatur putaminibus Cocossae. Mox etiam arbustum suum virescere, et ramos agere videt, quorum aspectu mirifice laetatus est. Absoluta sepe diem continuum restibus torquendis impendit, e quibus probabilem scalam confecit.

DIETER. Quem vero in usum hanc fecit?

PAT. Statim audies! Nempe constituerat nullam omnino habitaculo suo portam addere, sed extremum quoque ostium arboribus claudere.

THEOPH. Quomodo autem illud intrare, indeque exire voluit?

PAT. Hoc ipso consilio scalam istam e restibus sibi confecit. Rupes nimirum habitaculo imminens circiter duarum contignationum altitudinem habebat. In fastigio ejus arbor erat, cui scalam ita applicuit, ut in terram dependeret. Tum periculum fecit conscendendae rupis, quod ei ex sententia cessit.

His omnibus confectis deliberare coepit, quomodo exiguum montis caveam ita dilataret, ut idonei habitaculi magnitudinem nancisceretur. Facile autem intellexit, solas manus huic consilio non sufficere. Itaque excogitandum ei erat instrumentum quod-

quoddam, ejus ope res feliciter succederet. Hac mente in locum quemdam se contulit, ubi permultos lapides virides, quos *talcatos* appellant, olim invenerat. Quibus curiose perquisitis mox adeptus est lapidem tam idoneum, ut laetitia ob ejus aspectum efferretur. Nempe lapis iste securis formam referebat, praeacutus erat, atque foramen quoque habebat, in quod manubrium immitti posset. Robinson statim intellexit, hunc lapidem foramine paullulum dilatato securi conficiendae quam aptissimum fore. Quae res ei quoque multo labore, et lapide alio quodam adhibito feliciter successit. Tum fustem idoneum addidit, eumque funiculis ita alligavit, ut clavis affixus videretur. Quo facto statim ejus periculum fecit in amputanda tenui arbore; quod cum ei ex animo successisset, vehementer laetatus est. Securim istam vel mille Thalerorum pretio non vendidisset; tantam inde sperabat utilitatem.

Dum quaerere pergit, duos lapides alios invenit variis operibus aptos. Alter instar tudiculae, qua lapicidae, et seriniarii utuntur, erat formatus. Alter fustis crassi, et praeacuti modo, ita, ut cunei formam haberet. Robinson utroque secum assumpto hilari animo ad habitaculum tendit, operique faciendo se accingit. Quod quidem feliciter processit. Lapidem enim acutum et cunei instar formatum, ad terram, aut ad saxum applicante, tudicula autem tundente, sensim multa ejus fragmenta decutiuntur, caveaque dilatatur. Diebus aliquot peractis opus tam alacriter processerat, ut spatium, quod nactus erat, habitaculo, et cubiculo idoneum putaret.

Antea jam magnam graminis copiam manibus evulserat, atque solis radiis exposuerat, ut foenum

ex eo conficeretur; quod jam satis torrefactum erat. Itaque in caveam illud transportavit, eoque ad lectum commodum sibi apparandum usus est. Nunc igitur nihil impedimenti erat, quo minus more humano, recubans nimirum, dormiret, posteaquam noctes plus quam viginti, volucrum instar, in arbore commorari eum oportuerat. O quanta voluptate perfusus est, cum membra defatigata lente in foeno molli extendere ei licuit! Deo itaque pro isto beneficio gratias egit, sic secum reputans: O! si populares mei Europaei cognoscerent ejus conditionem, qui multas noctes continuas dura in arbore sedendo transegerit; profecto felices se praedicarent, quod quavis nocte strato molli, et tuto frui possint; quotide autem deo optimo maximo gratum animum pro hoc beneficio profiterentur!

Dies proximus erat dies Solis! Robinson ergo eum *quieti*, precibus, et contemplationi sui ipsius consecravit! Magnam ejus partem in genua prostratus atque lacrimans, deum peccatorum veniam sibi, parentibus vero miseris benedictionem et solatium enixe rogavit. Tum deo pias inter lacrimas gratias agit pro mirabili auxilio, quo miseriam suam sublevaverat, sancteque pollicetur quotidianam emendandae vitae curam, perpetuamque obedientiam. —

CAROL. Nunc Robinson noster ad meliorem frugem rediit!

PAT. Hoc sane deus praeviderat, eum calamitatibus subeundis emendatum iri; itaque iis ipsum inflixit. Hac enim ratione pater coelestis semper nobiscum agit. Non iracundia, sed paterno animo ductus nos cum adversa fortuna interdum conflictari jubet, quoniam intelligit nos aliter animos virtutibus non aequè applicaturos esse.

Ne

Ne autem dierum ordinem oblivisceretur, semper vero cognosceret diem Dominicam, Robinson in animum induxit Calendarium sibi comparare.

IOH. Ain' tu? Calendarium?

PAT. Non illud quidem tam accuratum, atque typis expressum, quale nos in Europa conficimus, ejusmodi tamen, quod ad numerandos dies sufficeret.

IOH. Quomodo hoc fecit?

PAT. Cum omnino charta, ceterisque rebus, quae scribendo inserviunt, careret, quatuor arbores contiguas elegit cortice quam levissimo. In eam vero, quae magnitudine caeteras superabat, quovis vespere lineolam lapide acuto incidit, quae diem absolutum significaret. Quoties autem septem lineolas incidisset, toties septimana finita erat; quo facto arbori proximae lineam hebdomadis notam incidit. Quoties in altera hac arbore quatuor, aut quinque lineolas, secundum rationem cujusque mensis, insculpsisset, in tertia arbore simili linea notavit, integrum mensem elapsum. Duodecim autem lineis mensibus absolutis, in quarta arbore annotavit, annum peractum.

DIETER. Menses vero non eandem longitudinem habent, sunt, qui triginta dies compleant, sunt, qui triginta, et unum! Quomodo tandem justum eorum spatium invenire potuit?

PAT. Digitis hoc computare didicerat!

DIETER. Digitis? hem!

PAT. Sane! Quod si vos quoque scire cupitis, ego vos docebo.

OMN. Quaesumus te! quaesumus te! pater!

PAT. Animum igitur advertite! — Ecce! manum sinistram primum sic clausit; tum in alterius

manus digito aliquem ex istis articulis eminentibus punxit, tum eum in sinum proximum depreffit, mensibus iusto ordine nominatis. Quicumque in articulos inciderit mensis, dies triginta, et unum habet; ceteri, qui in sinum, non nisi triginta, Februario solo excepto, qui ne triginta quidem, sed viginti octo tantum dies continet, quarto quovis anno viginti novem. Coepit autem numerare ab articulo indicis, eumqueensem, qui isti responderet, primum appellavit, Ianuarius scilicet. Hic itaque — quoniam diebus constat? — *Ioh.* Triginta uno!

PAT. Nunc equidem pergam numerare menses in articulis modo antea exposito; tu vero Iohannes numerum dierum adjicies! — *Februarius?*

Ioh. Triginta dies habere debebat, non autem nisi viginti octo, aut interdum viginti novem habet! — *PAT.* Martius?

Ioh. Triginta unum! *PAT.* Aprilis? — *Ioh.* Triginta! —

PAT. Majus? *Ioh.* Triginta unum! *PAT.* Iunius? —

Ioh. Triginta! *PAT.* Iulius? *Ioh.* Triginta unum! — *PAT.* Augustus? — (dum pollicis articulum ostendit.) *Ioh.* Triginta unum! — *PAT.* September? — *Ioh.* Triginta! *PAT.* October? — *Ioh.* Triginta unum! — *PAT.* November? *Ioh.* Triginta! *PAT.* December? — *Ioh.* Triginta unum!

PAT. Tu vero Dieterice, Calendariumne inspe-
xisti? fatisne justus computus noster fuit? —
Dieter. Iustissimus! pater! — *PAT.* Talia bene
notanda sunt; etenim non ubique Calendarium in
promptu est, interdum autem multum interest sci-
re, quot dies mensis hic vel ille habeat?

Ioh.

IOH. Equidem non obliviscar! — *Dieter*. Neque ego, satis enim intellexi. — *Pat*. Hac ergo ratione Robinson curavit, ne temporis justo computo careret, et ut diem solis dignosceret, eumque more Christianorum rite celebraret.

Interim maxima pars nucum Cocossae ejus, quam unam hucusque invenerat, consumpta erat, ostrea autem tam parce a mari ejiciebantur, ut illae solae ad eum alendum non sufficerent. Itaque de victu iterum sollicitus esse coepit. Hactenus quidem non longe ab habitaculo suo discesserat propter metum, quem bestiae, et homines feri ei incutiebant. Iam vero necessitate coactus insulam perlustrare ausus est, novorum alimentorum quaerendorum causa. Hac mente proximo die deo favente excursionem facere constituit. Ne autem violento solis aestu premeretur, vesperam istam umbellae conficiendae impendit.

NICOL. Unde autem linteum, et testa balaenarum petiit?

PAT. Habuit ille neque linteum, neque testa, nec cultrum, nec forfices, neque acum, neque fila; nihilo autem minus — quomodo putatis eum sibi umbellam comparasse?

NICOL. Hem! hoc equidem non video!

PAT. E viminibus salignis tegmen sibi texuit, ejus in mediam partem baculum inseruit, eumque funiculis alligavit. Tum ex arbore Cocossa folia lata petiit, quae acubus tegmini affigeret.

IOH. Acubusne? Hem! unde tandem eas sumfit?

PAT. Istud vos divinabitis.

CAROL. Hui! Rem teneo! Invenerat eas in quisquiliis, et rimis tabulatorum, ubi ego saepius ejusmodi invenire soleo.

IOH. Egregia narras! Quasi quis ibi invenire possit acus, ubi nemo eas amiserit! Ubinam vero in Robinsonis cavea tabulae, et quisquiliae fuerunt?

PAT. Hem! nemone vestrum conjectura hoc assequetur? —

Quidnam vos moliremini, siquidem acubus vobis aliquid attingendum foret, quas nullas haberetis?

IOH. Equidem aculeos sentium ad hunc usum adhiberem!

THEOPH. Ego vero fruticis aculeati!

PAT. Non contemnenda narratis! Attamen ego vobis dicam, Robinsonem neutris usum fuisse, quippe quos neutros in insula sua reperisset.

IOH. Quid, quaeso, tandem adhibuit?

PAT. Ossa piscium! Nempe pisces mortui subinde a mari in litus protrudebantur, quorum aut putrefactorum, aut a volucris consumptorum ossa relicta jacebant. Robinson igitur acutissima, et crassissima quaeque ex iis collegit, acumque loco iis usus est. Quorum auxilio umbellam confecit tanta densitate, ut nullus solis radius eam penetrare posset.

Quoties novum ejusmodi opus ei bene successerat, laetitia efferri solebat. Tunc autem se ipsum sic culpavit: O! me stultum puerum, qui plurimum temporis nihil agendo perdiderim! O! Si nunc in Europa essem, omnemque istam copiam instrumentorum, quae ibi nullo negotio inveniantur, haberem; quid, quaeso, ego confecturus essem! Quantam vero voluptatem ex eo caperem, quod plurimas res, quibus indigerem, mihi ipse parare scirem!

Cum

Cum autem fatis magnum diei spatium superesset, peram sibi conficere constituit, in qua et victum secum poraret, et ea conderet alimenta, quae forte inter eundum invenisset. Quā re aliquamdiu cogitata, feliciter tandem ejus conficiendae rationem invenit. Comparaverat nimirum sibi idoneam funiculorum copiam, e quibus rete nectere instituit, quod in loco perae venatoriae adhibere in animo habebat. Quod quidem ita molitus est! Duas arbores ulnae fere spatia a se invicem remotas elegit, quibus fila plura, quam maxime contigua alligaret. Haec staminis vicem ei praestare debebant. Tum desuper fila eodem modo contigua egit, ita autem, ut his, quae deorsum tenderent, nodum in quovis filo transversio necteret, more eorum, qui reticula nectunt. Fila ista deorsum extensa subteminis vicem praestabant. Sic ergo rete confecit tenui reti piscatorio non dissimile. Tum extremitates filorum ab arboribus separavit, eaque in parte inferiori, et lateribus clausit, et superiori tantum aperta relicta. Sic igitur idoneam peram venatoriam confecerat, quam ope funiculi crassioris, qui superiori parti alligatus erat, e collo dependentem gestare poterat. Tantam vero laetitiam e felici successu conaminum suorum cepit, ut totam fere noctem insomnis degeret.

THEOPH. Hem! ego quoque ejusmodi peram venatoriam mihi paraverim.

IOH. Ego etiam! Modo funiculos haberemus!

MAT. Si vos eandem voluptatem e labore vestro capere vultis, quam Robinson inde cepit, funiculi quoque isti antea vobis parandi sunt, linum etiam, aut cannabis paranda, e quibus isti confici solent. Cum autem ista in agris nondum maturuerint, equidem vobis funiculos suppeditabo.

THEOPH. Itane facies? carissima mater!

MAT. Lubentissime! Siquidem vos hoc optatis! Agite, funiculos conquiramus.

THEOPH. O praeclare factum!

CAROL. Optime facitis, o boni, quod Robinsonem imitamini! Cum olim vos quoque in aliquam insulam delati fueritis, in qua homines non reperiantur, edocti iam eritis istud artificium! Ain' tu? Pater! — Pat. Bene mones, Carolina! Itaque operam date! Robinsoni autem nostro nunc placidam noctis proximae quietem concedamus! — Equidem interea, experiar, num ejus artificium conficiendarum umbellarum imitari possim!

VESPERA QUINTA.

Postero die, cum universi loco consueto convenissent, Nicolaus pera venatoria, quam proprio Marte confecerat, jactabundus incescit; omnium autem oculi in eum conversi sunt. Umbellae loco, a coqua sibi cribrum petierat, quod baculo impositum super caput gestabat. Magnam vero gravitatem, et dignitatem toto corporis habitu referebat.

MAT. Macte! Nicolae! Egregie fecisti! Parum abest, quin credam te verum esse Robinsonem!

IOH. Equidem peram meam absolvere nondum potui, alioquin eodem habitu in medium prodisssem!

THEOPH.

THEOPH. Hoc me quoque impedivit!

PAT. Contenti erimus hoc uno, ex eo enim intelligimus, rem vanam non esse. Umbella autem tua, Nicolae, parum idonea est!

NICOL. Scilicet necessitate coactus talem mihi paraveram, non enim satis spatii supererat ad con-
ficiendam meliorem.

PAT. (dum umbellam a se ipso factam ex arbutis promit) quid tibi videtur te ista, o bone? —
NICOL. Ah! ista quidem egregia est!

PAT. Eam igitur recondam, donec historia Robinsonis finita erit! Quicumque tunc ex iis rebus, quas Robinson confecerit, plurimas imitari didicerit, noster Robinson esto, umbellamque istam habeto!

THEOPH. Num ille quoque tugurium sibi aedificabit? — Pat. Sane!

OMN. O praeclare! egregie factum!

PAT. Robinson diei ortum vix expectare poterat, ita solem ipsum praevertit, itinerique se accinxit. Peram, funemque corpori circumdedit, securi autem, gladii loco, cinctus, umbellaque humero imposita, in viam alacriter se contulit.

Primum arborem Cocossam adiit, ut nonnullis nucibus peram instrueret, tum littus quoque revisit, ostrearum colligendarum causa. Cum vero idoneam earum copiam adeptus esset, potumque aquae frigidae e fonte suo hausisset, iter constitutum ingressus est.

Mira coeli matutini serenitas erat. Sol clarissima luce effulgens ex oceano surgere videbatur, arborumque cacumina inaurabat. Innumerabilis avium multitudo, pulcerrimis coloribus ornatarum, matutinam canebant cantilenam, nova luce
laetan-

laetantes. Aëris tanta erat puritas, atque salubritas, ut recens a deo creatus videretur; herbae autem, et flores suavissimum odorem exhalabant.

Robinsonis animus gaudii, et pietatis intimo sensu perfunditur. Hic quoque, ait, hic quoque deus se benignissimum praebeat! Tum vocem suam avium cantilenis miscens, praeclarum illud carmen matutinum canit:

1.
Acceptam deo referam
Hujus diei vitam;
Dum somno tuto frue-
rer,
Hanc ille conservavit.

2.
Da, precor, deus animum
tranquillum et benignum,
Qui, quae virtuti debeat,
noscat, et exsequatur.

3.
Quae servum bonum
deceant,
Fideliter ut agam,
Ut sapienter, et pie
Per legem tuam vivam.

4.
Ut aliis officia
Opemque sponte feram;
Nec salus me, nec pro-
bitas
In aliis offendat.

5.
Ut grato tibi animo
His vitae bonis fruam
Ut simul, ac tu jubeas
Mortem non exhorrescam.

THEOPH. Quaeso te, carissime pater! ut mihi hoc carmen litteris mandes. Quotidie illud legam, cum surrexero. — *Pat.* lubentissime!

AMIC. R. Ego vero modos vos docebo, ut ante preces matutinas illud canamus. — *Nicol.* Egredie! Perpulcrum enim carmen est!

PAT. Robinson, qui nondum desierat sibi metuere a bestiis, et feris hominibus, in itineribus suis sylvas, dumetaque curiose vitabat, talia autem
loca,

loca, quae oculos nullis limitibus circumscriberent, petere solebat. Illa ipsa vero quam maxime sterilia erant. Quamvis igitur satis longum spatium confecisset, nihil tamen invenerat, quod aliquam utilitatem praestare posset.

Tandem in fruticem quemdam incidit, quem majori cura explorandum existimaret. Manipuli herbarum erant continuati, ita ut, sylvulae instar referrent. Alii flores rubros, et albicantes, alii autem, florum loco, pomula viridia ceraforum magnitudine habebant. Extemplo itaque gustat unum ex iis; sed esculentum non erat. Quod ille indignatus, manipulum, unde istud discerpserat, evulsit, et abjicere constituit. Sed quanta, quaeso, admiratio ejus fuit, cum in radicibus plantae tubera, magnitudine diversa pendere videret. Confestim quoque existimavit, tubera ista plantae istius veros fructus esse; itaque ea curiosius examinare coepit. Sed cum iterum gustasset, nihilo suavioris saporem invenit. Fructus ille durus, insipidusque erat. Robinson jam in eo erat, ut eum abjiceret. Forte autem, secum reputat, non temere inutilia judicanda esse, quorum usus primo statim aspectu intelligi non possit. Itaque nonnullis tuberibus in peram demissis, processit.

IOH. Equidem satis scio, quaeram fuerint isti tubera!

PAT. Qualia igitur ea fuisse putas?

IOH. Tubera Solanorum fuerunt; haec enim iis, quae tu descripsisti, tuberibus simillima sunt.

DIETER. Ista quoque indigenae Americae sunt!

THEOPH. Euge! Franciscus Dracke inde in Europam ea invexit. Stultus autem erat Robinson, qui ea non agnosceret!

PAT.

PAT. Unde tu vero ista nôsti? — *Theoph.* Ehem! ex eo quod saepius ea viderim, et comederim. Sunt mihi in deliciis.

PAT. Robinson autem tubera ista nunquam neque viderat, neque comederat.

THEOPH. Cur vero? — *Pat.* Quoniam tunc temporis in Germania nondum innotuerant. Hos circiter quadraginta annos apud nos in usu sunt; ducenti autem fere anni sunt, ex quo Robinson vixit.

THEOPH. Ehem! — *Pat.* Ex eo intelliges, Theophile, iniquos esse arbitros, qui alios temere vituperent. Oportet nos semper rationem habere eorum conditionis, tum vero e nobis quaerere, an prudentiores iis fuissimus! Tu, si nunquam tubera solanorum vidisses, neque eorum apparandorum rationem cognovisses, profecto non statim intellexisses, quomodo iis utendum esset. Itaque animo tuo hoc insige, atque in posterum cave, ne te prudentiorem ceteris temere existimes.

THEOPH. Exosculare me! dulcissime pater! Nunquam in posterum hoc committam. *Pat.* Robinson ex isto loco longius progreditur, lente tamen, magnaue cum circumspectione. Levissimo quoque strepitu arborum, et fruticum vento agitatorum, exterritus securim ad se defendendum corripuit. Semper autem magna cum laetitia animadvertit, timorem vanum fuisse. Tandem ad rivum pervenit, ubi prandere constituit. Igitur sub arbore alta et umbrosa conleat, magnaue cum voluptate epulari coepit. Subito autem strepitu quodam longinquo vehementer exterritus est. Timidus itaque circumspexit, tandemque gregem magnum vidit. —

NICOL. Hominum scilicet ferorum! — *Theoph.*
 Aut leonum, tigrumve! *Pat.* Neutrorum quidem
 gregem potius bestiarum capreis nostris similem,
 nisi quod collum longius camelorum instar habe-
 rent. Capite equuleorum formam referunt; ovi-
 bus paullulum majores. Quarum bestiarum indo-
 lem, et nomen, si cognoscere vultis, equidem vo-
 bis exponam.

ION. Magnopere cupiam! —

Pat. Lamae appellantur, Guanacones etiam,
 aut, ovicameli! Patria earum ista Americae regio
 est, (dum chartam demonstrat.) quam Hispani te-
 nent, quaeque Perua dicitur. Propterea quoque
 oves pervanae dici solent, licet praeter lanam nihil
 cum ovibus commune habeant. Hic ergo Ameri-
 cani, antequam terrae eorum ab Europaeis dete-
 ctae essent, animal istud mansuescecerant, eoque
 asellorum instar, ad onera portanda usi sunt. E-
 lana ejus autem vestes conficere didicerant.

ION. Peruani isti sane ceteros Americae inco-
 las humanitate superasse videmur.

Pat. Quam maxime! Ii enim, quemadmodum
 Mexicani Americae septentrionalis incolae in do-
 mibus habitabant, templa magnifica aedificaverant,
 atque regio imperio utebantur.

Theoph. Nonne, haec eadem regio est, un-
 de Hispani istam auri, argentique vim petunt,
 quam quotannis classe argentaria ex America de-
 portant, sicuti tu olim nobis narraisti?

Pat. Illam ipsam vides! — Robinson, cum
 animalia ista, quae a nobis quoque in posterum
 Lamae dicentur, appropinquare vidisset, magno-
 pere concupivit carne alla vesci, qua tam diu ca-
 ruerat. Itaque optavit ejusmodi animal interficere.

Hoc

Hoc consilio securi instructus post arborem constitit, sperans fore, ut Lamas transeuntes illa attingeret. Quod ei bene successit. Quippe bestiae istae securae, quas nemo unquam persecutus esset, sine omni timore arborem, post quam Robinson latebat, transeunt, aquae petendae causa. Cum autem unus e pullis earum satis appropinquasset Robinsoni, securi tantopere cervicem ejus percussit, ut extemplo moribundus procideret.

CAROL. Fi! hominem crudelem! qui misellam istam interficere potuerit!

MAT. Cur autem eum crudelem vocas? Carol. Misellum istud animal eum minime offenderat. Nonne igitur ei vitam servare debebat?

MAT. Indignit autem ejus carne, ut ea vesceretur, oblitane es, deum nobis permisisse animalibus sapienter uti?

PAT. Crudeliter sane, et impium factum esset, si quis temere animalia interficeret, aut excrucia-
ret, aut certe vexaret; neque quisquam bonus hoc facile committet. Attamen iis sapienter uti, jugulare ea, carnis edendae causa, nobis omnino licet. Nonne meministis me olim vos docere, hanc ipsam nostram animalibus utendi rationem iis conducere?

IOH. Euge! Siquidem nos ex animalibus nullam utilitatem caperemus, nullam quoque eorum curam habituri essemus; tum autem conditio eorum longe inferior foret, permulta quoque frigore, et fame perirent.

DIETER. Majores etiam dolores passura essent, nisi a nobis jugularentur, sed potius senio confecti, aut morbis perirent. Etenim tanta sibi invicem auxilia praestare non possunt, quanta homines solent.

PAT.

PAT. Neque vero existimare debemus, mortem, quam animalia a nobis subeant, tantis ea doloribus excruciare, quantos nobis pati videntur. Non enim praesciunt mortem suam, laete potius, atque tranquille degunt, usque ad extremum vitae momentum; sensus autem doloris, quo inter mactandum afficiuntur, brevi evanescit. Nunc demum pullo lamae mactato Robinsoni in mentem venit deliberare, qua tandem ratione ejus carnem sibi appararet? — *Carol.* Hem! poteratne istam coquere, aut assare?

PAT. Hoc ille quidem lubenter fecisset, omnibus autem rebus huic consilio necessariis penitus carebat. Neque ollam, neque veru habuit; neque vero, quod pejus erat, — ignem!

CAROL. Ne ignem quidem? nonne eum accendere potuit?

PAT. Potuisset sane! modo filicem ignivomam, funiculosque sulphuratos habuisset! His omnibus autem penitus carebat.

IOH. Equidem optime scio, quomodo mihi consuluisset!

PAT. Quo tandem modo? — *Joh.* Ligna duo sicca trivissem, donec incensa fuissent. Memini enim, nos olim in itinerario quodam legere, feros homines hac ratione uti.

PAT. Istam ipsam rationem Robinson noster adhibuit! Itaque lamam trucidatam, atque in humeros sublatam in habitaculum secum transportavit. Quo rediens invenit aliquid, quod ipsum magna laetitia afficeret. Nactus nimirum est sex, aut oero malos citreas, sub quibus nonnullos adeo fructus maturos deprehendit. Quibus curiose collectis, locoque istarum arborum notato, hilari
E ani-

animo ad domum suam se recepit. Ibi autem ante omnia lamam excoriare iussit. Lapidis quoque acuti ope, quo cultri vice utebatur, hoc ei feliciter successit. Pellem detractam, quoad ejus fieri posset, ad solem expandit; magnam inde inde sperans utilitatem.

NICOL. Quamnam vero? — *Pat.* Variam sane — Primum enim calcei, et tibialia longo usu attrita erant. Constituit ergo, ubi calcei defecissent, foccos e pelle ita conficere, quos pedibus subligaret, ne plane nudus incederet. Sollicitus quoque de hieme appropinquante, magnopere laetatus est, quod nunc idoneum tegumentum nactus esset, cujus ope contra frigoris vehementiam defenderetur. Quam quidem sollicitudinem facile superfedere potuisset, quia in istis regionibus hiemis frigora nulla sunt.

THEOPH. Cur vero nulla hiemis frigora?

PAT. Nonne meministis, me nuper vobis exponere, in torridis istis terrae tractibus, qui tropicis circumferuntur, nulla hiemis frigora esse. Sed istae regiones potius per duos menses continuos pluvia irrigantur. — Hoc autem ignorabat Robinson noster, quippe qui puer idonea institutione non usus fuisset.

IOH. Ni autem fallor, pater, legimus olim, altum illum montem cacuminatum Teneriffae, Cordillerosque Peruanos semper nive obrutos esse! Ibi perpetua quidem hiems esse debet; isti autem montes nonne tropicis circulis quoque subjacent?

PAT. Recte judicas! Iohannes! Regionum scilicet excelsarum, et montosarum ratio ita comparata non est. Etenim in cacuminibus montium
tam

tam altorum perennis nix esse solet. Nonne meministi earum Indiae orientalis regionum, de quibus nuper vobis narravi, cum iter Geographicum eo fecissemus?

IOH. Scilicet nonnullis in locis istarum regionum aestatem ab hieme vix duorum milliarum intervallo secretam esse. In insula Ceylonia, quae Batavorum est, et vero etiam — non satis accurate teneo!

PAT. In peninsula anteriori. Eodem enim tempore, quo cis montes Gatenſes, in ora nempe Malabarica, hiems est, trans istos montes, in ora Comandel aestas esse solet, et sic vice versa. Eadem esse dicitur conditio insulae Zeram, quae ex insulis Moluccis est. Ibi enim tribus circiter milliaribus confectis aestatem cum hieme aliquis commutare potest.

Sed iterum longe a Robinsone nostro aberravimus! En! admirandam profecto mentis humanae indolem, quippe quae uno quasi saltu subito in loca remotissima se conferre possit! Ex America in Asiam transvolavimus; puncto temporis autem, advertite, quaeso! in Americam ad amicum nostrum Robinsonem reversi erimus.

Pelle igitur detracta, extis sublatis, atque postica parte, quam assaret, dissecta, proxinus veru intentus fuit. Eo consilio arborem tenuem, et lentam derruncat, eamque cortice detracto praeacuit. Tum ramos duos, qui furcae instar habebant, deligit, veru fulciendo idoneos. Quos etiam praeacutos redditos, in terram ex adverso defigit, tum carnem in veru egit, furcaeque imposuit, magnopere laetatus, cum vidisset, quam apte illud versaretur.

Iam praeter ignem nihil Robinsoni defuit. Sed hoc ipso quam maxime opus erat. Quem ut terendo accenderet, e trunco arido duo ligni fragmenta amputavit, confestimque operi se accinxit. Tantopere autem terendo laboravit, ut magnae sudoris guttae e facie destillarent; nihilominus tamen spes optata eum fefellit. Quoties enim ligna calore fumabant, toties ipse tantopere defatigatus erat, ut aliquantulum temporis a labore cessandum esset, virium reficiendarum causa. Interim ligna refrigescunt, laboremque irritum reddunt.

Tum ille non sine magna molestia iterum expertus est inopiam vitae in solitudine degendae, quantaque aliorum hominum societas emolumenta nobis praestet. Etenim si vel unum habuisset focium, qui, dum ipsum vires delicerent, terendo continuasset, sine dubio ligna incensa fuissent. Sed istam spem ei solitudo eripuit.

IOH. Ego vero existimo, feros homines terendo ignem accendere?

PAT. Accendunt illi quidem; hoc autem eo fit, quod isti longe robustiores nobis sint, quos in Europa nimis molles, et infirmos reddere solet institutio puerilis. Accedit, quod illi melius intelligant, quomodo hoc negotium tractandum sit. — Duo enim ligna diversae indolis adhibent, mollius alterum, alterum durius; hoc vero quam rapidissime in illo terunt, donec incendatur. Aut etiam in altero foramen faciunt, in quo tanta cum velocitate alterum assidue torquent, ut accendatur. Quod Robinsonem cum fugeret, feliciter res ei non successit. Tandem moerore oppressus ligna ista abiecit, atque in strato confedit; tum capite demisso suspirans carnem dilectam intuetur, quam

quam nunc comedere non debebat. Cum autem hiemis instantis cogitatio mentem ejus subiisset, illeque secum reputasset, qua tandem ratione illam sine igne acturus esset, angore tam vehementi oppressus est, ut e solo se proriperet, animique reficiendi causa, aliquantulum circumiret. Qua quidem animi perturbatione cum Robinsonis sanguis vehementer aestuaret, ad fontem se contulit, aquam frigidam in putamine Cocossae inde hausturus. Succo quoque malorum citreorum admisto potum satis suavem, et recreandis viribus idoneum sibi paravit.

Attamen carnis assae desiderium nondum deposuerat noster, tandem vero Tartarorum recordatus est, qui, cum tamen nostrum similes sint, carnem, quam comedere cupiant, ephippiis subjicere, atque emollire dicuntur. Itaque sine mora constituit eorum rationem imitari. Scilicet duos lapides satis largos, et laeves quaerit; ejus similes, quo securis loco utebatur. Tum idonea carnis portione ossium experte iis interposita, superiorem lapidem tudicula perpetuo tundit. Quod cum aliquamdiu fecisset, lapis incallescere coepit. Eo majori alacritate ille tundere pergit, caro autem hora dimidia tantum non elapsa cum lapidis fervore, tum continuatis ictibus adeo emollita est, ut satis esculenta esset. Non illa quidem eam saporis suavitatem habebat, quam caro rite assata habere solet; attamen Robinsoni nostro, qui tam diu carne assa caruerat, lautas dapes praebuit. — O! qui vel optimos cibos fastidire soletis, siquidem palato vestro luxurianti minus respondeant, delicatuli populares mei! tum exclamat, utinam vel octo dies mea conditione uteremini, in posterum profecto quolibet divinae benignitatis munere vobis oblato contenti frueremini! Neque vero etiam

committeretis, ut ullius unquam cibi salubris fastidio ingratum erga almam dei optimi maximi providentiam animum profiteremini!

Quo autem carnis saporem jucundiores redderet, succo malorum citreorum Robinson eam infecit; tum epulis quam lautissimis fruitur. Neque vero oblitus est gratiarum datori omnium bonorum pro recenti isto beneficio pie agendarum. Prandio confecto deliberavit, quodnam opus nunc maxime sibi faciendum esset? Hiemis instantis expectatio, quae nuper animum ejus vehementer turbaverat, eum impulit, ut nonnullos dies continuos lamis capiendis, et trucidandis impendere constitueret, quarum pellibus contra frigus defenderetur. Quae cum satis mansuetae viderentur, facili negotio voti se compotem fore speravit. Hac spe concepta ad lectum se contulit, somno autem suavissimo recreatus anteacti diei molestiarum oblivionem duxit.

VESPERA SEXTA.

(Pater narrare pergit)

Robinson hac quidem vice in multum diem dormivit. Cum tandem expergefactus esset, diemque jam multum processisse animadverteret, celeriter e somno se corripientem, ut ad lamas venandas proficisceretur coeli tempestas impedivit. Cum enim

enim vix caput e spelunca protendisset, repente illud retrahendum fuit.

CAROL. Qua vero de causa?

PAT. Imber scilicet tam vehemens de coelo ruebat, ut nulla spes prodeundi superesset. Itaque expectare constituit, donec tempestas desisset. Quod autem secus evenit; imbris potius violentia aucta est. Fulgura quoque subinde micant, ut tota spelunca ardere videretur. Tum tonitru horrendum insequitur; fragore terribili terra contremiscit, montes sonitum multiplicem reddunt. Robinson, cum idonea institutione usus non esset, timorem vanum et anilem tempestatum conceperat.

THEOPH. Fulgurane ille, ut forte tonitrua extimuit?

PAT. Tantopere ille quidem, aut angore prope exanimatus esset.

THEOPH. Hem! Magnificum sane spectaculum est! Cur vero hoc extimuit?

PAT. Cur ille hoc fecerit, equidem nescio! Forte propterea timuit, quod fulgura interdum incendia edunt, adeo homines interimunt. —

IOH. Raro autem ista eveniunt! Equidem satis longum temporis spatium memoria repetere possum, neque tamen quemquam vidi, fulgure intererunt.

THEOPH. Quid? quod istud mortis genus optabile etiam est. Quam velocissime enim homines fulmine icti ex hac vita auferuntur; quo facto ad deum propius accedunt.

DIETER. Mira autem aeris temperies tempestates sequi solet. Nempe refrigeratur ille, cum

antea fuit fervidissimus; jucundissimum etiam spectaculum fulgura ex atris nubibus emicantia praebent!

CAROL. Ego quoque illo admodum delector! Quaeso te, dulcissime pater, ut cum tempestas de novo coorta fuerit, nos in apertum campum producas!

PAT. Lubenter equidem! — Robinson in pueritia, prout dixi, male institutus ignorabat magnitudinem beneficii divini, quod nobis tempestates praestare solent. Nimirum aerem puriorem reddunt, arborum, et frugum incrementa augent, homines vero bestiasque quam jucundissime recreant. —

Iam ille quidem in angulo speluncae junctis manibus sedens terrore fere exanimatus est. Interim imber strepit, fulgura coruscant, tonitruum fragor continuatur. Hora meridiana appropinquante, neque tempestatis furor desierat. Non ille quidem esuriebat; quippe cui omnem famem angor exemerat. Tanto magis autem ejus animus diris cogitationibus excruciabatur. Venit sane dies, secum reputavit, in qua divinae mihi luedae sunt poenae! Deus non diutius paterna caritate mei tuebitur; pereundum mihi est, parentes miseros nunquam revisam.

AMIC. R. . . — Equidem hanc Robinsonis rationem minime probō!

NICOL. Quam ob rem eam non probas?

AMIC. R. . . — Rogas etiam? Nonne deus optimus maximus, eum tantis jam adfecerat beneficiis, ut vel propria experientia edoctus scire potuisset, deum nemini deesse, qui quidem ex animo ei confidat, atque animum emendare serio studeat? Nonne ex ancipiti vitae periculo eum eripuerat? Nonne

Nonne a fame, atque inedia eum defenderat? — Ille autem nihilominus animum abjicit! Ehem! indignum facinus!

MAT. Ego quoque tibi valde assentior! Optime R... — Oportet autem nos misereri infelicis istius hominis! Non ita pridem ad meliorem frugem redierat, neque igitur eundem virtutis gradum jam attingere potuit, ac ii, qui a tenera juventute ea imbuti sint.

PAT. Recte sentis, carissima conjux! Cedo manum tuam! En! Tibi quoque osculum meum, quod animum tam misericordem erga Robinsonem meum humaniter professa sis! Equidem jam dudum eum amore complector, quoniam eum ad virtutis viam redire video!

Interim, dum ille angore, et curis oppressus fedit, tempestas furere desinit. Tonitruibus etiam, pluviaeque cessante spes in Robinsonis animum redire incipit. Iam igitur in viam se conferre statuit; cum autem in eo esset, ut peram venatoriā, securūque arriperet, subito — quid quaeso, putatis? attonitus in terram procidit!

IOH. Quid tandem ei accidit?

PAT. Rrrrrr! Puf! Supra caput ejus crepuit! Terra contremiscit, Robinson exanimis prostrernitur! Nimirum arbor speluncae imminens fulmine icta, atque tanto cum fragore disrupta est, ut Robinson attonitus, se ipsum interemtum putaret. Diu etiam sensu plane orbatus jacuit. Tandem cum intellexisset se adhuc vivere, e solo se erexit, statim vero ante ostium speluncae arboris a fulmine disruptae, atque prostratae partem conspexit. Heu! Novum infortunium! Ubi enim scalam suam alligaturus erat, siquidem

tota arbor, prout ille censebat, fulmine diruta esset?

Interim pluvia tonitribusque cessantibus ausus tamen est e spelunca prodire. Quid autem tum eum conspexisse putatis? Rem scilicet ejusmodi cujus aspectu animus ejus cum pietate erga deum tum pudore ob priorem desperationem perfunderetur. Etenim truncus arboris fulmine ictae totus incendio correptus erat. Nactus itaque erat rem maxime necessariam, divina vero providentia eo ipso tempore, quo se ab ea penitus neglectum putabat, ejus summam curam gesserat.

RAT. Admirandum sane consilium, quod illud ipsum, quo Robinson se maxime afflictum putavit, in summam ejus utilitatem cesserit. Est ea autem perpetua divinae providentiae ratio, ut magna cum sapientia, atque benignitate vel in malis permittendis versetur.

PAT. Eodem modo nobiscum illa agit, ac eundem nuper cum verme quodam egi? — Quo tandem, quaeso? PAT. Ligna forte diffundens, dum securi ictum meditor, vermem conspicio in ea ipsa rima latentem, quam percutere meditabar. Cur tu vero, mecum reputavi, istum misellum temere interficias? eumque tanta cum vehementia afflavi, ut quasi turbine sublatum vel trium passuum spatio abriperetur. Tum cogito ineptulum istum super conditione sua egregie disputantem: „Quanta quaeso crudelitate fuerit animal istud bipes! Cur enim turbinem tam saevum excitavi, quo ego ex aedibus meis violenter proturbarer? Quantam autem utilitatem inde ceperit crudelis iste? Profecto credo, eum saltibus meis delectari voluisse!., — Ejusmodi fere ratiocinia ineptuli istius fuerint, siquidem animalia ratione praedita sint; neque sane ei
in

in mentem venerit, me sola benignitate ductum ita cum eo egisse. Nihilominus autem sic se res habuit! — Recordemur igitur, o mei! vermibus istius, quoties divini numinis consilia aequae imprudenti, ac ingrato animo aestimare conabimur, cum tamen eorum rationem non acutius intelligamus, quam vermibus iste meum intelligere potuit consilium.

Robinson summa cum animi commotione lacrimisque laetitiae, et pietatis testibus perfusus, benignissimo omnium rerum moderatori, cujus consilia vel in calamitatibus permittendis nunquam non sapientissima sunt, gratias supplices egit: O mortalem arrogantem! tum exclamavit, quicumque indignari audeat divinorum consiliorum rationem, cum in illis intelligendis tantopere caecutiat!

Iam noster igne potitus erat sine ulla molestia, neque vero difficile videbatur eum conservare, nec amplius causa suberat, cur ille magnopere de futura sua ipsius conservatione in deserta hac insula sollicitus esset. A venatione hodie quidem se abstinuit Robinson, quoniam statim utilitatem ex igne acquisito capere, carnemque veru adhuc affixam apparare ejus ope constituerat.

Cum vero inferior pars trunci adusti, cui scala Robinsonis alligata erat, incolumis mansisset, tuto eam conscendere licebat. Quo facto titione arrepto in atrium habitaculi sepe cinctum descendit, igne autem laeto ibi ante ostium, accenso, ad truncum flagrantem reversus, incendium ejus extinxit. Quod quidem cito perfectum est. Tum calonis munere fungens ignem nutrit, offamque sedulo versat. Aspectu flammaram mirifice laetatus, atque commotus est Robinsonis animus. Carissimum enim divini numinis munus ignem e coelo sibi demissum

missum interpretatus, saepius oculis in coelum sublatis pro isto beneficio gratias egit, permagnam utilitatem, inde capiendam cogitans. Quoties post haec ignem conspexit, aut ejus meminit, cogitare solebat: „Hunc quoque mihi deus prospexit.“

AMIC. B. — Non mirum est, homines quosdam nulla doctrina imbutos ignem, cum sit animalium omnium conservator, deum ipsum putasse.

IOH. An hac sententia nonnulli fuerunt?

AMIC. B. — Fuerunt sane! — Nos autem felices nos praedicemus, quod melius instituti simus, atque intelligamus, ignem non deum ipsum, sed aquae, terrae, et aeris instar, dei beneficio in utilitatem humani generis esse creatum.

PAT. Hesternae coena Robinson in sapore carnis emollitae salem desideraverat. Speravit autem tempore procedente ejus quoque copiam in insula sua se inventurum. Nunc ergo ad littus maris se contulit ad Cocossae putamen aqua replendum. Quae quidem cum carnem irrigasset idoneo sale ista infecta est. Iam caro satis assata videbatur; quantum vero conceperit laetitiam, cum primum eius bolum manducaret, is tandem satis animo concipere potest, qui per quatuor hebdomades continuas nihil ciborum rite praeparatorum comederit; omnemque iis vescendi spem penitus abjecerit. Nunc autem magnopere sollicitus esse coepit, de igne conservando, atque nutriendo?

THEOPH. Hoc illi quidem proclive erat. Nihil enim aliud opus erat, nisi, ut ligna continuo igni subjicerentur.

PAT. Egregia narras. Quid, quaeso, autem si quando ipso dormiente pluvia repentina noctu ingruisset?

CAROL. Equidem, pater, in spelunca mea ignem accendissem, quo pluvia penetrare non potuisset.

PAT. Non contemnendum sane consilium! Spelunca autem tam arcta erat, ut vix cubili idoneo sufficeret; caruit illa quoque fumario, neque igitur a fumo tutus in ea degere poterat Robinson.

CAROL. Hem! rebus sic comparatis, non habeo, quomodo ei consulam!

IOH. Miserandam profecto hominis conditionem narras! Credideram equidem nunc eum satis beatum esse! Ehem vero! subinde novis molestiis, et obstaculis ille implicatur!

PAT. Animadvertite igitur, quantis difficultatibus ii homines premi soleant, qui quidem inopiae suae soli satisfacere velint; quanta vero sint societatis humanae emolumenta. O mei liberi! miseri sane homunciones nos essemus, si unumquemque nostrum oporteret vitam agere solitariam, atque aliorum auxilio plane carentem. Mille profecto manus non sufficiunt iis rebus comparandis, quibus unusquisque nostrum quotidie indiget!

IOH. Ehem! pater! —

PAT. Dubitas etiam, carissime Iohannes? Age! dispiciamus singula, quae tu hodie comedisti, et quibus tu usus es! Primum enim usque ad solis ortum dormivisti, et quidem in lecto satis comodo, nonne?

IOHAN. In culcita scilicet.

PAT. Bene mones! — Culcitae autem equinis crinibus refertae sunt. Isti binis manibus resecti, binis ponderati, et venditi, binis compacti, et transmissi, binis accepti, et evoluti, binis tandem ephip-

ephippiario et aulaeorum opifici venditi fuerant. Ephippiarii manus crines implicatos explicuerunt, et iis culcitram referferunt. Indumentum culcitae linteo striato factum est; unde autem illud sumimus?

IOH. Istud textor confecit!

PAT. Quibus illi vero rebus ad linteum conficiendam opus fuit?

IOH. Sella scilicet textoria, filo, trochlea, maltha. —

PAT. Abunde est! Quot vero manus putas in conficienda sella textoria occupatas fuisse! viginti ad minimum — Maltha conficitur farina. Quam multa negotia facienda sunt, antequam farina confecta sit! Quot autem manus adhibendae, ut mola molendae farinae idonea conficiatur! Textori imprimis filo opus est; unde vero illud petit?

IOH. Fila trahuntur a netricibus.

PAT. Quanam vero e materia? Ioh. E lino!

PAT. Meministine vero, quam multas manus illud subire soleat, antequam filis trahendis aptum sit?

IOH. Ehem! Nuper admodum hoc supputavimus! Primum agricolam oportet cibrare lini semina, ne loliis corrumpantur; tum agros fino obducere, atque bis arare. Tum semina serere, et occare. Cum lina satis creverunt, magna foeminarum copia se accingit ad ea purganda. Ubi vero idoneam magnitudinem nacta sunt, caules evelluntur, qui tum pectini subjiuntur ad globulos seminiferos decutiendos.

NICOL. Euge! Caules postea in fasciculos colligati aquae committuntur!

DIET. Postquam autem satis macerati sunt, inde extrahuntur —

THEOPH.

THEOPH. Deinde ad solem explicantur, ut are-
fiant.

FRID. Tum lina franguntur in frangibulo.

CAROL. Minime, pace tua, Fridericule! Antea
quassantur, ain' tu? pater!

FRID. Ehem! Hoc facto tandem franguntur!

IOH. Tum carminantur in carmine, acutissimis
aculeis instructo, ut stupa liberentur.

PAT. Nunc, quaeso, colligite singula ista, qui-
bus opus est ad lintea demum conficienda! Co-
gitate quoque, quantus labor impendi debeat, con-
ficiendis instrumentis, quibus agricolis, linorum
praeparatricibus, atque netricibus opus est! Tum
profecto mihi concedetis, ad conficiendam istam
unicam culcitram in qua tam placide quiescere so-
letis, supra mille manuum operam requiri.

THEOPH. Mirabilia narras! Mille manus!

PAT. Nunc porro recordemini, quam multis aliis
rebus vos quotidie indigeatis! Intelligetis profecto
Robinsonem nostrum saepius inopia laborare de-
buisse, cum nulla manus praeter suas ipsius ejus
causa occupata fuerit, ille vero omnibus istis in-
strumentis, quae opera nostra tam expedita red-
dunt, penitus caruerit? —

Iam itaque Robinson vehementer sollicitus fuit
de igne conservando. Nunc ille frontem fricat,
quasi callidum inventum inde expressurus, nunc
manibus complicatis, gressuque citato in atrio ha-
bitaculi ambulat, diuque consilii inops haeret. Tan-
dem oculos forte in parietem saxi conjicit, statim-
que consilii rationem invenit.

DIETER. Quodnam vero consilium cepit?

PAT.

PAT. Lapis permagnus, et crassus e pariete, ulnae fere altitudine, super terram prominebat.

FRID. Quantus autem ille fuerit?

PAT. Iustam ejus delineationem equidem invenire non potui; arbitror autem eum longitudinem meam aequasse. Latitudo, et crassitudo ejus ulnam fere excedebat.

Etsi ergo imber violentus fuerat, tamen locus lapide isto ingenti tectus nihilo plus madefactus erat, ac si tecto munitus fuisset. Inde Robinson statim intellexit eum idonei foci usum egregie praestitutum; plura etiam vidit. Scilicet locum istum facili negotio instar verae culinae aptari posse, foco atque fumario rite instructae intelligens, illico operi se accinxit. Terram nimirum lapidi suppositam ad ulnae fere altitudinem spatha effodit. Tum utrumque latus usque ad lapidem istum largum muro cingere statuit. — *Theoph.* Quomodo autem murum exstruere potuerat?

PAT. Dudum ille omnia sedulo observare consueverat, atque de omnibus rebus fortuito sibi oblati deliberare, cuinam usui inservire possent. Terram igitur quandam argillaceam in insula sua aliquibi repertam non neglexerat, ratus eam lateribus coquendis, muroque exstruendo idoneam fore. Iam ejus opportune recordatus est; culina ergo fere absoluta, spatha, cultroque lapideo instructus, in eum locum se contulit, ubi argillam istam invenerat, ut statim manam operi admove-ret. Terra quoque pluviae abundantia adeo emollita erat, ut sine ulla molestia effoderetur, inque lateres quadratos formata cultro satis commode laevigaretur. Idoneam eorum copiam brevi conficit, eosque ita disponit, ut continuo sole ure-

ren-

rentur. Quo quidem in labore postero die pergere cum decrevisset, domum reversus est, ad carnis assae reliquias comedendas; labor enim assiduus magnum cibi desiderium ei excitaverat. Ut autem diem tam laetum regiis epulis celebraret, genio suo unam e reliquis nucibus Cocossae indulgit.

Epulae lautissimae fuerunt! — Eheu! Robinson ingemuit animo hilari quidem, sed moesto etiam — eheu! quam me nunc felicem praedicarem, si vel unius amici, vel unius hominis etsi pauperrimi mihi contingeret societas, cui amorem meum significare, mutuamque inde caritatem sperare possem unum modo animal mansuetum, canem, aut felem habeam, cujus caritatem beneficiis conferendis mihi acquiram! Nunc autem me prorsus solitarium, atque ab omni animantium commercio remotum video! — Hic lacrimae moerentis genas irrigaverunt!

Tunc eorum temporum recordatus est, quibus saepius cum fratribus, ceterisque aequalibus suis dissidia, atque jurgia iniisset; quorum jam magnopere eum poenituit. Eheu! secum reputavit, equidem tunc temporis parum intellexi, quanti amicus ingenuus aestimandus sit, quantumque aliorum hominum caritas conferat ad bene, beateque vivendum! O si jam mihi liceret in pristinam redire juventutem, quanto equidem amore, facilitate, ac indulgentia fratres meos, aequae ac alios pueros complexurus essem! O quam lubenter leves eorum injurias paterer, omnesque homines caritate et humanitate ad me amandum compellerem! Adeone me laevum fuisse, ut amicitiae pretium recte aestimare non ante didicerim, quam ejus unquam fruendae omnem spem penitus amiserim!

Has inter querelas oculis forte in ostium tugurii conjectis araneam animadvertit, quae telam suam in

angulo quodam extenderat. Tantopere autem de societate animantis qualiscunque laetatus est, ut, quale tandem illud esset, parum ei referret. Decevit itaque araneae suae muscas quotidie capere, ut ei locum tutum, atque amicum significaret, eamque, si fieri posset, tandem mansuefaceret.

Cum magna pars diei adhuc superesset, aer autem tempestate refrigeratus mirifice Robinsonem recrearet, nondum ille ad lectum se conferre statuit. Ne autem tempus inutiliter tereret, spatha sua iterum arrepta terram in culina effodere perrexit. Subito autem in massam quandam impegit, cujus durities tanta erat, ut spatha fere in ea rumperetur. Initio putavit lapidem esse; quanta vero ejus admiratio fuit, cum massam sublatam animadvertisset solido auro constare!

THEOPH. Hui! nunc Robinsonem egregie beatum puto!

PAT. Egregie sane! Auri moles nimirum tanta erat, ut vel centum millibus thalerorum eudendis sufficeret! Iam igitur ditissimus est; quot enim, quaeso, quantasque res eo sibi parare potest! Domum magnificam, carpenta, equos, servos, cursores, simias et cercopithecus inde coemere licet —

THEOPH. Unde autem illa in insula sua petiturus est? Nemo enim ibi est, qui talia vendat!

PAT. Ehem! Hoc equidem non intellexeram! — Robinsoni autem statim hoc in mentem venit. Tantum enim abfuit, ut thesauro invento laetaretur, ut eum potius pede protruderet, dicens; „apage! Futilis res, quam ceteri mortales tantopere concupiscere solent! Quem enim vero mihi tu praestabis usum? Utinam potius mediocrem ferri massam invenissem; unde securim forte, aut cultrum mihi

pa-

parassem! Lubenter equidem te commutarem cum aliquot clavis ferreis, aut cum ejusmodi instrumento idoneo!“ Sic igitur pretiosum illum thesaurum magno cum contemptu neglexit, neque postea praeteriens unquam aspexit.

CAROL. Eho! pater, Robinson gallum illum imitatur! —

PAT. Quemnam gallum?

CAROL. Nonne meministi fabulae cujusdam, quam tu olim nobis narraſti? Fuit quondam gallus — ? Pat. Quid tum?

CAROL. Qui, dum in stercore radit, invenit — quomodo tandem vocant? Pat. Unionem forte? Carol. Unionem sane! Tum ille ait: quid tu me juvabis, licet splendeas? utinam potius granum hordei invenissem! Tum unionem neglexit! —

PAT. Prudenter ille quidem; eodem modo Robinson auri massam sprexit.

Iam nox appropinquabat. Sol jam diu in oceanum descenderat —

THEOPH. In oceanum?

PAT. Sic nempe illis videtur, qui in insula, aut in ejusmodi terra continenti habitant, quam versus occidentem mare alluat. Iſtis quidem sol occidens in mare descendere videtur; propterea interdum ita loqui solemus, quasi vere istud eveniat.

In opposita coeli regione alma luna oriebatur, radiisque tam gratis Robinsonis speluncam illustrabat, ut prae voluptate inde conceptra diu obdormiscere non posset.

CAROL. En vero, dulcissime pater, nostram quoque lunam commodum orientem!

IOH. Ehem! magnificum nobis sane praebet spectaculum!

FRID. Cur vero pater caput nudavit? — *Joh.*
(submissa voce) Taceas velim, Friderice! precari
eum puto! —

FRID. Cur tandem hoc facit? *Joh.* (subm. voce)
Deo optimo maximo gratias agere videtur, quod
pulcram illam lunam creaverit. (Tum omnes ali-
quamdiu filuerunt)

PAT. Iam, o mei, Robinson noster obdormi-
vit! Ignis nonnullis lignis subjectis lente nutri-
tur. Vos autem, quid interea faciendum putatis?

NICOL. Nonne in umbraculum nostrum nos
conferemus, antequam cubitum eamus? *Theoph.*
Sane quidem, in umbraculum concedamus!

PAT. Agite ergo, o mei, creatori nostro immi-
nente luna pius pro hodierno die feliciter exacto
gratias canamus! (Tum omnes laeti in umbra-
culum concedunt.)

VESPERA SEPTIMA.

Proximo vespere Iohannes cum Nicolao, et Theo-
philo patrem brachio, et veste prehensum foras
protrahunt. Ceteri quoque clamore illorum in
auxilium acciti accurrunt, eumque universi vio-
lenter abducunt.

PAT. Quo tandem me protrahetis, homines
violenti?

IOH

IOH. Hui ! in locum gramine confitum, sub malum istam !

PAT. Quid autem ibi faciam ? —

NICOL. De Robinsone narrabis ! amabo te, pater !

THEOPH. Euge ! dulcissime patercule ! de Robinsone nostro !

PAT. Laudo quidem studium vestrum, vereor autem, ne vos taedeat Robinsonis mei ! —

IOH. Quis tandem hanc suspicionem tibi iniecit !

PAT. Nemo sane ! Ni autem fallor, vespera hesterni nonnullos vestrum oscitare animadverti, quod quidem taedii signum esse solet.

THEOPH. Minime, pater ! Fessi potius fuimus labore ; si quis enim a prandio usque ad coenam in horto opus fecerit, ei sane licet paullulum dormiturire.

NICOL. Hodie nihil nisi malas herbas evulsimus, lactucamque irrigavimus, itaque satis alacres adhuc sumus !

CAROL. Quam maxime alacres sumus ; ecce modo me exultantem !

PAT. Si igitur cupitis, equidem ita faciam. Monebitis autem me narrantem, simul ac satietas audiendi vos occupaverit. — Joh. Euge ! pergas velim !

PAT. Robinson, cum solis aestus in insula ejus interdiu vehementissimus esset, inprimis tempus matutinum ac vespertinum operibus conficiendis impendere prudenter solebat. Itaque vel ante solis ortum surrexit, lignisque recentibus igni subjectis dimidiam nucem Cocossae, quae de hesternis epulis ei reliqua erat, consumpsit. Quo facto, cum aliam lamae portionem veru affigere vellet, carnem jam foetere propter caloris vehementiam sensit.

Carnis ergo desiderium hodie penitus ei deponendum erat. Dum autem ad locum eum, in quo argillam invenerat se conferre instituit, peraque venatoria humeros cingit, tubera folanorum, quae heri nullo consilio secum deportaverat, in ea invenit. Experimentum igitur in eis assandis facere decrevit, iisque cineri candenti apud ignem commissis profectus est.

Opus autem tam sedulo fecit, ut vel ante meridiem tantam laterum copiam confecisset, quantam muro culinae circumdando suffecturam putaret. Tum littus adiit ostrearum colligendarum causa. Ibi pro ostreis, quarum mira paucitas erat, aliud alimenti genus invenit, quod utilitate istas etiam superaret.

IOH. Quidnam autem invenit? *Pat.* Animal scilicet, quod ipse quidem antea non gustaverat, cujus autem carnem ut jucundam eandemque salubrem praedicantes alios saepe audiverat. —

IOH. Quodnam tandem illud fuerit? *Pat.* Testudo nimirum tanta magnitudine, quanta in regionibus nostris invenire non solent. Librarum fere centum pondo fuerit!

THEOPH. Monstrum testudinis narras, pater! An vero tales reperiuntur?

IOH. Majores etiam! Nonne meministi earum, quas a navigantibus Oceanum australem, dum orbem terrae circumvecti sunt, captas esse, ex itinerrario hominum istorum pater nobis nuper praelegit. Istaе quidem plus ter centum libris pondo habuisse dicuntur. — *Theoph.* Trecentas libras! Ehem!

PAT. Robinson thesaurum inventum humeris impositum lente domum deportat. Tum securi sua

sua inferiorem partem conchae testudinis percutit, donec diffunderetur. Quo facto testudine potitus est, eaque mactata idoneam carnis partem assandam inde resequit. Quam cum veru affixisset, expectare vix potuit, dum satis emolliretur; magnam enim famem a labore contraxerat.

Interim dum ossam versat, animus ejus in omnes partes volvitur, quomodo reliquam testudinis carnem tractaret, ne putredine corrumpetur? Ad illam enim muria condiendam labro, et sale Robinson carebat. Magna igitur cum tristitia praevidit fore, ut egregia ista testudo, quae vel quatuordecim dierum victum praebuisset, cras adeo plane putredine corrumpetur; neque ejus tamen sale condiendae rationem ullam inveniebat. Subito in cogitationem idoneam incidit. Superior testudinis crusta mactrae similitudinem referebat. Ista labri loco uti decrevit. Unde autem sale peteret? — Adeone me stupidum esse, ait, frontem simul percutiens! Nonne enim carnem aqua marina irrigare potero, quae quidem eandem ei utilitatem praestabit, ac si muria condita esset! Egregium consilium! iterum, iterumque exclamat atque prae laetitia veru multo velocius versat.

Iam caro rite assata erat. Hem! Robinson suspirat, dum eam magna cum voluptate gustare incipit, modo frustulum panis mihi nunc contingat! Quam equidem fungus fui, qui puer beneficium divinum in pane praebendo mihi collatum tam parvi pependerim! Olim enim eum fastidire solebam, nisi butyro et caseo commendatum. O me insipientem! Utinam nunc mihi contingeret panis ille fursureus, qui tunc cani nostro hortum custodienti coqui solebat! Quam me felicem eo praedicarem!

Haec dum reputat, tuberum recordatur, quae nuper admodum cineri candenti commiserat. Experiar vero, ait, quid illis factum sit; unumque ex iis depromsit. Ecce autem animum Robinsonis denuo laetitia affectum! Tuber nimirum durum adeo emollitum erat, nidor etiam tam suavis inde nares Robinsonis subiit, ut illico illud comedere inciperet. Ecce autem sapor tuberis hujus aequavit jucunditate saporem — cui tandem illum comparem?

AMIC. B. — Saporem tuberum solanorum!

PAT. Praeclare! Nihil absolutius dici poterat! Robinson quoque magnopere laetatus est, cum animadvertisset tubera ista panis vicem ei praestitura esse!

Iterum ergo lautissimis epulis vescitur. Quo facto propter ardorem solis paullulum in strato recubuit, tempusque operi faciendo non idoneum consiliis ineundis impendit. „Quid equidem, secum reputavit, nunc proxime agam?“ Lateres enim oportet antea sole ficcatos esse, quam ad murum conficiendum animum adjiciam. Optimum ergo factu erit ad venandas aliquot lamas proficisci. — Quid autem tanta carnis copia faciam? — Quid si culinam meam carnibus fumo condendis idoneam reddidero? — Praeclarum consilium! exclamans ait; tum celeriter se e strato corripuit, atque ante locum destinatum culinae constitit, secum deliberaturus, quomodo hoc consilium rite perficeret. Mox autem vidit rem facili negotio processuram. Nihil enim opus erat, nisi, ut in utroque muri latere foramen conficeretur recipiendo baculo aptum. Quo facto pernam in eo appendere poterat, fumariumque perfectum erat. Robinsonis caput vertigine fere prae laetitia corripitur

tur e consilio tam felici concepta. Quanti, quae-
so, nunc ille emisset opportunitatem laterum sole
satis duratorum, ut statim magno se accingeret
operi! Quid autem faciendum erat? Expectan-
dum nempe, donec sol lateres duravisset!

Cuinam vero negotio horas pomeridianas ho-
die impensurus erat? Quod cum secum reputasset,
novum consilium invenit cunctis prioribus longe
praestantius. Admiratus etiam est stuporem suum,
quod in eam cogitationem non prius incidisset.

NICOL. Quodnam tandem consilium fuit?

PAT. Praeclarum fane! scilicet animalia quae-
dam domestica mansuetacere decrevit, quae ipsi
victum simul, et societatem praestarent.

THEOPH. Lamas sine dubio?

PAT. Rem acu tetigisti! Neque alia hactenus
invenerat animalia. Lamae autem cum mansue-
tissimae esse viderentur, speravit fore, ut facili
negotio nonnullas ex iis vivas caperet,

THEOPH. O lepidum inventum! Utinam cum
Robinsone essem, ut mihi quoque ejusmodi ani-
mal caperem! — Pat. Quo vero modo in iis
capiendis versaturus esses, Theophile? Tanta
enim earum mansuetudo fuisse non videtur, ut so-
lis manibus prehendi potuerint.

THEOPH. Quo tandem modo Robinson rem ag-
gressurus erat?

PAT. In eo ipsi aqua haerebat; propterea quo-
que diu, multumque rem animo versavit. Tanta
autem est animi humani cum industria conjuncta
vis, ut nullum fere negotium, quod quidem per
se fieri possit, ei nimis arduum sit, modo constan-
tiam, et severitatem consilii adhibeat. Adeo vires,

quibus creatoris benignitas nos instruxit, magnae, atque variae sunt!

Animis vestris, o mei! hoc infigite, nec unquam de successu negotii, quamvis ardui, desperate, quoties in eo perficiendo constanter perseverare statueritis. Multa enim, de quibus perficiendis antea dubitabatur, industriae assiduitate, continuata meditatione, consiliique constantia perfecta sunt. Nolite ergo unquam difficultatibus oblati deterreri a quoquam negotio; cogitate potius, vos eo tandem perfecto tanto majorem laetitiam inde capturos, quanto majori studio ad illud perficiendum annili fueritis.

Robinsoni nostro quoque satis feliciter successit inventio consilii, quo in lamis capiendis uteretur. Statuit nempe, laqueum ita contorquere, ut tendiculae usum praestaret; tum autem post arborem se occultare, atque primae cujusque lamae, quae satis appropinquasset, laqueo caput irretire. Hac mente funem satis crassum contorquet; aliquot horis elapsis omnia confecta sunt. Tum experimentum ejus capturus, tendiculam satis commode contrahi posse vidit.

Quoniam vero locus ille, unde lamae aquam petere solebant, satis remotus erat, Robinson dubitans, num vespere quoque eo venturae essent, quippe quae nuper meridie ibi fuissent, capturae tempus procrastinavit, interimque omnia ad iter faciendum necessaria rite paravit. In eum nempe locum se contulit, ubi tubera solanorum invenerat, totamque peram venatoriam iis complevit. Altera eorum parte cineri candenti, quo torrescissent, commissa, alteram in angulo cavernae ad proximorum dierum usum condit. Tum quoque idonea portione testudinis resecta, quae coenae
hodier-

hodiernae, crastinoque jentaculo sufficeret, reliquam ejus partem aqua marina hunc in finem apportata irrigat. Quo facto foveam mediocrem in solo confecit, quae sibi pro tempore cellae vicem praestaret. In ea concham testudinis carne repletam condidit, portionem assandam ei addidit, ostiumque cellae ramis contextit.

Reliquum a meridie tempus animo jucunda ambulatione recreando impendit, eamque ob causam ad littus maris se contulit, unde suavis Eurus spirabat, quo aeris aestus paululum temperabatur. Admodum autem delectatus est adspectu maris immensi, cujus aequor undis leniter in gyrum coeuntibus vix commovebatur. Hic animum suum magno desiderio affici sensit, oculis in eam coeli regionem conversis, versus quam cara ipsius patria sita erat; moesta quoque lacryma furtim Robinsonis genas irrigavit, cum vivida parentum optimorum imago mentem ejus subiisset.

Quaenam nunc erit conditio miserorum istorum, atque de salute mea sollicitorum? exclamat Robinson, acerbissimo cum dolore, et lacrymis redundans. Siquidem superstites sint luctui a me sibi excitato, eheu! quantopere vel quotidie propterea affligentur! Quantis, quaeso, querelis orbitatem suam prosequantur! Quam lamentabuntur filium ultimum, dilectissimum, suis proditis in perpetuum ab ipsis discessisse! O pater carissime, optime! O Mater dilecta! percara! Ignoscite, ignorete filio vestro misero, quod vos tantopere afflixerit! Tu vero, pater coelestis, qui jam mihi unus pater, unica societas, unicum auxilium, et praesidium es! — (tum supplex in genua se prosternit:) auctor vitae meae! summis beneficiis, omnibusque iis gaudiis, quae mihi a te destituta fuerunt,

fuerunt, quibus ego autem me indignum reddidi, parentes carissimos acerba a me injuria affectos cumula, ad compensandum eorum luctum! Lubenter, heu! equidem omnia patiar, quae tu sapientia aequae, ac amore ductus in posterum etiam ad animum meum corrigendum mihi subeunda paraveris, modo parentes miseri, et innocentes laetiori forte fruantur!

Aliquamdiu etiam in genua prostratus Robinson obmutescens prae moerore oculisque in coelum sublatis haesit, Tandem surrexit, atque cultro lapideo carissimorum parentum nomina arbori proximae insculpsit insuper addens: *Deus optimus maximus vos beatos reddat!* Infra autem: *Ignoscite filio vestro perduto!* Tum nomina incisa ore ardenti osculatus lacrimis irrigavit! Eadem illa nomina carissima deinceps iisdem verbis additis pluribus aliis arboribus in diversis insulae regionibus insculpsit, plerumque autem apud ejusmodi arborem preces fundere solebat, nunquam sine mentione parentum facta.

THEOPH. Nunc Robinson sane frugi homo mihi videtur!

PAT. Feliciter sane viam rectam virtutis ille ingressus est, beneficio divinae providentiae, quae eam illi monstravit.

THEOPH. Nunc ergo deus eum e conditione misera vindicare, atque ad parentes reducere posse videtur!

PAT. Deus, qui omnia futura praevidet, optime novit, quidnam ei conducat, eique sapientissime prospiciet! Est ille quidem humano judicio talis, ut in dies melior evadere videatur; quis autem spondeat, eum jam ex insula sua liberatum, atque parentibus redditum, virtutis viam non re-

lictu-

licturum esse. Quam facilis enim relapsus in pristina vitia esse solet! O mei liberi! verissime dictum est: *Quicumque stat, caveat ille, ne labatur.*

Robinsoni quidem littus obambulanti in mentem venit, lavando corporis valetudinem curare. Itaque vestes exuit, vehementer autem obstupescit, adspecto indusio, quod unicum habebat! Quoniam in regione tam calida illo nullo non tempore usus erat, oculis cerni vix poterat, linteum olim albi coloris fuisse. Antequam ergo ipse lavaretur, sedulo indusium lavare instituit; tum eo ex arbore suspenso ipse in aquam profilit. Cum autem in pueritia natare didicisset, magna cum voluptate ex eo loco, ubi in aquam descenderat natando pervenit ad linguam quandam terrae, fatis longo spatio in mare procurrentem, neque sibi antea cognitam.

FRID. *Lingua terrae?* quid hoc significat?

PAT. Ita vocant tractum terrae mediocriter largum ab insula quadam, aut a continenti in mare procurrentem. Ecce ripam lacus nostri leniter in aquam se insinuantem, quae, si longius procurreret, lingua terrae appellari posset! Iamne intelligis?

FRID. Optime intelligo, —

PAT. Istud quoque Robinsonis nostri consilium faustissimum fuerat. Invenit nimirum istam terrae linguam maris accessu inundari, post ejus recessum autem magnam copiam testudinum, ostrearum, et concharum in ea residere. Hac vice ille quidem nihil inde secum asportare potuit, neque etiam eorum nunc indiguit, culina satis instructa. Attamen vehementer de novo hoc invento laetatus est.

Ista

Ista maris regio, quam Robinson circumnavit, adeo piscibus abundabat, ut fere manibus capi possent; quorum multa millia, siquidem reti instructus fuisset, facile cepisset. Eo autem adhuc carebat; cum tamen omnia negotia hactenus feliciter ei successissent, speravit fore, ut aliquando rete piscatorium sibi conficeret.

Quibus inventis jucundissimis laetus in terram regreditur, hora fere integra in aqua consumpta. Indusium quoque aeris calore penitus siccatum erat; tum ille diu exoptata voluptate linteï mundi induendi fruitur. Cum vero cogitasset ejus voluptatis inconstantiam, quam cito quidem unicum illud indusium, quo semper ipsi nunc utendum foret, usu attereretur; et quomodo eo attrito sibi consulturus esset, gaudium suum moerore misceri sensit. Attamen animo mox confirmato vestibusque indutus, domum revertitur cantans: Quicunque deo se commendat, etc.

IOH. Amo Robinsonem, quod nunc animum tam celeriter non abiecit, deoque rite confidit!

CAROL. Utinam ille ad nos veniret, ex animo eum diligo!

THEOPH. Modo pater chartam mihi praeberet, equidem epistolam ad eum scriberem!

NICOL. Ego quoque vellem! Joh. Neque minus ego!

CAROL. Equidem ei non deessem, modo scribere didicissem!

MAT. Tu sane mihi dictare poteris, quae ad ipsum scribere cupias, equidem pro te calamo ista excipiam.

CAROL. Egregium consilium! — Mat. Agite ergo! Chartam vobis praebebo!

Hora dimidia peracta omnes deinceps exultantes epistolas in medium proferunt.

CAROL. Ecce! dulcissime pater! epistolam meam, legas velim!

PAT. (legit) Carissime Robinson!

„Cura, ut quam diligentissimus, et optimus
„evadas! quod quidem cum omnibus homini-
„bus, tum parentibus tuis, magnum gaudium
„creabit. Salutem tibi plurimam dico! Nunc
„intelliges, quam utilis sit rerum inopia!
„Theophilus, et Iohannes salutem tibi pluri-
„mam dicunt; Dietericus cum Nicolao item.
„Si quando nos videris, melius te quoque
„erudiam. Vale!

Carolina.

THEOPH. Nunc meam, optime pater! Ecce illam!

PAT. (legit) Amicorum optime!

„Summam felicitatem tibi apprecamur! simul-
„ac pecuniolam accepero, equidem tibi ali-
„quid emam! Tu vero perge, quod ince-
„pisti, ut frugi homo sis! Mitto tibi frustu-
„lum panis; cave autem, ne in morbum in-
„cidas! Quomodo vales? Vale! optime Ro-
„binson! Etdi enim tu mihi ignotus es, ta-
„men mirifice te amo! Vale, atque ama

Hamburgi die VII. Febr.
Anno MDLXXIX.

Amicum tuum fidelem
Theophilum.

NICOL. Ecce meam! Brevem admodum conscripsi.

PAT.

PAT. (legit)

Care Robinson!

„Doleo vicem tuam! Si parentes non reli-
 „quisses, infortunium tuum non accidisset!
 „Vale! quam citissime autem ad parentes
 „revertere! Iterum vale

Nicolaus.

IOHAN. Nunc mea n! — Pat. (legit)

Praenobilissime Robinson

„Miseret me tui ab omni animantium socie-
 „tate sejuncti! Existimo tamen fore, ut nunc
 „te peccati poeniteat! Vale! Ex animo au-
 „tem opto, ut aliquando ad parentes tuos
 „carissimos redeas. Caeterum deo in posterum
 „semper fide, qui tibi optime prospiciet. Ite-
 „rum vale!

Iohannes.

DIETER. Hem! mea nimis negligenter scri-
pta est!

PAT. Audiamus tamen!

DIET. Equidem properavi, ut quam citissime
huc redirem.

PAT. (legit)

Care Domine Robinson!

„Quomodo vales in insula tua! Audivi te
 „variis calamitatibus conflictatum fuisse. An
 „nunc certior factus es de insula tua, num
 „ab hominibus incolatur? Hoc equidem scire
 „cupio! Audivi te quoque magnum auri
 „pondus reperisse! Illud tamen in insula
 „tua nullam utilitatem tibi praestabit.

(PAT. Addere poterat: apud nos etiam in
 Europa homines auri copia nec meliores, nec fe-
 liciores reddi solent.)

CAROL.

CAROL. Nautae, in Americam tendenti, eas mandabimus, addere quoque donaria quaedam libebit. Equidem uvas passas cum amygdalis ei praebebo, dabisne mihi dulcissima mater?

IOH. (in aurem patris) Isti quidem putant, Robinsonem adhuc vivere.

PAT. Gratias vobis Robinsonis nomine ago, o boni, pro vestra in eum benevolentia! Epistolas autem vestras ad eum deportandas curare, — nequeo!

THEOPH. Cur tu autem hoc nequis?

PAT. Propterea: quod Robinsonis animus jam diu in coelo versatur, corpus autem dudum dissolutum est.

THEOPH. Ehem! jamne mortuus ille est? Nuper admodum eum lavari audivimus!

PAT. Oblitus eras, Theophile, ante hos ducentos annos accidisse, quae vobis de Robinsone narravi. Ille ergo jam dudum mortuus est. Ego vero epistolas vestras in ejus historia, quam litteris commodum inando, typis exarandas curabo. Fieri etiam potest, ut Robinson in coelis degens resciscat amorem vestrum, quod quidem vel ibi magna voluptate eum afficiet.

CAROL. Attamen tu de eo narrare nobis perges?

PAT. Pergam equidem! Multa enim vobis de eo narranda habeo, quae vobis non minus jucunda erunt, iis, quae hactenus de eo audivistis. Hodie autem satis de eo audivimus! — Robinson, potius cantans domum rediit, atque coena consumpta, precibusque fuis, placide ad quietem se composuit. —

Et sic nos quoque faciamus.

VESPERA OCTAVA.

FRID. Mater! mater! — *Mat.* Quid tibi vis, Friderice?

FRID. Johannes te rogat, ut indusium recens sibi mittas!

MAT. Cur vero illud rogat?

FRID. Ehem! Alias e balneo se recipere non potest!

MAT. Quam ob rem? Nonne indusium pristinum induere potest?

FRID. Minime! Istud quidem aqua eluit; nondum vero siccatum est. Robinsonem imitari voluit.

MAT. Egregie factum! — Dabo equidem tibi indusium! Tu vero curre, atque properate, ut ad nos redeatis! Pater narrationem persequetur!

MAT. (ad Johannem) Euge! amice Robinson! Quomodo te affectum sentis a balneo?

JOH. Quam optime! Indusium autem nimis lente siccatum est!

PAT. Oblitus eras, in nostris terris calorem tantum non esse, quantus in Robinsonis insula fuit. — Ubi autem heri substitimus?

DIET. Postquam Robinson ad lectum se contulerat, proximoque mane —

PAT. Ehem! nunc memini! — Postero die Robinson summo mane surrexit, atque ad venationem se accinxit. Peram venatoriam tuberibus affatis,

affatis, idoneaeque testudinis assae portione foliis involuta instruxit. Tum securi se cingit, laqueo etiam, quem heri ad lamas capiendas confecerat, umbellaque instructus in viam se contulit.

Summum adhuc mane erat. Constituit igitur paullulum a recta via deflectere, ut alias quoque insulae partes videret. Inter innumerabiles volucres, quibus arbores abundabant, psittacos etiam admirandis coloribus conspicit. Quam ille cupiebat unum ex iis capere, quem mansuetum, atque socium sibi redderet! Qui vero ex iis adolevisent, callidiores erant, quam qui caperentur; pulorum autem nidum nusquam conspexit. Itaque hodie huic desiderio satisfacere non potuit. Attamen inter eundem aliquid invenit, quod ipsum psittacum utilitate longe superaret. Dum enim collem quemdam mari vicinum conscendit, oculis in rupium hiatus conjectis aliquid conspexit, quod ipsius curiositatem excitaret. Descendit igitur, atque magna cum voluptate animadvertit esse — quid tandem existimatis?

DIETER. Uniones! — *Joh.* Hui! Scilicet istis Robinson laetatus fuerit! Ferrum potius fuisse videtur.

NICOL. An tu oblitus es, in regionibus istis calidis ferrum non reperiri? Fuerit potius massa auri!

CAROL. Multum falleris! Cur enim hac laetaretur? Auri enim nullus usus ibi erat.

PAT. Satis intelligo, vos rem divinando non affecuturos esse; itaque ipse dicam: Invenit nimirum — *Sal.* Adhibuerat ille quidem hucusque ejus loco aquam marinam, quae tamen salis praestantiam non aequavit. Praeterea aqua marina saporem amarum habet, valde eum ingratum; temere quoque ille putaverat, carnem aqua marina

conditam putredine consumptum non iri; illa enim non minus putrescit, ac aquae e fluviis aut fontibus petitae, si quidem illa motu caret. Magnam ergo utilitatem ei praestitit sal genuinum hic repertum. Propterea quoque ambas crumenas inde replevit statim secum deportandas.

THEOPH. Quomodo autem sal eo pervenerit?

PAT. Oblitus esse videris eorum, quae olim vobis de origine salis exposui.

JOH. Equidem memini probe! Partim e terra effoditur; partim e salinis coquitur, partim in aqua marina invenitur.

PAT. Bene meministi! Ex aqua igitur marina sal vel ab hominibus, vel a sole coquitur!

THEOPH. A sole?

PAT. Sane! Dum enim ex alto maris fluxu, aut inundatione cessante aqua marina in littore residet, sol istam sensim exsiccat; quod vero ex ea residuum est, sal est. —

CAROL. Hui! Lepidam rem narras!

PAT. Agnoscite benignitatem dei optimi maximi, qui ita rebus nostris prospexit, ut, quibus minime carere possimus, facili ea negotio, atque sine arte parentur, eorumque maxima copia sit.

Jam Robinson laetus in eum locum se contulit, ubi lamam se capturum. Initio nullam ibi invenit, necdum meridies erat. Itaque sub arbore recubuit, genioque suo aliquid de carne assa, atque tuberibus indulgit, quae quidem utraque saporem longe meliorem sale addito contraxerant. Prandio commodum finito lamas accurrentes e longinquo conspicit. Robinson confestim loco idoneo occupato, sublata tendicula expectat, donec

ap-

appropinquarent. Nonnullae etiam praeterierant, e quibus nulla capi posset; subito autem una ex illis tam prope ad eum accessit, ut manibus tantum demissis irretiretur. Quo facto lama potitus est; quae cum balare conaretur, tendiculum tantopere contraxit, ut vocem emittere non valeret, veritus, ne ejus clamore aliae deterrerentur. Tum eam quam celerrime in dumeta abripuit, ut e conspectu ceterarum removeretur.

Lama capta duorum pullorum mater erat. Qui quidem magnam in Robinsonis laetitiam eam protinus secuti, neque eum timere visi sunt. Ille lepidulas istas demulcet, istae autem ejus manum lambunt, obsecrantium instar, ut matrem dimitteret,

THEOPH. Hem! Nunc istas dimittere debebat!

PAT. Stultissime profecto fecisset!

THEOPH. Minime eum laeserat miserum istud animal!

PAT. Illi autem eo opus erat. Te quidem, Theophile fugere non potest, licere nobis *uti* animalibus, modo ne iis *abutamur*. — Robinson igitur voti compos magnopere laetatus est. Animal captivum, quamvis recusans omni vi connisus, secum abstraxit, pullis eum pone sequentibus. Jam viam brevissimam ingressus, tandem feliciter in domicilium suum revertitur.

Quomodo nunc autem lamam captam in atrium cavernae undique clausum immissurus erat? Neque enim tutum putabat eam laqueo demittere; verendum enim erat, ne interea suffocaretur. Itaque pro tempore constituit stabulum exstruere prope atrium suum, lamamque, cum pullis eo concludere, donec meliorem eorum conservandorum rationem invenisset. Interim arbori eam alligat, statimque

opus aggreditur. Securi nempe lapidea idoneam copiam tenerarum arborum amputavit, easque ita plantavit, ut parietem satis densum efficerent. Lama fessa interim recubuerat, pulli autem captivitatis suae nescii ad matris ubera jacentes magna cum voluptate illa fugebant. Robinsonis animus aspectu eorum fatiari non poterat. Iterum, atque iterum constitit, dulcia ista pecora intuens, seque ipsum beatum praedicavit, quod tandem animantium qualiumcunque societate denovo frueretur. Nunc quoque vitam solitariam non amplius vivere sibi visus est; ex quo tantam ille voluptatem cepit, ut viribus novis auctus brevi stabulum inchoatum perficeret. Tum lama cum pullis ei commissa, ostium extremum densis ramis sepsit.

Jam verbis exprimi nequit, quanta ejus laetitia fuerit! Etenim praeter jucundissimam istorum animalium societatem multa alia, eaque maxima emolumenta inde speravit. Neque hoc injuria. E lana enim eorum aliquando vestem confecturus sibi videbatur, lacte eorum vesci, atque butyrum cum caseo inde parare poterat. Quae quidem omnia, quomodo aggressurus esset, etsi nondum perspectum habebat; attamen satis experientia edoctus erat, nemini de solertia sua desperandum, qui quidem studium indefessum ad laborem afferat.

Quin autem perfecta felicitate frueretur, unum adhuc ei defuit. Optavit nimirum, ut uno, eodemque pariete cum pecoribus suis caris cingere-
tur, quo semper ea ante oculos haberet, quoties domi esset, illaque consuetudinem ejus ferre penitus consuescerent. Quo consilio diu, multumque versato tandem ita rem aggressus est. Mi-
nime

nime eum piguit alteram domicilii sepem diruere; quo facto nouam, eamque capaciorem exstruere constituit, qua atrium ipsum aliquantulum dilataretur. Ut autem tuto habitaret, dum in conficienda nova sepe occupatus esset, prudenter ille statuit, veterem non prius diruere, quam nova absoluta foret. Quod quidem opus laboris assiduitate intra paucos dies perfectum Robinsonem iucundissima trium sodalium consuetudine beavit. Attamen non propterea oblitus est voluptatis, quam e pristina societate araneae suae ceperat, eique quotidie muscas, culicesque praeberere nihilo secius perrexit. Illa quoque humanitate hospitis brevi perspecta tantam cum eo familiaritatem contraxit, ut quoties hic telam suam tetigisset, illa progredetur, muscamque ex ejus manu acciperet.

Lama quoque cum pullis societati Robinsonis brevi assuevit. Quoties enim domum rediret, toties ei obviam exsultantes veniebant, olfacientes simul, an forte aliquid deliciarum attulisset, manumque ejus lambentes, quasi gratias acturi pro gramine, aut furculis ab eo acceptis. Tum pullos a matris lacte desuesecit, illamque quotidie bis mulgere coepit. Vasculorum vicem ei praestabant putamina Cocossae, vasorum superiores testudinum conchae; lactis autem usus, tam dulcis, quam coagulati, vitam ei longe jucundiorē reddidit.

Cum arbor cocossa tot tantasque utilitates ei praestaret, illam multiplicare magnoperē optavit. Quomodo autem hoc efficeret? Audiverat ille quidem, arboribus furculos inferi posse; nunquam tamen ejus rei rationem se edoceri curaverat. Tum saepius ingemuit: eheu! quam levis in pueritia fui, qui ad ea, quae oculis, aut auribus meis subjicerentur, parum attenderim, neque a

peritis hominibus artes eorum utiles didicerim. O si mihi repuerascere liceret, quanta equidem cum cura ad omnia, quae hominum solertia et labore perficiuntur, animum, adverterem! Nullus mihi opifex, nullus artifex occurreret, de cujus artificiis non aliquid discere studerem!

Hac quidem vice ars inferendi furculos, etiam si eam penitus calluisset, Robinsoni nihil profuisset, quoniam Arbor Cocossa neque ramos, neque furculos, sed coronam magnorum foliorum agit. Si quis vero furculos arboribus inferere velit, eum oportet habere furculos ejus arboris, quam multiplicare cupiat. Tales furculi in rimam praesecti trunculi immittuntur, quae tum cera oblini, linteoque, aut libro redimiri solet. Sic isti furculi cum truncis praesectis coalescunt, qui quidem earum, de quibus amputati sunt, arborum indolem contrahunt.

Robinson igitur cocossae multiplicandae nullam aliam rationem vidit, nisi, ut e nucibus ejus nonnullas plantaret. Quod ergo facere constituit, quamquam aegre ferens jacturam cibi tam jucundi, et rari. Brevi quoque magna cum voluptate quasdam arbusculas Cocossae progerminantes animadvertit.

Lama mater, et pulli brevi eandem mansuetudinem contraxerant, qua canes nostri esse solent. Itaque sensim iis jumentorum loco commode uti coepit, quoties aliquid transportare vellet, quod ipsius vires onere superaret.

JOH. Quomodo autem eas secum abducere potuit, cum sepibus domicilii clausae essent?

PAT. Oblitus eram dicere, Robinsonem in loco quodam novae sepi, densis arbuftis munito, ostium

ostium reliquisse, lamae prorepenti accommodatum, Quod quidem ostium a parte exteriori conspici non poterat, intus autem quovis vespere ramos illi praetexere solebat.

Jucundus fane aspectus Robinsonis erat domum redeuntis, atque lamam onustam ante se agentis. Noverat illa non minus ipso viam, simul ac autem ad ostiolum illud pervenisset, consistere solebat, ut onere levaretur. Quo facto incurvata irrepsit, Robinsone eam sequente. Tum ejus pulli mirifice laetati exultando, atque balando laetitiam exprimere, nunc ad matrem salutantes quasi accedere, nunc ad dominum blandientes. Robinson autem eandem voluptatem e laetitia eorum cepit, quam pater redux e dulci liberorum suorum gaudio, atque amplexu capere solet.

AMIC. B. . . Notatu fane dignum est, animalia erga homines bene de se meritos tam gratum animum ostendere!

PAT. Ejus rei plurima, eaque memoratu dignissima extant documenta, ex quibus ratione praedita esse animalia posset colligi, nisi ea ista carere aliis de causis constaret.

DIETER. Eugéleo ille, de quo in enchiridio nostro legimus, vir quoque — hem! quis vocabatur?

JOH. Androclus! — Dieter. Recte meministi! — qui quidem e leonis ungue sentem extraxisset!

THEOPH. Bonus fane leo fuit! Androclum scilicet pro isto beneficio adeo dilexit, ut eum postea laedere nolle, cum dilaniare eum debuit. — Ego quoque leonem mihi optarem, si omnes eadem mansuetudine essent!

JOH. Mihi quidem canis ille, quem Helvetius quidam habuit, magis etiam placet! — *Carol.* Quinam canis?

JOH. Nonne meministi ejus, qui duos homines a morte servaverit?

CAROL. Narra, quaeso, optime Johannes!

JOH. Fuit aliquando vir quidam in Helvetia, ubi Alpes excelsae sunt.

CAROL. Hem! ubi marmotae habitant?

JOH. Ibidem! — Vir igitur montem altissimum conscendit, cujus tanta altitudo fuit, quantam turris templi S. Michaelis decies sibi imposita vix exaequaret!

THEOPH. Omisisti, fratercule, eum ducem viae secum habuisse!

JOH. Habuit ille quidem! — Monstrator autem viae canem secum adduxit. — Cum autem montis cacumen conscendissent —

THEOPH. Scilicet mons nive undiquaque obrutus fuit!

JOH. Hui! sine me narrare! — Mons ergo nive atque glacie penitus obrutus erat. Hic, dum ad cacumen appropinquant, vir prior, dux postea, qui illum sustinere volebat, labitur, et sic ambo delabuntur, atque vix duorum passuum spatio a margine praecipitii immensi absunt. Tum bonus canis domini veste arrepta eum prohibuit, quin protinus delaberetur; ille autem socium itineris retinuit, donec ambo in pedes erecti sunt.

THEOPH. Nunc quoque te oportet narrare, quidnam vir ille dixerit! Equidem bene memini!

JOH. Neque ego minus! Monstratorem nempe viae rogavit, ut se nonnunquam domi viseret, sem-

semperque secum canem adduceret, cui semper botulum assandum curaturus esset! —

CAROL. An vero ille hoc fecit?

JOH. Fecit fane! Quoties dux viae eum visit, istum quidem liberali hospitio excepit, cani autem semper botulum apposuit.

CAROL. Humaniter fane factum.

PAT. Eho! mei liberi, a Robinsone nostro aberravimus! hodiene eum plane missum faciemus?

THEOPH. Minime, dulcissime pater! Tantillum de Robinsone!

PAT. Jam lateres fatis durati fuerunt! Itaque terram lutosam quaesivit, qua calcis loco ad murum exstruendum uteretur; neque eam non invenit. Tum trullam e lapide plano confecit, ne autem ullo instrumento ad opus caementarium faciendum necessario careret, normam quoque cum perpendiculo confecit, quam scitissime fieri posset. An vero meministis eorum instrumentorum?

NICOL. Satis quidem ista vidimus!

PAT. Praeparatis itaque omnibus, quae ad opus caementarium faciendum pertinerent, idoneam laterum copiam a lama apportandam curavit.

JOH. Quomodo tandem lateres lamae imposuerit?

PAT. Quomodo hoc ille machinatus fuerit, aegre divinabitis. Itaque ipse statim exponam.

Jam diu animadverterat, quantam utilitatem ex arte corbium texendarum capturus esset. In pueritia autem sua adeo istam artem contemserat, ut nunquam corbium opificem attente observaret.

Quo

Quo factum est, ut hujus artis, quae per se parum difficilis est, aequae ac omnium reliquarum imperitissimus esset, Cum autem in umbella texenda statim felici successu usus fuisset, subinde in posterum quoque eidem artificio otium suum impendit. Sic igitur usu, atque experientia callidior in dies factus est, donec tandem idoneam corbum conficere didicit. Ejusmodi corbes duas confecit, quas laqueis junctas lamae ita imposuit, ut utrinque dependerent. —

THEOPH. Equidem, pater, corbum texendarum artem discere cupio!

PAT. Ego quoque hoc cupio, Theophile! Quam ob rem proxime corbificem rogabo, ut nos artem suam doceat.

THEOPH. Egregia polliceris! Tunc Carolinae meae lepidissimam corbulam texam!

CAROL. Scilicet ipsa discam hanc artem! Nonne, pater?

PAT. Disces sane! Nihil tibi obfuerit, eam didicisse. Interdum enim nobis deest materia operis faciendi, dum vobis aliquid narro; tunc apprimè vobis conducet ars corbum texendarum.

Robinson igitur opus suum caementarium felici cum successu inchoat. Jam alterum culinae parietem extruxerat, alterius fundamenta jecerat, cum subito res improvisa accidit, quae magnam partem consiliorum ejus perverrit. — Joh. Quidnam tandem istud fuerit?

CAROL. Equidem rem assequor. Homines feri venerint, atque eum comederint!

THEOPH. Bona verba! Verane illa dicit? pater!

PAT.

PAT. Minime illa quidem! Verum tamen ejusmodi erat, quod Robinsoni non minorem terrorem incuteret, ac si homines feri eum vivum affare voluissent.

JOH. Hui tandem! Quidnam autem fuerit?

PAT. Nox erat; Robinson securus in strato recumbebat, lamae fideles ad pedes ejus projectae. Luna alma de coelo splendebat; aer purus, et tranquillus erat, omnia undique alto silentio tenebantur. Robinson labore diurno fessus dulci somno fruebatur, parentum vero imago, quae saepe solebat, mentem somniantis subierat. Tum subito — attamen re tam horribili hanc vesperam non finiemus. Ejus enim recordatio mentibus nostris in somnio subjecta, quietem noctis turbaret.

OMNES. Eho! — Pat. Animum potius jucundis cogitationibus pascamus, ut hunc quoque diem laeti, atque grati erga benignissimum patrem coelestem componamus. — Agite, o mei, ad floreta primum, tum in umbraculum nostrum tendamus. —

VESPERA NONA.

POSTquam pater usque ad finem praecedentis capituli narrando pervenerat, variis negotiis impeditus est, quo minus proximis vesperis narrationem persequeretur.

Interim liberi admodum de Robinsonis conditione solliciti fuerunt; tantopere enim cupiebant scire, quidnam ea nocte, cujus pater postremum
men,

mentionem fecerat, ei acciderit, ut propterea vel lepidissimum trochum quisque dedisset. Quod cum praeter patrem ipsum nemo iis exponere posset; illi visum est, nihil de ea re apud eos antea commemorare, quam historiam Robinsonis ordine persequi liceret.

Quod patris molestum silentium eos mirifice sollicitos, atque meditabundos tenuit. Singulis enim singula divinantibus nihil tamen excogitatum est, quod iis conveniret, quae de ignoto isto casu antea jam audivissent.

Cur autem istud nondum sciamus? nonnulli miserabili vultu patrem rogant. — Mihi sic videtur, respondet pater.

Liberi, quippe qui ejusmodi responso contenti esse didicissent, non amplius urgent patrem, atque modesto cum desiderio tempus expectant, quo patris silentium cessaturum esset. Quoniam vero homines adulti animos juniorum facile penetrare, cogitationesque eorum divinare possunt, pater nullo fere negotio animadvertit quosdam secum reputantes „quaenam tandem causae fuerint, quae patrem impediunt, quo minus precibus nostris obsequatur?“ Itaque statuit nova benevolentiae suae testificatione eos docere, idoneis de causis se narrationem suam nondum persequi.

Accingamini, inquit, ad iter diu optatum, quod cras Travemundam ad mare Balticum facturi sumus!

Travemundam? — ad mare Balticum? — crastino mane? — Ego quoque? — carissime pater? — ego quoque? — Omnes uno ore interrogant. Quod cum pater universis annuisset, clamor laetabundorum ingens oritur. —

Travemundam! Travemundam! Ubi est baculus meus? Johanna! Cedo caligas meas! scopu-
las

las! pectinem! lintea munda! Travemundam itur! propera tandem! — Tali clamore tota domus resonat! Jam omnia ad peregrinandum parata sunt, viatores autem parvuli laetabundi multa interrogant, neque tamen responsa expectant.

Aegre ab iis obtineri potest, ut ea nocte ad lectum se conferant, quoniam diei crastini ortum, itinerisque faciendi tempus expectare vix possunt.

Jam prima diei lux oritur, tota domus resonat. Ante omnia cubilia tympanis pulsatur; nemini in lecto commorari licet. Cum autem universi parati essent, majores etiam natu a minorum blanditiis tantum non contererentur, pater frontem fricat, atque vocem a communi laetabundorum clamore miserabiliter abhorrentem emittit, dicens:

Si gratum mihi facere vultis, o mei, solvite me hodie promisso meo. Quonam tandem? quonam? — sic omnes interrogant, atque ora sollicitudine et expectatione hiantia tenent.

PAT. Eo scilicet promisso, quod vobis dederam, de itinere ad Travemundam hodie faciendo. — Tum universi penitus obstupescunt, vox faucibus haeret?

PAT. Equidem hac nocte reputavi, nos temere facturos, si hodie etiam in viam nos contulerimus.

„Hei cur tandem?“ — voce occlusa, lacrimisque aegre suppressis rogant?

PAT. Rem vobis exponam, ut ipsi dijudicetis. Primum enim per aliquot dies continuos ventus ab occidente spiravit; qui quidem aquam Travae tanta cum rapiditate in mare propellit, ut e portu Travemundae nulla navis neque exire, neque eum intrare possit, quoniam ostium fluvii nimis vado-
sum

sum est. Cupimus autem omnes ista videre, si quando eo pervenerimus.

„Hem! nonne ventus hodie etiam immutari possit?“

PAT. Alia quoque ratio mihi in mentem venit! Si iter nostrum quatuor hebdomades distulerimus, in illud tempus commodum incidet, quo ingens ille halecum exercitus e mari glaciali in mare Balticum descendere solet. Tunc tanta eorum copia usque ad ostium Travæ penetrat, ut piscatores facili negotio eos ex undis colligant. Hoc quoque intueri velle nobis videmur! Nonne? — „Sanè quidem — sed!“

PAT. Gravissimam nunc, quaeso, audite rationem! Quale iudicium de nobis facturi sunt Mathias, et Ferdinandus, novi amici nostri, qui non ante has proximās quatuor hebdomades ad nos venient, si iter hoc jucundissimum instituerimus neglecta eorum societate? Nonne questuri sunt de nobis, quoties in posterum voluptatis ex hoc itinere captae mentibuem fecerimus; ista autem mentio tunc nobis omnibus grata esse poterit? Minime profecto! Taciti enim nunquam non nos vituperabimus, quod inique cum iis egerimus. — Quid ergo putatis?

Altum silentium!

PAT. Vos non fugit, me semper promissa mea servasse. Quod si ergo hoc postulatis, proficiscemur! Sin me sponte promisso meo liberaveritis, mihi, amicisque nostris futuris, vobis ipsis etiam officium praeestabitis. Dicite ergo! Quidnam faciendum est?

Opperiemur! omnes respondent; sic igitur iter optatum disertur. Tum manifestum erat nonnullos

nullos non sine magna animi contentione istam spem depofuisse. Isti quoque hunc diem longe minori cum hilaritate, quam alias solebant, egerunt. Quam ob rem pater transacto hoc die sic eos allocutus est:

Quod vobis hodie contigit, o mei, hoc in posterum vobis vel saepissime usu veniet. Expectabitis nunc hoc, nunc illud felicitatis genus; spes vestra quam certissima esse videbitur, desiderio ejus vehementer flagrabitis. Cum autem speciosa ista felicitate potiri commodum existimabitis, divina providentia sapienter vobis istam spem eripiet. Raro autem rationes divinorum consiliorum tam indubitanter intelligetis, quam hodie intellexistis causas, de quibus Travemundam profecti non sumus. Quia enim dei sapientia infinita est, remotissima tempora ille mente complectitur, atque saepius talia nobis accidere jubet, quorum utilitatem non nisi longo post tempore, aut adeo in vita aeterna demum experiemur. Ego vero quatuor hebdomadam spatium cogitatione tantum complexus sum!

Quod si igitur in juventute vestra omnia vobis ex voto cessissent, quoties, o mei, hoc molestiis vos in futura vita afficeret! Animus enim vester infvetus quippe atque impatiens repulsarum, saepius pertubaretur, cum se sperata felicitate privatum animadvertisset. Veniet autem profecto tempus, quemadmodum omnibus hominibus contigit, quo vota vestra saepius irrita erunt! Nemo enim mortalium unquam inventus est, qui omnibus votis se beatum semper praedicaret.

Quid itaque rebus ita comparatis faciendum est, carissimi liberi? — Nihil aliud scilicet, nisi ut in pueritia etiam assvescendo discatis carere voluptatibus quas maxime exoptatis. Quod quidem

continentiae studium saepius repetitum pectus vestrum forte reddet ad omnia constanter ferenda, quaecunque numinis sapientia vobis benevole prospexerit.

En vero, o mei, simul rationem idoneam dijudicandorum consiliorum, quibus nos homines adulti saepius erga vos utimur, quaeque vobis interdum obscura videntur. Non enim vos fugit, nos saepe vobis aliquid negasse, quod magnopere a vobis expeti vidissemus. Nonnunquam repulsarum causas vobis exposuimus, cum existimavimus, vos eas intelligere utiliter posse; interdum autem secus fecimus. Quam ob rem vero? — Nulla alia de causa, nisi ut vos parientes et moderatos redderemus, id, quod omnibus hominibus utilissimum est, et ut vos ad futurae vitae conditionem rite praepararemus! —

Nunc quoque intelligetis, cur equidem per hos proximos dies semper recusaverim historiam Robinsonis vobis persequi. Tantum enim spatium temporis facile invenissem, quantum suffecisset exponendae ei rei, de qua vos ancipites, et incertos reliqui, cum narrare desii. Ego vero hoc penitus negavi precibus vestris, etsi aegre a me impetrare soleo, ut vobis aliquid negem. Cur igitur hoc feci, Carolina?

CAROL. Ut nos patientiam doceres!

PAT. Recte judicas! Certo autem scio, vos olim, si quid aliud, hoc profecto mihi gratum relatu-
 tuos, quod vos affvescerim sine magna aegritudine carere iis rebus, quas vehementer cupieritis. —

Sic igitur diebus proximis etiam nihil de Robinsone narratum est! Tandem vero diu exoptata hora venit, ubi nihil amplius patrem impedivit,

vit, quo minus communi omnium desiderio satisfaceret. Sic ille ergo narrare pergit:

Nox erat, sicut nuper jam dixi, Robinson securus in strato jacebat, lamae fideles ad ejus pedes recumbebant. Altum ubique regnabat silentium; Robinson, prout solebat, de parentibus somniat. Tum subito terra insolito more contremuit, tantus autem fragor sub ea tamque horribilis mugitus auditur, ut magna tonitruum multitudo simul erumpere videretur. Robinson expergestus cohorrui, atque e strato se corripuit, nescius plane conditionis suae, atque consilii inops. Illico terrae motus frequens insequitur; fragor subterraneus continuatur. Procella simul horribilis, exoritur, qua arbores, atque saxa dejiciuntur, maris autem cum fremitu aestuantis ima loca convelluntur. Universa rerum natura tumultu ferri, atque ruinam ducere videbatur!

Robinson verissimo mortis angore correptus e spelunca in vestibulum profilit, lamae exterritae eum sequuntur. Vix inde aufugerant, cum saxa speluncae imminetia super cubile eorum collapsa sunt. Robinson, cui terror alas addiderat, per ostium vestibuli diffugit lamis anxie eum sequentibus. Primum autem tentavit montis vicini eam partem conscendere, quae superne planitiem nudam habebat, ne arboribus corruentibus interimeretur. Quo tendens, subito magno cum terrore ingentem hiatum ea ipsa montis in parte editum videt, unde fumus, flammae, cineres, lapides cum materia candenti, quam *lavam* appellant, erumpunt. Vix etiam fuga morti se eripuit, quoniam lava candens, torrentis instar, ruebat, magna autem montis fragmina, velut per nimbum late disjiciebantur.

Tum ad littus procurrit, ubi novo, atque horrendo spectaculo excipitur. Turbo vehemens ab omnibus coeli partibus spirans nubium congeriem densissimam effecerat, unde tanta aquae moles subito delapsa est, ut omnis regio illico inundaretur. Ejusmodi pluviae effusionem *catarractam* appellare solent. Robinson aegre in arborem se recipit; miserae autem lamae undarum violentia abripiuntur. Eheu! quam acerbe earum ejulatu animus ejus vulneratur! Quam vero ille vel cum vitae periculo eas servare conatus esset, nisi jam rapidis fluctibus nimis longe abreptae fuissent. Terrae motus paullulum adhuc continuatur; tum repente omnia silent. Venti residunt, hiatus ignivomus ignem evomere desinit, fragor subterraneus cessat, coelo pristina serenitas redit, omnis etiam aqua exiguo temporis spatio evanescit.

THEOPH. (*suspirans*) Eheu! nunc tandem respiro! Miser Robinson! Miserae lamae!

CAROL. Equidem vehementer angebar!

FRID. Unde autem ejusmodi terrae motus oritur?

JOH. Hoc dudum pater nobis exposuit, cum tu nondum hic fuisti.

PAT. Itaque ei illud expone, Johannes!

JOH. In terra scilicet permultae, atque amplae sunt cavernae, cellarum instar, aeris atque vaporum plenae. Tum magna copia earum rerum, quae facile incenduntur e. c. sulphuris, picis, bituminis, etc. reperitur. Quae nonnunquam incalescere, atque incendi addita humiditate solent.

THEOPH. Humiditate? An vero id, quod humidum est, aliquid calefacere potest?

JOHAN. Potest sane! Nonne animadvertisti, cum fabri caementarii aquam frigidam calci vivae infun-

infundunt, hanc effervescente, velut igne subjecto, qui tamen plane nullus subest. Eodem modo res subterraneae aqua immissa incenduntur; quorum incendio aer caveis istis ingentibus inclusus adeo expanditur, ut amplius ab iis capi non possit. Tum ille violenter inde erumpere conatur, terramque concutit, donec alicubi exitum inveniat. Eo loco, procellae instar, erumpit, magnamque vim materiarum ardentium, atque liquefactarum secum abripit.

PAT. Ista autem materia, quae lapidibus, metallis, viruminibus etc. liquefactis constat, *lava* dicitur. Memini quoque, me olim legere in libro quodam, monticulum ignivomum imitatione naturae effici posse; quod si vobis placuerit, aliquando tentabimus.

OMN. Euge! Euge! carissime pater!

JOH. Quomodo hoc autem efficitur?

PAT. Praeter idoneam sulphuris, et ferri ramentorum copiam nihil opus est ad hanc rem. Quae tum humido loco in terram defossa sponte effervescunt, atque incenduntur, ita ut montis ignivomi instar efficiant. Proxime ejus rei experimentum capiemus, siquidem unusquisque vestrum de pecuniola sua symbolam ad faciendos sumtus conferre voluerit.

OMN. Lubentissime, pater! lubentissime!

PAT. Sed hoc alias tentabimus. —

Postquam Robinson ex arbore, in quam perfrugerat, descendisset, animus ejus novis, quibuscum modo conflictatus erat calamitatibus adeo debilitatus fuit, ut gratiarum deo optimo maximo, cujus beneficio iterum ex ancipiti mortis periculo

ereptus erat, pie agendarum oblivisceretur. At vero conditio ejus vehementer afflicta erat! Speculunca enim, quae sola hucusque refugium tutum ei praebuerat, ruinis obruta videbatur, lamae fideles undis abreptae, omnia opera superiora diruta, omnia futurorum consilia irrita erant. Mons quidem ignem evomere desierat; at ex hiatu ejus vapor crassus, atque ater adhuc erumpebat, quapropter timendum erat, ne ille montis ignivomi naturam in posterum quoque retineret. Quod si accideret, quomodo Robinsonis animus requiescere poterat? Nonne quotidie novum terrae motum, novamque ignis effusionem timere debebat?

Tristibus his cogitationibus ejus animus plane fractus est. Sollicitudinis vehementia oppressus obliviscitur ipsius dei, a quo verissimum solatium petere debuisset, mentemque unice in futuras conditionis suae miseras defigit, quae ipsi immensae videbantur. Tum angore debilitatus ad arborem, e qua descenderat, reclinatus indefinenter gemitus flebiles edit. Hoc in statu solatii expers remansit, donec aurora novi diei ortum nunciaret.

THEOPH. *ad Amic. R.* — Nunc intelligo, patrem recte judicasse!

AMIC. R. . . Qua de re?

THEOPH. Equidem nuper putabam, Robinsonis animum penitus jam emendatum esse, deum nunc satis illum exilio suo liberare posse. Tum pater dixit: deum ipsum hoc optime callere, nos autem hoc minime dijudicare posse.

AMIC. R. — Quid tum? *Theoph.* Nunc equidem video, eum nondum satis deo confidere, deumque sapienter fecisse, quod eum nondum liberaverit.

Nicol.

NICOL. Mihi quoque sic videtur, propterea cum non aequè ac antea diligo.

PAT. Iudicium vestrum, o mei, verissimum est! Satis enim intelligimus, fiduciam Robinsonis in deo positam nondum tam esse constantem, quam divinae bonitatis, atque sapientiae plurima documenta, quae ipse expertus erat, merito eam reddere debuissent. Sed antequam eum propterea damnemus, vicem ejus aliquantisper subeuntes nos ipsi examinemus, an eum fortitudine animi superaturi fuisset? Quid tibi videtur, Nicolae?

NICOL. (Voce submissa et dubia) Equidem non satis scio!

PAT. Memineris, quaeso, istius temporis, quo tibi propter oculorum infirmitatem emplastrum Cantharidum adhibendum fuit, quod tibi medicum sane dolorem excitavit. Oblitusne es, quoties tum animus tuus debilitatus fuerit? Ista vero calamitas brevis erat, neque ultra diem alterum duravit. Credo equidem, te nunc similes casus majori cum constantia laturum; an tu vero putas, te ea jam fortitudine esse, ut omnes Robinsonis calamitates pie atque obedienter sis toleraturus? — Quod files, o bone, optime respondisti. Tu ipse enim satis judicare non potes, qualem te in tali casu sis praestiturus, quoniam nondum ejus experimentum cepisti. Jam igitur utilissimum nobis esse videtur, ut in levioribus iis calamitatibus, quae nobis forte usu venient, deo confidere consueamus, atque animum constantem, et fortem ostendamus. Tunc pectus nostrum in dies fortius reddetur, ad majores etiam calamitates olim a deo sapienter nobis immittendas constanter ferendas.

Jam dies novus oritur, lux autem diei alma miserum Robinsonem in eodem statu solatii expertem

deprehendit, quò ad arborem reclinatus fuerat. Neque enim oculos ejus dulcis somnus subierat, neque animum alia cogitatio, praeter tristem illam, atque luctuosam: Quid nunc me fiet? Tandem se corripit, atque somniantis instar ad domicilium devastatum titubans procedit. Quantam vero fuisse putatis ejus laetitiam, cum prope vestibulum suum inopinato lamas suas dilectas salvas incolumesque obviam sibi profilientes conspexit. Initio oculis suis vix fidem habuit, brevi autem omnis dubitatio ei exempta est. Accurrunt enim, manus domini lambunt, laetitiamque, quam ex ejus reditu capiebant, exultando, et balando exprimere gestiunt!

Nunc tandem Robinsonis animus, qui hactenus emortuus videbatur, revixit. Lamas suas intuetur, tunc oculis in coelum sublatis lacrimas laetitiae, atque piae poenitentiae testes profundit. Tum amicos suos receptos laetis blanditiis excipit, iisque comitibus viam ingreditur, domicilii sui conditionem revisurus.

DIETER. Quo modo autem lamae servatae fuerint?

PAT. Verisimile est, eas in collem quendam undis delatas esse, ubi pedibus solo niti possent. Cum vero aqua eadem celeritate evanisset, qua e nubibus descenderat, in domicilium pristinum rediisse videntur. Jam Robinson, speluncam suam multo minus dirutam invenit, quam veritus erat. Itaque eum puduit animi antea abjecti. Laquear, quod saxo constabat, collapsum quidem erat, atque proximam terrae molem secum traxerat; attamen omnia ista rudera e spelunca removeri posse videbantur; quo facto domicilium multo spatiosius, atque commodius habiturus erat.

Ad hoc accedebat aliquid, ex quo intelligi certissime posset, divinam providentiam haec omnia
non

non Robinsonis castigandi, sed potius conservandi, causa effecisse. Accuratius enim inspecto eo loco, quo saxum illud dependerat, magna cum admiratione cognovit, illud undique terra putri circumdatum fuisse, adeo, ut parum firmiter adhaereret. Verisimillimum itaque erat, illud brevi sponte delapsurum fuisse. Quod quidem deus omniscius praeviderat, atque cognoverat, saxum istud eo ipso tempore collapsurum, quo Robinson in spelunca foret. Cum autem divina sapientia huic homini vitam longiorem designasset, ab initio rerum nostram terram ita formaverat, ut eo ipso tempore in insula ista terrae motus oriretur. Frigor ipse subterraneus, fremitusque procellae, quamvis Robinsoni terrorem iniecisset, aliquid ad eum conservandum conferre debuerat. Quod si enim hic terrae motus nullo fragore praevio obortus esset, Robinson sine dubio eo expergefactus non fuisset. Tum vero saxum corruens eum misere interemisset.

Animadvertite igitur, o boni, quemadmodum deus iterum Robinsonis nostri curam eo ipso tempore gesserit, quo ille se a deo neglectum putavit. Iis ipsis adeo rebus, quae illi summa mala viderentur, ad conservandam ejus vitam usus erat. Ejusmodi divinae benignitatis experimenta vos quoque, o mei, olim saepius capere poteritis. Si enim divinae providentiae consilia, quibus erga vos usura est, attente contemplati fueritis, in omnibus vitae calamitatibus, quae vos manent, duplicem hanc rationem verissimam invenietis.

Primo. Homines semper res adversas cogitatione exaggerare; *Secundo*, omnes calamitates dei benignitate, et sapientia nobis immitti, adeo, ut tandem vere nobis conducant.

VESPERA DECIMA.

(Pater narrationem persequitur.)

Robinson jam dudum consuetus, preces cum labore conjungere, in genua primum prostratus deo pro iterata conservatione gratias egit, tum alacri animo se accingit, ad domicilium rudibus purgandum. Terra quidem ipsa facile removeri poterat; supererat autem ingens illud saxum, fractum quidem in duas partes, sed sic quoque gravius, quam cui movendo unius hominis vires sufficere viderentur. Tentavit Robinson minorem ejus partem provolvere; sed frustra. Cognovit enim hunc laborem vires suas longe superare. Jam iterum meditabundus, atque consilii inops haesit;

JOH. Eho! satis equidem mihi consuluissem!

PAT. Quomodo tandem? —

JOH. Hem! Vectem mihi confecissem, ejus similem, quo nuper in protundendo tigno usi sumus.

THEOPH. Tunc equidem abfui! *vestis*? Quid hoc est rei?

JOHAN. Pertica longa, atque crassa, cujus altera pars tigno, aut lapidi, quem movere velis, subjicitur. Quo facto lapis, aut lignum idoneum perticae supponitur, quam maxime autem prope trabem amovendam. Tum altera pars perticae summa vi deprimitur in tigillum istud; tum trabs se erigit, atque facili negotio provolvitur.

PAT. Quod quomodo fiat, alias vobis exponam; nunc audite, quidnam Robinson fecerit.

Post.

Postquam diu frustra meditatus erat, tandem idem istud consilium ei in mentem venit. Recordatus scilicet est operariorum, quos puer eo modo rem aggredi vidisset, quoties magna pondera movere conarentur. Itaque ejus rei experimentum capere properat. Res feliciter successit. Elapsa vix hora dimidia saxa, quibus amovendis vix quatuor hominum manus suffecissent, e spelunca feliciter provoluta fuerunt. Nunc quoque magna cum laetitia vidit, domicilium suum multo spatiosius, atque tutius esse, quam antea. Jam enim parietes non minus, quam laquear ejus saxo cavo constabant, ne minima quidem rima relicta.

NICOL. Quid autem aranea Robinsonis factum erat?

PAT. Bene me monuisti! Parum absuit, quin ejus oblitus sim. Nihil autem de ista vobis dicendum habeo, nisi hoc, eam ruderibus laquearis convulsi obrutam, atque sepultam fuisse. Robinson saltem eam nunquam postea conspexit, reliqui vero amici, lamae scilicet, eum de jactura illius consolati sunt.

Nunc ad montem ignivomum, qui vaporem atrum evomere nondum desierat, propius accedere audet. Admiratus est ingentem copiam materialium liquefactarum, quae longe, lateque diffusae, neque etiam dum refrigeratae erant. E longinquo igitur hac vice spectaculum istud magnificum simul, atque terribile contemplatur, cum timore, tum lava adhuc calida impeditus, quo minus propius accederet. Cum animadvertisset effusionem lavae eum locum petiisse, in quo solana nascebantur, magnopere exterritus est. Timuit nempe, ne effluvia ista ignea totam istam regionem devastassent, neque etiam tranquillitatem pristinam recuperare

perare potuit, donec hunc timorem ut vanum cognovisset. Itaque in eum locum se contulit, atque magno cum gaudio universam plantationem incolumem deprehendit. Continuo statuit, variis in partibus insulae suae solana plantare, ne fructu tam egregio sinistro aliquo casu unquam privaretur. Jam quidem hiemem instare putavit; attamen sperabat fore, ut plantae istae e genere earum essent, quae terra conditae frigoribus laedi non solent.

Qua re confecta, culinae iterum manum adhibuit. Ad eam quoque rite exstruendam terrae motus, horribilis ille quidem, plurimum contulerat. Mons enim ignivomus praeter multas alias res magnam lapidum calcariorum copiam evomuerat, qui in fornace igne emolliri alias solent, antequam calcis maceratae usum praestare possint. Quo quidem isti carere poterant, quod mons incensus fornacis vicem iis praestiterat. Robinsoni igitur nihil faciendum supererat, nisi ut foveam in terra conficeret, lapidibusque calcariis eo conjectis aqua eam repleret, omnemque massam sedulo versaret. Hac enim ratione calx macerata, atque operi caementario idonea reddita est. Tum ei sabulum addidit, atque opus facere incipit. Quod quidem tam feliciter ei successit, ut sua ipsius solertia, neque hoc temere, contentus esset.

Interim cum mons fumare desiisset, Robinson ad ejus hiatum accedere ausus est. Latera quoque, et imam partem ejus lava refrigerata opertam invenit. Quoniam vero nusquam vel minimum fumum inde oriri vidit, non sine idonea causa speravit, ignem subterraneum penitus extinctum, neque in posterum similes eruptiones timendas esse. Qua spe confirmatus, alimentis in hiemem instantem colligendis animum adjecit. Hoc consilio octo la-

mas

mas subinde eodem modo cepit, quo priores captae erant. Istas omnes mactavit, excepto hircō, quem socium tribus suis lamis cicuribus adjunxit, maximamque carnis partem in culina suspendit, ut fumum duceret. Istam vero antea per aliquot dies sale condivit, quoniam matrem domi eadem ratione uti meminerat.

Jam igitur non contemnendam copiam carnis nactus erat. Nihilominus tamen veritus est, eam sibi non suffecturam, si forte hiems asperior, et longior futura esset. Itaque nonnullas etiam lamas capere optavit; sed haec spes eum fefellit. Animalia enim ista invidiis ejus cognitis cavere sibi didicerant. Novum igitur inventum excogitandum erat, quo iis potiretur. Neque hoc ei non successit. Inexhausta enim animi humani vis esse solet in reperiendis felicitatis promovendae consiliis, modo rite exerceatur. Animadverterat nimirum lamas, quoties eum ad fontem conspexissent, semper magna cum properatione trans collem quendam in arbuscula aufugientes. Ejus collis pars altera dumetis cincta, post ea autem paries praeruptus erat, duarum fere ulnarum altitudine. Inde lamas super dumeta ista saltu se dejicientes cernit; quod quidem ei suffecit. Statuit nimirum, foveam profundam eo loco conficere, qua lamae desuper profiliantes caperentur. Labore quoque indefesso intra paucos dies novum hoc consilium effectum est. Tum foveam virgultis textit, postero autem die magnopere laetatus est, cum duo animalia satis magna in eam desilire, atque capi animadvertisset.

Jam carnis idoneam copiam habere sibi visus est. Admodum vero sollicitus fuisset de ea per hiemem conservanda, nisi divina providentia ipso terrae

terrae motu ei probabilem cellam prospexisset. Prope speluncam scilicet alia montis pars ad duarum circiter ulnarum altitudinem depressa, eoque altera spelunca confecta erat, ostio quoque in vestibulum Robinsonis pervio. Sic igitur culinam, atque cellam domicilio adeo vicinas habuit, ut studio, et arte factae viderentur.

Nunc Robinsoni triplex opus faciendum supererat, ut per totam hiemem, quam instare putabat, rebus necessariis instructus esset. Foenum lamis parandum, ligna ad ignem fovendum conquirenda, solanorum tubera effodienda erant, ut ea quoque cella conderet. E foeno, cujus magnam copiam collegerat, acervum figura pyramidalis struxit, quales agricolae nostri struere solent. Quoties vero foena adderet, tantopere ea conculcavit, ut pluvia non facile penetrari possent. Quo in labore primum imperitiae poenas dedit. Etenim non satis providus in siccando foeno fuerat. Quo quidem neglecto foena conculecata incalescere, vaporem emittere, atque etiam incendi solent. Hujus rei nullam notitiam in juventute ceperat, quippe, qui nunquam agriculturae operam dedisset. Nunc autem intellexit, quam utilissimum esse, omnia observare, atque quam plurima discere, etiamsi non praevideas, quidnam tibi olim profutura sint.

Itaque vehementer obstupuit, cum subito acervum foeni fumantem conspexisset. Maiori etiam admiratione percutus est, cum manu immissa sensisset, foenum interius penitus incaluisse. Neque etiam non putavit, verum ignem in acervo esse, etsi minime intelligebat, qua ratione eo penetravisset. Extemplo igitur ad diruendum foenum se accingit. Iterum autem obstupuit, cum nusquam ignem

ignem in eo invenisset, sed potius foena vehementer incallescencia, atque humida. Tandem quoque veram rationem ejus rei invenit, solam nempe humiditatem esse, qua foenum istud incaluerit, quamquam ejus rei causam satis intelligere non poterat.

JOH. Quomodo tandem fieri potest, ut sola humiditate aliquid incalescet?

PAT. Innumerabilia ejusmodi sunt in rerum natura, carissime Johannes, de quibus animi humani vis, quae tot saecula in iis explicandis versata est, multa feliciter detexit. Causae autem eorum in ea disciplina traduntur, cujus nomen vix etiam cognovistis; *physicam* vocant, aut doctrinam de rerum natura. In ea quoque istius rei satis notabilis causae exponuntur cum causis multarum rerum mirabilium, quas natura prodit. Quodsi vero perrexeritis in iis rebus, quas nunc vos docemus, addiscendis, eandem diligentiam adhibere, doctrina ista jucundissima vos imbueamus. In praesentia supervacaneum foret, de ea exponere, quoniam me dicentem non satis intellecturi essetis.

Robinson igitur denuo foena ficcet, tum novum acervum struit, ventorum, tempestatumque injuriis parem. Insuper, ut etiam magis defenderetur, tectum arundineum confecit, haud infirmius iis, quae nostri homines e straminibus facere solent. Dies proximos lignis siccis colligendis impendit. Tum tubera solanorum effodit, idoneamque eorum copiam collegit. Quibus cella conditis, omnia mala citrea, quae quidem maturuissent, decussit, ut ea quoque in hiemem instantem conservaret. Iam vero de suo ipsius victu durante frigida anni tempestate sollicitus esse desiit. Ista autem expectationem ejus fefellit, neque venit, licet exacto mense

mense Octobri. Pluere potius sine ulla intermis-
 sione coepit, ut aer in aquam mutatus videretur.
 Cujus rei causas Robinson intelligere non potuit.
 Quatuordecim dies exacti erant, quibus domicilio
 suo non longius egressus esset, quam ut in cellam,
 ad acervum foeni, et ad fontem se conferret ali-
 mentorum sibi, lamisque suis petendorum causa.
 Reliquum tempus omne velut capto ei degendum
 fuit. Ehem! quam tardum tempus tunc ei pro-
 cessit! Quam enim ingratum sit otium cum solitu-
 dine conjunctum, vos, o mei, cogitare nequitis.
 Lubenter ille quidem ei, qui librum aut chartam
 cum atramento, et penna ipsi praebuisset, pro quo-
 libet folio vitae suae aliquam partem dedisset!
 Eheu, tum saepe ingemuit, me stultum olim pue-
 rum, qui interdum scribere, aut legere molestum,
 desidiâ vero jucundam, putaverim! Liber vi-
 lissimus nunc mihi magnus thesaurus foret; unum
 chartae folium, cum theca scriptoria regnum mi-
 hi esset.

Quo ingrato otio coactus variis rebus occu-
 pari coepit, quas nunquam antea tentavisset. Jam
 diu consilium ollae, aut lampadis conficiendae
 animo foverat; utraque enim conditionem, suam
 longe meliorem redditum iri putabat. Itaque ne
 pluviae quidem vehementia eum impedivit, quo-
 minus terrae argillaceae idoneam copiam sibi con-
 quireret. Quo facto opus aggreditur. Quod qui-
 dem non statim ei ex voto cessit, sed potius ite-
 rum, iterumque labor irritus fuit. Cum autem
 nihil esset, in quo lubentius occuparetur, minime
 eum piguit, opus suum, absolutum quidem at non-
 dum idoneum, confringere, atque denuo ordiri.
 Sic igitur nonnullos dies grato in labore transe-
 git, donec tandem ollam cum lampade penitus
 absolvisset, ambae vero tam scite formatae essent,

ut temeritatis fuisset, eas iterum confringere. Itaque in culina prope ignem eas posuit, ut paulatim arefierent. Tum alias etiam ollas, cacabos, et catinos varia figura, atque magnitudine formare instituit; quo diutius autem in iis formandis versaretur, eo maiorem dexteritatem adeptus est.

Interim pluvia continuata est. Quam ob rem Robinson necessitate coactus varia opera domestica facere instituit, ne plane otio frangeretur. Proxime autem operam suam conficiendo reti piscatorio navat. Jam antea idoneam copiam funiculorum contorserat, quae ipsi nunc egregium usum praestitit. Cum enim otio abundaret, et patientissimus laboris vel decies iterandi esset, donec feliciter successisset, tandem artem nodorum rite faciendorum invenit, tantamque in ea dexteritatem acquisivit, ut foeminas, puellasque nostras reticula facientes aequaret. Scilicet instrumentum ligneum, acui reticulariae simile excogitaverat, cultroque lapideo exsculperat. Cujus ope tandem rete confecit eadem fere praestantia, ac utilitate, qua nostrorum hominum retia piscatoria esse solent.

Tum in cogitationem arcus sagittarumque conficiendarum incidit. Hui! quanto studio animus Robinsonis incaluit, cum hoc consilium meditando persecutus esset. Permagnae enim utilitates erant, quas arcum sibi praestitutum esse putabat! Ejus ope lamas interficere, aves dejicere, et quod potissimum erat, se ipsum in domicilio suo defendere poterat, si forte homines feri eum adorturi essent. Itaque desiderio arcus perficiendi exarsit, pluviaeque nulla ratione habita ad conquirendum lignum arcui idoneum procurrit. Cui tamen consilio cum quodlibet lignum aptum non existima-

ret,

ret, ejusmodi quaesivit, quod durum simul, atque lentum esset, ut et facile flecteretur, et in pristinam figuram redire niteretur.

JOHAN. Quod *elasticum* esset! nonne?

PAT. Recte dixisti! Non putaveram, vos hujus verbi significationem comprehendisse; propterea illud adhibere nolui.

Ejusmodi ergo lignum inventum, atque decusum domum deportat, confestimque opus aggreditur. Quam vero tunc sensit inopiam cultri idonei! Vicesima enim sectione vix tantum profecit, quantum cultris nostris chalybeis uno ictu proficimus. Octo etiam dies integri huic labori impendi debebant, quamquam ab ortu usque ad occasum diei operi intentus fuerat. Novi, qui laborem hunc non aequae continuassent!

THEOPH. (ad ceteros) Nos pater arguere videtur!

PAT. Rem acu tetigisti, Theophile! An tu vero me falli putas?

THEOPH. Minime falleris! — In posterum autem equidem laborem semel institutum nunquam intermittam, donec perfecero!

PAT. Prudenter feceris! Robinsoni certe hoc multum profuit! Magnopere ille laetatus est, cum arcus nono die perfectus esset, neque praeter nervum, et sagittas quidquam ei deesset. Quod si tum, cum lamas mactavit, animum in eam rem advertisset, ex illibus earum chordas conficere tentavisset, quoniam eum non fugiebat, Europacos istas ex illis ovium conficere. Nunc autem funem quam firmissimum contorfit, tum ad sagittas faciendas se accinxit. Jam si ferrum habuisset cupidus sagittis

tis addendae idoneum, quanti, quaeso, hoc aestimasset! Frustra autem hoc optavit. — Dum igitur in ostio speluncae stans secum reputat, quidnam cuspidis ferreae loco adhibeat, forte oculos in massam auri conjecit prope ipsum temere adhuc jacentem. Apage te, inquit, dum pedē eam protrudit, apage te, inutilis res, atque in ferrum mutare, siquidem in honore apud me esse velis. Tum autem eam vix adspectu porro dignatus est.

Qua re diu mente agitata, tandem meminit se audire homines feros ossibus magnorum piscium, aut etiam lapidibus, acutis uti ad sagittas, hastasque acuendas. Quod utrumque statim aggressus est. Ad littus nempe accurrit, ibique ossa piscium, lapidesque quam maxime idoneos consilio suo invenit. Tum perticam longam, et rectam hastae conficiendae aptam amputat, pluviaque madidus domum revertitur. Diebus aliquot elapsis hasta sagittaeque perfectae sunt. Hastae lapidem praeacutum, sagittis ossa piscium robusta alterique earum parti pennis alligat, quibus celeritas earum in volando augeri solet. Quo facto in arcu experimentum cepit. Qui quidem, etsi propter ferramentorum defectum non satis idoneus erat, dejiendis avibus aliisque animalibus minoribus sufficere ipsi visus est. Neque etiam dubitavit fore, ut hominem ferum nudamque, siquidem satis appropinquasset, eo vehementer vulneraret. Hasta vero multo, magis etiam contentus esse poterat.

Jam ollae, et lampas satis siccatae visae sunt. Itaque iis uti constituit. Primum aliquam partem adipis, quem ex illis lamarum mactatarum nactus erat, cacabo recens facto immisit, ut liquefieret, oleique vicem praestaret. Hic autem non sine magna aegritudine animadvertit, adipem liquefa-

ctum in argillam cacabi penetrare, atque in exteriori ejus parte exundare, lampadem et ollas eodem vitio laborare, eamque ob rem parum idoneas fore; sic quoque rem habere invenit. Ingrata sane res! Magna cum voluptate ille speraverat, fore, ut brevi tempus vespertinum ad lumen degeret, atque tandem aliquando jure calido vesceretur. Nunc autem grata haec spes penitus evanuit.

DIETER. Rem sane iniquam narras!

PAT. Iniquissimam profecto; novi equidem quosdam, quos ejus negotii taedivisset, quique plane illud abjecissent. Robinson autem patientiam didicerat, nihique imperfectum relinquere constituerat, quod quidem ullo modo a se perfici posse existimasset. Itaque in angulo quodam speluncae meditationi consecrato consedit, frontemque fricuit. Quidnam tandem causae est, secum reputat, quod ollae Europaeorum, quae non minus argilla constant, tanto compactiores sint meis, nihilque imbibant? — Hem! hoc eo fit, quod *vitro incrustatae* sint! — *Vitro incrustatae*? Ehem! Quidnam istud fuerit? — Quomodo hoc effecerint? — Hui! me invenisse credo! Sic res se habet! Nonne enim olim legi, praeter arenam alias quoque materias, argillam adeo, vitri indolem habere, igneque vehementi in vitrum vere mutari posse? — Ita sane isti fecerint! ollas fornaci candenti committunt, cum autem argilla liquefcere coepit, eas inde auferunt, ne penitus vitrescant. — Sic est; sic est! Hoc equidem mirabor!

Dictum factum! Ignem permagnum in culina accendit, qui cum vehementissime flagraret, unum e cacabis suis in eum immisit. Iste autem cum paulo post ruptus esset, eheu! Robinson exclamavit,

navit, hoc non putaveram! Tum iterum in angulum meditaturus concessit. Hem! Secum reputavit, quomodo tandem hoc evenerit? — An vero unquam ejus simile quidquam expertus sum? Omnino equidem! Cum nos olim vitrum aqua, aut cerevisia frigida repletum fornaci calido imposuimus, ut calefieret, nonne illud tunc etiam ruptum est? — Quando autem non ruptum est? Cum fornaci impositum fuit, antequam ille incaluisset, aut etiam charta supposita — Euge! rem teneo! Vas istud non subito igni flagranti committendum, sed sensim calefaciendum est. Cavendum quoque, ne altera pars prior incalascat. Macte ingenio tuo! Robinson! laetus ipse exclamat, atque exilit, rem iterum tentaturus. Quod quidem melius etiam successit. Cacabus ruptus non est; attamen crustam vitream non duxit.

Cur tandem istam non duxerit? iterum Robinson secum reputat. Ignis quidem satis vehemens fuisse videtur. Quid autem nunc etiam defuerit? — Re diu meditata tandem veram rationem invenisse sibi visus est. Rem nimirum tentaverat in igne fornace non incluso, sed potius aeri exposito. Inde calor justo citius dissipatus atque in omnes partes diffusus erat, adeo ut argilla satis excandescere non posset. Quoniam autem statuerat nihil imperfectum relinquere, fornacem idoneum constanti animo exstruere sibi proposuit. Huic vero negotio commodior anni tempestas expectanda erat. Pluvia nempe nondum cessaverat, sed duobus tandem mensibus elapsis coelum serenitatem pristinam recepit. Nunc Robinson hiemem adventare putavit; ecce autem hiemem jam exactam! Vix ille oculis suis fidem habuit, cum alma veris virtute nova gramina, novos flores, novos surculos progerminantes cerperet. Attamen

res ita vere se habuit. Etsi enim ejus rei causam non intelligebat, tamen eam oculis suis cernebat. Hoc profecto, ita se ipsum allocutus est, me cautum reddet, ne in posterum statim quidquam rejiciam, cujus rationem animo perspicere nequeam.

MAT. Haec locutus nonne ad lectum se contulit.

THEOPH. Eho! mater, nimis etiam alacres sumus!

PAT. De isto quidem satis mihi non constat. Quoniam vero in aliquo commentario de solitaria Robinsonis vita in hac insula acta nihil amplius de hoc die commemoratum invenio, ipsemet credo eum his dictis ad lectum se contulisse. Sic nos quoque faciamus, ut crastino mane cum sole simul surgere possimus!

VESPERA UNDECIMA.

THEOPH. Nunc equidem, pater, Robinsonis vicem subire velim.

PAT. Itane putas? — *Theoph.* Sane quidem; nunc enim omnibus rebus necessariis instructus est, praeterea quoque vivit in regione adeo fortunata, ut expers etiam hiemis sit.

PAT. „Omnibus rebus necessariis? — *Theoph.* Dubitas etiam? nonne enim solana, carnem, sal, mala citrea, pisces, testudines, ostreas nactus est? nonne vero e lacte lamarum butyrum, et caseos conficere potest?

PAT.

PAT. Istud quidem jam ex aliquo tempore fecit; nihil nisi oblitus eram hoc dicere. — *Theoph.* Hem! arcum, et hastam insuper habet, idoneum quoque domicilium? quidnam illi optandum superest?

PAT. Robinson ista omnia magni aestimavit, deoque gratias propterea egit; nihilo minus autem dimidia vitae futurae parte carere maluisset; modo navis ad insulam appulisset, quacum in patriam redire potuisset.

THEOPH. Hem! quid tandem ei defuit? —

PAT. Plurimum, ne dicam omnia! Caruit illi rebus, sine quibus vera felicitas in terris cogitari non potest, hominum scilicet societate, amicorum mutuo amore. Sejunctus a parentibus, quos vehementer afflexerat, sejunctus ab amicis, quos nunquam revisurus erat, sejunctus ab universo hominum genere — eheu! quamnam voluptatem e maxima omnium rerum, quae ad corporis cultum pertinent, abundantia, ille in conditione sua tristi capturus erat? Fac, quaeso te, periculum unius diei in solitudine degendi, senties profecto inopiam vitae solitariae. Praeterea quoque permulta Robinsoni defuerunt, quae ad victum, cultumque vitae requiruntur. Omnes ejus vestes diuturno usu sensim contritae erant, neque ullam novarum conficiendarum rationem videbat.

JOHAN. Vestibus ille quidem facile carere potuisse videtur in insula ista, cujus coelum tam mite fuit, ut ne hiemi quidem obnoxium esset. — *Carol.* Fi! tunc nudus incedere debuisset.

PAT. Adversus frigoris injurias vestibus illi quidem opus non erat; tanto magis autem adversus insecta, praesertim musquitones, quibus insula ista abundabat. — *Nic.* Quatenam ista animalia sunt,

quae tu musquitones vocas? — *Pat.* Muscarum e genere, quae autem longe majorem dolorem morfu excitant, quam nostrae muscae solent. Magnam illae calamitatem regionum torridarum incolis afferunt; e moribus enim earum tumores oriuntur, qui non minore dolore homines excruciant, quam apud nos apum, aut vesparum morsus. Manus atque facies Robinsonis perpetuo iis tumidae erant. Quanti, quaeso igitur, cruciatus eum manebant vestibis penitus laceratis! Neque hoc tempus longinquum erat.

Accedebat ad hanc calamitatem, quod parentum, societatisque humanae desiderio animus ejus saepe tenebatur. Quam ob rem saepius ingemuit, quoties e littore oculis desiderio madidis trans oceanum immensum spectaret, neque praeter aquam, et coelum quidquam conspiceret. Quotopere tunc animus ejus spe elatus est, cum e longinquo nubeculam supra coeli fines exsurgere vidit, quam cogitatione in navem malis, velisque instructam ipse transformabat. Quoties vero tunc errorem suum animadvertit, cheu! quantis lacrimis genae ejus redundaverunt, quanta animi aegritudine oppressus domum rediit!

CAROL. Deum optimum, maximum enixe rogare debebat; is profecto ei navem praebuisset.

PAT. Hoc ille quidem fecit, mea Carolina, dies noctesque deum imploravit, ut se in libertatem vindicaret. Attamen oblitus non est iis precibus addere: *Tua, Domine, voluntas, non mea fiat!*

CAROL. Cur ita fecit? — *PAT.* Quoniam nunc certissime ipsi persuasum erat, deum multo melius nobis ipsis intelligere, quid nobis expediat. Itaque juravit, patrem suum coelestem non sine idoneis, atque

atque sapientibus causis se diutius in exilio retenturum, etiamsi ipse eas non intelligeret. Quapropter ita ab eo reditum e captivitate petendum sibi existimavit, ut sapientiae divinae consiliis non repugnaret.

Verens autem, ne aliquando navis hanc insulam praeter veheretur, aut etiam apud eam anchoras jaceret, cum ipse in littore non versaretur, in lingua terrae procurrenti signum erigere statuit, ex quo advenientes calamitatem suam cognoscerent. Signum illud tigno constitit, e quo vexillum dependebat.

NICOL. Unde autem vexillum istud sumsit?

PAT. Hoc equidem tibi dicam. Indusium Robinsonis nunc adeo attritum erat, ut plane inutile esset. Itaque maximam ejus laciniam elegit, eamque palo erecto, vexilli loco, alligavit. Quo facto inscriptionem quoque palo addere optavit, ut conditionem suam afflictam apertius etiam significaret: Quomodo autem hoc effecturus erat? — Nullam aliam ejus rei rationem invenit, nisi ut litteras cultro lapideo insculperet. Incertus autem erat de lingua, qua in inscriptione facienda uteretur. Quod si enim linguam germanicam, aut Anglicam elegisset, fieri poterat, ut navis Francogallica, aut Hispana, aut Lusitana appelleret, in quibus nemo eorum verborum significationem intellexisset. Forte nonnullorum verborum latinorum recordatus est, quibus votum suum exprimeret. —

THEOPH. Hem! istane ab omnibus intellectum iri putavit? —

PAT. Lingua latina, uti scitis, cunctas Europae nationes tenet, omnesque, qui liberali institutione utuntur, aliquam certe ejus partem intelligunt.

gunt. Propterea Robinson speravit fore, ut in qualibet navi, quae ibi appelleret, aliquis saltem esset, qui inscriptionem istam calleret. Itaque eam confecit.

JOHAN. Quibusnam verbis illa constabat? —

PAT. *Ferte opem misero Robinsoni!*

Jam inopia calceorum, et tibialium Robinson maxime laboravit. Istis scilicet sensim penitus dilaceratis, muskitones nudos ejus pedes tantis doloribus afficiebant, ut vix tolerari possent. Facies, manus et pedes ejus inde a pluviae tempore, quo insectorum numerus magnopere auctus erat, moribus istorum adeo cum dolore intumuerant, ut humanorum membrorum vix etiam similes essent. —

Quoties tum ille in angulo suo meditabundus confedit, ut corporis tegendi rationem inveniret! Sed frustra; carebat enim instrumentis, atque scientia ad ejusmodi tegumentum conficiendum necessaria. Tandem pelles lamarum mactatarum facillimam se ipsum vestiendi rationem praebere ipsi visae sunt. At istae crudeae, rigidaeque erant, neque unquam ille curiosus fuerat de ratione praeparandarum pellium crudarum, qua cerdones utuntur. Quod si vero hanc tenuisset, nec acu, nec filis instructus erat, quorum ope e corio vestimentum consueret.

Interim necessitas eum urgebat. Neque enim die opus facere, neque noctu quiescere potuit propter muscarum injurias. Itaque necesse erat, ut aut huic malo mederetur, aut miserabiliter periret.

DIET. Quem in finem deus insecta ista creaverit, cum tamen nihil nisi molestias nobis excitent?

PAT. Quo consilio me, aliosque homines a deo creatos putas?

DIE-

DIETER. Scilicet, ut felicitate fruermur !

PAT. Quidnam vero deum impulerit, ut hoc vellet ?

DIETER. Quia nimirum benignissimus est, neque solus felicitate frui voluit.

PAT. Recte dixisti ! Nonne vero existimas, infecta ista quodam felicitatis genere frui ?

DIETER. Fruuntur fane ! Cernimus enim, quam ea laetari soleant solis radiis recreata !

PAT. Hem ! intelligisne igitur, cur ista quod a deo creata sint ? Voluit nempe, ut in terra sua laetarentur, eaque felicitate fruereutur, quae naturae eorum conveniret. Quod consilium nonne benignissimum, deoque optimo dignissimum est ? —

DIETER. Equidem existimo, fieri potuisse, ut deus ejusmodi tantum animalia crearet, quae neminem laederent !

PAT. Tu vero deo gratias age, quod ita non fecerit !

DIETER. Cur tandem ?

PAT. Quoniam neque ego, nec tu, nec quisquam nostrum hac lege creati fuissimus !

DIETER. Qua de causa ?

PAT. Quia nos profecto e genere animalium rapacissimorum, atque voracissimorum sumus. Omnia enim reliqua animalia non modo serviunt nobis, sed nos ea quoque interficimus pro arbitrio, vel, ut carne eorum vescamur, vel, ut pellibus eorum potiamur, atque nobis quamvis minimam molestiam excitant. Quanto magis igitur infectis liceat quaerere, cur tandem deus hominem, animal crudelissimum creaverit ? Quidnam tu vero muscae ita quaerenti responsurus esses ? “

DIE-

DIETER. (haeret) Hem! — hoc equidem nescio!

PAT. Ego vero sic fere ei responderem: quod ita quaeris, bona musca, audacter sane facis, eo-que, ingeniolum tuum non satis excultum esse, ostendis. Alioquin enim facili negotio intellexisses, deum sola benignitate ductum multa animalia ita creasse, ut sibi invicem victui essent. Quodsi enim hoc non fecisset, ne dimidiam quidem eorum partem creare potuisset, quoniam gramina cum fructibus non nisi paucis animantium generibus suffecissent. Ut igitur universus terrarum orbis animalibus ornaretur, ut ubique, in aqua, aere, et terra animalia essent, quae quoad viverent, vitae gaudiis fruerentur, ne quoque numerus unius animantium generis in alterius perniciem nimis angeretur, sapienter quidem deus optimus instituit, ut quaedam animalia aliis vescerentur. — Praeterea quoque, ineptula, in mentem tibi non venisse videtur, id quod nos homines certissime scimus, hanc vitam cunctarum rerum a deo creatarum, tuam quoque, o musca, non esse nisi primordium, nisi auroram vitae aeternae, atque fieri posse, ut olim multa a nobis melius intelligantur, quae nunc plane non perspicimus. Tunc tu fortassis etiam intelliges, quidnam tibi, aliisque profuerit primum sanguine nostro satiari, tum vero ab hirundine capi, aut ab hominibus violenter interfici. Interim memento te muscam esse, quae de consiliis dei sapientissimi, atque optimi parum acute judicare possit; nos autem exemplum ejus modestiae tibi praebimus.

Quid tibi videtur, Dieterice? putasne muscam, siquidem ratione utatur, hoc responso contentam fore?

DIE-

DIETER. Equidem eo contentus sum!

PAT. Itaque ad Robinsonem nostrum revertamur! Quem quidem necessitas coegit, qualicunque ratione inopiae suae consulere. Pellibus igitur protractis, cultro lapideo, sed non sine magno labore, calceos primum, tum tibialia quoque ex iis confecit. Quae cum consuere non posset, nihil nisi foramina in iis fecit, quorum ope filis contortis pedibus ea alligaret. Quae quidem omnia magna cum molestia conjuncta erant. Etsi enim partem asperiores extrinsecus vertit, perpetuo tamen pedes uri sensit, corium quoque quippe rigidum atque durum, cutem Robinsonis, quoties loco moveretur, adeo vulneravit, ut vehementissimo dolore inde afficeretur. Attamen hunc dolorem perpeti maluit, quam muscironum morsus.

Ex alio quodam corio curvo item et rigido larvam confecit, cui praeter duo foramina, quae oculis inservirent tertiumque, quo spiritum ore duceret, nulla incidit. Quo in labore cum versaretur omnino non discedere ab eo statuit, donec tandem tunicam, braccasque e pellibus lamarum perfecisset. Ad quod efficiendum majori quidem animi contentione opus fuit. Quid autem est, quod sine labore effici ab hominibus queat? Nihil vero tam arduum est, quod non patientia, et industria adhibita perficias. — Robinsoni quoque opus institutum ex sententia cessit, quod eum magna laetitia affecit. —

Tunica tribus partibus constabat, quae funiculis junctae erant; duae brachiis, tertia ventri inserviebat. Braccas, earum instar, quibus uti solemus, cum equo vehimur, duabus quoque partibus constabant, anteriori, et posteriori; circa utrumque latus vero funiculo connectebantur.

Utrum-

Utrumque statim, simul ac perfectum erat, induit vestem vero Europaeam semilaceram non nisi diebus festis, aut natalibus parentum, quos sanctissime colebat. — Jam Robinsonis habitus sane singularis fuit! A capite usque ad calcem pellibus asperis involutus, gladii loco securi magna armatus, ab humeris demissam peram venatoriam, arcum cum fasciculo sagittarum, in dextra hastam multo longiorem ipso, in sinistra umbellam textam, atque foliis Cocossae obsitam, pilei loco corbem praeacutam pellibus asperis non minus obsitam in capite gerens, dum incedit — cogitate, quaeso, qualis ejus aspectus fuerit! Nemo sane, qui eum sic incedentem vidisset, hominem eum putavisset. Risit quoque ipse, cum primum toto isto habitu se ornatum in rivo conspexit.

Tum noster ad opus figulinum revertitur. Fornax brevi perfectus fuit; quo facto experiri statuit, num vehementissimo igne adhibito crusta vitrea ollas inducere posset. Itaque eas cum cacabis in fornacem immisit, sensimque ignem tam vehementem accendit, ut ille penitus incandesceret. Quem ignem cum usque ad vesperam fovisset, sensim eum extinxit, cupidissimus videndi ejus rei eventum. Quid autem invenit? Prima, quam protraxit, olla nihilo magis vitrata fuit, neque secunda, neque etiam reliquae.

Cum autem postremo quendam e cacabis intueretur, magna cum laetitia atque admiratione invenit, eum solum crustam vitream in fundo duxisse. Hic vero plane aqua ei haesit. Quanam tandem, inquit, causa fuerit, quod iste quidem cacabus leniter incrustatus sit, cum tamen eadem argilla constet, et eadem fornace ac cetera vasa ustus sit? Diu animum in omnes partes versat, neque

que tamen ejus rei idoneam causam invenit. Tandem meminit, in cacabo isto aliquantulum salis esse, cum eum fornaci committeret. Itaque non dubitavit hanc solam incrustationis ejus causam fuisse.

JOH. Num autem haec vera rei origo fuit?

PAT. Verissima! Europaei jam diu hoc calluerunt, quod Robinson fortuito nunc invenit. Solo nimirum sale admixto multa in igne vitrescunt. Itaque nihil ei opus fuisset, nisi ollis aquam salis illinere, aut etiam salis idoneam portionem in fornacem candentem conjicere. Quo facto ollae statim crustam vitream ducturae fuissent. Ejus rei experimentum proximo die facere statuit. Jam ignis sub fornace flagrat, jam vasa nonnulla aqua salsa illita sunt, alia autem sale sicco ab eo impleta, ut utrumque simul experiretur. Sed medio in opere casu quodam impeditus est, quem jam diu metuerat. —

In morbum incidit. Stomachi, capitis quoque doloribus affectus est, magna corpus suum infirmitate laborare sensit. Nunc igitur summa calamitas, quae unquam hominem opprimere possit, ei instat. Bone deus, apud se cogitavit, quid me fiet, cum e strato non amplius surgere potero? cum neminem habebo, qui mei curam gerat, atque inopiam meam humaniter lever? Nullum amicum, qui gelidum mihi morienti sudorem detergeat, aut qui me recreet? — Eheu! quid me fiet? —

His dictis summo animi angore et deliquio oppressus in terram collabitur. Nunc certe, si unquam, firma in deo omnipraesenti, atque benignissimo fiducia magnopere Robinsoni opus fuit. Quid enim eum auxilio hominum orbatum viribus propriis exhaustum nunc prohibuit, quin misere periret? Deus profecto, Deus solus, neque
prae-

praeter eum quisquam in orbe terrarum! — Jam mortis cum periculo conflictatus est. Manibus arctissime junctis, vocis vero, atque sensus expers, oculos immobiles in coelum defigit. Alme Deus! miserere mei! — Haec verba sola subinde magno cum gemitu protulit. Neque tamen propter angorem diu quiescere potuit. Extremis viribus confusus, quae ad se curandum maxime necessariae viderentur, pone stratum congerit, ut si morbi vehementia a surgendo prohiberetur, haberet tamen, quo recrearetur. Non sine magna molestia nonnullas testudines aqua repletas apportat, atque apud lectum suum collocat. Tum aliquot tubera frixa, et quatuor mala citrea, quae reliqua habebat, eis addidit. Quo facto infirmitate oppressus in lectum miserabiliter collapsus est.

Quod si nunc deo placuisset, Robinsonem morte repentina ex hac vita tollere — o quam lubenter ille obiisset! Ausus quoque est hoc deum rogare; mox autem preces istas velut minime pias reprobavit. Nonne enim, secum reputat, Deus me paterno amore complectitur? nonne ab eo vitam accepi? nonne benignissimus, sapientissimus, et potentissimus est? Quomodo igitur audeam ei praescribere rationem, qua mecum agat? Nonne enim ille optime intelligit, quid mihi expediat, aut non ita mecum aget, ut mihi maxime conducere, ipsi videbitur? Ita profecto faciet, deus optimus, atque potentissimus. Quiesce igitur anime curis oppresse! Deum respice, pectus sollicitum! Deum inquam, summum in omnibus afflictionibus praesidium. Erit tibi certe auxilio in discrimine vitae, ac mortis.

His dictis animum confirmat, atque in genua erectus ex intimo pectore has preces fundit: tibi
me

me totum trado, pater, paternis tuis consiliis me committo. Tu mecum agas, utcumque tibi placuerit! Paratus equidem sum ad omnia perpetienda, quaecumque tu mihi prospexeris; tu mihi vires iis tolerandis pares suppeditabis. Ut autem eas mihi suppedites, pater, unice te rogo. Da mihi patientiam, et fiduciam in te firmam! Exaudias, quaeso, has meas preces, unicas, enixasque calamitatibus oppressi preces!"

Jam febris vehementi correptus est. Quamquam pellibus lamarum se totum texerat, a frigore se defendere tamen non potuit. Quod frigus duas fere horas duravit. Tum calor tam vehemens insequitur, ut ignis per ossa ejus currere videretur. Pectus vehementi arteriarum pulsu concutitur, velut eorum solet, qui e celerrimo cursu anhelent. Tanta autem ejus imbecillitas fuit, ut vix testudinem aqua repletam ori adhibere ad recreandam linguam valeret. Tandem sudoris magnae guttae promanant, quo ille aliquantulum levatus est. Postquam horam circiter sudando consumserat, paulatim sui conscius fieri coepit. Jam vero magnopere sollicitus de igne, metuens, ne extingueretur nullis lignis recentibus subjectis, quamvis infirmissimus prorepset, idoneamque ligni copiam, qua ignis usque ad diem crastinum nutriretur, in focum conjecit. Nox enim oborta erat! Qua quidem nocte tristiores nunquam ille degerat. Frigoris enim, et ardoris vicissitudo non cessavit; acerbissimis capitis doloribus excruciat, neque somno recreatus est. Quae res tantopere eum debilitavit, ut proximo mane vix ad ligna prorepere valeret, ignis sustentandi causa.

Sub vespere morbus ingravescit. Iterum ad ignem prorepere conantem vires deficiunt. Itaque

omnis spes ejus conservandi nunc abjicienda fuit, quod quidem parum ejus animum perturbavit, cum speraret fore, ut brevi moreretur.

Nox ista superiori similis fuit. Ignis interim extinctus est, aqua reliqua in testudinibus putrescere coepit, Robinson autem adeo viribus exhaustus est, ut vix se commovere valeret. Mortem quoque appropinquantem sentire sibi visus, tantam inde laetitiam cepit, ut ea ipsa confirmatus pias etiam preces funderet, quibus animum suum ad mortem subeundam rite praepararet.

Deum peccatorum veniam iterum supplex rogavit. Quo facto gratias ei pro beneficiis sibi indigno homini, collatis egit; imprimis autem pro calamitatibus sibi ad se emendandum immixtis, quarum summam utilitatem nunc sane quam maxime agnovit. Postremo parentibus suis miseris solatium, atque felicitatem precatur, tum animum immortalem aeterno dei patris amoris commendavit, et cum se composuisset, laeta cum spe mortem expectavit. Quae quidem gradum corripere etiam visa est. Angoribus enim ingravescentibus pectus anhelare, atque suffocari coepit. Jamjam extremum spiritum ducere videtur. Vehementissimo angore compressum pectus respirare cessat; Robinson convulsionibus correptus, caput inclinat, atque sui conscius esse desinit.

Tum omnes paullulum conticuerunt, memoriamque amici, quem nunquam viderant, moerenti animo prosequuti sunt. — Miser Robinson! nonnulli ingemiscunt. Bene cum eo actum est, ceteri inquirunt, quod ab omnibus calamitatibus nunc liberatus sit! — Sic universi hac vespera majori cum gravitate et silentio discesserunt.

VESPE-

--- --- VESPERA DUODECIMA.

Cum omnes denuo sub malo convenissent, pater autem aliquid in promptu habere videretur, quod parvulis suis jucundum esset, rogavit eum Carolina; „quidnam, dulcissime pater, hodie nobis narrabis?“

(Universi vero interim corbes texere didicerant, in eoque nunc occupati erant.)

„De Robinsone,“ pater respondet, quod omnes magnopere mirati sunt.

CAROL. Hem! nonne ille mortuus est?

JOH. Tace, quaeso, Carolina! Reviviscere ille potuit; nonne meministi nos nuper etiam credere, eum obiisse, cum tamen revixerit?

PAT. Robinson quod quidem postremo audivimus, convulsionibus correptus, capite inclinato, sui conscius esse desiit. Neque tamen satis constitit, verene mortuus an tantum vehementi animi deliquio oppressus fuerit? Diu quoque sensu plane orbatus jacuit. Tandem praeter omnem expectationem sensus in animum ejus rediit.

OMN. Euge! Euge! Reviviscit Robinson noster!

PAT. Ex imo pectore fufpirans libere respirare coepit. Tum oculis apertis circumspexit, velut observaturus locum, quem teneret; nondum enim ipse satis compertum habebat, animusne suus e corpore exiisset, nec ne. Tandem magna cum tristitia intellexit se vivere; nunc enim mors ipsa vita optabilior ei videbatur. Magna quoque infirmitate, doloris tamen experte, oppressum se sensit. Cum enim antea sicco ardore flagrasset, nunc su-

dor vehemens, atque salubris ex omnibus ejus membris promanavit. Quem ut nutre-
ret, pellibus se tegere perrexit; quo per dimidiam circiter ho-
ram continuato magnopere se levare sensit. Jam vero vehementi firi excruciatu-
sus est. Quod reliquum erat aquae, bibendo idoneum non amplius
erat; opportune autem malorum citreorum me-
minit. Aegre tandem unum ex illis gustat, ejus-
que succo egregie reficitur. Tum sudore conti-
nuato dulci somno sopitus, atque non nisi cum sole
oriens expers factus est.

O quam nunc animum magis levatum sensit,
quam die hesterno! Morbi vehementia aperte im-
minuta erat, neque praeter infirmitatem aliquid
mali nunc sensit. Cibum quoque appetere coepit,
bulbumque solani fruxum comedit, instillato mali
citrei succo, quo saporem ejus jucundiores red-
deret.

Lamarum suarum curam his diebus penitus de-
posuerat; nunc autem valde commotus est, eas
ad pedes suos projectas videns, oculosque non-
nullarum ita in se defixos, ut ipsum interrogare
viderentur, an melius valeret? Est autem isto-
rum animalium adeo commoda natura, ut came-
lorum instar plures dies sine potu degere queant;
alioquin male nunc cum iis acrum esset. Per dies
enim duos continuos aquam non biberant; Robin-
son vero nunc etiam propter infirmitatem surgere,
aquamque iis ministrare nondum potuit.

Cum lama mater ad eum satis appropinquas-
set, ut eam attingere posset, omnibus viribus con-
nitus est, ad eam mulgendam, ne lac eam plane
deficeret. Cujus lactis recentis usus aegro Robin-
sonis corpori quam maxime conduxisse videtur,
egregie enim se inde recreatum sensit. Quo facto
rursus

rursus dulci somno, usque ad solis occasum resectus est. Nunc autem cibi majorem appetitum sensit. Itaque nonnulla folanorum tubera succo mali citrei infecta comedit, atque denuo somno se commisit. Quo quidem satis continuato, atque cum corporis naturali firmitate conjuncto, vires suas adeo resectas sensit, ut sequenti mane etiam surgere, atque leniter, etsi vacillantibus pedibus, progredi auderet. E spelunca in vestibulum titubans pervenit. Ibi oculis in coelum sublatis, almi solis radiis suaviter refocillatus, se quasi recens natum sensit. Aeternae vitae fons, in genua prostratus exclamat, o Deus! en tibi gratias meas, quod mihi solem tuum pulcherrimum denuo aspicere, ejusque luce admiranda tua opera illustrata intueri liceat! Gratias supplices tibi ago, quod me non neglexeris calamitate oppressum, quod me in vitam revocaveris, et mihi longius etiam spatium ad animum emendandum concederes! Fac autem, ut nullum futurae vitae diem agam, quin semper sim paratus adeo commigrandum in eum locum, ubi animus noster immortalitatis particeps male aequae ac benefactorum praemia inventurus est.

His precibus ex intimo pectore fusis, nunc coeli immensi caeruleique aspectu, nunc arboribus, et fruticibus recens virentibus, atque rore madentibus, nunc lamis fidelibus, quae laetis blanditiis ipsum urgebant, delectatus est. E longo itinere ad suos redux sibi videbatur; itaque animus ejus adeo commotus est, ut dulces lacrymas laetitiae testes effunderet. Brevis autem aeris puri, et aquae frigidae lacte temperatae usus, cum placida mentis serenitate conjunctus adeo eum refecit, ut penitus convalesceret. Brevis quoque vires restauratas sensit, ita ut ad opera facienda reverti posset.

Ante omnia vero scrutatus est, quidnam ollis suis factum esset? Fornace aperta, en! omnia vasa egregie incrustata invenit, velut a figulo arte facta. Tantam vero inde laetitiam cepit, ut aliquamdiu oblivisceretur, se nullam ex iis utilitatem capturum esse, igne quidem extincto. Cujus rei, cum tandem meminisset, capite demisso confitit, nunc ollas, nunc cacabos, nunc culinae focum intuens, atque suspirans. Verum tamen magna cum animi moderatione hunc casum tulit, ratus nimirum, divinam providentiam, quae nuper ipsi ignis opportunitatem praebuerat, iterum aut eodem, aut alio modo hoc beneficium sibi conferre posse, siquidem ipsi conduceret. Praeterea quoque nunc expertus erat, hiemem in hac insula nullam esse. Et si vero ab ineunte aetate carnem vesci consueverat, speravit tamen fore, ut ea carere, atque solis fructibus, lacteque lamarum vitam sustentare posset.

CAROL. Hem! nonne carne fumo condita, quam coqui opus non est, vesci poterat?

PAT. Bene mones! quomodo vero carnem fumo condiret?

CAROL. Eho! hoc equidem non perpenderam.

PAT. Attamen eum non poenituit ollarum confectarum; lacti enim conservando eas nunc adhibere poterat. Maximam illarum ad singularem quendam usum destinavit.

JOH. Ad quemnam tandem?

PAT. Putavit nimirum, bulbos solanorum meliorem etiam saporem nacturos, si butyro infecisset.

THEOPH. Sane quidem!

PAT. Neque tamen labrum ligneum butyro parando idoneum sibi conficere potuit. Itaque ex-

periri

periri constituit, si forte butyrum in olla magna parari posset. Hoc consilio lactis pinguedinem, quanta opus esse putabat, collegit. Tum orbem ligneum confecit, cujus in medio foramen erat, cui baculum immisit. Quod instrumentum in olla lactis pinguedine repleta versavit, donec butyrum ab oxygala secretum esset. Quo facto aqua illud ehuic, atque sale modico condivit.

Quo labore feliciter peracto, cum industriae suae praemio frui vellet, meminit ignis extincti, cujus prae ardore studii plane oblitus erat. Nunc tuberum assandorum opportunitatem propterea sperare amplius ei non licebat. Itaque omnis quoque butyri comedendi spes Robinsoni abjicienda fuit, quod quidem ille aegre tulit. Subito etiam se ad pristinam miseriam redactum putavit. Jam enim praeter ostreas, lac, nuces Cocossae, et carnes crudas alimenta nulla ei supererant; incertum quoque erat, utrum ista semper in promptu forent?

Quod autem eum maxime afflixit, nulla opportunitas conditionis felicioris reddendae superesse videbatur. Quid itaque nunc capesseret, confectis omnibus rebus, quae quidem manibus confici possunt. Nihil ergo sibi superesse putavit, nisi ut otio, et somno vitam consumeret. Qua quidem conditione miseriores sibi fingere nullam potuit. Jam enim tantopere operibus gnaviter faciendis assuetus erat, ut vitam intolerabilem existimaret, quoties tempus utili labori impendere non liceret. Saepius quoque in posterum praedicare solebat, se animi sui emendationem imprimis debere perpetuis laboribus, ad quos vitae solitariae inopia initio se coactum vidisset. Industria enim, inquit, o boni, industria plurimarum virtutum mater, pigritia vero omnium vitiorum fons est!

JOH. Quod profecto rectissime, eum monere arbitror! Cum enim otiosus es, nihil nisi ineptias animum subire invenies!

PAT. Recte dixisti, Johannes! Propterea quoque omnes pueros monuit, ut ab ineunte aetate laboribus perpetuis assuescerent. Qualem enim, inquit, a teneris te consuefeceris, talem te futurum in omni vita existima, pigrum, aut impigrum, solertem, aut ineptum, bonum, aut malum.

NICOLA. Illud dictum animo nostro infigemus!

PAT. Hoc agite, o mei, atque ei morem gerite; nunquam enim vos ejus poenitebit. Miser itaque Robinson diu, multumque secum reputavit, quemnam laborem nunc capefferet, ne plane otio langueret. Quemnam vero putatis eum tandem excogitasse?

JOH. Equidem satis invenissem, in quo operam meam collocarem!

PAT. Narra igitur nobis, Johannes!

JOHAN. Pelles lamarum subigere tentassem, ne iis tam asperis ad corpus tegendum uti mihi opus fuisset; quod quidem molestissimum puto, praesertim in regione tam calida.

PAT. Quo tu autem modo hoc negotium tractavisses?

JOH. Satis equidem scio, quomodo cerdones in hoc negotio versentur! Olim enim hoc vidimus! — *Pat.* Quomodo tandem?

JOH. Primum pelles asperas per aliquot dies aquae committunt, ut probe macerentur. Quo facto vecti coriario eas imponunt, atque scabro subigunt, ut aquam exprimant. Deinde pelles sale inficiunt,

sciunt, operiuntque, ne aeri obnoxiae sint. Tum pelles sudare dicuntur, quoniam verum sudorem nunc emittunt, instar hominis laborantis. Quo facto pili radula abradi possunt. Tum pelles psilothro committunt, quod e cortice betularum, e fermento, atque jure acido corticis iligni conficitur. Tandem istae in fossam demissae jure quodam insciuntur, quod etiam e cortice ilicum parari solet. Hujus ope tandem penitus subiguntur, aut praeparantur.

PAT. Laudo studium tuum, Johannes. An tu vero meministi, cujus generis ista coria sint, quae a cerdonibus hoc modo praeparantur?

JOH. Ejusmodi scilicet, quae caligis, ocreis, et ephippiis conficiendis inserviant.

PAT. Ejusmodi ergo coria, quibus tanta molitiae opus non est, ac illis, quibus ad conficiendas braccas, et chirothecas etc. utimur.

JOH. Minime! — PAT. Quis autem haec praeparare solet?

JOH. Alutarius nimirum; ejus vero officinam nondum vidimus.

PAT. Eadem inopia Robinson laboravit. Nunquam enim neque cerdomum, neque alutariorum officinas viderat; itaque neutros imitari potuit.

DIET. Quomodo autem alutarius coria tractat?

PAT. Primum quidem eadem, qua cerdo, ratione; nisi quod pelles non scobibus, aut calce (qua cerdones etiam utuntur) sed aqua calida furfuribus tritici, et fermento infecta, deinde lixivio cinerum macerat. Brevi eum conveniemus.

JOH. Quod si vero Robinson alutariorum rationem cognovisset, nihilo magis tamen eos imitari potuisset, quoniam furfuribus tritici, et fermento carebat.

PAT. Euge! haec igitur spes ei deponenda erat!

NICOL. Hem! quomodo tandem sibi consuluit?

PAT. Diu, noctuque animo versavit consilium naviculae conficiendae.

JOH. Quid autem ea facere voluit?

PAT. Quaeris etiam? Experiri nempe constituit, num ejus ope e solitudine sua, quam ignis jactura tristissimam reddiderat, se vindicare, atque in societatem hominum redire posset. Non temere enim opinatus est, continentem Americae non procul abesse; statuit autem, si modo scaphulam nactus esset, spretis omnibus periculis, ad continentem istam appellere. Cujus laetissimae spei plenus aliquando procurrit ad indagandam arbo-rem, qua excavata scaphulam sibi pararet. Hac mente loca nonnulla perlustrans, in quibus hucusque nondum fuerat, varias plantas ignotas detexit, in quibus experimenta facere constituit, ut intelligeret, an eas in victum adhibere possit. Inter alia frutices nonnullos invenit frumenti Indici, seu Zeae, quae apud nos triticum Tarcicum appellari solet.

NICOL. Hui! quam in hortulo meo alo!

PAT. Illam ipsam! Spicarum ille magnitudinem miratus, in quavis earum supra ducenta grana, corallorum instar, ordinata numeravit. Neque etiam dubitavit, e farina earum varios cibos, panemque confici posse. Quomodo autem grana moliturus erat? quomodo farinam a furfuribus purgaturus? quomodo tandem panem, aliosque cibos inde cocturus, cum igne etiam careret? Nihilominus tamen aliquot spicas inde secum abstulit,

lit, granorum plantandorum causa. Putavit enim, fieri posse, ut ea olim utiliter adhiberet.

Reperit quoque arborem frugiferam, in quam nunquam antea inciderat. Capsulas magnas in ea pendentes vidit, quarum unam cum confregisset, sexaginta circiter fabas in ea invenit. Attamen saporem jucundum in iis non deprehendit. Nihilominus vero nonnulla legumina matura inde collecta perae suae commisit.

JOH. Quinam tandem fructus illi fuerint?

PAT. Fabae cacaoticae, e quibus potus cacaoticus paratur.

NIC. Hem! in posterum Robinson ejusmodi potum bibere poterit!

PAT. Expectandum ei paullulum erit! Primum enim fabas cacaoticas ille non novit; deinde apud ignem illae torrefieri, comminui etiam, atque saccharo misceri debent. Scimus autem eum neque ignem neque saccharum habere. Addi quoque iis solent varia aromata, v. c. cardomoma, vaniliae, atque caryophylla aromatica, quibus ille non minus caruit. His quidem facile carere potuisset, modo rationem ignis recuperandi invenisset.

Tandem quoque arborem frugiferam ingentem, sibi prorsus ignotam invenit, cujus fructus magnitudinem nucum Cocossae aequabant. Qui cum putamina nulla haberent, saporemque jucundissimum, toti comedi poterant. Arbor ipsa multum dissimilis erat Cocossae. Etenim non trunco tantum constabat, quemadmodum Cocossa, neque in Coronam magnorum foliorum superne exhibat; sed veros ramos, atque genuina folia, arborum nostrarum pomiferarum instar aiebat. Postea quoque

que comperit, arborem istam e genere earum esse, quas arbores paniferas appellare solemus, propterea quod fructus ejus vel crudi, vel comminuti, atque desendo subacti, barbaris vicem panis praestant. Ingens autem arboris istius truncus cum latus alterum leniter excavatum vetustate haberet, Robinson in cogitationem incidit, eam cymbae conficiendae idoneam esse, si quidem ea detruncari, atque penitus excavari posset. Si vero arbor tam utilis temerario et ancipiti consilio detruncanda, neque tamen certus erat Robinson de felici hujus negotii successu! Quod cum animo concepisset, exterritus est, atque diu consilii inops haesit. Attamen loco arboris notato, dubius animi domum revertitur. Inter redeundum, quod jam diu optarat invenire, nidum psittaci, pullis fatis adultis repletum invenit. Quam ille hoc lucro laetatus est! Cum autem ad pullos capiendos accederet, cuncti avolarunt, praeter unum, quem cepit. Quo ille contentus hilari animo domum properat.

DIETER. Quemnam vero usum psittacus ei praestare poterat?

PAT. Verba quaedam pronuntianda eum docere in animo habebat, ut tandem vocem humanae similem audire posset. Nobis quidem, cum media in societate hominum vivamus, atque quotidie hominum consuetudine, et colloquio frui possumus, delectatio illa, quam Robinson e confabulatione psittaci sui capere sperabat, parvi aestimanda videbitur. Quod si vero ejus vicem animo subire velimus, intelligemus profecto, felicitatem ejus magnopere augeri debuisse consuetudine psittaci quamvis nos eam parvi aestimemus. Laetus itaque domum properat, atque caveam etiam probabilem concinnat; qua novo cum amico juxta stratum suum collocata ad quietem se composuit.

VESPE-

VESPERA DECIMA TERTIA.

Proxima vespera pater parvulos suos ante tempus consuetum convocat. Opus enim esse, ait, ut antequam narrando pergat, cum iis super quadam re deliberet. — De quoniam autem deliberabimus? parvuli clamitant, dum patrem corona cingunt.

PAT. Istud nimirum vobis proponam, quod per totam noctem Robinsonis animum valde turbaverat, somnumque ei ademerat. — *Omn.* Ehem! —

PAT. Deliberandum scilicet erat, utrum verus illa arbor panifera, quam heri viderat, spe dubia navis inde conficiendae, detruncanda, an relinquenda esset?

JOH. Equidem eam intactam reliquissim!

DIET. Ego vero eam detruncassim!

PAT. Ecce igitur duas sententias contrarias! Alter arborem detruncari, alter eam incolumem relinqui jubet! Vestram quoque, o reliqui, de hac re sententiam nobis exponite!

THEOPH. Equidem cum Johanne sentio.

CAROL. Ego quoque, pater! intacta manebit arbor!

FRID. Minime! Detruncabitur, ut miser Robinson navem nanciscatur!

NICOL. In hanc sententiam ego quoque eo!

PAT. Itaque in duas factiones divisi, rationes sententiarum vestrarum exponite! Euge! tu Johannes jam ordire! Cur arborem integram relinqui jubes?

JOH.

JOH. Hem! Quia pulcherrimos fructus alit, atque unica ejus insulae esse potest.

DIET. Eho! vetusta est arbor, quae paucos etiam fructus edet.

JOH. Unde vero tu hoc intelligis? Mediocriter enim cava est; nonne autem permultae arbores cavae reperiuntur, quae adhuc satis frugiferae sint?

NICOL. Nihil opus est, nisi ut Robinson quam plurimos furculos hujus arboris truncis aliarum arborum inferat. Sic enim arborum paniferarum magnam copiam nanciscetur!

THEOPH. An vero istae subito succreverint? Vix enim quadriennio integro exacto fructibus ferendis idoneae fuerint!

FRID. Nonne tu autem fatius putas, Robinsonem navi confecta ad societatem hominum redire, quam in insula sua residere arboris paniferae fructus edentem,

JOH. Hem! Siquidem navis illico confecta esset! Quomodo enim arborem ille detruncabit, atque etiam excavabit, cum tantum securi lapideae instructus sit?

DIET. Eho! modo sedulitatem, et constantiam in hoc labore adhibeat; perficiet illum profecto!

THEOPH. Deinde velis quoque caret! Quid autem sola navi proficiet?

NICOL. Remorum auxilio illum uti oportet!

CAROL. Ehem! tum res egregie succedet! An tu vero oblitus es, nos in ancipiti periculo versari, cum apud Travemundam in Oceano Baltico deprehenderemur, remo altero confracto? Tunc pater dixit, nisi remus ille fractus aliquem certe usum

asum nobis praestitisset, fieri non potuisse, ut al-
ter remex solus nos ad littus reduceret.

DIET. Hem ingens illa scapha fuit, octodecim
etiam homines in ea erant. Quodsi vero Robin-
son minorem cymbam cum duobus remis confe-
cerit, satis illam solus propellere, atque gubernare
poterit

PAT. Intelligetis sane, o mei, rem non ita fa-
cili negotio dijudicari posse. Omnes enim istae ra-
tiones a vobis expositae boni Robinsonis animum
per totam noctem versaverunt; quod quidem *rem*
perpendere dicitur, cum quis deliberat, satiusne
sit, illam effici, necne? Ex quo enim noster exper-
tus erat, quantas sibi temerario peregrinandi con-
silio calamitates parasset, hanc legem sibi sanxerat,
ut nihil unquam conaretur, nisi prudenti consilio
antea inito. Quod igitur nunc quoque fecit. Post-
quam autem in omnes partes animum versaverat,
intellexit ille, summam consilii capiendi hanc esse,
ut recte dijudicaretur — num emolumentum me-
diocre, sed certum posthabendum esset majori, sed
incerto? Primum quidem meminit fabulae de ca-
ne offam, quam ore tenebat, abjiciente, atque
ejus umbram, in aqua conspectam, captante, ita ut
utranque amitteret. Mox autem agricolarum re-
cordatus est, qui partem frumenti, quod jam pos-
sident, dispergunt, ut majorem ejus copiam inde
obtineant. Canis quidem rationem nemo non vi-
tuperabit; agricolam e contrario omnes laudabunt,
eumque prudentem appellabunt. In quonam tan-
dem utrique inter se differre videntur? Robinson
se ipse interrogavit. Re paullulum deliberata, Eu-
ge! ait, rem teneo! Canis imprudenter fecit, pro-
pterea quod sola cupiditate ductus erat, neque de-
liberaverat, an eo, quod captare cupiebat, vero
poti-

potiturus videretur? Agricola autem prudenter facit, quoniam satis certe sperare potest, se majorem frumenti copiam ex agro relaturum, quam illi commiserit. Eadem conditione ego quoque utor, ait; nonne enim verisimile est, me industriae assiduitate tandem e vetusta illa arbore cymbam confecturum? Quod si mihi contigerit, nonne dulcem spem concipere possum, fore, ut ejus ope ex hoc deserto tristi me in libertatem vindicem. Quae cum ita secum reputasset, animus ejus tam vehementi libertatis desiderio exarsit, ut subito se corriperet, atque securi lapidea arrepta ad arborem vetustam procurreret, magnum opus illico aggressurus. Nullum autem negotium, neque molestius, neque lentius isto unquam aggressus erat! Permulti quoque alii homines eo vix dum inchoato animum abjecturi, atque de eo perficiendo desperaturi fuissent! Robinson autem, prout dixi, hanc legem sibi sanxerat, ut nullis difficultatibus ab ullo unquam incepto probabili deterreretur. Itaque nunc etiam summa consilii constantia in hoc negotio versatus est, etsi permultum temporis atque laboris in eo perficiendo sibi adhibendum praevidebat.

Ab ortu solis usque ad meridiem labore continuato, foramen innumerabilibus ictibus in trunco elaboratum vix dum manui recipiendae suffecit. Inde vos facile intelligetis, quantum temporis spatium illi impendendum sit arbori satis crassae penitus detruncandae, navique inde consiciendae. Jam ille satis intellexit, hunc laborem plurium annorum fore; justam igitur diei distributionem facere ratus est, ut cuivis horae certum negotium destinatum haberet. Experientia enim edoctus erat, in rebus agendis nihil aequè ad industriam promovendam, atque sublevandam facere, ac justum negotiorum ordinem, ido-

idoneamque diei distributionem. Ecce autem descriptionem eorum laborum, quibus singulas diei horas impendere statuit.

Primum die exorto statim surrexit, atque ad fontem se contulit, capitis, manuum, pectoris, pedumque lavandorum causa. Cum autem mantelio careret, eum aere ficcari oportuit, quod ut adjuvaret, celerrimo cursu ad habitaculum suum reverti solebat. Deinde vestes rite induit. Quo facto collem speluncae imminemtem conscendit, e quo longe, lateque circumspicere poterat, atque in genua prostratus preces matutinas pie fudit, in quibus nunquam parentibus carissimis divinam benedictionem apprecari oblitus est. Tum lamas mulget, quarum idoneum gregem paullatim educaverat. Deinde lactis aliquam partem cella condidit, reliquis in jentaculum adhibitis. Quibus peractis hora fere effluxerat. Tum omnibus rebus indutus, quae ad se armandum pertinerent, se in viam contulit, aut ad arborem paniferam profecturus, aut ad littus, sub horam maris recedentis, ostreas in prandium antea collecturus. Lamae vero eum sequi solebant, juxtaque eum pascebantur, occupatum interim in arbore succidenda.

Sub horam decimam aestus diei tam vehemens esse solebat, ut laborem intermittere Robinsonem oporteret. Tum ille ad littus reversus, aut ostreas conquisivit, siquidem mane earum copiam non invenisset, aut lotus est, quod bis quotidie facere solebat. Circa horam undecimam cum omni comitatu domum rediit. Deinde iterum lamas mulcit, caseos e lacte coagulato pressit, prandiumque frugale instruxit, quod fere lacte cum caseo recenti conjuncto, nonnullis ostreis, dimidiaque nuce Cocossae constabat. In quo ille mirifice adjutus est

est eo, quod in calidis istis regionibus ciborum appetitus multo minor esse solet, quam in terris frigidioribus. Attamen magnopere concupivit carne vesci, tandemque hac cupiditate ductus carnem tundendo emollire deiuo conatus est. Inter prandendum cum psittaco suo confabulari solebat, quem nonnulla verba pronunciare docuerat.

FRID. Quemnam vero victum ei praebeuit?

PAT. Psittaci feri maximam partem nucibus Cocoslae, glandibus, et granis cucurbitarum vesci solent; cicures autem omnia comedunt, quibus homines vescuntur. Robinson quidem psittacum suum nucibus Cocoslae, et caseis aluit. — Prandio consumto horam quieti sub umbra, aut in specula sua impendit, psittaco et lamis circa eum recubantibus. Tum ille interdum cum animalibus istis confabulari solebat, parvuli instar infantis, qui cum pupa sua loquens istam verba sua intelligere arbitratur. Tantopere ille cupiebat cum animante quodam animi sui cogitationes, atque sensus communicare, ut saepius oblivisceretur se cum animalibus rationis expertibus confabulari. Quoties autem psittacus vocem distinctam emittebat, o quam tum Robinson beatum se praedicavit! Humanam vocem audire putavit, atque adeo infalae, lamarum, psittacique oblitus est, ut in media Europa versari sibi videretur. At dulce istud somnium plerumque brevi evanuit; tum autem in memoriam conditionis suae solitariae, atque miserrimae relapsus ingemuit: miser Robinson!

Sub horam a meridie secundam —

NICOL. Eho! quomodo ille semper diei horam recte scire potuit?

PAT.

PAT. Eodem horologio usus est, quo rustici apud nos uti solent. Solis nimirum locum observavit, indeque diei horam collegit.

Hora igitur a meridie secunda ad opus navis conficiendae reverti solebat. Cui labori quidem satis duro quotidie adhuc duas horas integras impendit. Quibus elapsis ad litus rediit, tum ut denuo lavaretur, tum ad ostreas conquirendas. Quod reliquum erat temporis pomeridiani variis operibus hortensibus impendit. Nunc Zeam aut solana plantavit, sperans fore, ut olim igne recuperato e plantis istis aliquem usum caperet; nunc arboris paniferae furculos inseruit, nunc trunculos inferendo cultos aqua irrigavit; nunc arbuta plantavit, ad hortum sepiendum; nunc sepem, quam ex arboribus ante speluncam fecerat, circumcidit, eo consilio, ut ejus rami tandem concreti umbraculum magnum efficerent.

Nunc autem Robinson aegre tulit, vel longissimum diem in hac insula tredecim ad summum horas durare, adeo ut hora septima a meridie etiam tenebrae ingruerent. Propterea quoque cuncta negotia, ad quae conficienda lumine opus erat, ante hoc tempus eum perficere oportuit.

Sub horam sextam ergo bellicis quibusdam artibus, atque corpori exercendo aliquantum temporis impendere solebat, si quidem graviora negotia nulla ipsi facienda superessent.

THEOPH. Quid hoc sibi vult?

PAT. Sagittis nimirum atque hastis conjiciendis hanc operam impendit, ut necessitate urgente contra hominum ferorum impetum, cujus pondum timorem deposuerat, satis se defenderet. Quarum quidem artium tantam sensim peritiam adeptus

est, ut a scopo floreni magnitudinem aequante raro aberraret.

Sub crepusculum lamas iterum mulsit, coenamque frugalem sumsit, stellis, aut luna lumen praebentibus. Ultimam diei horam sui ipsius contemplationi impendit. Nimirum aut in cacumine montis confedit, ubi coeli convexa stellis undique consita supra se intueretur, aut etiam aura vespertina recreatus ad littus proambulavit. Tunc se ipse tacitus sic interrogare coepit:

„Quomodo igitur hunc diem egisti? An tu etiam in percipiendis divinae bonitatis muneribus summi eorum largitoris memor fuisti? Satisne animum pium, atque gratum erga eum gessisti? Eine confusus, nec in rebus adversis, nec in secundis ejus oblitus es? Cum autem pravis cupiditatibus pectus tuum tentari sensisses, an tu eas statim oppressisti? Verene igitur in exercenda virtute hodie profecisti?“

Quoties his, aut similibus quaestionibus animum cum laetitia annuere sensit, o quam tunc se beatum praedicavit! Quanta vero cum pietate deo optimo maximo gratias supplices cecinit, qui ipsius recte faciendi studium auspicatum esse jussisset. Quoties autem justis de causis se ipse arguere videretur, o quam ille tum doluit amissum vitae diem! Quemvis enim diem quo aliquid a se commissum, aut cogitatum invenerat, cujus se in fine ejus poeniteret, amissum ille interpretatus est! Solebat quoque asterisco notare ejusmodi diem, quem lineolae ejus in arbore temporis rationem continente addidit, ut ejus aspectu injuriae commissae recordaretur, atque in posterum eo magis ab ea sibi caveret.

Sic

Sic igitur, o mei, Robinson quotidie probitati, atque pietati promovendae operam dedit! Quod si ergo vos quoque serio optatis ut in dies meliores evadatis, ut hanc ejus rationem imitemini, vobis auctor sum. Horam quoque vespertinam, ejus instar, constituite, in qua taciti diei exacti rationes vobiscum expendatis. Cum autem inveneritis aliquid a vobis aut cogitatum, aut dictum, aut factum, quod neque deo, neque conscientiae vestrae ipsorum probare possitis, istud libello cuidam mandate, ut subinde ejus meminisse, atque cavere possitis, ne iterum eodem modo peccetis. Sic tandem, ejus instar, in dies meliores, hoc est, tranquilliores, atque feliciores evadetis.

His dictis pater surrexit; singuli autem auditores in separatas horti porticus concesserunt, ut sapienti patris consilio statim obtemperarent.

VESPERA DECIMA QUARTA.

Eadem vitae ratione, o mei, quam vobis heri exposui — Sic pater proximo vespere narrare pergit — Robinson per tres annos continuos usus est. Per omne hoc tempus navi conficiendae operam dare non intermisit; quem quidem laborem quousque eum longo hoc temporis spatio promovisse putatis? Eheu truncus ne dimidia quidem parte excavatus fuit; incertum quoque videbatur, an eum summa sedulitate trium, aut quatuor annorum spatio penitus absoluturus esset? Nihilo se-

cius tamen opus sedulo continuavit. Quid enim aliud faceret? Neque vero laboris expers degere voluit, nec potuit.

Tum subito ei in mentem venit, se in insula ista jam diu ita habitare, ut tamen non nisi minimam ejus partem conspexisset. Ehem! secum reputavit, perperam sane fecisti, quod nimio timore hactenus impeditus sis, quin insulam tuam totam peragrares. Nonne tu enim in aliis ejus regionibus permultas res utilissimas invenire potuisses? — Quae quidem cogitatio animum Robinsonis tantopere incitavit, ut illico constitueret proximo mane in viam se conferre.

NICOL. Quanta vero insula ista fuerit?

PAT. Tanta circiter, ut tractum Hamburgensem, excepta villa Ricebutteliana, aequaret; quatuor fere milliaria longa fuerit, ambitus ejus duodecim milliarium.

Eo ipso die etiam omnia ad iter faciendum rite paravit. Proximo mane unam e lamis quatuor dierum victu oneravit, cunctisque armis indutus in viam se contulit, postquam numinis praesidio se ipsum commendavisset. Attamen quantum ejus fieri posset, littus tenere constituit, quoniam sylvis densioribus propter ferarum timorem minus etiam se credere audebat.

Primo die nihil memorabile in itinere ei accidit. Tribus autem milliariis eo confectis, quo longius progrediretur, eo certius intellexit, se in sterilissima insulae regione habitaculum posuisse. Multis nimirum in locis arbores frugiferas invenit, quas nunquam antea conspexisset, de quibus autem non temere sibi salubrem aequae ac jucundum victum praebituras speravit. Postea quoque, dum iis
utitur

utitur nomina eorum didicit. Fuit quoque in numero earum morus papyrifera, cujus e cortice Japanenses chartam non contemnendam, insulae Tahitanae autem incolae pulcherrimas vestes aestivas conficiunt, quarum particulam postea vobis ostendam, quam ex Anglia missam accepi.

Istam noctem Robinson ferarum metu compulsus in arbore egit; die autem oborto iter institutum profecutus est. Mediocri viae spatio confecto extremam insulae partem meridionalem attigit. Ibi nonnullis in locis solum arenosum deprehendit. Dum autem ad ultimum continentis angulum progreditur, velut fulmine ictus subito haeret pallidusque toto corpore contremiscit. — *Joh.* Cur vero?

PAT. Vidit nimirum, quod hic se visurum non putaverat, — vestigia hominis, aut plurium hominum arenae impressa.

NICOL. Propterea ille exterritus est? Gratum hoc ei esse debebat.

PAT. Vera terroris causa haec fuit! Hominem scilicet, cujus ista vestigia erant, nunc non fraterno amore erga se affectum cogitavit, neque ad opem atque officia sibi praestanda paratum, sed talem potius, qui summa cum crudelitate, atque saevitia ipsum adorturus, interfecturus atque devoraturus esset. Ut verbo rem expediam, haec vestigia intuens non Europaeum humanitate excultum, sed ferum Cannibalem, humanae carnis voracem, quales tunc temporis in insulis Caribicis fuisse dicuntur, sibi finxit.

THEOPH. Sane quidem propterea cohorrescere debuit!

PAT. Attamen puto, eum melius atque prudentius sibi consulturum fuisse, siquidem a teneris ungiculis consuevisset, nullo ne summo quidem periculo adeo exanimari, ut tantum non mentis impositus redderetur. Quam quidem, o mei, animi fortitudinem cuncti nobis parare possumus, modo satis tempestive operam demus, ut corpus atque animum sanum aequae ac fortem reddamus.

JOH. Hem! quomodo quis eo pervenire possit?

PAT. Si quis, optime Johannes, vitae genere laborioso, sobrio atque quam maxime ad naturae rationes accommodato corpus roborare, animum autem virtute atque pietate supra fortunae vicissitudines extollere, et ad res adversas ferendas praeparare studeat. Quod si nostro exemplo modico ciborum salubrium, et simplicium usu contenti esse, dulce autem cupediarum venenum magis magisque in dies contemnere didiceritis, si ignaviam, quae corporis, et animi pestis est, fugietis, atque, quantum ejus fieri potest, nunc discendo aut meditando, nunc operibus manu faciendis occupati eritis; si saepius sponte vestra res jucundas, quibus potiri cupiatis atque possitis, vobis denegabitis, molestas autem, a quibus cavere vobis poteritis, sustinebitis; si aliorum hominum auxilio quam rarissime utemini, propriis autem ingenii aut corporis viribus ea, quibus indigebitis, vobis parare ipsique inopiae vestrae consulere, si denique in universa vita innocentiam conservare, ejusque munere patris nostri coelestis, omnipotentis, atque benignissimi favorem, atque amorem vobis conciliare studebitis — tunc enim vero, o mei, corpus animumque sanum, fortemque praestabitis, tunc nulla fortunae vicissitudo vos perturbabit, certa spe confirmatos, quaecunque vobis contingant,

tingant, a summi numinis, et sapientia, et benignitate ad vos feliciores reddendos vobis immittere.

Qua quidem in constantia, ac pietate Robinsonem nostrum minus etiam processisse videmus, quam ad conservandam ejus tranquillitatem atque felicitatem opus erat. Quod sine dubio ei accidit, quia ille per aliquot annos continuos vitam plane tranquillam, periculis malisque liberam egerat. Nimia enim quies, atque securitas — quod animis vestris insigatis velim, mei liberi, homines corrumpere, molles, timidosque, malos etiam plerumque reddere solet. Itaque verum dei beneficium interpretari debemus, cum ille calamitatibus immixtis vires mentis corporisque nostri excitare, animique nostri fortitudinem exercendo augere solet!

Robinson aspectu humanorum vestigiorum, quod vobis antea narravi, velut attonitus constitit. Timidus tum circumspicit, levissimum foliorum strepitum auribus anxie hauriens, diuque consilii inops haesit. Tandem se corripuit, in fugam se contulit, neque respicere ausus est. Subito autem obstupuit, atque cohorrui! Vidit nimirum — horrenda vobis, o mei, narrabo, de miserrima eorum conditione, qui idonea institutione caruerint — Vidit fossam rotundam in terra factam, cujus in medio ignis extincti focum animadvertit. Circa istam fossam, horresco referens, crania, manus, pedes, aliaque humani corporis ossa abjecta conspicit carne nudata!

OMN. Cujusnam? cujusnam?

PAT. Hominum scilicet; eorum vero, qui humana quidem specie praediti, tanta vero feritate, atque crudelitate fuerant, ut bestiarum instar ne-

que nausea, neque misericordia impedirentur, quin carne fraterna vescerentur. Tunc temporis enim in insulis Caribicis feri homines degebant, Carai-
bes, Cannibales, aut Anthropophagi dicti, propterea quod saltantes atque canentes eos assare, immanique aviditate deglutire solebant.

CAROL. Fi! homines detestabiles!

PAT. Mores eorum inhumanos detestabimur, mea Carolina, neutiquam vero miseros istos ipsos, quippe quorum culpa non commissum est, ut institutione recta caruerint. Tu ipsa enim, si inter eos nata fuisses eorum instar nuda, fera, atque rationis expers in fylvis discurrens, faciem minio collineres; aures, naresque tuae perforatae essent; valde superbiens pennis volucrum, conchis aliisque rebus istis membris ornata neque minori cum laetitia epularum inhumanarum parentum tuorum, aut popularium ferorum socia fores, ac tu nunc melioribus nostris cibus vesceris. Laetamini igitur, o mei, deoque gratias agite, quod vos a parentibus humanitate excultis, rationeque praeditis nasci jusserit, quorum cura eandem humanitatem vos facillime ducere potestis. Misereatur autem vos infelicium istorum, quos fraternitatis vinculo nobiscum natura conjunxit, quod adhuc misera feritatis conditione utantur!

FRIDER. Ubiam nunc etiam ejusmodi homines degunt?

JOH. Longe, longissime a nobis, Fridericule, in Insula novae Seelandiae! Pater nobis hieme praeterita de iis quaedam ex itinerario praelegit! Ibi homines tam feri, immanesque etiam esse dicuntur, ut carne humana vescantur. Anglos autem, a quibus illi detecti sunt, eos manufacturos esse puto!

FRIDER.

FRIDER. Euge! — *Pat.* Nunc ad Robinsonem nostrum redeamus! — Qui quidem oculos ab atroci isto spectaculo avertit; nausea etiam correptus animi deliquio laboraturus fuisset, nisi vehementi vomitu stomachum levasset. Ut primum se paullulum resectum sensit, velocissime aufugit. Lama fidelis vix eum sequi potuit. Mens autem Robinsonis miseri tantopere perturbata fuit timore, ut ejus plane oblivisceretur, gressum istius animæ Cannibalis cujusdam se persequentis esse putaret, omnibusque viribus anxie connisus effugere conaretur. Arma insuper, hastam, arcum, securim quoque lapideam, quæ nunc quantivis pretiis existimare debuisset, abjecit, quoniam cursum ejus impediabant. Viae quoque tam parum curiosus erat, ut iteratis ambagibus tandem ad locum istum horribilem, unde aufugerat, rediret. Tunc novus horror animum ejus attonitum occupat! Neque vero etiam animadvertit locum istum eundem esse, quem jam antea viderat, sed novum crudelitatis eorum, quos fugiebat, monumentum invenire putavit. Itaque violentissimo impetu aufugit, neque prius currere desit, quam animi deliquio oppressus, sensuque orbatus procideret.

Interim dum ille sensus plane expers jacet, lama advenit, atque ad ejus pedes se prosternit, eo forte in loco, ubi antea arma abjecerat. Oculis itaque non multo post apertis, omnia sua prope se in gramine posita conspexit. Quæ quidem cuncta somnium illa visa sunt; plane enim ignoravit, quomodo ipse, aut cæteræ res eum in locum venissent. Tantopere timor animum ejus perturbaverat.

Jam denuo se corripuit. Animi autem perturbatione nunc paullulum sedata, curiosior de con-

ser-

servandis armis ad defensionem sibi unice necessariis esse coepit, illaque secum abstulit. Tantopere autem se debilitatum sensit, ut non eadem, qua antea celeritate currere posset, etiam si metus eum incitaret. Cibi appetitum plane amiserat, semel tantummodo sitim e fonte restinguere conatus est. Ad habitaculum suum pervenire frustra speravit. Nocte enim ingruente dimidia horae etiam spatio abfuit a domicilio suo, eo in loco, quem palatium aestivum appellare solebat. Istud nimirum umbraculo, atque sepe satis ampla constabat, qua partem gregis sui Robinson coercebat, propterea, quod gramina pinguiora ibi crescebant, quam in domicilio consueto. Ibi nonnullas noctes aestate praeterita degerat, quoniam locus ille minus a musquitonibus infestabatur, propterea quoque huic loco nomen supra commemoratum dederat. — Robinson autem viribus plane exhaustus, progredi longius non poterat, etsi periculosissimum ei videbatur, in umbraculo nullis praesidiis munito noctem degere. Itaque ibi pernoctare constituit. Vix autem animo curis oppresso non tam vigilans, quam somnians in terram se prostraverat, cum subito vehementissimo terrore perturbatus est.

JOH. Bone Deus! quam variis ille malis conflictatur!

NICOL. Quid autem rei fuerit?

PAT. Vocem audivit velut e coelo venientem, quae distincte ita locuta est: *Robinson, miser Robinson, ubinam fuisti? quo fato huc venisti?*

THEOPH. Ehem! quaenam ista fuerit?

PAT. Robinson perterritus exsilit, toto corpore contremiscens, atque plane consilii inops! Confestim eadem verba iterum audivit, oculis vero eum
in

in locum, unde sonus procedebat, conjectis animadvertit — quid tandem putatis?

OMN. Hem! quis tandem istud divinabit? —

PAT. Animadvertit nimirum id, quod homines timidi nunquam non animadversuri essent, si quidem curiosius inquirerent, se sine idonea causa exterritum fuisse! Vox illa scilicet non de coelo venit, sed de ramo umbraculi in quo — psittacus percarus sedebat. — *Omn.* Ah! —

PAT. Hic sine dubio domi morae taedio oppressus dominum quaesiverat in umbraculo aestivo, quo eum aliquoties comitatus fuerat. Robinson autem voces illas, quas nunc pronunciavit, saepius ei praeiverat, ita ut eas teneret, —

Nunc igitur magnopere noster laetatus est, quod terroris novi causam invenisset. Manu porrecta, *Pole!* exclamat, statim vero lepidum istud animal in amici pollicem devolat, rostroque genis ejus applicato clamare pergit: Robinson, miser Robinson, ubinam fuisti? Hic autem totam fere noctem insomnem egit, timore, atque curis anxiis perturbatus! Locus ille horribilis oculis obversari non desiit, frustra vero animum ab ejus cogitatione abducere tentavit. O! quam stulta, noxiaque consilia illi inire solent, quorum mentes perturbationibus semel obscuratae sunt! Robinson quidem plurima salutis conservandae consilia cepit, eaque stultissima! In iis — quod vobis incredibile videbitur! — hoc erat, ut die oborto omnia dirueret, quae hucusque tanta cum sedulitate exstruxerat. Umbraculum, in quo jam degebat, sepem quoque illi contiguam discerpere, lamasque temere a se propellere statuit. Eodem modo domicilium consuetum, atque egregium parietem ex arboribus ante istud texrum devastare in animo habebat. Hor-

tos

tos tandem atque plantationes penitus diruere constituit, ne in universa insula operis humana solertia facti vestigium reliquum esset!

JOH. Hem! cur tandem illud facere voluit?

PAT. Ne barbari, cum forte in istam regionem venissent, ullo modo intelligerent, hominem ibi degere.

Jam eum perturbatum cogitationibus diris relinquemus, cum tamen ei opitulari non possimus. Dum autem tutis, propriisque lectis nos committimus, deo optimo maximo laetas gratias agemus, quod nos in regione ab hominibus humanitate exculitis, nos amantibus, nobisque auxiliantibus, habitata, non autem feris crudelibusque incolis obnoxia nasci voluerit!

OMN. Bonam tibi apprecamur noctem, pater! Gratias quoque agimus pro egregia tua narratione!

VESPERA DECIMA QUINTA.

Pater sic perrexit:

Verissime dictum est, o mei: *crassina consilia prudentiora!* Quod Robinsonis exemplo discere possumus!

Quam stulta consilia ille nimia formidine perturbatus heri ceperit, vos intellexistis! Bene autem eum habuit, quod ea in crassinum differri necesse erat. Vix enim alma diei lux obscuras noctis umbras dispulerat, cum illi cuncta speciem longe

longe aliam prae buerunt! Quae heri bene, sapienter constituta, atque necessaria illi visa erant, tunc temeraria, stulta, neque necessaria putavit! Omnia (ut verbo rem expediam) consilia illa praematura, quae timor ei ministraverat, nunc reprobavit, meliora vero, rationique consentanea cepit.

Quo Robinsonis exemplo discite, mei liberi, vobis cavere, ne in consiliis exequendis unquam temere festinetis, sed potius ea in crastinum differatis, siquidem res ita tulerit! Nunc enim noster intellexit; timorem hesternum vanum fuisse. „Tam diu, secum ipse reputavit, hic vivo, neque unquam ferus homo in vicinitatem domicilii mei venit, ex quo colligi potest, nullos in insula mea degere. Verisimile est igitur, nonnullos eorum ex alia quadam insula huc venire, victoriarum celebrandarum, epularumque atrocium agendarum causa. Isti autem in parte meridionali insulae appellere, atque etiam inde discedere videntur, ceteris ejus partibus neglectis. En! novum divinae bonitatis, atque providentiae argumentum, quod in sterilem istum insulae tractum compulsus fuerim, qui mihi tutissimus esset. Quomodo igitur non confidam, fore, ut in posterum quoque me illa tueatur, atque a periculis defendat, cum tanta ejus sapientia, et bonitas hucusque erga me extiterit!“ Tum acerbissime se ipse objurgavit propter ineptum hesterni diei timorem, qui eum impediverat, quo minus deo consideret supplex etiam in genua se prostravit, criminisque recentis veniam rogavit. Quo facto novis viribus auctus ad domicilium se contulit, ad ea efficienda, quae nunc constituerat.

JOH. Quidnam tandem nunc facere voluit?

PAT. Nonnulla ad se melius defendendum molitus est; quod prudenter sane fecit. Quamquam enim

enim nos sperare oportet, fore, ut divina providentia nos in periculis tueatur, siquidem vitam ejus praeceptis sanctissimis convenientem agamus, ipsimet quoque nostram salutem, atque securitatem sedulo curare debemus. Eo enim consilio variis mentis, corporisque viribus nos instruxit, ut eas ad promovendam felicitatem nostram adhiberemus.

Primum igitur non procul a sepe viva habitaculum cingente densam plantavit sylvam, quae impediret, quo minus illud e longinquo conspiceretur. Hac mente ad duo millia ramorum ejus arboris, quam salicum instar facile progerminare, atque succrescere animadverterat, ibi plantavit, ita tamen, ut eos ordine non disponderet, sed temere, ne sylvula ista humana arte constructa videretur. —

Tum ex interiore parte speluncae viam subterraneam usque ad partem oppositam montis agere constituit, ut necessitate urgente, castello ab hostibus occupato, eo se reciperet. Quod quidem negotium permolestum, atque lentissimum fuit; adeo, ut naviculae conficiendae opus proxime penitus interrumpere. In effodienda autem via ista, subterranea operarum metallicarum rationem conficiendorum canalium imitatus est.

THEOPH. Quinam isti canales sunt?

JOH. Nonne meministi? Primum, qui in metallorum fodinis operam faciunt, fossam perpendicularem in terram agunt, velut puteum effossuri, quam puteum metallicum vocant. Cum vero idoneam profunditatem ille duxit, meatus transversos agunt, quos canales metallicos dicunt. Quo facto denuo puteum fodiunt, tum denuo canalem, donec ea in loca perveniant, ubi metalla reperiuntur.

PAT. Rem satis bene exposuisti! Cum isti autem vias transversas agunt, quas horizontales vocamus,

camus, terra desuper eos obrueret, nisi eam obfirmare studerent. Eam igitur, antequam in opere faciendo procedant, palis, atque lignis transversis suffulciri oportet, ut firmiter haereat; quod Robinson nunc quoque fecit. Terram vero eductam, ad sepem vivam coniecit, pedibusque conculcavit, ita ut sensim agger octo pedum circiter crassitudine, altitudinis decem pedum, inde conficeretur. Nonnullis in locis foramina aperta reliquit, ad circumspiciendum. Scalas quoque nonnullas incidit, in quibus commode ascendere, atque descendere posset, ad castellum vel e muro defendendum, si quando opus foret.

Sic ille quidem satis tutus sibi videbatur ab impetu repentino. Quid vero, si hostes eum obsidione cingere conarentur? fieri enim hoc posse non dubitavit. Itaque in hunc quoque eventum se praeparare satius duxit, ne fame, et siti ad deductionem compelleretur. Hac mente unam certe lamam, quae lacte abundaret, in atrio domicilii semper relinquendam putavit, eique nutriendae integrum foeni acervum destinavit, quem non nisi necessitate coactus tangeret. Tantam quoque caesei, quantam a quotidiano victu lucri facere posset, pomorum tandem, et ostrearum copiam a die in diem asservare instituit.

Et si autem magnopere optabat, fontem non procul ab habitaculo promanantem per atrium domicilii ducere, ut in obsidionis inopia aqua non careret, abiecit tamen istud consilium, ad quod perficiendum nimium temporis requiri intelligebat. Eum scilicet in finem collis satis altus perforandus fuisset, quod ab uno homine nonnisi longo temporis spatio fieri poterat. Itaque ad naviculam conficiendam redire satius putavit.

Sic tandem Robinson aliquot annos ita vixit, ut nihil memoratu dignum ei accideret. Igitur ad rem maximi momenti properabo, quae ad commutandam amici nostri conditionem plus valuit, quam omnia, quae hucusque in insula ei contingerant.

Cum Robinson mane quodam sereno, atque calido in nave conficienda jam occupatus esset, e longinquo fumum magnum e terra ascendentem subito conspexit. Primo quidem aspectu obstupuit, mox autem curiositate ductus ad montem post habitaculum suum situm quam velocissime accurrit, causam ejus rei inde speculaturus. Vix montem conscenderat, cum majori etiam cum terrore quinque canoas, aut scaphulas in littore, triginta vero barbaros magnum apud ignem conspexit, atrocibus gestibus, atque exultationibus chorum agentes!

Quod ad spectaculum videndum etsi Robinson non imparatus erat, parum tamen absuit, quin denique angore, atque terrore exanimaretur. Verum enim vero nunc fortitudinem, atque confidentiam piam celerius in animum revocavit. Tum propere in domicilium descendit, ut omnia ad se defendendum necessaria pararet; cunctis quoque armis indutus magna cum animi fortitudine deo fretus constituit, vitam suam, quoad ejus fieri posset, defendere. Quo facto preces pias fudit, statimque animum suum tantopere levatum, atque confirmatum sensit, ut in scalam funiculorum ascendere ad observandos e monte hostium conatus auderet. Quam autem Robinson cohorrui, atque indignatus est, cum satis distincte duos miseros e scaphis duci, atque ad locum igni destinatum protrahi animadvertisset! Etenim non dubitavit, eos ad mortem rapi, statim

statim quoque hanc suspicionem atrocissimo eventu confirmatam vidit. Alii enim barbarorum alterum captivorum in terram prosternunt, alii eum adorantur, sine dubio ad eum dissecandum atque ad epulas atroces e visceribus ejus parandas. Interim alter captivus spectator hujus immanitatis adfitit, donec ipse etiam trucidaretur. Subito autem miser ille, cum animadvertisset barbarorum animos in socium fortunae suae penitus intentos, spe salutis conservandae in fugam se contulit, atque incredibili velocitate eam in regionem procurrit, ubi Robinsonis domicilium erat. Tum noster animum laetitia, spe, timore, atque horrore simul perterritus, genasque nunc rubescere, nunc palescere sensit; laetitia nimirum, ac spe, quoniam videbat, eum, qui aufugisset, persecutores celeritate multum superare, timore autem, atque terrore, quia cunctos ad castellum suum cursum dirigere animadvertibat. Sed sinus mediocris misero pernatandus erat, nisi ab hostibus prehendi vellet. In quem statim se ille projecit, eademque, quam currendo antea ostenderat, velocitate ad litus oppositum natavit. Duo priores ex ejus persecutoribus eum sequuntur, ceteri ad epulas atroces revertuntur. Robinson autem hic quoque magna cum laetitia animadvertit, neque natando hos illum aequare. Ille nimirum ad ejus habitaculum jam confugit, cum ceteri nondum dimidiam sinus partem pernatassent.

Tunc Robinson insolita fortitudine, atque audacia animatum se sensit. Vultu quippe minaci ad defensionem miseri istius se accingit; hasta correpta continuo e monte decurrit, statimque medius inter eos fuit. Tum ex arbuſtis proſiliens voce terribili exclamat: siste gressum! — Miser ille, qui fugiebat, aspectu Robinsonis pellibus involuti

volati obstupuit, quem sine dubio supra humanam conditionem elatum putabat, et incertus haesit, sene prosterneret, an vero aufugeret. Robinson ei manu significat se ad illum tuendum adesse, sensimque persecutores aggreditur. Jam hasta priorem attingere potest, omnique vi connisus tanta cum vehementia nudum illius corpus percussit, ut in terram procideret. Alter, qui centum circiter passus aberat, obstupuit, tum sagitta in Robinsonem irruentem coniecta istum in regione cordis vulnerat, leviter tamen, ut veste pellicea fatis defenderetur. Tum ille, audax quippe bellator, hosti spatium iterandi jactus non dedit; sed vehementi impetu in arenam eum prostravit, dum arcum iterum tendit. Tunc illum respicit, cujus vitam servaverat. Qui quidem timoris aequae ac spei plenus eodem in loco, ubi Robinson eum allocutus fuerat, incertus haesit, salutis suae conservandae haec omnia fierent, an vero nunc eaedem sibi vires subeundae forent. Victor iterum eum alloquitur, atque ut accedat propius, significat. Ille obedivit, mox autem constitit; tum iterum paululum accedit, iterumque consistit, manifesto angore correptus, supplicisque habitu. Robinson amicitiam suam omni modo testificatus, denuo illum ad se accedere jubet. Quod ille quidem fecit, ita tamen, ut quovis decimo passu supplex in genua procideret, velut gratias acturus, atque homagium praestiturus.

Tum Robinson larva sublata faciem humanam atque amicam illi ostendit. Quo facto statim propius accessit, in genua se prostravit, terram osculatus, toto corpore se projecit, pedemque Robinsonis cervici suae imposuit, ut nimirum significaret, se illi servitutum. Noster autem, qui amicum, quam servum habere mallet, blande eum e terra sustulit,

fustulit, eique quacunque ratione persuadere studet, eum nihil nisi amoris, benevolentiaeque documenta ab ipso expectare debere. Plura autem facienda etiam superfuerunt!

Alter nimirum e trucidatis, qui vulnus, neque illud lethale, in ventre acceperat, animum sensim recepit, graminibusque evulsis ad sedandum sanguinem vulnus obturare coepit. Robinson barbaro suo hoc demonstrat; hic verba nonnulla ipsi vernacula respondit, quae etsi non intelligebat, tamen suavissime illius aures demulcebant. Prima enim vox humana haec fuit, quam tot annorum spatio audiverat. Tum Indus nunc securim lapideam Robinsonis ostendit, nunc se ipsum, significaturus scilicet, se illa hosti vitam penitus eripere velle. Noster autem, quamquam invitus, clienti securim porrigit, oculosque avertit. Hic in hostem irruens, ejus caput usque ad humeros uno ictu dissindit. Tum ridens revertitur, atque securim caesique hostis cranium, victoriae pignora, ad pedes Robinsonis deponit. Qui tum ei significavit, ut arcubus, sagittisque trucidatorum collectis se prosequeretur; Barbarus autem Robinsoni, se antea cadavera eorum arena conditurum, ne focii ea reperirent, si forte vestigia illorum legerent. Quam ejus circumspeditionem noster laudavit; ille vero magna cum celeritate brevi utrumque cadaver arena obruit. Tum ambo ad habitaculum Robinsonis se conferunt, montemque conscendunt.

CAROL. Nunc autem, pater, Robinson homicidium commisit!

FRIDER. Hui! barbaros tantum trucidavit; quid hoc refert?

CAROL. Quin, homines tamen erant!

PAT. Sane quidem, Friderice, neque in hoc discrimen est, barbarine fuerint, an humanitate exculti. In eo unice res vertitur, an illi fas fuerit, miseros istos trucidare? Quid tibi videtur Johannes? — *Joh.* Equidem puto illum jure hoc fecisse! —

PAT. Cur vero? — *Johan.* Quoniam atroces erant, barbarumque illum innocentem trucidaturi fuissent. —

PAT. Quomodo autem ejus innocentiam Robinson cognoscere potuit? Nonne illi, qui hunc persecuti fuerant, justitiae ministri esse potuerunt, magistratus cum mandatis emissi? Quis porro Robinsonem judicem eorum constituerat?

NICOL. Quodsi vero eos non interfecisset, arce ejus conspecta ceteris hoc nunciavissent. —

THEOPH. Tunc omnes Robinsonem oppressuri, atque interfecturi fuissent! — *Frid.* Quin etiam devorassent! —

PAT. Jam rem acu tangitis! Propriae defensionis causa hoc eum facere oportuit, neque hoc injuria! An vero fas est alium interficere propriae salutis conservandae causa? —

OMN. Sane quidem! — *Pat.* Cur vero? —

JOH. Quoniam deus nos jussit vitam nostram tueri, quousque fieri potest. Si quis igitur nos interficere vult, fas esse debet, illum prius a nobis interfici, ut ab incepto desistat.

PAT. Sane quidem, mei liberi, humanis, divinisque legibus permixtum est, ut necessitate coacti vitam nostram ita tueamur; attamen, quod probe notandum est, non nisi ceteris salutis conservandae rationibus plane deficientibus. Quod si
vero

vero nobis detur copia aufugiendi, aut si aliorum auxilio defendi, aut persecutoris conatus irritos reddere possimus, eum vita privare verum homicidium est, et vero etiam, qui tale facinus commisit, homicidii poenam subire solet.

Vos autem, o mei, deo gratias agite, quod in republica bene constituta vivimus, in qua tanta vitae securitate utimur propter sapientem magistratum tutelam, ut rarissime aliquis necessitate cogatur, ad violentam propriae vitae defensionem.

— Satis hodie!

VESPERA DECIMA SEXTA.

Postquam omnes sequenti vespere denuo convenerant, solitumque de Robinsone aliquid audiendi desiderium professi erant, pater historiam ejus memorabilem sic persecutus est:

Robinsonis nostri conditio, quae nos omnes nunc sollicitos tenet, in ancipiti periculo versatur. Conscenderat ille cum barbaro servato montem domicilio adjacentem; ibi autem eos dubia spe reliquimus. Quid enim verisimilius erat, quam ut barbari inhumanis epulis confectis socios secuturi, atque captivum fugientem quaesituri essent? Quo facto magnopere verendum erat, ne illi Robinsonis habitaculum detectum vi expugnarent, eumque cum cliente simul occiderent. Quae cogitatio Robinsoni horrorem incussit, dum in cacumine montis post arborem latens atroces epulas,

chorosque barbarorum observat. Tum sine mora deliberat, fatiusne sit fugere, an in arcem se conferre? Animo autem fiducia in deo, innocentiae custode, confirmato, posterius facere constituit. Itaque post dumeta, ne conspiceretur, usque ad scalam e funiculis confectam praecepit, socioque, ut idem faceret, significavit. Sic ambo descendunt.

Tum barbarus obstupuit, commodum, aptumque liberatoris domicilium intuens, quippe qui ejus simile nunquam vidisset; agricolae instar, qui nunquam antea pagus suo relicto, in palatium deducatur. Robinson illi significat, quid a barbaris ejus popularibus metuat, se autem paratum esse ad vitam strenue defendendam. Quod ille intelligens, truci vultu securim vibrat, gestuque terribili eum in locum se convertit, ubi hostes erant, laceffens quasi illos, atque patrono significans animum ad defensionem strenuam paratissimum. Robinson hac ejus fortitudine laudata, arcum atque hastam ei tradit, eumque ad foramen parietis arbori velut in excubiis collocat, unde intervallum arbusculi a se plantati atque parietis, satis oculis comprehendi potuit. Ipse armatus ad oppositam parietis partem, in qua similis hiatus erat, constitit. Quo in statu cum horam circiter fuissent, subito atroci, sed satis longinquo, clamore plurium hominum perterrefacti sunt. Ambo igitur ad pugnam se componunt, nutuque ad fortitudinem se mutuo excitant. Jam silentium redit, jam vero iteratus clamor exauditur; tum denuo horribile silentium insequitur. Nunc —

CAROL. O pater! aufugiam, cum venerint!

FRID. Fi! pudeat te timiditatis!

THEOPH. Bono animo sis, mea Carolina! Robinson iis fortiter resistet, quantum equidem video.

CAROL.

CAROL. Mihi credite! sine dubio eum interficient!

JOH. Hui! tacete!

PAT. Jam cominus vox aspera auditur, quam in arbusa penetrantem mons percussus reddidit. Nostri autem ad pugnam se accingunt, uterque arcum tetenderat, primum quemque e hostibus conspectum statim vulneraturus. Oculi scintillantes eam in partem arborum, unde vox illa exierat, defixi sunt. — Hic pater subito contieuit, omnesque silentes expectant audire exitum pugnae; frustra tamen. Denique uno quasi ore eum interrogant, cur narrationem non prosequatur? Tum pater: Ut nimirum denuo vobis cupidinum domandarum occasionem praebeam! Nunc enim omnes sine dubio quam maxime pugnae istius horrendae exitum scire avetis; atque vero etiam me paratum invenietis ad eum illico vobis narrandum, siquidem hoc vobis placet. Quid si vero sponte vestra hoc vobis denegeris? Si desiderio novas res audiendi, oppresso non ante crastinum diem ei satisfacere constituatis? — Attamen liberum vobis esto; dicite igitur, vultis ne hoc, an secus?

Volumus, volumus! universi respondent. Sic ergo in crastinum differtur historiae continuatio. Interim usque ad coenam omnes opera solita utiliter confabulantes tractare pergunt. Alii corbes texunt, alii funiculos, alii castellum delineant brevi in corte exstruendum, neque ante proximam vesperam pater sic narrationem interruptam persecutus est.

Robinson cum socio forti usque ad vesperam habitum eundem bellicosum servat, in quo heri eos reliquimus, neque illi tamen aliquid novi vident, nec audiunt. Tandem verisimile iis visum

est, barbaros a persecratione irrita destitisse, atque in scaphis domum reversos esse. Igitur armis sepositis, Robinson e copiis suis coenam frugalem depromit.

Cum autem dies hodiernus, in quo tot memorabilia amico nostro contigerant, Mercurii dies esset, barbaro suo servato nomen Mercuriali dare constituit. Nunc demum Robinsoni vacavit, eum accuratius observare. Juvenis erat egregiae formae, viginti circiter annorum; colore fusco, cute nitida; crinibus nigris, non autem laneis, sicut Aethiopum sunt, sed rectis; naso brevi, nec eo depressio; labiis parvis, dentibus albis, ut ebur aequarent. Aures ejus variis conchis, et pennis ornatae erant, quibus ille superbire videbatur. Nudus ceterum a vertice ad plantas.

Robinson in primis pudicus erat. Quamvis igitur vehementer esuriret, tamen non antea famem sedavit, quam nudo socio e pellibus amiculum secuisset, funiculisque illud colligasset. Tum ei significavit, ut pone se accumberet, atque coenaret. Mercurialis (sic illum in posterum vocabimus) magna cum reverentiae, atque grati animi significatione ad eum accessit, tum in genua se prostravit, capite denuo in terram demisso, iterum liberatoris pedem cervici suae imposuit.

Robinsonis animus, socio, atque amico diu exoptato mirifice laetatus, blanditiis potius, atque amplexibus se effundere gestiebat; attamen cum satius putaret novum hospitem nondum satis sibi cognitum obedientia sibi adstrictum tenere, homagium ejus velut sibi debitum accipere, atque aliquamdiu regis personam apud eum gerere constituit. Itaque signis, gestuque ei ostendit, se illum quidem in tutelam suam recepisse, ita tamen, ut
sum-

summam ipsi obedientiam praestaret, atque ut ille omnia sedulo faceret, quaecunque dominus et rex novus jussisset. Ideo *Catschici* nomine se ipse appellavit, quoniam sic barbarorum Americanorum principes ab istis vocari opportune meminerat. Quod vocabulum adhibitum magis etiam quam signa cum eo conjuncta Mercuriali domini sententiam declaravit. Annuit igitur, atque nomine illo aliquoties clara voce repetito, Robinsonem demonstrat, seque denuo ad ejus pedes prosternit. Quin ut significaret, se satis intelligere vim regiae potestatis, hastam arreptam domino porrigit, cuspide pectus suum percutit, quo sine dubio significavit, se totum in potestate Robinsonis esse. Tum Robinson regiam dignitatem prae se ferens humaniter illi manum protendit, in signum favoris, iterumque eum, accumbere, secumque coenare jussit. Mercurialis dicto audiens fuit; ita tamen, ut ipse ad pedes Robinsonis in terra confideret, hic in cespite vivo recumberet.

Hac, o mei, aut tamen simili ratione primi reges in orbe terrarum extiterunt. Viri nempe fuerunt, sapientia, fortitudine, atque corporis robore ceteris praestantes. Itaque hi ad illos confugerunt, rogantes, ut ab iis contra belluarum, quarum initio major copia fuit, hominumque injurias defenderentur. Pro quibus beneficiis obedientiam se illis praestituros, atque de proventibus gregum, et agrorum quotannis partem iis daturus promiserunt, ne ipsos oporteret, victum sibi quaerere, sed ut penitus in salute subditorum tuenda occuparentur. Quae quidem donaria regi a subditis quotannis tribuenda, *tributum* sunt appellata. Haec origo regiae potestatis fuit, haec obedientiae, atque submissionis erga unum, aut plures homines, quorum tutelae te credideris.

Jam Robinson verus rex fuit, etiamſi praeter unicum barbarum, nonnullas lamas, pſittacumque, nullos ſubditos aut vaſallos haberet. Coena conſecta rex novus de cubiculis rite diſponendis mandata dedit. Satiſ autem putavit, novo ſubdito nondum ita ſe, vitam ſuam, caecumque latibuli exitum credere, ut cum ipſo in ſpelunca recubaret, quoniam fidem ejus nondum ſatis ſpectaverat, ſed eum in cavea dormire juſſit. Mercuriali igitur mandatur, ut idoneam foeni copiam in caveam transportet, ſibiſque inde cubile paret; novus interea rex ſecuritatis ſuae ſtudioſus omnia arma in proprium ipſius cubile conſert.

Tum non erubuit Robinson lamas ipſe mulgere, ut Mercuriali rationem hujus rei oſtenderet. Ille vero domini negotium plane non intellexit, quoniam infirmum ejus populariumque ingenium nondum cognoverat, lac animalium ſalubre aequae ac nutriendo corpori idoneum eſſe. Nunquam ille dulcem iſtum ſuccum guſtaverat; itaque ſingularem voluptatem e potu ejus a Robiſone dato cepit.

Variis autem hujus diei moleſtiis, atque periculis feſſi, ambo ſomni quietiſque cupidi nunc erant. Robinson vaſallo igitur mandavit, ut ad lectum ſe conſerret; tum ipſe quoque eo ſe contulit. Attamen antequam cubitum iret, noſter non oblitus eſt, deo gratias enixas agere, quod ab hodierni diei periculis ſe incolumem ſervaveſſet, atque humano ſocio reperto feliciorẽ reddidiſſet.

VESPE-

VESPERA DECIMA SEPTIMA.

ION. Equidem magnopere cupio audire, quanam Robinson cum Mercuriali suo moliturus sit?

DIET. Hem! nunc longe plura conficere ille poterit socio addito!

PAT. In dies magis magisque intelligetis, mei liberi, quantam utilitatem hominibus praestet societatis studium, quantasque nos deo debeamus gratias, quod tantopere nos ad consuetudinem, amicitiamque cum aliis hominibus ineundam natura ipsa incitaverit.

Postremo die Robinson cum Mercuriali suo satim eum ad locum se contulit, ubi barbaros heri atrocibus epulis delectari viderat. Inter eundum eo protinus pervenerunt, ubi ambo barbari a Robinsone interfecti arena obruti jacebant. Mercurialis domino locum istum demonstrans cadavera ista eruere gestit, ut inde epulas sibi paret. Robinson autem torvo vultu ei significat, se abhorere a tali facinore, hastaque elata eum ab ejusmodi epulis abstinere jubet, nisi illico morte puniri velit. Quas domini minas Mercurialis intelligens ei supplex obedivit, quamvis ignorans, cur ille ab istis epulis sibi tam jucundis abstinere ipsum jufferit, cum illae nihil turpitudinis habere ipsi viderentur.

Nunc ad focum pervenerant. Qualis, quaequo, aspectus! Ossa, carnis humanae particulae semirosae disjectae jacebant; nonnullis in locis terra sanguine rubescit. Robinson oculos avertit, Mercurialemque omnia colligere foveaque tristes popularium suorum reliquias condere jubet; ille morem domino gessit.

Tum

Tum Robinson magna cum cura cinerem perscrutatur, an forte ignis scintilla in eo remanserit? Frustra tamen; penitus ille extinctus erat. Quod eum vehementer afflixit; socio enim dei bonitate accepto nihil ei fere optandum supererat praeter — ignem! Dum autem ille capite inclinato tristisque vultu cineres extinctos aspicit; Mercurialis, qui eum aliquamdiu attente observaverat, nonnulla signa dedit intellectu difficilia, tum securi subito arrepta, quam velocissime ad sylvam currit, dominumque, qui ejus consilium plane non intelligeret, mirantem relinquit.

Quid hoc sibi vult? Robinson cogitat, dum obstupescit, atque eum oculis sequitur. An vero ingratus ille te deserat, atque te quoque securi tua privet? An ea crudelitate sit, ut domicilio tuo occuparo, te ipse vi inde arceat, aut popularibus suis inhumanis te prodat? Turpissimum facinus! exclamat, atque animum tam ingratum indignatus hastam corripit, proditorem persecuturus, atque impediturus, ne consilia sua turpia perficeret. Jam gressu citato in viam se contulerat, cum Mercurialem velociter currentem redire vidit. Robinson convictus haesit, atque miratur, eum, quem prodicionis suspectum habuerat, manipulum graminis aridi extollentem accedere, fumumque inde ascendere. Jam in flammam erumpit; Mercurialis manipulo in terram projecto majorem graminis aridi, atque sarmentorum copiam addit, Robinson autem summa cum laetitia extemplo lucidum laetumque ignem efflagrantem videt. Tum statim intellexit causam, de qua Mercurialem procurrentem vidisset. Tanta autem ille laetitia affectus est, ut eum amplexus, atque osculatus apud se tacite veniam suspicionis antea de eo conceptae rogaret.

NICOL. Unde autem Mercurialis ignem petierat?

PAT. In sylvam cum securi cucurrerat, ut e trunco arido duo ligni fragmenta peteret. Quae ille tam celeriter, atque scite fricuerat, ut incenderentur. Tum quam citissime lignis ardentibus foeno involutis cum isto manipulo velocissime procurrerat, qua motus celeritate foenum exarsit.

AMIC. R. . In hoc quidem mihi displicuit noster homo!

JOH. Cur tandem? — AMIC. R. . Quoniam sine ulla oneis perfidiae argumentis Mercurialem turpissimi facinoris suspectum habuit. Fi! pudeat nos tantae erga homines diffidentiae! — JOH. Hem! fieri verumtamen potuit, ut ejus suspicio vera esset. Nonne igitur ab eo sibi cavere debuit.

AMIC. R. . Nondum satis meam perspexisse videris sententiam, bone Johannes! Hoc equidem in Robinsone non vitupero, quod fieri posse putaverit, ut Mercurialis perfidus esset, neque vero hoc, quod eum persequutus sit, ut ejus consilia, si quae ipsi noxia cepisset, impediret. Haec enim cautio erga hominem ignotum necessaria, atque laudabilis sine dubio fuit. In eo autem ejus rationem minime probare possum, quod istam suspicionem statim veram putaverit, quod indignatione abreptus, atque perturbatus adeo fuerit, ut plane oblivisceretur, Mercurialem innocentem esse posse! — Tanta enim nostra erga alios diffidentia esse non debet, nisi certissimis argumentis ea nitatur. In re enim dubia nos semper oportet bonam, non malam, de aliis suspicionem fovere!

PAT. Egregium praeceptum! Animis vestris hoc insigite, mei liberi, atque ei obtemperate! —

Noster

Noster igitur, ut jam antea dixi, laetitia elatus est, cum suspicionem suam vanam, seque iterum nova ignis tam exoptati acquisitione beatum vidisset. Diu flammis efflagrantibus delectatus, neque eorum tamen adspectu satiatus est. Tandem titione arrepto ad habitaculum comite Mercuriali procurrit. Hic confestim igne lucido in culina accenso nonnullisque solanorum tuberibus ei commissis, quam velocissime ad gregem se contulit laemae pullum petiturus. Quo sine mora maciatio, excoriatio, atque disseccatio, quartam ejus partem veru affixit. Mercuriali veru versandum mandatur. Interea dum ille hoc munere fungitur, Robinson segmentum pectoris amputat, illudque probe lavatum ollae committit. Tum nonnulla tubera decorticat, manipulumque Zeae duobus lapidibus adhibitis molit, utrumque carni addit, idoneamque aquae purae portionem infundit. Neque etiam oblitus est salis, tum hanc quoque ollam igni apponit.

CAROL. Equidem satis intelligo, quidnam ille apparare velit! — Jusculum!

PAT. Recte! — Cibum scilicet, quem his proximis octo annis non gustaverat. Ex eo facile judicabitis, quantopere illum concupierit!

Mercuriali universus iste apparatus mirabilis videbatur, quippe qui ejus rationem nondum intellexerat. Nunquam ille coquendi artem neque viderat, nec de ea audiverat; itaque plane divinare non potuit, quam ob rem aqua ollae apud ignem posita infusa esset. Cum igitur Robinson paullulum in speluncam secessisset, aqua vero in olla fervere coepisset, obstupuit ille, hujus rei causam ignorans. Aqua tum exaestuante, atque undiquaque ebulliente, stulte putavit, animal in olla esse,

esse, quod repentinum istum aestum excitaret. Ut autem impediret, quominus omnis aqua ab eo ex olla proturbaretur, manu celeriter immissa capere illud tentavit. Extemplo vero clamorem immensum edidit, quo saxa speluncae contremuerunt. Quo audito Robinson vehementer exterritus est, quoniam statim existimavit, barbaros advenisse, atque Mercurialem jam oppressisse. Itaque timore, atque propriae salutis cura adductus primum in cuneum subterraneum se conferre statuit. Mox autem hoc consilium abiecit, turpe ratus, novum amicum in ancipiti periculo deferere. Sine mora igitur e spelunca prorupit, ut pro salute Mercurialis iterum conservanda vel ipsa vita dimicaret.

AMIC. R. . Sic te amo, bone Robinson!

PAT. Prorupit itaque securi armatus; quam vero obstupuit, cum Mercurialem solum, amentis instar, clamorem improbum edentem, gestuque insolito circumfilientem conspexit. Diu quoque dubius, atque incertus haesit. Tandem signis adhibitis intellexit, omne infortunium in eo versari, quod Mercurialis manum leviter ufferit. Quem quidem aegre ad animi tranquillitatem reducere potuit. Ut autem intelligatis (id quod Robinson ipse non nisi anno exacto intellexit, cum scilicet cum Mercuriali loqui coepisset) cur iste tantopere hac re levissima perturbatus fuerit, vos antea docendos censeo, quaenam sit ratio hominum male institutorum, cum in aliquid incidant, cujus causam ignorent. Miseri isti homines scilicet tunc opinari solent, invisibilem quamdam naturam, daemonem, causam ejus rei esse, quam assequi non possunt, illumque in eo mandata cujusdam hominis perficere, cujus se servitio addixerit. Eum
N vero,

vero, quem daemonibus imperare credunt, *magum*, aut si foemina sit, *magam* appellant. Cum v. c. equus aut vacca rustici nulla cognitione imbuti subito in morbum incidit causa ignota, facile ille, quanquam stultissime, opinabitur, *magum*, aut *magam* in pago esse, quae equum, aut vaccam fascinaverit, hoc est, mali daemonis invisibilis auxilio morbo affecerit. —

CAROL. Sane quidem pater; idem nutrix nostra dixit, cum subito vaccam lac deficeret! —

PAT. Cura igitur, mea Carolina, ut miseram istam ancillam errore liberes, cum ei cras in coquendo te adjunxeris. — Cum vero imperiti isti homines tali superstitione imbuti sunt, astuti, et improbi impostores accedere solent, qui eorum ignorantiam lucri faciant. Isti tum eos in errore confirmant, gravitatis speciem simulantes, atque dicentes, animalia illa vere fascinata esse; tum pretio dicto pollicentur, se fascino ea liberare, aut daemonem, aut vero *magum*, qui ejus auctor sit, cogere posse, ut ab iis desistat. Quod fatui isti homines sibi persuaderi patiuntur, exorcista autem (sic impostorem illum vocant) praestigias varias eis ostendit. Quod si tum jumenta ista forte morbo liberantur, jurare illi non dubitant, ea vere fascinata, a sapienti viro (hoc enim nomine ejusmodi impostorem appellare solent.) fascino liberata fuisse. Si vero animalia ista pereant, vir sapiens varia facile praetexere potest, quae populo persuadeant, exorcismum suum sine sua ipsius culpa irritum fuisse. Quo imperitiores mortales sunt, eo magis superstitioni isti noxiae dediti esse solent. Ex quo intelligetis, eam praecipue apud barbaros regnare debere. Quaecunque illi propter ingenii imbecillitatem perspicere non possunt, ea malis dae-

daemonibus tribuunt; qua quidem conditione Mercurialis noster nunc utebatur. Nunquam ille neque audiendo, neque experiendo cognoverat, aquae fervorem conciliari posse. Nunquam ille manu tetigerat aquam fervidam; itaque plane non potuit intelligere causam ejus doloris, quem manu in aquam bullientem demissa sensit. Sic igitur magica arte hoc fieri, dominumque magum esse putavit.

Agite vero, o mei, praeparemini in ejusmodi res, quarum causas non intellecturi sitis, vobis enim sine dubio contingent. Praestigiatores videbitis, miras res efficere scientes, qui v. c. avem in murem mutare, avem truncatam in vitam revocare *videbuntur*, neque vos vel summa cum attentione rationem istarum praestigiarum perspicietis. Quod si tum mentem vestram haec cogitatio subierit, supra naturae vires ista fieri, magum esse, qui ista efficiat, tunc opportune Mercurialis nostri recordemini, vobisque persuadeatis, eadem conditione vos esse, opinantes, ista naturae vires excedere, cum tamen secundum naturae leges fiant. Ut autem vos in tales casus praeparamus, nonnullas ejusmodi praestigias vobis opportune explicabimus, ut inde aliarum quoque rationem dijudicetis.

Robinson, quod quidem antea dixi, miseri Mercurialis animum aegre sedare, eique persuadere potuit, ut denuo ad carnem in veru versandam accederet. Quod cum tandem fecisset, ollam tandem non sine horrore quodam, dominum vero, quem nunc supra humanam conditionem elatum putavit, timida cum reverentia contemplatus est. Quam ejus opinionem albus Europaei color, longaque ejus barba etiam confirmavit; haec enim Robinsonis speciem longe diversam efficiebant a

specie Mercurialis, atque popularium ejus fuscorum, et imberbium.

NICOL. An vero barbari Americani barba carent?

PAT. Carent illi quidem; propterea quoque universi fere putaverunt, naturam viris Americanis barbam negasse. Nunc autem ab aliis observatum est, eos propterea barba carere, quod lanuginem propullulantem curiose evellant.

Jam jusculum, bulbi solanorum, et caro assa rite apparatus sunt! Cochlearibus deficientibus Robinson duas portiones jusculi duabus aliis ollis infundit, unde illud sorberetur. Mercurialis vero nullo modo adduci potuit, ut alteram earum acciperet, quoniam jus illud potum magicum esse putavit; cohorrui quoque Robinsonem de potu isto magico sorbentem videns. Carne autem assa tuberibusque solanorum magna cum voluptate vescitur.

Quantopere Robinson calidorum, atque pinguium ciborum usu laetatus sit, facile intelligetis. Nunc quoque calamitatum praeteritarum plane oblitus est; quin in insula se degere obliviscitur, in regione longe alia, media in Europa versari sibi videtur. Sic divina providentia animi vulnera, sapienti consilio nobis inflicta, insperatorum gaudiorum vi benigna sanare solet, etsi doloris sensu perturbati nos illa plerumque insanabilia putare solemus. Neque vero dictu opus est, Robinsonem novis his divinae benignitatis beneficiis fruentem animum gratum, piunique erga alium eorum datorem gessisse.

Prandio confecto in angulum meditationi consecratum secessit, ut faustam conditionis suae commuta-

mutationem serio perpenderet. Nunc omnia ei laetiora visa sunt. Nunc vita ipsius solitaria esse desiderat; nunc solio gaudebat, cujus e consuetudine magnum solatium, atque auxilium petere potuit, licet nullam adhuc confabulandi cum eo opportunitatem invenisset. Ignem quoque receperat, tantamque alimentorum jucundorum, atque salubrium copiam, ut palato ventrique sedando sufficerent.“ Quid nunc te impedit, sic secum reputavit, quo minus laetus securusque vivas? Fruere igitur dei tam variis beneficiis! Ede, bibe praestantissima quaeque, quae a gregis, regionisque ubertate tibi copiose praebentur, atque quiete laetisque cibis miseriae, ac inopiae pristini temporis damnum solare. Mercurialis tuus pro te laboret; juvenis enim ac robustus ille est, tu vero adeo bene de eo meruisti, ut tibi jure meritoque addictus sit.“ Illic autem haesitavit, ingrata quippe cogitatione perturbatus.

„Quid enim? Secum reputat, si unquam felix ista tua conditio plane tibi eriperetur? Si Mercurialis diem supremum obiret? Si ignis iterum exstingeretur? — Tum gelidus horror omnia ejus membra percutit. — Quod si vero, sic pergit, vita molli, atque luxuriosa adeo tunc corruptus esses, ut ad duritiem, paupertatemque vitae prioris redire prorsus nequires? Si tamen ad eam redire cogereris?“ Tum ex imo pectore suspirans sic meditando pergit: quidnam potissimum in causa est, quod tu deo adjuvante varia animi vitia deposueris? Nonne hoc debes uni vitae generi laborioso, atque temperanti, quod hucusque agere fuisti coactus? Tu vero nunc otio atque voluptatibus adeo te dederes, ut bonam corporis, animique valetudinem temperantia, atque industria partam, amitteres? Quod deus avertat!“

tat!“ Hoc dicto e strato exsilit, gressuque citato in vestibulo domicilii proambulat. Interea Mercurialis ciborum reliquiis cella conditis Robinsonis jussu ad lamas mulgendas abiit.

Robinson autem sic reputare pergit: atque si tu nunc vitam otiosam ac mollem agere inciperes, nonne brevi calamitatum exhaustarum paternique, quod deus tibi hucusque praestitit, auxilii plane obliturus esses? Nonne brevi arrogantiam, insolentiam, deque oblivionem duceres? Horrendum dictu!“ sic exclamat, in genuaque prostratus deum enixe rogat, ut se a tali scelere purum conservet. Tum aliquamdiu etiam meditabundus haesit, donec consilium hoc saluberrimum magna cum animi fortitudine cepit:

Equidem, ait, novis his dei beneficiis fruar; attamen summa cum temperantia! simplicissimis in posterum quoque cibus vel in summa omnium rerum abundantia vescar. Labores meos aequè gnæviter, atque strenue et assidue continuabo, etiamsi illi in posterum minus necessarii erunt. Diem quoque cujusvis hebdomadis constituam, Saturni videlicet, quo cibus iisdem crudis utar, qui me hucusque nutrierunt; cujuslibet mensis ultimum diem eadem in solitudine degam, in qua omne praeteritum tempus in hac insula consumsi. Tunc Mercurialis diem noctemque procul a me in palatio aestivo aget.

Quibus praeclaris consiliis initis voluptatem illam puram atque coelestem sensit, quo animus humanus semper perfundi solet, quoties se ad majorem perfectionem tendere intelligit. Pectore toto omnia bona, quae e consiliis tam honestis, atque sapientibus sponte initis ad se redundatura essent, adeo praesensit, ut cor ipsius velocius etiam

iam pulsaret; incredibili voluptate se affici sensit. Attamen propter imbecillitatem humani, sui quoque, animi talium propositorum nunquam satis tenacis, satius esse duxit, signo quodam visibili se ipsum quotidie ad ea strenue exsequenda incitare. Hunc in finem securi arrepta saxo januae imminenti duo ista verba insculpsit: *Industria, atque temperantia!*

Vobis autem, o mei, suadeo, ut usque ad crastinum diem serio perpendatis, quidnam e Robinsonis exemplo utiliter ipsi imitemini! Cum denuo convenerimus, judicia vestra super hac re mecum communicabitis, quemadmodum equidem mea vobiscum.

VESPERA DECIMA OCTAVA.

Sequenti vespere parvuli susurris, variisque motibus indicant, rem magni momenti inter ipsos agitari. Attamen veram ejus rei rationem nemo assequi potuit ante horam narrationi de Robinsone destinatam. Tum autem tanto cum ardore ad patrem festinant adeoque illum urgent, ut in cespitem vivum se recipere eum oporteret, ne ab illis opprimeretur.

PAT. Hem! quid hoc rei est? quaenam molimini?

OMN. Rogabimus te, optime pater! — Pat. Quidnam tandem?

OMN. uno ore. Equidem cupio — ego quoque velim? —

PAT. St! — Si cuncti simul loquimini, neminem intelligo! alius alium excipiat! Incipe tu Dieterice!

DIET. Ego, et Nicolaus, et Johannes te rogamus, ut nobis liceat cras a prandio nos abstinere!

THEOPH. Ego vero cum Friderico, et Carolina, nos optamus, ut nobis nihil praeter panem siccum in jentaculum praebeatur, coena prorsus carebimus.

PAT. Cur vero hoc optatis? — Joh. Ut nosmet ipsi vincere discamus!

NICOL. Atque ut fami tolerandae assuescamus, ne propterea nimis laboremus, cum forte ejus rei necessitas nobis contigerit!

THEOPH. Quin, nos quoque patrem rogabimus, ut nobis liceat crastinam noctem sine lecto, atque somno degere.

PAT. Cur autem hoc rogatis?

THEOPH. Hem! Cum olim acciderit, ut noctem vigilare nos oporteat, ne tunc nimis molestum nobis sit.

PAT. Magnopere laetor, mei liberi, quod vos necessarium existimatis, nonnunquam rebus jucundis sponte vos abstinere, ut eo facilius necessitate urgente iis careatis. Ejusmodi exercitium corpus animumque simul corroborat. Itaque vobis lubenter concedo, quod rogastis, ita tamen, ut sponte laetique hoc faciatis, atque ut libere profiteamini, cum forte nimiam molestiam vobis illud excitaverit.

OMN. Ehem! sine magna molestia hoc tolerabimus!

Amic.

AMIC. R. . . Equidem vos imitabor, o parvuli, crastinaque coena vobiscum abstinebo!

AMIC. B. Ego vero vos, qui majores natu estis! Nos prandio cras carebimus, cum universis autem vigilias agam!

PAT. Macte virtute vestra! — Neque vero me a vobis relinqui decet in via virtutis! Audite igitur, quodnam consilium ego ceperim!

Vos non fugit, me puerum multis rebus noxiis, aut inutilibus assuefactum esse. Fuerunt, qui mihi potum arabicum, atque sinicum, cerevisiam ac vinum praeberent. Propria stultitia ductus juvenis herbae Nicotianae fumum trahere, pulveremque ducere naribus didici! Quae cuncta corpus mirifice debilitant, tantopereque earum rerum, quibus indigeas, copiam augent, ut nunquam non aliqua re careamus, nosque minus contentos inde reddi sentiamus, cum iis carere nos oporteat. Saepius capitis doloribus laboro, quibus me non laboraturum existimo, nisi a tenera juventute calidis potibus, qui sanguinis ardorem augent, assuevissem. Quae quidem a me observata, atque cum Robinsonis exemplo comparata, me adduxerunt, ut in posterum haec omnia mihi negare statuerim. Ab hodierno igitur die herbae Nicotianae usu plane me abstinebo, potum Turcicum et Sinicum, cerevisiam, atque vinum non amplius gustabo, nisi in diebus natalibus, aut festis aliis, in quibus aliquantulum vini communiter bibemus, ut hoc quoque dei munere laetati, gratum ejus datori animum profiteamur.

Ardua sane res erit, hoc voto fungi, quoniam diuturnam earum rerum consuetudinem duxi, atque magis etiam aetate provectus sum. Sit sane; laetitia quoque mea, cum tamen consilium meum

executus fuero, eo major olim erit. Erunt quoque, qui me propterea vituperabunt. „En hominem singulare quiddam affectantem, en novum Diogenis affectum!“ alii dicent. — „Morbo hypochondrico ille laborat, atque se ipsum excruciare amat,“ alii clamabunt. At, o mei liberi, quicunque ejusmodi consilia deo gratissima, atque honestissima perficere studet, illum oportet strenue propositis insistere, nulla ratione habita opinionum humanarum, quoties illa honesta sapientiaque esse intellexerit. Ipsi quoque medici illa ancipitia esse judicabunt, variosque morbos mihi augurabuntur, quoniam a corporis, animique morbis simul liberari cupio! Quod si quis autem ad viam naturae redire audeat, medicos ille non consulat, quippe qui ipsi illam deseruerint.

Satius esse putavi vobis haec omnia praedicere, ut meo exemplo discatis, multa efficere posse, qui multa velit, nullamque consuetudinem malam tantum valere, quin eam deo adjuvante vincere queamus, modo serio in ea abjicienda elaboremus!

Quae nunc facere constituimus, ad exercendam temperantiam, cupiditatesque vincendas, primitiarum instar, consilio nostro sufficient, o mei liberi! Quod si vero haec nobis feliciter successerint, alia quaevis procliviora nobis erunt. Stat itaque sententia; quilibet nostrum illud tenebit, quod sponte facere constituerit! Nunc autem ad Robinsonem nostrum redeamus.

Cujus quidem conditio nunc sane laetior fuit, quam unquam in hac insula degentis! Nihil enim fere eum amplius perturbavit, nisi quod valde etiam timebat, ne barbari reverterentur, ad socios repetendos; unde nova, cruentaque proelia sibi cum iis exortura essent. Quin ille cohorrui, dum
 necessi-

necessitatem sanguinis humani iterum profundendi cogitat, neque minus de propria salute anxius esse coepit.

Rebus ita comparatis ad suam ipsius defensionem nihil intentatum relinquere statuit. Jam diu habitaculum suum castelli instar munire optaverat, hucusque autem socio laboris deficiente hanc spem penitus abjecerat. Nunc autem duabus manibus auctus facilius hoc conari potuit. Itaque cacumine montis conscenso unde totam regionem oculis complecti poterat, sine ullo negotio ejus consilii rationem mente concepit. Nihil enim factu opus erat, nisi ut arcem fossa lata, atque profunda cingeret, cujus margo interior palis muniretur. In istam vero fossam fonticulum ducere constituit, non procul ab habitaculo scatentem; sic tamen, ut altera pars rivuli mediam ejus arcem perflueret, ne unquam obsidione cinctus aquae inopia laboraret.

Difficile autem putavit, haec omnia Mercuriali signis indicare. Tandem vero hoc quoque successit; ille tum ad littus procurrit variorum instrumentorum, quae fodiendo idonea essent concharum scilicet magnarum, lapidumque planorum, et acutorum conquirendorum causa. Tum ambo opus inchoant.

Jam facile intelligetis, hoc quoque negotium satis arduum fuisse. Fossa enim, ut consilio idonea esset, trium ulnarum altitudinem, quatuor vero latitudinem habere debebat. Ejus autem longitudo octoginta vel centum pedum esse videbatur. Quid? quod ille instrumentis ferreis, ligone, spatha, rutro penitus carebat! Perpendite quaeso, quam molestum hoc illi fuerit! Palis quoque quadringentis fere opus erat, neque profecto ludicrum fuit, eos unica securi lapidea coaptare, atque

que praeacuere. Praeterea quoque a rivo usque ad fossam istam canalis eadem profunditate ducendus erat; inter illum vero atque habitaculum Robinsonis collis interjectus erat, quem non minus transfodi oportebat.

Verum enim vero omnibus istis impedimentis strenuus amici nostri animus deterritus non est! Vita quoque sobria, atque laboriosa eum ad res arduas suscipiendas multo fortiozem reddiderat, ac ii esse solent, qui otio, atque mollitie dissolvuntur. *Cum Deo, atque animo alacri!* His quasi omnibus quodlibet opus arduum incipere ille solebat. Scimus autem, tunc eum non antea desisse, quam illud perfectum esset.

Sic ille nunc quoque fecit! Ambo nimirum, Robinson atque Mercurialis, a mane summo, usque ad vesperem alacres, et seduli opus faciunt; itaque mirum, quantum vel instrumentis quam minime aptis quotidie profecerint! Ventus quoque opportunus per duos menses continuos spirabat, qui barbaros impedivit, quo minus Robinsonis insulam viserent. Verendum igitur non erat, ne inter opus faciendum ab illis opprimerentur.

Robinson inter labores socium sensim lingua vernacula ita erudire studuit, ut se colloquentem intelligeret. Hic autem docilis quippe brevi magnam ejus partem intellexit. In quo quidem Robinson eadem fere ratione usus est, qua nos vobiscum utimur, cum vos linguam Franco Gallicam docemus; quoties nempe fieri potuit, eam rem, de qua ipse loqueretur, illi ostendit, tum vero clara, atque distincta voce nomen ejus protulit. Cum vero de ejusmodi rebus locutus est, quarum copiam non habebat, vultu gestuque istorum vocabulorum significationem ei adumbrare studuit; ita
ut

ut Mercurialis anno dimidio nondum exacto Robinsonem satis intelligere, animique sui cogitata cum eo communicare posset.

Quo quidem Robinsonis nostri felicitas mirifice aucta est! Hucusque enim socium quidem, sed mutum eum, habuerat; nunc autem verus socius, atque amicus ille factus est. O! quam nova haec laetitia mediocrem istam superavit voluptatem, quam noster e garritu rationis expertis pfittaci sui olim ceperat!

Mercurialis magis nunc magisque in dies animum suum honestum, liberalem, gratum, atque fidelem domino probavit. Quod illi Robinsonis amorem in dies majorem conciliavit, qui brevi tempore elapso non amplius dubitavit ei permittere, ut in eadem spelunca secum dormiret. Duorum fere mensium spatium fossa absoluta fuit; quo facto barbarorum impetus securi expectare poterant. Antequam enim illi fossam transire, palosque superare possent, aut sagittis interfici, aut longis hastis transfodi facile poterant. Itaque securitati suae nunc satis consuluisse videbantur.

Cum non ita multo post Robinson, et Mercurialis collem littori vicinum forte conscendissent, unde maris aspectus longe lateque patebat, Mercurialis oculorum aciem in quandam ejus regionem intendit, ubi insulae aliquot obscure conspici e longinquo poterant. Tum ille subito prae laetitia exultare, atque mirabiliter gestire coepit. Cujus rei causam cum Robinson eum rogasset, laetabundus ille exclamat, dum saltare pergir: „Evoe! Evoe! Ecce patriam meam! Ibi populares mei habitant!“ Facies vero incalescens, oculique scintillantes, magnum patriae amorem in eo prodiderunt, ac quantopere ille in eam reverti optaret. Quod quidem domi-

domino minime placuit, etsi in Mercuriali fine dubio animum istum patriae, amicorumque relictorum amantissimum laudare debemus. Robinson igitur, veritus quippe, ne popularium amore ductus ille dominum forte relinqueret, ejus animum pertentare instituit. Itaque sic cum Mercuriali collocutus est, ex quo illius candorem magis etiam elucere videbitis:

ROBINS. Num tu ad populares tuos redire, ac cum iis degere malle?

MERCUR. Lubenter equidem ad eos reverterer!

ROBINS. Scilicet ut carne humana iiscum vescerere!

MERCUR. (Cum gravitate) Minime! Eos potius docerem abstinere a sua inhumanitate, atque lacte, ac carne animalium, non humana vesci!

ROBINS. Quid? si te ipsum devorarent?

MERCUR. Hoc illi non facient!

ROBINS. Vescuntur illi vero carne humana!

MERCUR. Sane illi quidem; attamen non nisi carne hostium interemptorum!

ROBINS. An tu scapham conficere potes, qua ad eos transveharis?

MERCUR. Sane quidem.

ROBINS. Euge! confice tibi ejusmodi vehiculum, atque ad illos revertere! — Tum Mercurialis serio vultu oculisque demissis magnam tristitiam prae se tulit.

ROBINS. Ehem! cur subito tristitia afficeris?

MERCUR. Doleo quippe, quod dominus meus carissimus mihi irascitur!

ROBINS. Cur vero tibi irascerer?

MER-

MERCUR. Nimirum me a se relegare vult!

ROBINS. Antea vero in patriam tuam redire optabas!

MERCUR. Optavi equidem; quod si vero dominus meus eo non mecum proficiscetur, neque Mercurialis eo venire optat.

ROBINS. Me quidem populares tui hostem existimaturi, atque devoraturi essent; itaque tu solus proficiscere!

Quibus auditis Mercurialis domino securim eripit, tum eam illi reddit, caputque protendit, ut illud securi diffindat.

ROBINS. Quid me facere vis?

MERCUR. Ut me interficias! — Malo equidem a te interfici, quam relegari!

His dictis lacrymae faciem Mercurialis inundant. Robinson autem vehementer commotus eum amplectitur, dicens: „Noli timere, o bone! ego quoque ex animo opto, ut nunquam a te divellar, ex animo enim te diligo. Quae antea dixi, ad te spectandum a me dicta sunt, ut intelligerem, an tu mutuo amore me complectereris?“ Tum iterum eum amplexus, ipse lacrymas laetitiae testes profudit.

Robinson magna cum voluptate e Mercuriali audiverat, illum cymbae conficiendae artem calere. Itaque eum manu prehensum eo duxit, ubi ipse aliquot annos navi fabricandae operam dederat. Ibi truncum illi ostendit, vix tercia parte excavatum, atque quantum temporis huic labori jam impenderit, amico significat. Mercurialis caput motitans subrisit. Cum autem Robinson ex eo quae fuisset

fuisset, quidnam illi in hoc negotio displiceret, Mercurialis respondit: minime opus fuisse lento isto labore, ejusmodi truncum brevi igne adhibito excavari posse. Quibus auditis Robinson vehementer laetatus, cymbamque perfectam jam putans, in mare tendere, felicique cursu exacto ad regionem quandam Europaeorum appellere sibi videtur! O! quantam ille laetitiam percepit e dulci ista recuperandae libertatis spe, tam propinqua! Quid? quod proximo mane opus inchoare illi constituunt!

THEOPH. Hem, gaudia nostra igitur mox finita erunt!

PAT. Cur vero hoc putas?

THEOPH. Etenim simulac ille navem nactus erit, mox proficiscetur, cum autem in Europam redierit, pater nihil amplius de isto narrare poterit.

PAT. Nonne tu vero hanc voluptatem lubenter tibi negares, siquidem hoc Robinsoni libertatem redimere posses?

THEOPH. Ehem! verissima dicis; imprudenti mihi ista exciderant!

PAT. Attamen fieri potest, ut denuo ille impediatur, quo minus negotium navis conficiendae, aut etiam iter ipsum satis procedat! Futuri enim temporis rationes tam dubiae, variaeque sunt, ut nunquam fatis eas praescire possimus. Saepius enim spes vel tutissima evanescit; sapienter igitur facere solent, qui ad omnem fortunae eventum parati sunt.

Robinson quidem experientia doctus, comite Mercuriali domum rediit; eo tamen consilio, ut
voti

voti ardentissimi eventum deo sapientissimo, atque benignissimo committeret, quoniam iste optime intelligeret, quid ipsi conducturum esset. Sic quoque nos faciemus, o mei, cum olim eadem conditione utemur.

VESPERA DECIMA NONA.

Postero die, cum universi convenissent, nonnulli in exercenda temperantia periculum fecerant. Omnes laeto alacrique animo erant; pater vero sic cum iis colloqui coepit:

Ehem, mei liberi, quomodo vos affectos sentitis a jejuniis?

OMN. Satis bene, optime! — *Pat.* Me quoque vivum videtis, etsi hodie nihil praeter lac, et aquam biberim.

NICOL. Etiam diutius me cibis abstinerem, si res postularet!

OMN. Ego quoque; neque minus nos! Parum enim molestum est!

PAT. Ut diutius cibis abstineatis, neutiquam opus est! Quia corporis valetudini hoc nocere posset. Si vero hoc optatis, alia virtutis exercitia, neque ea minus utilia, vobis proponam.

OMN. Fac quaesumus te, pater carissime!

PAT. Quod ad diem hunc attinet, quilibet nostrum consilio nostro satisfecisse mihi videtur, praefertim cum noctem proximam vigilare etiam statueritis. Quod si autem serio optatis ad eam animi

prae-

praestantiam, corporisque robur pervenire, quae vos fortes idoneosque reddant ad felicitatem humani generis promovendam, quae facienda vobis suadeam, accipite:

Sapientum veterum libros, a quibus magni praeclarique isti viri instituti sunt, quos tantopere admirati estis, cum eorum historiam vobis narravi, vestra causa perlegam. Iis nimirum praecepta ista continentur, quibus sapientes illi viri discipulos suos ad honestatem animique magnitudinem formaverunt. Tum quavis hebdomade ejusmodi praeceptum tabulae charta obductae inscribam, vobisque explicabo. Semper autem vos monebo, quatenus exercitia vobis per hebdomadem quamvis instituenda sint, ut ejusmodi praecepto exsequendo sensim affvescatis. Quo quidem in negotio saepius sponte vobis hanc vel illam voluptatem negabitis, hanc vel illam molestiam suscipietis, ut ita sensim illam animi fortitudinem acquiratis, quae nos ad cupiditates turpes vincendas, ad inopiam, damnaque aequo animo toleranda, firmos reddit. In quo quidem nos, qui aetate provectiones sumus, vobis exemplum praebimus, nihilque a vobis postulabimus, quod ipsi praestare non audeamus. An vero hoc consilium capietis?

Universi magna cum laetitia annuunt, manibusque plaudunt. Ex isto tempore igitur sapientiae schola inter istos instituta est, quae a ceteris scholis eo potissimum differebat, quod in ea per hebdomadem dimidia tantum hora in praecipiendo, octo autem dies in praeceptis exercendis consumi solebant. Nunc ad Robinsonem nostrum revertamur!

Quibus igitur rite constitutis sic pater narrare pergit:

Quod nuper in fine narrationis meae fieri posse dixi, vere factum est!

OMN. Quidnam vero? — *Pat.* Dixeram equidem, saepius fieri, ut vel certissima spes hominum subito irrita reddatur, proptereaue Robinsonem facile improvisa quadam re impediri posse, quin ex insula vela faciat. Quod quidem sequenti statim die accidit.

Eo scilicet die tempus illud pluvium denuo obortum est, quod Robinson multorum annorum experientia didicerat, bis quotannis sub aequinoctia ingruere. Quo tempore per duos menses continuos nullum negotium extra domum curari poterat, tanta tunc pluviae copia nulla mora interposita de coelo ruere solebat. Robinson quoque animadverterat, se in ista regione non sine magno valetudinis detrimento illo anni tempore domo exiisse, atque madefactum esse. Quid igitur faciendum erat? Negotium navis conficiendae interea differendum, tempus vero in laboribus domesticis consumendum fuit!

Jam multum profuit Robinsoni diebus his pluviiis atque horis vespertinis longis iis ac obscuris ignem recuperasse, sociumque invenisse, quocum tempus inter opera domestica jucundis confabulationibus traduceret. Antea enim tristes istas vespertas sine negotio ac lumine degere eum oportuerat; jam vero cum Mercuriali ad lampadem, aut prope ignem culinarium sedens opus fecit, atque confabulatus est, neque unquam morae taedium molestum illud sensit. Mercurialis quoque varias artes eum docuit, quibus barbari conditionem suam meliorem reddere sciunt; Robinson vero illum multa docuit, quae barbari ignorant. Sic ambo in dies prudentiores, atque callidiores evadunt, multaque opera artificiosa conficiunt, quae neutri soli feliciter successerant. Tum uterque satis intellexit, quanta ex hominum amica conspiratione

oriantur emolumenta, quibus omnibus illi care-
rent, si bestiarum more singuli circumvagarentur.

Imprimis Mercurialis stragularum e libro conficiendarum artificium callebat, quas ille tam tenues densasque nectere sciebat, ut corpori vestiendo optime inservirent. Istam artem ex eo didicit Robinson; tum illi conjunctis viribus tantam earum copiam conficiunt, ut idoneum totius corporis vestimentum praeberent. O! quantam ille tum laetitiam ex eo cepit, quod amiculum istud molestum, e pellibus rigidis, neque subactis confectum, tandem abjicere potuit! Mercurialis etiam artem filorum laqueorumque e fibris nucum Cocossae variisque herbis lini naturam referentibus conficiendorum tenebat, quae funiculos a Robinsone hucusque confectos longe superabant. E filiis retia piscatoria quam scitissime nectere ille didicerat, quo in opere faciendo uterque vespertas lentas jucundissime consumpsit.

Haec inter negotia domestica Robinson imprimis operam dedit, ut miseri amici ingenium rude sensim excoleret, eumque veriori, meliorique dei cognitione imbueret. Quantis vero erroribus illius mens in hac re laboraverit, ex hac ejus confabulatione cum domino instituta facile intelligetis.

ROBINS. Dic mihi, quaeso, bone Mercurialis, quisnam mare, terram, animalia, te ipsum denique creavit?

MERCUR. Ehem! *Toupan* ista creavit! — Rob. Quisnam est *Toupan* ille?

MERCUR. Hem! Qui tonat! — Rob. Quisnam vero ille est, qui tonat?

MERC. Senex, qui omnibus ceteris rebus superstes est, quique tonitru efficit! Aetate solem, lunam, stellasque longe superat, omnesque res creatae eum adorant, o dicentes.

ROBINS. Num vero populares tui post mortem in locum quendam commigrant? — *Mercur.* Sane illi quidem ad *Toupanem* revertuntur. — *Robinson.* Ubinam vero ille degit? — *Mercur.* Altis in montibus!

ROBINS. Num aliquis eum ibi vidit?

MERCUR. Nemini eum convenire licet praeterquam *Owokakeeis* (h. e. sacerdotibus.) Isti O dicentes eum interrogant, tum vero nobis oracula ejus reddunt.

ROBINS. Qui autem post mortem ad eum se receperunt, num felices apud eum agunt?

MERCUR. Sane illi quidem, si magnam hostium copiam in terra mactaverint, atque comederint.

Quo audito Robinson exterritus statim illum meliora de deo, vitaeque futura docere coepit; deum nempe invisibilem, omnipotentem, sapientissimum, atque benignissimum esse, qui omnia creaverit, omnibusque prospiciat; ipsum vero nunquam originem duxisse, ubivis praesentem esse, cunctaque intelligere, quaecumque nos aut cogitemus, aut loquamur, aut faciamus; eum probitatem amare, a sceleribus abhorrere, eamque ob causam cum in ista tura in futura vita neminem felicem reddere posse, nisi qui ex animo virtuti studuerit. — Quae praeclara placita, solatii plena, Mercurialis magna cum reverentia, atque attentione audita animo infixit. Pluraque de iis discere ille optavit; cum vero Robinson non minori cupiditate ejus erudiendi flagraret, brevi ille praecipua doctrinae de deo capita tanta cum certitudine cognovit, quantam talis praeceptor illi praestare poterat. Ex eo tempore Mercurialis felicissimum se praedicavit, quod e patria in hanc insulam delatus esset, ipseque putavit, deum benignitate sola ductum, fecisse, ut in hostium po-

testatem venerit; quoniam alio modo nunquam Robinsonis consuetudine frui potuisset, videretur. „Tunc autem, ait, nunquam equidem deum istum benignum cognovissem,,!

Ex isto tempore Robinson præces suas semper praesente Mercuriali fundere solebat; jucundumque visu erat, quanto cum gaudio atque pietate hic eum sequeretur. Exinde ambo omni felicitate fruuntur, quae unquam hominibus a societate humana sejunctis contingere potest.

Sic illi pluviae tempus sine ulla molestia egerunt. Coelo serena facies rediit; tempestates cessare, imbres graves aufugerant! Robinson cum socio fido purum tepidumque aerem vernum haurit; ambo novis viribus se auctos sentiunt, atque magna cum alacritate ad opus arduum ante pluviam institutum se accingunt. Mercurialis, quippe qui navis conficiendae magister esset, truncum igne exurere coepit. Quod tam celeriter, egregieque successit, ut Robinson se ipse fungum appellaret, cui ista ratio non succurreret. Attamen sic se ipse consolatus est: vel si mihi succurrisset, equidem illa propter ignis inopiam uti non potuissem.

Facile mihi dabitur, ne longus sim in commemorando operis istius successu quotidiano; neque enim jucunditatem, neque utilitatem haec narratio esset habitura. Itaque contenti erimus hoc uno; navis scilicet, quam Robinson solus, aut nunquam, aut certe nonnisi multorum annorum spatio absolvisset, nunc conjunctis eorum viribus duorum mensium spatio penitus perfecta est. Jam praeter vela remosque nihil defuit. Hos quidem Robinson, illa Mercurialis, paranda spondent.

THEOPH. Hem! quomodo velum conficere potuit, linteo carens?

PAT.

PAT. Lintei texendi artem non ille quidem calluit, neque fellam textoriam habuit; verumtamen stragulas tenues e libro conficere didicerat, quibus barbari pro velo utuntur. Ambo simul fere opus absolvunt, Robinson remos, Mercurialis vela; jam nihil superfuit, nisi ut navis a littore in mare dmitteretur. Quoniam vero locus ille, in quo navem fabricati erant, longe a littore remotus erat, novum obstaculum inde ortum est; quoniam illa gravior erat, quam quae ad mare deportaretur, aut deduceretur, aut provolveretur. Quid igitur in tanta consili inopia faciendum erat?

DIETER. Hui! Nonne Robinson vel nunc iisdem vectibus uti poterat, quibus nuper saxa ingentia solus e spelunca protruserat.

PAT. Neque vero ille oblitus erat utilitatis, quam simplex istud instrumentum ipsi praestiterat; quam ob rem nunc quoque illud adhibuit. Nihilominus autem navis tam lente provoluta est, ut facile intelligeret, se integrum mensem in eo consumpturos esse. Tandem opportune recordatus est alius instrumenti aequae simplicis, quo fabri lignarii, alique in Europa uti solent ad magna pondera provolvenda; *cylindri* nimirum.

FRID. Quinam sunt isti *cylindri*?

PAT. Ligna teretia, atque longa, quae propter illud ipsum, quod rotunda sunt, facile provolvuntur. Ista ponderibus alio transportandis subji-ciunt, quae tum mediocri vi adhibita cum *cylindris* facile provolvuntur.

Cujus rei periculo vix facto, Robinson magna cum laetitia vidit, quam facile navis promoveretur. Biduo exacto mari quoque committi potuit, magnaue cum voluptate ambo animadver-tunt, eam satis idoneam esse. Jam nihil super-

fuit, nisi, ut, quae ad proficiscendum necessaria essent, rite pararentur, imprimis vero, ut navis tantis copiis instrueretur, quantis ferendis illa sufficeret, tum ut iter diu exoptatum institueretur. Quonam vero illi cursum dirigerent? Mercurialis quidem optabat, ut in patriam suam vela darentur; Robinson autem ad continentem Americae, ubi se Hispanos, aliosque Europaeos inventurum sperabat. Illius vero patria nonnisi quatuor circiter milliariis aberat, terra continens duodecim, aut quindecim. Quodsi autem prius ad illam tenderent, aliquot milliaria ab hac recedere eos oportebat, quo iter eorum multo periculosius reddebatur. Mercurialis contra in mari praeter viam, quae in ejus patriam ducebat, nullius, ejus autem, quae ad continentem, plane non peritus erat. Istam Robinson magis etiam ignorabat, quoniam in hoc mari nunquam navigaverat. Sic igitur denuo consilii inopia illi laborant. Tandem Robinsonis desiderium homines humanitate excultos revisendi omnes difficultates, sociique dubitationes vicit. Itaque constituunt, proximo statim die iter parare, atque primo quoque vento secundo oborto eam in regionem vela deo favente facere, ubi Mercurialis proximam oram continentis inveniri putabat.

Hoc quidem nos hodie contenti erimus; tempus enim instat, nos ad noctis vigilias rite praeparandi.

Tum universi in hypocausto vigiliis destinato congregantur: mater vero varia opera domestica ibi facienda curaverat, quibus vigilantes nostri tempus nocturnum fallerent. Bini eorum in remotissimis horti locis singulatim in excubiis collocati, horae quarta parte elapsa cum tympanorum pulsu, fistularumque cantu a toto vigilum exercitu statione abducti sunt, binis aliis in excipientibus. Hora
quavis

quavis integra, elapsa nonnullis pomis omnes recreantur. Nox aestiva quam jucundissima erat! Lunae faciès dimidia in altera coeli parte, nubes in altera, quae nunquam non fulgura emittebat! Aeris grata temperies, universa rerum natura tranquilla, somno sopita! Postero mane omnes professi sunt, se nullum unquam diem, nedum noctem, majori cum voluptate egisse!

VESPERA VICESIMA.

PAT. Agite, o mei, Robinson atque Mercurialis farcinas collegerunt; ventus secundus est. Itaque parati sitis ad valedicendum iis in perpetuum; fieri enim potest, ut nunquam eos videndi, aut de illis nova audiendi, copia nobis reddatur.

OMN. (obstup. atque tristes) Eheu! — *Pat.* Agnoscite rerum humanarum conditionem! Semper cum amicis esse non possumus; neque dolor iste, quem amicorum disjunctio nobis excitare solet, semper vitari potest. Itaque sapientis est, ad eum tolerandum pectus tempestive praeparare!

Robinson arce relicta in colle illi imminente meditabundus restitit, sociumque paullulum praecedere jussit. Tum vitae solitariae hic actae vicissitudines mente repetens magna cum animi commotione admiratus est numinis supremi consilia, quod hucusque rebus suis quam benignissime prospexerat. Lacrymis etiam laeti, gratique animi testibus genae redundant. Tum manibus expansis,

sis, atque in coelum sublatis, ex intimo pectore summoque cum pietatis ardore sic precatus est:

O! Pater coelestis, alme, atque benigne, quas tibi gratias dignas persolvam, quod tanta in me hucusque contuleris beneficia! Ecce (dum in genua se prostermit) me coram te, qui cuncta vides, in terram prostratum! Verbis equidem animi sensa nunc eloqui non valeo! Tu vero animum hunc cognoscis gratissimum! Hunc, inquam, animum a te emendatum, tui amantissimum, calamitatibus saepe fractum, a te vero semper confirmatum vides, neque praeter eum, quod tibi pro immensis tuis beneficiis reddam, quicquam habeo! Tu vero illum accipe, pater, penitusque eum, quem coepisti, emenda. En me denuo in sinum tuum paternum confugientem! Quaecunque mihi sapientia tua prospexerit, lubenter suscipiam; modo virtutis viam, in quam tu me reduxisti, nunquam deferam. Nunc equidem eo proficiscar, quo tu me duces, tuoque praesidio fretus cuivis novo periculo, quod me manebit, pectus forte obijciam! Comitare me, o Deus alme, tuere animum meum immortalem, eumque confirma, ne forte tentationibus mihi objectis ad timiditatem et impatientiam abripiar, ne unquam ingratus reddatur erga te, te inquam, aeternum felicitatis meae largitorem, creatorem, patrem, deum! —

His dictis mens ejus magnopere commota atque perturbata est. Facie in terram demissa lacrymis animum satiare cupit. Tum divino solatio confirmatus se erexit, atque carissimam istam regionem, quam mox relicturus erat, oculis perlustravit, ejus instar, qui e patria fecedat, nulla cum spe ejus revivendae. Oculi lacrymantes, tristitiae atque caritatis interpretes, in arbore quavis, cujus
umbra

umbra olim recreatus fuerat, in opere quolibet, a se non sine multo sudore perfecto, defixi haerent! Ab amicis disjungi sibi videtur; cum vero tandem lamas in radicibus montis gramine confitis pascentes conspexisset, faciem avertit, ne earum aspectu propositum itineris faciendi dubium redderetur. Tandem finitis his animi perturbationibus se confirmavit, brachiisque versus regionem totam, velut eam amplexurus, expansis, clara voce exclamavit: Valete, o calamitatum mearum testes! Valete! Ultimum vale singultus erat. Jam oculis iterum in coelum sublatis magna cum animi fortitudine in viam, quae ad litus ducebat, se contulit.

Inter eundem *Polum* suum fidum per arbores volitando se comitantem animadvertit. Desiderio ejus secum abducendi cum resistere non posset, manu ei protensa exclamavit: *Pole! Pole!* ille vero celerrime desiliit, atque e domini manu in humerum ejus profiliit, ibique confedit. Sic Robinson ad Mercurialem morae impatientem pervenit; tum ambo navem conscendunt.

Tricesimo die Novembris hora octava matutina, anno post amici nostri in hac insula adventum nono, coelo serenissimo, vento quam maxime secundo, profecti sunt. Vix autem aliquot millia passuum confecerant, cum ad scopulorum continuorum seriem pervenirent, quae promontorio insulae supra duo milliaria germanica in mare procurrebat. Uterque periculosum putavit, saxa ista acuta et superficie aquae leniter tectia superare; itaque velo in aliam partem directo scopulos effugere conantur.

NICOL. Quomodo autem scire potuerunt, quam longe scopuli isti in mare procurrerent, aqua supra eos profuente?

PAT.

PAT. E fluctuum scilicet specie, qui apud ejusmodi scopulos altius effervescent, atque spumant, quoniam a faxis coercentur, atque franguntur.

Cum autem illi extremam partem scopulorum vix attigissent, scapham tanta cum velocitate abripi animadvertunt, ut viginti vela addidisse, procellaque ferri sibi viderentur. Exterriti ambo velum colligunt, existimantes quippe, venti impetum repentinum hoc effecisse. Frustra vero, scapha eadem rapiditate fluctus secatur; mox autem magno cum pavore, se medio in fluvio marino versari intelligunt.

FRID. Hem! num in mari quoque fluvii sunt?

PAT. Sunt sane, Friderice! Maris enim ima, instar superficiei terrae continentis inaequalia sunt. Cum igitur montes, colles, convallesque in iis inveniantur, iis similes, qui in regionibus nostris sunt, aqua marina majori cum impetu in tractus declives ruit, unde medio in mari fluvii existunt, Albis nostri magnitudinem aequantes, magnaque cum rapiditate plerumque ruentes. Ex quo magna saepe pericula navibus minoribus accidere solent, in tales fluvios delatis. Ex iis enim se expedire nequeunt, saepiusque quinquaginta milliarium spatio in altum abripiuntur.

THEOPH. Eheu! miser Robinson, quid nunc te fiet?

CAROL. Utinam ille in insula mansisset; equidem satis ominabar, novas calamitates inde orturas esse!

PAT.

PAT. Jam ille quidem non temeritate ductus in viam se contulit, sed sapienti consilio. Quaecunque igitur illi contingant, divini numinis providentia contingere sibi ille jure existimabit. Huic autem ille se, resque suas commiserat.

Tum ambo viribus conjunctis scapham remorum ope e fluvio propellere nituntur; frustra. Undarum potius violentia tam velociter abripiuntur, ut brevi terrae continentis planities oculis subtraheretur. Jam in discrimen vitae se pervenisse intelligunt; mox enim montium quoque cacumina altissima ex aspectu eorum recessura erant. Quod si tunc fluminis violentia paullulum remisisset, viam illi tamen invenire non poterant, qua ad insulam reverterentur, quoniam *pyxide nautica* carebant. — FRID. Quanam re? —

PAT. *Pyxide nautica*, inquam. Nicolaus, qui navis praefectus fieri cupit, ejus rationem tibi declarabit.

NICOL. (subrid.) Utinam omnia alia, quae ad istud negotium requiruntur sic equidem tene-rem! — *Pyxis nautica* acu magnetica constat capsulae inclusa!

FRID. Hem! *acus magnetica*, quid hoc rei est?

NICOL. *Acus chalybea*, lapide, quem *magnetem* vocant, attrita! Ex quo fieri solet, ut *acus* illa miram virtutem nacta semper versus septentrionem tendat. Secundum istam nautae cursum dirigere solent, cum praeter aquam et aerem nihil in mari vident. Alioquin enim in Oceano facile erroribus obnoxii forent, neque, ad quam coeli regionem tenderent, intelligerent.

PAT. Istane intellexisti Friderice? — FRID. Satis equidem! Pergas velim!

PAT.

PAT. Tali pyxide nautica Robinson carens, viam, qua rediret, invenire non potuit, insula oculis ejus subducta! Quantae vero calamitates tunc eum manebant? Quid enim horribilius cogitari potest, quam medio in oceano scapha exigua atque fragili vectum aliquem circumagi, neque praeter aliquot dierum victum ulla re instructum?

Quantum vero praesidium vera pietas, atque animi innocentia iis, qui calamitatibus opprimantur, esse soleat, nunc Robinsonis conditio optime docet. Si enim illis noster nunc caruisset, quomodo novorum malorum vim sustinuisset? Desperans nempe de salute, vitam miseram violenter sibi eripuisset, ut mortem lentam atque saevam, quam ipsi fames minabatur, effugeret. Socius contra, quippe qui nondum pietate satis confirmata diuturnisque calamitatibus perferendis spectata esset, parum abfuit, quin de salute desperaret. Corporis enim viribus exhaustus, animoque debilitatus remum abjecit, dominumque miserabili vultu aspexit, interrogans: annon e nave profilientes uno impetu calamitatibus instantibus morte se erepturi essent? Initio Robinson blandis verbis eum erigere, animumque ejus confirmare tentat; tum leni voce arguit, quod tam parum deo sapientissimo confidat, eique, quae de divina providentia ipsum docuerat, in mentem revocat. „An vero, sic pergit, in terra tantum continente dei omnipotentis in tutela sumus? Nonne ille quoque Oceani moderator fluctibus saevis imperare potest, ut nos in locum tutum reportent? An tu existimas, te ejus imperio te subducturum, eum in mare te projeceris? Cogita potius, juvenis temerarie, animum tuum immortalem perpetuum fore civem immensi regni divini, eumque felicitate aeterna plane frui non posse, si rebellis

bellis erga deum ex hac vita aufugerit, neque creatoris imperium expectaverit!

Quorum Robinsonis dictorum veritatem Mercurialis penitus sensit, atque erubuit. Remum quoque Robinsonis hortatu récepit, amboque haud intermisso labore niti pergunt, etsi nulla spes salutis recuperandae supererat. Hoc autem, Robinson inquit, nostrum est! Quousque vel vitae flammula nobis inest, omnibus viribus anniti nos oportet, ut eam fervemus! Tunc, si ita fieri necesse est, nos morientes consolabimur, quod deus sic voluerit. Illius vero consilia, care Mercurialis, — sic Robinson altiori voce, ingenuoque cum animi ardore pergit — illius, inquam, consilia nunquam non bona ac sapientia sunt, etiamsi nos, qui mortales imbecilli sumus, ea non intelligamus!

Interea fluvijs magna cum violentia ruit! Scapha cum eo abripitur, neque praeter montium nonnullorum cacumina ulla pars insulae jam conspici potest. Jam unici altissimique montis fastigium superest, omnisque spes salutis recuperandae evanescit!

Verum enim vero cum humana auxilia nulla supersunt, atque mortalium conditio tantopere afflicta est, ut de salute iis desperandum esse videatur: tunc numinis alma providentia iis praesentior quasi succurrere, atque auxilia quam maxime inopinata praestare solet. Haec quoque nostrorum conditio fuit. Cum enim Robinson omnem vitae conservandae spem abjecisset, atque debilitate oppressus remum agere desisset, subito scaphae rapidum cursum paullum imminui animadvertit. In aquam marinam intuens minus eam turbulentam invenit. Mox e superficie maris intellexit, fluvium eo loco divisum esse, maximamque

que ejus partem ad septentrionem tendere, alteram lentio- rem, qua scapha nunc ferebatur, incurvatam ad meridiem se convertere! Jam incredibili cum laetitia socium semimortuum excitat his verbis: Maote animo, Mercurialis, deus vitam nobis conservabit! Tum eum docet, quibus de causis hanc spem conceperit. Ambo laetabundi atque jubilantes remos arripiunt propter infirmitatem antea abjectos. Jam dulci, atque inopinata vitae conservandae spe confirmati incredibili vi adversus fluvium nitentes, lacti animadvertunt, laborem suum irritum non esse. Robinson, qui diuturnis malis singula observare didicerat, ventum quoque nunc secundum esse animadvertit. Extemplo velum expandit; vento illud alacriter impellente, ipsis vero strenue remigantibus, brevi a fluvii violentia se vindicatos, atque in maris tranquillam superficiem delatos magna cum voluptate vident.

Mercurialis exhilaratus flevit, atque exsiluit dominum amplexurus. Qui autem eum rogavit, ut animum cohiberet; non contemnendam laboris partem superesse, donec a periculo satis liberati viderentur. Eo usque enim jam ab insula re- jecti erant, ut eam ceu maculam nigram in extremae horizon- tis parte conspicerent.

FRID. Horizon- tis? Quid hoc sibi vult?

PAT. Cum olim in apertum campum prodisses, nonne coelum rotundum atque convexum terram pertingere tibi visum est?

FRID. Animadverti equidem! — Pat. Circulus vero ille, qui terram a coelo disjungere videtur, *Horizon* appellatur, de quo plura audies!

Nautae alacres remos gnaviter impellunt ventus tam secundus versus partem insulae orientalem,

lem, ad quam illi tendebant, spirat, ut brevi montium cacumina rursus eminentia viderent. „Macte! Mercurialis, sic Robinson socium in prora facie averſa ſedentem excitat, macte animo! Calamitatum noſtrarum finis appropinquat!“ Quibus vix etiam dictis ſcapa tam vehementer impulſa eſt, ut ambo remigantes e ſedibus in carinam proturbarentur. Extemplo cymba quoque conſtitit undis ejus oram ſuperantibus.

MAT. Quanquam, o mei, equidem eadem cum voluptate, qua vos, coena carere vellem, ſi miſerum noſtrum amicum eo ſervare poſſemus, abeundum tamen nobis nunc erit. Coena nos expectat; Johanna bis jam nos vocavit!

OMN. Ehem!

VESPERA VIGESIMA PRIMA.

Nonnulli conclam. Propera, quaeſo, dulciſſime pater; ut audiamus, quid miſero Robiſone factum ſit?

PAT. Dum ille ſe ſervatum putat, nova calamitate opprimitur, uti jam audiviſtis, quae priorem facile ſuperare poſſe videtur. Scapa ſubito affixa haeret, fluctus oram ejus ſuperant. Quod ſi illa vero ſaxo nunc allifa erat, ſine dubio pereundum ipsis fuit. Robinson quam velociſſime remo aquae fundum ſcrutatur; quem cum ſatis firmum apud navem inveniſſet, aquae vero profunditatem mediocrem, illico e ſcapa ſe projecit.

(P

Mer.

Mercurialis sequitur, amboque magna cum voluptate animadvertunt, se in arena, non in saxo, haerere. Tum viribus conjunctis scapham in aquas profundiores ducere student; quod ex voto cessit. Navis quippe natare incipit, amboque in eam resiliunt.

CAROL. Jam miser Robinson gravedinem duces pedibus frigore laesis.

PAT. Si quis, o bona, vitae genere laboriosus et simplici corpus durum reddiderit, a levi ejusmodi re gravedinem ducere non solet. Noli igitur timere!

JOH. Hem! Ne nos quidem hoc patimur, saepius enim pedes nostri hieme praeterita frigore impune laesi sunt!

PAT. Ex eo intelligetis, nostrum vitae genus corporibus corroborandis jam profuisse. Nautae igitur aqua, quantum manibus remisque fieri potuit, exhausta cautius agere, velaque contrahere constituunt, ut navem potentius dirigerent. Sic illi latus pulvinis legunt, sperantes fore, ut brevi ad ejus finem perveniant. Verumtamen quatuor horas integras laborare eos oportuit, antequam hac spe potirentur, in tantum syrtis illa a septentrione ad meridiem extensa erat. Robinson animadvertit illam in eam maris regionem continuari, ubi ipse ante novem annos naufragium fecerat. Tandem plenis undis potiuntur, omnibusque viribus connisi ad insulam tendunt, quae jam oculis eorum patebat. Tandem littus asequuntur, cum ultimi solis radii montium cacumina illustrarent, atque magnopere debilitati, quanquam de salute recuperata laetissimi, in terram escendunt. Uterque hoc die plane cibis abstinerat. Itaque expectare non possunt, dum in arcem

arcem redeant; sed in littore statim confident, atque e copiis navi commissis genio abunde indulgent. Tum scapham in sinum mediocrem maris protrahunt; cetera, quae in nave secum habuerant, domum reportant. —

NICOL. Ehem! Narratio tua jamne finita est?

PAT. Robinson et Mercurialis nunc ad lectum se contulerunt; hic quoque profundo somno sopitus jacet, ille vero deo pro iterata salutis conseruatione gratias pias ardentesque agit. In quo eum imitari possemus, nisi satis magna diei pars adhuc nobis superesset. Hanc vero ob causam noctis istius ratione non habita vobis etiam narrabo, quid postero die actum sit.

Heus, Mercurialis, Robinson inter ientaculum ex eo quaerit, iterumne in discrimen te conjiceres mecum, hesterno simile? — *Mercur.* Bona verba, quaeso!

ROBINS. Itaque vitam tuam hac in insula mecum consumere statuisti?

MERCUR. Modo pater meus etiam nobiscum esset?

ROBINS. Ergone pater tuus etiam dum vivit?

MERCUR. Siquidem interim non sit mortuus!

His dictis tuber solanorum seposuit, lacrymis ora redundant. Robinson parentum etiam suorum recordatus flevit. Ambo magna magnopere commoti aliquandiu silent.

ROBINS. Bono sis animo, Mercurialis! Pater tuus etiam vivet, proxime deo favente ad eum huc transvehendum proficiscemur.

Quod Robinsonis promissum Mercurialem laetabundum extra se rapuit! Ululans exsiliit, dominique

que genua enixe amplexus, singultibus crebris vocem oppressit.

O mei liberi; mater tum exclamat, quantam videtis in barbaro pietatem! In barbaro inquam, qui patri neque educationem, neque institutionem, sed vitam solam, eamque miserrimam, acceptam referebat! „Dubitari ergo nequit, sic pater perrexit, deum animum humanum natura ipsa hanc ad pietatem formasse! Monstrum itaque hominis ille mihi videretur — siquidem inter eos, qui humanitate exculti sumus, talis reperiretur — qui oppresso hoc naturae impetu parentes contemneret, aut tristitia et aegritudine nos afficeret! Quodsi vero unquam monstrum ejusmodi humanae naturae inveneritis, nolite sub eodem tecto cum isto degere; quin potius hunc hominem fugite, ceu pestem humanae societatis, quippe, qui ad omnia facinora perpetranda audax, deque justissimis poenis obnoxius sit!

Postquam Mercurialis satis ad se redierat, Robinsion eum interrogavit, an viam in patriam suam ita calleret, ne iterum ab ancipiti periculo opprimerentur? Ille vero affirmavit, se ejus itineris tam esse gnarum, ut vel noctu illud facere auderet; saepius enim cum popularibus huc ad celebrandas victorias profectum esse.

ROBINS. Tunc igitur saepe adfuisti, cum homines maciati sunt?

MERCUR. Adfui equidem! — *Robins.* Iisque vesci non dubitasti?

MERCUR. Non dissiteor, eheu! Tum autem nesciebam, hoc nefas esse!

ROBINS. Quamnam vero ad partem insulae nostrae navem appellere vos consuevistis?

MER.

MERCUR. Ad meridionalem oram scilicet, quoniam illa nobis proxima arboribusque Cocossae confita erat.

Ex eo Robinson magis intellexit, deum magna cum sapientia, ac benignitate curasse, ut ipse in septentrionali, non in meridionali insulae ora naufragium faceret; alioquin enim brevi a barbaris in captivitatem abductus fuisset. Denuo autem Mercuriali pollicetur, se proxime ad patrem arcessendum profecturos esse; quo ille magnopere laetatus est. Nunc vero instare tempus horti colendi, propterea iter differendum esse.

Isti igitur operi statim manus adhibentur. Robinson cum Mercuriali fodiendo certat; a labore autem vacantes, instrumentis aptioribus conficiendis intenti fuerunt. Robinson, cujus ingenium patientiam aequabat, rastrum quoque tandem confecit sibi, etsi ad foramina perforanda nihil nisi lapidem acutum improbo sane labore adhibere potuit. Mercurialis autem sensim cultro lapideo e lignis adeo duris duas spathas sculpsit, ut ferrearum fere usum praestare viderentur.

Jam Robinson rebus ad vitam sustentandam necessariis non diutius contentus paullatim domicilio exornando animum adjecit. Quam rationem, o mei, homines semper secuti sunt! Quoad illos victui quaerendo, aut vitae praesidiis intentos esse oportuit, ab iis artibus plane se abstinuerunt, quae nonnisi ad res exornandas spectant, quaeque animis humanis puriorem voluptatem praebent illa, quam e jucundo sensuum motu, qui brutis etiam datus est, capiunt. Vix autem vitae sustentandae atque defendendae praesidia satis inventa fuerunt, cum illi utili pulcrum, necessarium jucundum adungere

eooperunt. Sic architectorum, pictorum, statuariorum, musicorum, aliorumque artes, quae elegantiorum nomine continentur, sensim inventae sunt!

Robinson quidem horti colendi atque exornandi initium fecit. Scilicet illum rite in areas justas dividit; has tramitibus rectis secat, sepes vivas, umbracula, arborumque binas series plantat; hanc horti partem floribus, illam oleribus; istam arboribus frugiferis destinat. In hoc quidem plantat, quicquid malorum citrearum tenerarum reperiri potuit, magnamque vim aliarum arborum, quibus furculos arboris paniferae insevit. (Oblitus nimirum eram vobis narrare, illum in sylva ambulantem alteram ejusmodi arborem invenisse.) Quod Robinsonem facientem videns Mercurialis, valde miratus est, ignarus quippe hujus negotii; mox autem ab illo ejus rationem didicit. His peractis solanorum, Zeaeque magnam copiam plantavit; cum autem ager iste inde a mundo condito cessasse videretur, plantae quam uberrimae succreverunt.

Interdum pisces quoque capere tentant; Mercurialis enim, quod nuper vobis narravi, retia pluviae tempore confecerat. Tantam vero quovis jactu copiam eorum ceperunt, ut plures etiam in aquam rejicerent; Robinsone sapienter existimante, de muneribus divinis neminem plus sibi tribuere debere, quam quod ad vitam bene beateque vivendam sufficiat; nefas igitur esse, si quis plura animalia innocua interficiat, quam quae ad victum quotidianum requirantur.

Tunc quoque lavari plerumque solebant; in quo Robinson incredibilem Mercurialis natantis, atque se submergentis peritiam admiratus est. Scilicet ille opera data littus saxosum quaerit, in quo

quo fluctus terribili cum fragore rumperentur. In istos ludens superne defiliens, aliquamdiu sub aqua moratur, ut Robinson ei magnopere timeret, tum supra aquae superficiem revertitur, dorso supinus nititur, ut ab undis libretur, variasque praestigias agit, quae omnem fidem narrando superatae essent. In quo tamen Robinson humanae naturae incredibiles facultates satis mirari non potuit, quippe quae omnibus rebus idoneae essent, quibus a tenera juventute exercendo assuevissent.

Aliis diebus venatione delectati sunt; Mercurialis enim tam arcuum atque sagittarum conficiendarum, quam adhibendarum, peritissimus erat. Aviculas pullosque Lamarum dejiciunt; nunquam tamen majorem eorum copiam, quam quae usui ipsorum necessaria esset, quia Robinson, ut antea dixi, jure meritoque nefas putabat, animal quaecunque animi causa, aut temere interficere, aut vexare.

Et si autem Robinson bonum Mercurialem ingenio variisque artibus superabat, hic tamen multarum etiam rerum peritus erat, domino antea ignotarum, nunc vero ipsis valde utilium. Scilicet varia instrumenta ex ossibus, lapidibus, conchis, aliisque rebus conficere sciebat, quibus varia opera eodem successu tractavit, ac si ferreis instrumentis instructus fuisset. Sic v. e. ex osse brachii humani, quod forte invenerat, caelum, e corallis radulam, e conchis cultrum, ex aspera pelle piscis cujusdam limam confecit. His omnibus variam suppellectilem paravit, quae ipsorum conditionem multo laetiolem reddidit.

Magnam imprimis utilitatem ex eo Robinson cepit, quod Mercurialis eum docuerat, e fructu

arboris paniferae massam depsero pani nostro similem. Ejusmodi massam barbari crudam comedere solent; Robinson autem eam in lapide calido torrefecit, eaque in posterum pro pane usus est quotidiano. Tum e Mercuriali fabarum Cacaoticarum usum didicit, quas olim insulam perlustrans invenerat, secumque nullo fere consilio abstulerat. Prope ignem eas, tuberum solanorum instar, positas torrefecit. Quo facto cibum non contemnendum, atque valde salubrem illae praebuerunt.

Robinson, qui nova experiri amabat, nonnullas earum torrefactas inter duos lapides contundit, pulverem contritum ollae lacte Lamarum replet committit, quam ad ignem collocat. Quanta ille vero cum admiratione ac voluptate invenit, jusculum istud verum potum Cacaoticum referre!

FRID. Euge! Porum Cacaoticum!

PAT. Sane quidem, nisi quod aromate, saccharoque conditus non erat. — Sic sensim boni Robinsonis copiae, atque gaudia aucta sunt! Attamen hoc in ejus laudem dixerim, illum magnam cum animi constantia in consilio vitae sobriae simplicisque agenda perseverasse.

Tum ambo saepius longis peregrinationibus totam insulam perlustrant, iis praesertim diebus, quibus ventus barbaris contrarius spirabat; multa quoque passim invenerunt, e quibus magnam utilitatem capere possent. Tandem hortu rite culto dies constituta est, ad iter in Mercurialis patriam faciendum, ejusque patrem deducendum. Quo magis autem tempus itineri destinatum appropinquavit, eo saepius Robinson timere coepit, ne a popularibus Mercurialis crudeliter tractaretur. Fieri enim posse, ut illi neglectis ejus admonitionibus

bus se hospitem mactarent, saevamque famem humanae carnis suo corpore sedarent! Itaque diutius se tenere non potuit, quin hunc timorem amico indicaret; qui quidem magna cum religione Robinsoni affirmat, timorem ejus vanum esse; se popularium suorum animos satis perspectos habere, atque certissime scire, illos neminem laedere, nisi hostem. Robinson illi fidem habuit, omnique metu abjecto amici probitate confisus proximo mane deo auspice cum Mercuriali proficisci constituit.

Hac mente scapham, quae hucusque in littore constitierat, in aquam retrahunt, paloque in terram defixo alligant. Vespere proximo tubera solanorum torrent, aliosque cibos apparant, ut octo certe dierum victum secum deportent. Tum Mercurialis non contemnendam artis culinariae peritiam ostendit, dominumque docuit, lamae pullum nuper caesum longe minori temporis spatio emollire assando, quam in veru fieri potuit. Quo quidem in negotio sic ille versatus est. Foveam duos circiter pedes profundam in terra fodit, eamque alternis lignorum aridorum et lapidum planorum stratis replevit. Tum lignis istis incensis, lamae pullum super ignem tenet, pilorum exurendorum causa; quo facto concha tam scite eos abrasit, ut aqua calida deglabrati viderentur. Eadem concha lamae ventrem aperuit, ad extra protrahenda. Ligna interim in carbonem mutata fuerunt; fovea penitus incaluerat, lapides excanduerant. Tum lapides cum carbonibus quam velocissime e fovea protrudit, nonnullos vero lapidum candentium in ejus fundum demittit, foliisque Cocossae viridibus conjecit. His lamam imponit, iterumque foliis interjectis caeteros lapides ferventes superaddit. Tum foveam terra complet.

Horis aliquot elapsis fovea aperta, lamaque extracta est. Robinson carne ejus gustata, infitiri nequit, longe molliorem, succulentiore, atque jucundiorē illam esse ea, quae in veru assata sit. Itaque in posterum semper eadem ratione uti constituit.

JOH. Eandem rationem Otahitani in canibus assandis sequuntur!

PAT. Sane illi quidem!

THEOPH. Canibusne illi etiam vescuntur?

JOH. Nonne vero hoc hieme elapsa legimus? Angli quidem, qui istis epulis affuerunt, gratissimi saporis illos esse perhibent.

NONN. Fi!

PAT. Cogitare vos oportet, canes Otahitanos longe alio victu uti, quam nostrates. Carne ne-tiquam vescuntur, sed fructibus aluntur. Quamobrem eorum caro meliorem sane saporem habere videtur, quam nostrorum habitura esset.

Jam, o mei liberi, omnia ad iter faciendum parata sunt. Itaque peregrinatoribus nostris placidam noctis quietem concedamus, tum autem videbimus, quidnam illis cras eventurum sit.

VESPERA VIGESIMA SECUNDA.

PAT. Robinson et Mercurialis vix horam dormiverant, cum ille saeva tempestate interim eborta subito expergefactus est. Procella horrendum furit, tonitruum fragor auditur, terra contremiscit!

cit! „Audisne, Mercurialis, sic Robinson socium interrogat. Eheu! respondet ille, si haec tempestas nos in mari deprehendisset! Quibus vix dictis, repente illi fragorem audiunt, tormenti explosi sonitum aequantem. Mercurialis tonitru esse putat; Robinson autem plane non dubitat, quin sonitum tormenti audiverit, animusque ejus laetitia simul, atque stupore perfunditur. Extemplo estrato se corripit, in culinam procurrit, Mercurialemque sequi jubet. Inde titione arrepto scalam sparteam conscendit. Quod Mercurialis imitatus est, quanquam domini consilio non perspecto.

Tum Robinson in cacumine montis quam celerissime ignem laetum accendit, quo calamitate oppressis, significaret, apud se illis perfugium praebere. Putavit nimirum, navem in propinquo esse, quae cum periculo conflictaretur, proptereaque tormentum exploserit. Vix autem flamma efflagravit, cum repentino imbore ignis illico extinctus est. Robinson et Mercurialis in cavernam se recipere coguntur, ne aquis abripiantur. —

Jam procella furit, imber strepit, tonitru murmurat, magna cum vehementia! Fulmina continuantur; quamquam vero Robinson subinde fragores tormentorum audire sibi videbatur, tandem ipse dubitare incipit, annon tonitrua tantummodo audiverit? Nihilo magis tamen per totam noctem dulcem spem animo fovit, navem ad se liberandum in propinquo esse, eamque e periculo instanti feliciter evasuram, atque ipsum cum Mercuriali fido in Europam reportaturam. Decies ille novum ignem accendere conatur, pluvia vero non desinens semper illum restinxit. Itaque nihil faciendum supererat, nisi ut pro miserorum istorum salute deum precaretur; quod ille magno cum animi ardore fecit.

THEOPH.

THEOR. Illene nunc tempestates non aequè horret, ac antea?

PAT. Vides sane, eum timorem istum ineptum nunc deposuisse! qua vero de causa hoc factum putas?

JON. Quoniam nunc malefactorum conscientia non amplius perturbatur.

PAT. Verissime dictum! Hoc quoque in causa fuisse videtur, quod ille nunc penitus intellexit, deum benignissimum esse, proptereaque hominibus probis justisque nihil nisi ea contingere posse, quae ipsis quam maxime conducant.

Tempestas non nisi die oborto furere desit. Jam Robinson comite Mercuriali dubius inter spem et metum ad litus procurrit, exploraturus, an audiendo erraverit? Primus autem aspectus utrumque, imprimis autem Mercurialem magnopere afflixit. Procella nimirum scapham avulsam in altum mare projecerat! Miserabili visu, Mercurialem gestientem aspicere, cui nunc dulcis spes patris revisendi subito erepta erat. Expalluit quippe, mutus aliquandiu haesit, oculis torvis in terram defixis, animusque e corpore migrasse videbatur! Tunc lacrymas profundit, manus torquet, pectus pulsatur, crines evellit! Robinson, qui propriis malis aliorum misereri didicerat, misericordia commotus amicis lenibusque admonitionibus eum ad tranquillitatem animi reducere studet. „Nonne verò, sic eum alloquitur, conducere etiam nobis potest, scapham amisisse? Nonne tempestas ista, quae illam nobis eripuit, permultis aliis hominibus, nonne nobis ipsis magna emolumenta praestare potest?“ Magna scilicet emolumenta! respondet ille subindignatus, scapham nobis eripuit, cetera nihili sunt! — „Tu igitur putas, sic ex-

cipit

cipit Robinson, deum sapientissimum nulla alia de causa hanc excitasse tempestatem; nisi ut scapha nostra abriperetur, quoniam imbecilla mens nostra intelligere nequit, quaenam alia per illam effecta sint? Audesne, stulte, dei supremi consilia dijudicare?

Ehem! Mercurialis interrogat, quamnam utilitatem illa nobis praestiterit? Scilicet hoc ex me quaeris? Robinson respondet. An vero tanta intelligentia ego praeditus sum, ut ejus, qui mundum gubernat, consilia perspicere possim? Conjicere equidem haec vel illa potero; me autem recte judicasse, quis est, qui spondeat? Forsitan in insula nostra tanta vaporum insalubrium copia collecta fuerit, ut tempestate opus esset, ad eos dissipandos, ne ambo morbo afficeremur, aut etiam periremus? Aut etiam scapha relictā nos in perniciem duxerit? Fortasse — Quin conjecturis istis potius abstineamus, cum nobis sufficiat scire, deum esse tempestatum moderatorem, simulque patrem sapientem, atque benignum omnium rerum creatorum!

Tum Mercurialem poenituit stultitiae suae, divinaeque providentiae ille se commisit. Robinson interim oceanum immensum oculis pererrat, si forte navem alicubi conspiciere possit. Frustra navis nulla conspici potest. Ex eo intellexit errorem suum, neque amplius dubitavit, sonitum illum, quem aliquoties audiverat, tormentique fragorem putaverat, verum tonitru fuisse. Itaque tristis domum rediit, quod spe tam laeta denuo frustratus esset! Ibi autem requiescere plane non potuit, quoniam navis apud insulam ancoras jacentis imago menti ejus semper obversabatur. Montem igitur denuo conscendens, unde ora occidentalis
oculis

oculis perstruari poterat, neque inde conspiciere potuit, quo dulce istud somnium animum suum defuserat? Hoc tamen nondum contentus animique perturbatione compulsus, ad alium montem se contulit, longe altiore illo, orientalem insulae oram inde observaturus. Brevi illum conscendit; cum vero ad ejus fastigium pervenisset, aciemque versus regionem Orientalem direxisset — bone deus! quam ille laetatus simul atque attonitus fuit, cum vidit, — conjecturam suam non vanam fuisse! — *Omn.* Oh! — *Pat.* Navem scilicet permagnam conspexit, tamque perspicue, etsi satis longe aberat, ut nulla amplius dubitatio superesset. Jam hoc mihi dabit, o mei, ut vobis laetitiam incredibilem Robinsonis verbis exprimere superseceam! Anhelans quippe ad arcem ille recurrit; armis arreptis, sine quibus domo exire non solebat, Mercuriali obstupescenti nihil dixit, nisi verba ista: *Adsum! Cito, citissime!* — Tum quam velocissime scalam de-muo conscendit atque evasit, velut alis praeditus.

Mercurialis dominum tanta animi perturbatione trepidantem, atque verba quaedam abrupta vix proferentem videns, barbaros adesse putavit. Itaque ille quoque armis correptis eadem velocitate eum secutus est. Tum illis duorum miliarium via percurrenta fuit, antequam in locum navi oppositum pervenirent. Neque antea Mercurialis audivit, quidnam accidisset? Robinson e longinquo navem ei ostendit, quam ille magnopere miratus est. Quamquam enim illa satis remota erat, clarissime tamen cernit Mercurialis, eam centies superare vel maximam navem, quam hucusque vidisset.

Robinson prae laetitia mire gestiens, nunc exultat, nunc jubilat, nunc Mercurialem amplectitur, eumque lacrymans obtestatur, ut etiam laetetur.

Jam

Jam in Europam tenditur, jam Hamburgum. Ibi popularium ipsius vitae rationem ille visurus erat, qualia aedificia illi exstruerent, quam bene, beateque ibi viveretur! — Incredibili verborum sumine Robinson abripitur. Credo quoque, eum usque ad diem crastinum sermonem hunc fuisse continuaturum, nisi subito secum reputavisset, stultum esse, tempus inutilibus verbis terere, necessarium vero, ut iis, qui nave ista veherentur, se ipsum indicaret. — Quo vero modo? De hoc quidem incertus erat.

Primum alta voce clamavit, mox autem intellexit, vanam hanc operam esse; quamquam ventus inter tempestatem commutatus fuerat, ita ut ab insula navem versus spiraret. Itaque amicum suum quam celerrime ignem accendere iussit, qui a navi conspiceretur. Quo celeriter effecto, Robinson flammam ad coelum efflagrantem excitavit. Interim oculos in nave defigit, exspectans, scapham subinde ex ea demissam ad se venturam. Quae tamen spes eum fefellit. Tandem igne per horam fere frustra nutrito Mercurialis domino proponit, se quam longissime possit, ad navem pronataturum, iisque, qui in ea veherentur, significaturum, ut accedant. Robinson eum amplexus rogat, ut de vita sua conservanda sollicitus sit. Tum Mercurialis vestes e stragulis confectas abjicit, ramum viridem avulsum ore prehendit, audaxque in aquam profilit. Quem Robinson ardentissimis votis comitatus est.

CAROL. Quo consilio ramum viridem secum ille aufert?

PAT. Ramus scilicet viridis apud barbaros pacis est signum; quicumque ita instructus ad illos
acces-

accefferit, eum laedere non solent. Securitatis causa eum igitur secum abstulit.

Mercurialis feliciter ad navem accessit, tum aliquoties eam circumnatans exclamat: *Holla!* Nemo autem ei respondit. Tandem scalam in nave animadvertit ex ejus latere dependentem; ad quam ille propius accessit, eamque, ramo viridi manu prehensio, conscendit. Cum autem eousque ascendisset, ut stegam oculis perlustrare posset, aspectu bestiae ignotae exterritus fuit. Nigra, et villosa erat; simulac Mercurialem conspexit, vocem prodidit, cujus similem ille nunquam antea audiverat. Mox autem tacuit, adeoque blandita est, ut Mercurialis timorem ex ea conceptum deponeret. Supplex quippe arreptit, caudam motitans, adeoque miserabiliter ejulat, ut Mercurialis facile intelligeret, illam perfugium apud se quaerere. Itaque, cum usque ad pedes ejus prorepisset, eam demulcere audet; quo illa mirifice laetata est.

Tum Mercurialis in stega circumivit, altaque voce exclamare perrexit; nemo autem conspici potuit. Jam mirabiles istas res stupet, quas in stega videbat, dorso ad scalam, qua in interiorem navis partem descensus erat, verso. Subito autem tanta cum vehementia tergum percuti sensit, ut pronus in terram caderet. Terrore percussus se erexit, atque cum respexisset, attonitus haesit, animal satis magnum, cornibus longis atque curvis, barba ingenti, videns, quod iterum minaciter in pedes posticos se erigebat, ut eum denuo salutatione exciperet. Mercurialis alte clamans, illico in mare profilit. Prior autem bestia, quam e descriptione mea satis agnovisse videmini — *Joh. Euge! Canis villosus!*

PAT. Rem acu tangis! — Canis, inquam, ille Mercurialem iniratus e nave profilit, eumque natando sequitur. Ille vero strepitu canis natantis audito, putavit, monstrum alterum cornutum se fuisse secutum, adeoque propterea exterritus est, ut vix pronatare valeret; parum absuit, quin in maris fundum demergeretur. Ex eo rursus intelligetis, quantopere hominibus timiditas noceat, illamque saepius in ea pericula te conjicere, quae satis vitare possis, nisi ei obnoxius sis. Ille quidem respicere non ausus, cum paullulum respiravisset, tam velociter pronatat, ut canis eum vix sequi posset. Tandem littus assequitur, vocis animique impositos ad pedes Robinsonis procidit. Canis quoque non ita multo post terram attigit.

Robinson nihil intentatum reliquit, quo fidum vitae solitariae socium reficeret. Scilicet illum osculatus, demulcet, concutit, nomine vocat; tamen non nisi aliquo temporis spatio elapso, Mercurialem oculos recludere, vitaeque redeuntis signa edere laetabundus vidit. Tandem vocis usu recepto, narrare incipit, quale portentum viderit; navem montem ligneum ingentem videri, e quo tres arbores altae (mali scilicet) procreverint; bestiam illam nigram sibi abblanditam fuisse, monstrum vero cornutum atque barbatum se interficere voluisse; se quoque putare illud montis lignei natantis dominum esse, quod nullum hominem in eo viderit. —

Robinson ejus narrationem miratus, mox intellexit, monstrum illud cornutum nihil aliud nisi capram esse, praeterea quoque existimavit, navem scopulis adhaesisse homines vero, qui ea vecti essent, illa relictâ in scaphas se recepisse. Quo tamen illi confugissent plane intelligere non potuit.

tuit. Si enim in insulam se recepissent, eum ad locum appellere debuisset videbatur, ubi ipse nunc cum Mercuriali erat; ibi autem nihil neque conspici, neque audiri potuit. Quodsi autem cum scaphis submersi fuissent, corpora, et scaphae eorum ad littus compelli debuisset videbatur. Tandem meminit, ventum inter tempestatem subito commutatum fuisse, atque ab oriente spirasse, cum antea ab occidente spiraverit. Quo quidem obscuram hanc rem illustrari putavit.

Sane istos, postquam in scaphas se receperunt, ventus subito ab oriente spirans impedierit, quin oram nostram attingerent. Tempestate occidentem versus compulsi, aut naufragium fecerunt, aut fluvio maris abrepti, aut ad insulam quandam occidentalem rejecti sunt. Utinam hoc postremum evenerit, suspirans ait; atque cum Mercuriali sententiam suam communicat, qui quidem eam a veritate non alienam putavit. Quid autem nunc faciendum est? Robinson quaerit. Sive enim homines illi mortui, sive vivi atque vento tantum abrepti sint, optimum factum erit, e nave quam maximam copiam rerum utilium servare. Quomodo autem? cum scapha careamus? Jam cymbae damnum non aequius sensit, quam antea Mercurialis fecerat. Frontem fricat, excogitaturus aliquid, quo ejus damnum solaretur; diu autem nihil reperire potuit. Nimum enim temporis novae cymbae conficiendae impendi debebat. Neque vero ille ad navem pronatare ausus est, quoniam navis nimis remota erat; praeterea quoque nataus pauca auferre poterat. — *Joh.* Equidem satis scio, quomodo mihi consulissem?

PAT. Quo tandem? — *Joh.* Ratem colligissem.

PAT.

PAT. Istud ipsum Robinsoni quoque in mentem venit! Ratis quidem, sic ille reputat, brevi construi poterit!

FRID. Quidnam hoc rei est, *ratis*?

JOH. Nonne animadvertisti, Friderice, cum nuper ad celocem nos contulimus, in Albi apud portam magnam copiam ratum ejusmodi stare?

FRID. Ehem! tignis aliquot constant, ita colligatis, ut commode iis insistere, iisque vehi possis, velut in nave!

PAT. Satis bene! Talem scilicet ratem Robinson constructurus, atque ea ad navem magnam profecturus erat, ut quam plurima inde auferret. Tum cum Mercuriali consilium iniit, ut alteruter domum recurreret, dieique victum cum omni funium copia ceterisque instrumentis necessariis inde peteret. Mercurialis, qui cursu velocior erat, ablegatur. Robinson autem remansit, arbores interim rati conficiendae idoneas caesurus. Mercurialis non nisi sub vesperam rediit. Interea Robinson mirifice delectatus est cane villosa, quem, velut popularem Europaeum, magnopere amabat. Quin canis ipse laetari illo videbatur, variisque praestigiis eum sponte delectavit. Robinson etiam Mercuriali reverso de cibis apportatis primitias cani dedit, quamquam ipse nihil ciborum isto die sumserat. Cum vero opportune noctem istam luna collustraret, ambo usque ad mediam noctem operati sunt. Tum autem adeo fessos se sentiunt, ut somno diutius carere non possent.

NICOL. Neque hoc injuria; totam enim noctem priorem vigilaverant.

DIET. Hodie autem multum cucurrerant, Mercurialis praesertim!

PAT. In gramine igitur recumbunt, canique se custodiendos committunt. Hic ad pedes eorum se projecit, illi autem dulci somnio recreati sunt, donec aurora novum diem nunciaret!

VESPERA VIGESIMA TERTIA.

Aurora vix coeli oram radiis rubentibus ab oriente tinxerat, cum Robinson alacer socium expegefecit, ut cum eo opus heri inchoatum perficeret. Diem quoque integrum tanta cum sedulitate ei impenderunt, ut vel illo vespere ratem confecerint. Duplicem trabium seriem, partim funibus, partim lentis salicum ludicarum viminibus, tam arcte colligaverant, ut illae tutissimae ratis vicem praestarent, longitudine viginti circiter pedum, latitudine fere eadem. Prudenter illam quoque prope litus atque cylindris impositam construxerant, ut sine mora aut magno labore in mare detruderetur. Die proximo oborto maris recessus opportune accidit. Itaque sine mora ratem e litore detrudunt, ut ab aqua recedente, velut a fluvio, ad navem scopulis affixam deferatur. Jam proficiscuntur, vix autem hora dimidia elapsa ad locum optatum pervenerunt. —

Quam nunc Robinsonis cor exultavit, dum ille navis ingentis Europaeae aspectu gaudet! Parum absuit, quin ejus latus oscularetur; tantopere illam vel praeterea amavit, quod e patria ipsius advenerat, quod ab Europaeis aedificata, ab Europaeis huc addu-

adducta fuerat! Europaei autem isti percari, eheu! abrepti fato erant! Undis forte submersi fuerant! Quae quidem suspicio tristissima Robinsonis animum magnopere afflixit; ille enim vel dimidia vitae futurae parte eos, qui nave vecti erant, ab interitu vindicasset, ut cum iis Europam reverteretur! Cuius quidem rei, cum spes nulla superesset, optimum factu putavit, ex oneribus navis istius sibi, quantum fieri posset, servare, ut iis vitam suam beatiorum redderet.

THEOPH. Hem! de rebus alienis illine aliquid auferre licuit?

PAT. Quid tibi de hac re videtur? Johannes! Putasne hoc Robinsoni licuisse?

JOH. Sane quidem illi licuit eas e navi petere, atque ad litus portare; simulac autem homines isti rediissent, illis eas reddi oportebat.

PAT. Recte judicas! Siquidem ille copias istas non e navi abstulisset, sensim a fluctibus consumtae fuissent. Itaque sine injuria ea, quibus ipsi maxime opus erat, sibi tribuere, possessoribus legitimis autem, si unquam reverterentur, hanc rationem reddere potuit, se opera sua atque labore in conservanda nave collocato illa meruisse. Quod autem omnino attinet ad naves, quae littoribus adhaeserint, in quibusdam regionibus humanitate excultas haec lex sancita est, ut copiae servatae in tres partes dividantur. Prima quidem pars prioribus possessoribus, siquidem vivant, aut eorum haeredibus, si mortui sint; secunda iis, qui illas servaverint; tertia supremo regionis ejus domino tribuitur.

NICOL. Ehem! cur vero dominus regionis partem quoque earum accipit?

PAT. Anceps sane quaestio, ad quam nondum satis luculenter vobis respondere possum. Nonnulla tamen, quae vos nunc etiam intelligetis, super ea vobis exponam. Reges scilicet, o mei, principes, aut alii regionum domini, in littoribus ministros quosdam alere solent, quibus ea cura demandata est, ut nihil e navi ejusmodi in littore haerente auferatur, sed quaecunque inde servari potuerint, in locum tutum deportentur. Quod si illi non facerent, mercatores, quorum navium istarum vecturae essent, pauca ex iis recuperaturi forent, quoniam merces istae aut corrumperebantur, aut furto auferrentur. In eo autem regionum dominis expensae faciendae sunt, ut custodes illi alantur. Igitur aequum est, ut istae ab iis reddantur, ad quos ejus instituti utilitas redundat. Propterea lege sancitum est, ut tertia pars copiarum servatarum littoris domino tribuatur; quod *jus littorale* appellari solet.

Ex hoc instituto Robinson jure meritoque bis tertiam partem omnium eorum, quae e navi servari potuissent, sibi vindicare, atque in proprium usum adhibere poterat.

JOH. Bis tertiam partem?

PAT. Sane quidem, alteram scilicet pro studio atque labore adhibito, alteram, quia unicus legitimusque dominus ejus insulae erat, cujus in littore navis illa haesit.

DIETER. Quis autem eum insulae dominum creaverat?

PAT. Lex naturae; nam secundum eam quaelibet regio, quae antea domino caruerat, ejus est, qui illam primus occupavit. Quae quidem istius insulae conditio fuit.

Post-

Postquam Robinson e laetitia ex aspectu navis Europaeae concepta satis se receperat, nihil magis optavit, quam ut illa integra, atque natando adhuc idonea esset. Hac spe quidem ille constituit, cum Mercuriali eam conscendere, atque in Europam ipsam, aut certe in coloniam quandam Europaeorum ad continentem Americae vela facere; quamvis periculosum esset, cum nave magna remigibus destituta, atque sine idonea artis nauticae peritia, mari aperto se committere. Itaque rati navem circumvectus est, ad maris fundum tentandum; quo facto mox non sine magna tristitia intellexit, fieri non posse, ut illa undis denuo committeretur. Tempestas enim navem inter duos scopulos conjecerat, a quibus haec adeo compressa erat, ut plane commoveri non posset. Hoc statu igitur eam immotam relinqui necesse erat, donec fluctibus allisis sensim disrumperetur. Qua spe frustratus, Robinson navem conscendere properat, copias, quibus illa onerata erat, exploraturus, an istae incolumes essent. Boni autem Mercurialis animum terroris hesterni imago tam vivida subiit, ut dominum ad stegam comitari vix auderet. Veruntamen eum, quamquam trepidans, securus est, praesertim monstro illo cornuto statim oculis ipsius oblato. Quod tamen nunc longe minorem audaciam prae se tulit; debilitatum nunc potius in terra jacuit, ut vix surgere posse videretur, quoniam per biduum pabulo consueto caruerat. Robinson intelligens quippe ejus rei causam, ante omnia curavit, ut bestiam fame consumptam pabulo idoneo recrearet. Cum vero navis interiorem constructionem ille satis perspectam haberet, mox invenit, quod quaerebatur, laetusque vidit, quam cupide capra ista famem improbam pabulo projecto sedaret. Interim Mercurialis formam bestiae ignotam satis mirari non potuit.

Jam accurate omnia inquirere Robinson coepit. Singulis scilicet cubiculis nauticis, atque carinis perlustratis, multa passim conspexit, quae apud Europaeos neglecta, ipsi nunc immensi pretii erant. Cados nimirum integros invenit repletos pane nautico, oryza, farina, frumento, vino, pulvere nitratō, globulis plumbeis majoribus et minoribus; tormenta quoque bellica, sclopetā majora, et minora, gladios bellicos, ac venaticos; secures etiam, ferras, caela, terebras, radulas, runcinas, malleos, massas ferri, clavos, cultros, forfices, acus; ollas praeterea, patinas, orbes, cochlearia, forcipes, folles, catinos, variamque supellectilem culinariam ligneam, ferream, stanneam, et cupream; plenas tandem cistas vestimentorum, linteorum, tibialium, calceorum, ocrearum infinitaque alia, quae singula Robinson laetabundus lubentissime massa ista auri jam diu neglecta comparaturus fuisset, siquidem eorum emendorum copiam unquam invenisset.

Quae quidem cuncta Mercurialis obstupescens aspexit, quippe qui talia nunquam vidisset, neque vero etiam plurimorum usum intelligeret. Robinson contra incredibili voluptate beatus est. Quin etiam lacrymatur prae gaudio, infantis instar singula contrectat et subito abjicit, quicquid arripuerat, alia re jucundiori oblata. Denique in carinam inferiorem descendere conatur; quam vero aqua repletam invenit, quoniam in ea navis magnopere dehiscebat. Jam igitur diu deliberanti quidnam nunc primum secum auferret nunc haec, nunc illa magis necessaria videntur; itaque saepe rejicit, quae modo elegerat, aliaque auferre gestit.

Tandem haec, quae omnium praestantissima ipsi videbantur, nunc secum avehenda elegit: 1) Cadum pulveris nitrati cum arcula globulorum plumbeorum; 2) Duo sclopeta, duo paria sclopetorum manuariorum, duos gladios bellicos, duos venaticos; 3) Vestimenta duplicia a capite usque ad calces sibi et Mercuriali. 4) Viginti quatuor indusia. 5) Duas secures, duas ferras, duas runcinas, aliquot ferri massas, malleum, nonnullaque alia instrumenta. 6) Quosdam libros, chartae scriptoriae idoneam copiam, cum atramento et calamis. 7) Pyrothecam cum fomite et filicibus. 8) Cadum pane nautico repletum. 9) Carbasi medio-crem copiam, et 10) Capram.

FRID. Ehem! Capra illi quidem opus non erat!

PAT. Recte judicas, Friderice; caprae autem illo opus erat. Robinson vero magna, uti scitis, misericordia in omnia animantia fuit. Itaque a se impetrare non potuit, ut miseram istam bestiam relinqueret. Fieri enim poterat, ut ante ipsius reditum navis tempestate disrumperetur. Praeterea quoque in rati spatium rebus necessariis idoneum supererat. Igitur eam secum abduxit. Contra autem aliquid neglexit, quod populares nostri Europaei ante omnia amplexuri fuissent, — arculam nempe granulis aureis repletam, cistulam quoque adamantibus pretiosis in cubiculo praefecti reperitis. Quae quidem secum auferre ille plane non concupivit; nullum enim usum ipsi praestitissent.

In perquirendis, aperiendis, exponendis, eligendis atque imponendis cunctis tantum temporis spatium laetantibus elapsum erat, ut proximum accedentis maris tempus una tantum hora abesset. Quod illos expectare oportuit; alioquin enim ratem vix promovere poterant. Istam horam Robinson epulis

Europaeorum more tandem aliquando agendis impendit. Itaque carnem bubulam fumo conditam, duos haleces, panis nautici frustum, butyrum, caseum, vinique lagenam depromit, cunctisque mensae in cubiculo praefecti collocatae impositis, cum Mercuriali in fellis appositis confedit. Incredibilem tum ille vel ex eo voluptatem cepit, quod tandem aliquando e mensa idonea, in fella idonea, de orbe idoneo, cultro et furca instructus cibos sumpturus erat. Ad quod accedebat ciborum ipsorum praestantia, panis praesertim, quem ille tam diu frustra desideraverat! Sane vos animo concipere ejus laetitiae magnitudinem non poteritis! Qui enim istam cognitione penitus complecti velit, eum Robinsonis instar per novem annos continuos omnibus istis copiis vitaeque praesidiis caruisse oportet!

Mercurialis Europaeorum rationem ciborum fumendorum adeo ignorabat, ut cultri fuscinaeque usum plane nesciret. Robinson igitur eum illis recte uti docuit; dum autem Mercurialis illum imitari atque offam furca adhibita ori admoveere conatur, ad autem illam protendit, ac quemadmodum hucusque consueverat, manum cum ansa fuscinae ori admovet. De vino autem a Robinsone ipsi porrecto nihil plane gustare voluit, quoniam palatum ejus, quod hucusque aquae tantum assueverat, potus fortioris impatiens erat. Pane vero bis cocto magnopere delectatus est.

Jam maris accedentis hora advenerat; uterque igitur ad ratem descendunt, atque eam in mare protrudunt, ut cum aqua accedente ad litrus ferantur. Brevi eo pervenerunt, et copias servatas in terram deportare properarunt. Tum Mercurialis magnopere concupivit audire rationem atque usum

usum omnium rerum istarum. Robinson primum ejus
 curiositatem eo sedavit, ut post arbustum collocatus
 indusium vestemque praefecti militum, cum calceis,
 ac tibialibus indueret; tum gladio cinctus pileoque
 ornatus subito, velut transformatus, progreditur,
 atque ante oculos Mercurialis stupefacti sistit.
 Ille attonitus aliquantulum recessit, quia primo cer-
 te aspectu dubitabat, dominumne an alium quem-
 dam supra humanitatem elatum conspiceret? Ro-
 binson subridens attonito manum blande porrigens
 asseverat, se verum Robinsonem amicūque ejus
 adhuc esse, etsi vestibus conditioneque mutatis.
 Tum vestibus remigis quaesitis, illum singulas
 rite induere docet atque post arbuta se confer-
 re jubet, ut etiam vestiatur. Mercurialis ei obedi-
 vit; attamen multum temporis in se vestiendo con-
 sumsit; varios enim errores in eo commisit. In-
 dusium, ut hoc utar, ita induit, ut pedes manicis
 immitteret, velut braccas induturus. Eodem mo-
 do braccis usus est, pedes nimirum in partes infe-
 riores immittere conatur; tunicaque, quam in dor-
 so connectere tentavit. Sensim errorem intelle-
 ctum emendavit, donec tandem, saepius frustra
 conatus, omnia ista vestimenta rite induere didi-
 cit. Tum infantum more laetabundus exultat,
 cum se ita transformatum conspexisset, atque in-
 tellexisset, quam commodae istae vestes essent,
 quamque egregie illis contra musquitonum morsus
 defenderetur. Calceos solos vituperavit, quoniam
 superflui atque incommodi ipsi videbantur. Itaque
 eorum exuendorum veniam rogavit, quod quidem
 Robinson ei liberum reliquit. Jam illi securium
 ceterorumque instrumentorum usum demonstrat,
 ex quo Mercurialis incredibilem voluptatem cepit.
 Confestim eorum experimentum fecerunt in coap-
 tando malo rati idoneo, ut nimirum velo in poste-
 rum uterentur, neque maris recedentis tempus
 expe-

expectare cogerentur. Quod quidem opus Robinson solus perfecturum spondet, Mercurialemque ad lamas mulgendas mittit, quod per biduum facere intermiserant.

Mercuriali absente Robinson sclopetorum alterum complet, mirabilibus pulveris nitrati effectibus amici admirationem excitaturus. Quo reverso, atque Robinsonis in opere perficiendo celeritatem admirante, hic falconem marinum conspiciit cum pisce rapto avolantem. Subito arrepto sclopeto exclamat: *Attende, Mercurialis, istum dejiciam!* Quibus vix dictis explosionem fecit, ita ut falco ex aere in terram decideret. Cogitate, quae so, boni Mercurialis stuporem atque terrorem! In terram nempe, velut ipse vulneratus procidit; repente enim vetus superstitio de Toupane seu tonatore ejus animum subiit, dominumque primo terroris impetu compulsus illum esse putavit. In terram igitur procidit; tum in genua revolutus manus trepidantes ad Robinsonem supplicis instar protendit. Loqui autem plane non potuit. —

Robinson a se impetrare nunquam poterat, ut, quaecumque ad cultum divinum spectarent, ludibrio haberet. Itaque statim eum poenituit, vix dum errore intellecto, quod istum non antea docuerit, quidnam facere conaretur; propterea quoque hanc imprudentiam corrigere properavit. Mercurialem scilicet trepidantem e solo amice sustulit, eumque amplexus rogavit, ne timeret, dicens: Se statim ipsum docere velle, quo modo fulgur tonitruque ejusmodi ab illo ipso effici posset; secundum enim naturae leges ita fieri. Tum sclopeti constructionem ei demonstrat, pulveris nitrati rationem effectumque exponit, sclopetumque ante ejus oculos repletum porrigit, ut illud explodat. Mercurialis vero, nimio etiam timore perturbatus,

batus, eum rogavit, ut ipse hoc faceret. Tum Robinson scopum centum passus distantem statuit, Mercurialique juxta se collocato sclopetum explodit. Parum absuit, quin Mercurialis iterum in terram procideret; adeo, quae viderat, atque audiuerat, naturae vires excedere illi visa sunt. Scopus multis granulis plumbeis tactus erat, quae in lignum ipsum alte penetraverant. Robinson Mercurialem hoc animadvertere, atque ex eo intelligere jussit, quam tuti impofterum ab hostibus ipsi forent, fulgure hoc atque tonitru artificioso accepto. Quae quidem cuncta Mercurialis animum tanta erga Europaeos, dominum imprimis, reverentia imbuerunt, ut per multos dies familiariter erga illum se gerere non auderet.

Nox interim appropinquans diei hujus laetissimi negotiis finem imposuit!

VESPERA VIGESIMA QUARTA.

Postero die pater nihil praefatus, quo parvuli magnopere laetati sunt, ita perrexit:

Dulciorem Robinson noster somnum nunquam ceperat, quam hac nocte; nunquam enim, ex quo in hac insula vitam solitariam egerat, ea felicitare se frui meminit, qua nunc se beatum sentiebat. At vero etiam nemo mortalium unquam animum pietate atque amore erga coelestem felicitatis humanae auctorem adeo perfundi senserit! Quoties ille solus in genua prostratus benignissimo omnium bonorum datori gratias egit pro beneficiis sibi collatis!

latis! Mercurialis quoque animum hac pietate imbueret studuit. Antequam enim cubitum irent, illum docuit hymnum hunc: *Agamus universi deo gratias!* Tum ambo magna cum animi commotione coelestis patris gloriam illo celebraverunt.

Sequenti die mane surgunt, copiasque arbuftis conditas multis ramis tegunt, ne forte pluvia corrumpantur. Tum maris recessu incipiente ratem mari committunt, ad navem fractam denuo accessuri. Cum heri, quod commemorare oblitus eram, remis duobus idoneis instructi fuissent, cursus eorum nunc velocior fuit. Iterum feliciter eo pervenerunt; ante omnia vero omnes tabulas, quotcunque in navi reperiri potuerunt, in ratem ad conficienda tabulata demittunt, ut copiis deportandis hesterno siccius receptaculum parent. Jam Robinson omnia sedulo perscrutatus est, ut in eligendis iis rebus, quas secum aveheret, prudenti consilio uteretur. Hac vice multo minus negotii in iis eligendis habuit, quoniam ea, quae maxime necessaria essent, jam in locum tutum deportaverat. Attamen nihilo magis cautus fuit. Inter alia hac quidem vice unum e tormentis sex minoribus bellicis in nave deprehensis secum deportare constituit.

JOH. Tormentum bellicum? Nonne utiliora eligere potuit?

PAT. Ita nobis quidem videtur rem e longinquo dijudicantibus! Robinson autem, conditionis suae rationem propius, et accuratius perspiciens, tormento isto bellico sibi ad animum certe confirmandum opus esse intellexit. — JOH. Cur vero?

PAT. Locus nimirum, in quo pro tempore copias servatas collocare illum oportuit, ea in regione litoris situs erat, ubi barbari appellere solebant.

lebant. Et si autem sclopëtis majoribus, et minoribus se satis defensum credere poterat, si forte barbari ipsum adorturi essent; horrore tamen percussus est, quoties cogitavit, fieri denuo posse, ut unum alterumque eorum a se interfici oporteret. Itaque putavit, fore, ut tormenti in littore constituti globo supra eorum capita, cum quidem ad insulam pervenire conarentur, conjecto satis detererentur, quin propius accederent. Ex eo intelliges, o bone, quam lubricum sit aliorum rationem dijudicandam sibi arrogare! Raro enim aliorum consilia perspicimus; quomodo igitur eorum arbitrium nobis arrogabimus? Vir sapiens itaque in iudicandis aliis lentus esse, neque temere hoc sibi arrogare solet, quoniam satis largam cogitandi, atque iudicandi materiam in se ipso deprehendit. In quo nos quidem, o mei, in posterum eum imitabimur!

Hac quidem vice Robinson et Mercurialis praeter tormentum bellicum haec quoque rati imposuerunt. 1) Sacculum frumento, item alium hordeo, alium pisicis. 2) Cistam clavis, trochleisque ferreis repletam. 3) Duodecim secures. 4) Arculam pulveris nitrati cum glandibus majoribus, et minoribus plumbeis. 5) Velum, atque 6) Cotem.

THEOPH. Cui tandem usui hancce elegit?

PAT. Ad acuendas secures, cultros, aliaque instrumenta obtusa.

THEOPH. Nonne vero in insula lapides invenerat?

PAT. Lapidum abunde ibi erat; nullae autem cotes! Nonne animadvertisti hoc in iis requiri, ut molliores ceteris lapidibus sint.

THEOPH. Animadverti equidem!

PAT. Ejusmodi lapides molliores arenosos in insula non deprehenderat; nihil autem iis, qui instrumenta acuta tractant, utilius est cote. Itaque
sue

sine dubitatione illam granulis aureis, atque adamantibus praetulit, quos iterum reliquit. Antequam vero proficiscerentur, Robinson navem, qualis nunc esset, investigaturus, invenit, aquam magis in eam penetrasse, undis autem, saxorumque frictione plures laterum asseres abruptos esse. Praevидit itaque fore, ut prima quaque tempestate illa penitus disrumpeteretur. Quod enim multo magis impulit, ut, quantum fieri posset, de copiis servatis ex ea abducere properaret. Vento nuno ad continentem spirante veli remorumque auxilio proficisci poterant, etsi temporis, intra quod mare recedere solet, dimidia parte vix elapsa. Inter proficiscendam Robinson se ipse ita vituperavit, ut ejus probitatem inde elucere putem.

DIETER. Quam ob rem?

PAT. Propterea, quod aurum, adamantesque non secum abstulisset.

DIETER. Quem vero in usam ista adhibiturus erat?

PAT. In nullum ipsius quidem; sic autem putavit: fieri potest, ut dominus navis supersit, hucque redeat exploraturus, an forte aliquid conservari ex ista possit. Quod si vero tempestas subito exorta navem ante disrumpat, quam tu denno ad eam reversus sis, aurum vero, gemmaeque istae tunc demergantur, quomodo tu apud possessorem, apud deum, apud tuam ipsius conscientiam hoc excusaturus sis, quod nihil nisi ejusmodi res servaveris, quae tibi utiles fuerint, nihil autem earum rerum, quas recipere domini plurimum interesse debet, a quibus ipsius multorumque aliorum fortuna pendere potest? Ehem! Robinson! sic ille se arguit, manuque indignabundus frontem percutit, quan-

quantum tibi deest, ad eam animi honestatem, qua esse deberes! — Vix etiam expectare potuit, dum ratem appellerent, atque cum ea denuo reverterentur. Tantopere ejus animus perturbatus fuit propter officium neglectum, quod sanctum recte putabat.

Tandem advenerunt; cum vero in eo essent, ut ratem appellerent, ancipiti in periculo constituti sunt de copiis, ne universae mari demergerentur. Durante enim adhuc maris recessu littus tam vadofum erat, ut prora ratis subito in arenam procurreret, eamque ob causam multo magis erigeretur, quam puppis, quae adhuc undis ferebatur. Robinson tamen et Mercurialis, qui opportune in puppi consistunt, vecturam delabentem retinere etiam valuerunt, ne aquis obrueretur.

Postquam omnia fatis firmata erant, aquam paludofam et vadofam ad genua usque madentes transire, copiarum ad littus transportandarum causa, coacti sunt. Quod tanta celeritate, atque cautione adhibita fecerunt, ut nihil earum periret, atque ipsis ante proximum maris accessum proficisci liceret. Simulac Robinson denuo ad navem quassatam pervenerat, nihil ei antiquius fuit, nisi ut arculam illam granulis aureis, cistulamque adamantibus repletam ad ratem transferret. Quo facto magna cura animum suum levare sensit; nunc quoque humanitatis hoc officio praestito sui ipsius curam denuo suscipere fas sibi putavit. Hac vice duos pabones quoque, in navem nescio quo consilio, receptos, magnam copiam vestimentorum; linteorum, instrumentorum, variam supellectilem, lampadem quoque, chartam omnem, cui aliquid inscriptum invenisset, in cubiculo praefecti repertam secum abstulit. Interim maris aquae recedere

coeperunt; illi igitur statim profecti sunt, atque vento undisque propulsi littus brevi attigerunt.

Reliquum diei spatium Robinson ei negotio impendit, quod illi nunc maxime necessarium videbatur. Non enim sine magno timore cogitavit, fieri posse, ut pluvia vehemens oborta pretiosissimum ipsius thesaurum, pulverem nitratum, corrumpere. Ad quod periculum depellendum, illico e magna carbaso, quam in navem apportaverat, tentorium copiis suis a pluvia defendendis idoneum conficere statuit. Forficibus, acubus, filisque nunc etiam instructus, celeriter in hoc labore progressus est; Mercurialis quoque brevi iis ita uti didicit, ut dominum adjuvare in opere faciendo posset. Qui quidem acum forficumque inventionem satis admirari non potuit, saepius ingenue professus, se, popularesque suos miseros esse homunciones, si quis eos cum Europaeis tot artium peritis conferre vellet.

Ante vesperam hoc labore absoluto, Robinsoni stupendos tormenti bellici effectus Mercuriali monstrare libuit. Globo scilicet immisso ita illud collocavit, ut globus aquae superficiem stringeret, Mercurialis autem eo distinctius cerneret, quam longe ille projiceretur. Tum illud explodit; quamquam vero Mercurialis sclopetorum duorum superiorum explosione ad hanc rem spectandam, et audiendam praeparatus erat, tantopere tamen fragore tormenti bellici vehementiori illo perterrefactus est, ut omnibus membris trepidaret. Scilicet globus in maris superficie prosiluit, atque immenso spatio confecto oculis se subduxit. Tum Mercurialis asseverat, non nisi una ejusmodi tormenti explosione opus esse, ad omnes et singulos popularium suorum fugandos, etiam multa millia eorum accessissent, quo,

quoniam tonitru istius auctorem Toupanem arbitrari essent.

Tenebris obortis Robinson lampadem accendit scripta e nave advecta perlustraturus; speravit enim fore, ut inde cognosceret, cujus navis illa esset, quemque in locum illa terendisset? Invenit autem, non sine magna tristitia scripta ista, libros item omnes, quos apportaverat, lingua sibi ignota scriptos esse. Quantopere nunc, etsi nimis fero, illum poenituit negligentiae suae, quae eum impediverat puerum, quo minus majorem diligentiam linguis addiscendis navaret.

Attamen duplici argumento in iis deprehenso usus est ad cursum navis, ejusque rationem intelligendam. In aliis epistolas duas invenit Barbadam directas, insulam Americae, in qua frequens mancipiorum mercatura exerceri solet.

FRID. Mancipiorum mercatura?

PAT. Dicam tibi, quaenam illa sit. In Africa — teneſne etiam ejus situm?

FRID. Satis illum teneo; versus pontem viridem, pascuaque anserum! Pergas quaeso! —

PAT. In Africa scilicet, Aethiopum patria, maxima pars hominum bestiis similes sunt. Duces, aut reges eorum, humanitate parum illos superantes, eos velut bestias tractare solent. Cum igitur Europaei eo perveniunt, greges magni hominum ejusmodi nigrorum iis venundantur, velut boves in nundinis nostris. Multi patres ipsi liberos producunt parvi illos vendituri; Europaei autem magnam eorum copiam quotannis emunt, atque in Americam transportant, ubi labores durissimos exantlare, miserrimaeque conditione uti coguntur. Mancipiorum istorum miseria tanta plerumque esse solet, ut mortem vitae praefereendam censeant.

R 2

THEOPH.

THEOPH. Nefas autem equidem puto cum hominibus sic agere!

PAT. Sane quidem hoc nefas est; spem quoque gratam fovere possumus, mangonium istud detestabile sensim penitus abrogatum iri.

Porro rationes scriptas Robinson invenit, e quibus tantum non intellexit, centum mancipia in nave fuisse ad Barbadam transportanda. Quae quidem cuncta Mercuriali exponere, atque describere studuit, his additis: fieri potuisse, ut miseri isti tempestate illa in libertatem vindicati sint; ut scapharum auxilio servati insulam aliquam attigerint, in qua a tyrannorum crudeli imperio liberati vitam satis felicem atque quietam suo more degant! — Quod quidem Mercuriali probari visum est. — Age igitur, o bone, Robinson magno cum animi ardore addit, nunc etiam quaestionem nuper a te prolatam repetere audebis?

MERCUR. Quamnam tandem?

ROBINS. Quam scilicet utilitatem tempestas illa, quae nobis lintrem abripuit, praestitisse videatur? — Mercurialis erubuit, oculosque demisit — O! Mercurialis! sic Robinson tum magno cum pietatis ardore exclamavit, agnosce numen omnipotens, atque sapientissimum, quod omnia ita effecit! Ecce! quantis copiis redditis tempestas illa paucorum abreptorum damnum nobis compensaverit? En aspice omnia ista vitae bene beateque vivendae praesidia — iisne frueremur, nisi tempestas illa oborta fuisset? Triste quidem istud felicitatis genus est, quod e calamitatibus aliorum oritur; quod si autem vel maxima pars eorum, qui in nave fracta fuerunt, nunc feliciorem vitam agerent, quam antea? Neque vero dissimile hoc est! Quid tibi nunc videtur de providentia divina mundum gubernante?

„Incre-

„Incredibilem sapientiam, atque benignitatem ejus esse; me autem stultum fuisse, Mercurialis respondet. Tum manibus conjunctis ad coelum suspexit, a Deo peccati ignorantia commissi veniam petiturus.

Robinson scripta perlustrata non minori cum cura asservavit, quam aurum, et gemmas. Eorum enim ope sperabat, fore, ut, si unquam in Europam reversus esset, verum copiarum servatarum possessorem rescisceret. Sex dies continuos, ac bis terve quotidie, ad navem fractam proficisci illi pergunt, ac quaecunque moveri poterant, ad littus transportant. Permultae res, quas nos floccipendimus, qui earum inopiam nunquam sensimus, ab illis permagni aestimatae, atque propterea ablatae sunt. Magna pars vecturae dentibus elephantorum constabat; istos neglexerunt, quoniam nullam inde utilitatem se capturos putabant. Eodem modo nonnullas fabarum Arabicarum arculas Robinson sprexit, quia cupediis superfluis atque noxiis denuo assuescere plane noluit. Quam maximam contra tabularum copiam e nave dissolutam auferre studebant; illos enim majoris utilitatis, igitur quoque majoris pretii, putabant. Quin tormenta bellica quinque reliqua in littus transferunt, omniaque feramenta, quae inveniri, aut a nave dissolvi poterant.

Postquam decies octies hoc iter sic confecerant, ut cum copiis suis incolumes appellerent, in nave fracta occupati tempestatem oboriri animadvertunt. Igitur ratem onerare quam maxime properant, atque ea cum spe proficiscuntur, se ante tempestatis vehementiam littus affecuturos. Frustra autem; antequam enim dimidiam viae partem confecissent, tempestas tam saeva, tonitribus, fulminibus, pluviaque furentibus, coorta est, ut undae ratem superarent, copiasque in ea positas submergerent.

Ipsi aliquamdiu eam tam firmiter amplectuntur, ut fluctibus spumantibus non abriperentur, etsi illi ulnae altitudine subinde capita eorum superarent. Tandem ratis imbecilla fluctuum furori diutius resistere nequit. Vincula trabium dissolvuntur, ratis tota destruitur.

CAROL. Eheu! miser Robinson!

OMN. Tace! Tace!

PAT. Mercurialis quidem natando vitam servare conatur, Robinson vero trabem amplectitur, quacum nunc profundo mergitur, nunc sublimis fertur. Saepius ille sub undis versatur, quam supra aquam, attonitus plane atque sensu oculorum auriumque orbatus. Jam vires animusque eum deficient. Alta denique voce exclamat, tum fluctu ingenti a trabē avulsus, atque submersus est. Fides tamen Mercurialis domini latus plane non reliquerat, etsi ipse multo celerius salutem suam recuperare potuisset illo neglecto. Cum igitur dominum ante oculos suos submergi videt, confestim se in aquam demittit, illum manu sinistra arripit, dextra se ipsum elevare nititur. Jam omni vi connisus brevi cum domino mortuo litus assequitur.

OMN. (perterriti) Heu! heu! mortuone?

PAT. Ita eum appello, quoniam ne minima quidem vitae scintilla in eo inesse videbatur. — Mercurialis dominum exanimatum in terram penitus transportat, desperabundus se super eum projiciens, illum alta voce vocat, eum commovet, corpus totum fricat, deciesque labiis os mortui premit, spiritum ei redditurus. Tandem incredibili eum laetitia vitae redeuntis signa quaedam in eo animadvertit; igitur eum reficere pergit, Robinson sui conscius esse denuo incipit.

Ubi-

Ubinam ego sum? voce leni atque trepida interrogat, oculos simul aperiens. In amplexu meo, carissime domine, Mercurialis respondet, lacrymarum copiam effundens. — Tum non sine magna animi commotione vidisses Robinsonem servatori suo gratias agentem, hunc autem mirabiliter de vita domini recuperata gestientem.

Neque, o mei liberi, quo hujus diei narrationem finiamus, praeclarius quidquam invenio. Itaque hodie satis sit!

VESPERA VIGESIMA QUINTA.

Variis nunc quoque negotiis pater impeditus est, quominus narrando pergeret. Interim liberorum numerus sex advenis novis auctus est. Nomina eorum sunt, Matthias, Ferdinandus, Conradus, Johannes, Christianus, et Carolus. Tum inter priscos mirifice certatum est, quisnam prior novis amicis ea narraturus esset, quae de Robinsone jam audiverat. Alius tum alia de eo profert; alius alia omisisse arguitur, atque a tertio quodam interrumpitur, ad narrationem supplendam. Cunctis igitur conclamantibus tanta loquentium confusio orta est, ut nemo se ipse intelligeret. Quo tandem pater narrationem iterum ordiri, atque eousque continuare est coactus, ubi postremum subsiterat. Tum omnium cum plausu ita pergit:

Agite, o mei, Robinson noster denuo refectus est. Somno quippe sub tentorio idoneis in lectis capto adeo recreatus est ut die oportio viribus pri-

stinis recuperatis statim se erigere, ac deo pro conservata vita sanitateque restituta agere valeret. Tempestas per totam noctem furere non desierat. Itaque magna cum curiositate, timida tamen, diei lucem expectavit, ut videret navis fractae conditionem. Jam sol oritur, ille vero non sine magno moerore vidit, navem penitus evanuisse! Tabulas quippe, trabesque singulae, ad littus delatae, testabantur, illam a tempestate penitus dissolutam esse. Nunc eum bene habuit, sibi conscium esse, quod nihil intentatum reliquerit, quo de copiis in nave repertis, quantum ejus fieri posset, servaretur. Felicem quoque eum merito praedicabimus, qui in cunctis rebus ea sapientia usus sit, ut in qualibet fortuna eodem jure, ac nunc Robinson se confirmare possit, dicens: *hoc mea culpa non accidit!* O! quantopere ista cogitatio vel acerbissimas calamitates tolerabiles nobis reddere potest!

Nunc Robinson, et Mercurialis omnes navis reliquias in littore deprehensas curiosi colligunt, praevidentes quippe, unumquamque tabulam aut quodvis tigillum magno ipsis usui fore. Quo facto negotiorum proximorum rationem ordinant. Copiae servatae nimirum in arcem transportandae erant; periculosum tamen videbatur, nimis longe ab iis interim recedere. Robinson igitur statuit, ut alterni vecturam, et custodiam agerent, alter ante, alter post meridiem. Tormenta bellica complevit, atque in littore collocavit, orificiis versus mare directis. Tum ignis accenditur, qui a custodiente nutriretur, apud tormentum malleolus in promptu erat, quo illud necessitate urgente sine mora exploderetur. Robinson ipse copiarum transvehendarum initium fecit. Remigis vestibis ille quoque indutus, ne lautiora vestimenta laedantur, pro armis prioribus nunc gladio venatico, duobusque sclo-

sclopetis manualibus, repletis iis, cingitur. Primum aliquot vasculis pulveris nitrati, cum aliis rebus, quae humiditatis impatientiores essent, vehiculo impositis profectus est. Canis villosus, qui nunquam ab ejus latere recedebat, eum comitatur, nec inutiliter. Scilicet Robinson laqueo canem ita in pabone alligavit, ut ipsum trahendo adjuvaret. Quoniam vero istud canum genus quam maxime docile est, hic quoque brevi tam scite novo munere fungi didicit, ut jam diu in illo administrando se exercuisse videretur. Dentibus insuper fasciculum portavit, quod jam antea edoctus fuerat. Robinson revertens cunctas lamas, mansuetas eas atque oneribus portandis jam assuefactas, secum adduxit, ut iis quoque ad copias transportandas uteretur. Quae cum septem numero, singulae autem centum et quinquaginta libris portandis pares essent, facile intelligere potestis, quantum onus universae conjunctim auferre valuerint. Tantas vero copias Robinsonis spelunca et cella capere neutiquam potuit. Igitur alterum tentorium amplum in vestibulo arcis exstruere properant, quo ad illas pro tempore condendas uterentur. Octo dierum spatio elapso omnia deducta sunt, praeter tabulas nonnullas, qui densis arbutis hucusque tecti fuerant.

CAROL. De capra vero, pater, nihil amplius nobis narraſti?

PAT. Ehem! Parum abſuit, quin ejus obliſcerer! Capram ſcilicet iſti ſane ſecum abduxerunt, eamque lamis manſuetis junxerunt, cum quibus illa ſatis amice vixit. —

Jam Robinson et Mercurialis operibus jucundis quam maxime abundaverunt. Ille tamen, qui in

rebus agendis nunc rectam distributionem ordinemque earum magnopere amabat, mox labores necessarios ab iis, qui minus necessarii essent, junxit; illisque priorem operam impendit. Nullo autem nunc magis indigebant, quam horreo extruendo, quo copiae eae, quas spelunca capere non posset, commodius atque tutius conderentur, quam tentorio. In quo quidem fabrorum lignariorum ars illis exercenda fuit, quam neuter dicerat.

Nunc autem nullum opus Robinsonis cunctis instrumentis necessariis instructi industriam atque solertiam difficultate porro superare videbatur. Quin labores molestissimi atque quam maxime insoliti ludus ei fuerunt, multis aliis sine instrumentis et socio feliciter perfectis. Itaque nunc facili negotio arbores detruncatae, atque exasciatae, trabes conjunctae atque erectae, parietes e lateribus confecti, tecta duo, alterum e tabulis, alterum ex foliis cocossae constructa sunt. Quo facto horreolum absolutum est tuguriis agricolarum nostratium non dissimile. Robinson insuper fenestras e praefecti navis cubiculo prudenter abstulerat, quae quidem nunc egregium usum ei ad illustrandas interiores tugurii partes, ita ut nusquam foramina aperta relinquerentur, praebuere. Vitrum imprimis Mercurialem in admirationem rapuit; nunquam enim ejusmodi viderat, nunc vero animadvertit, quantam illud praestaret utilitatem.

Sic omnibus rite conditis Robinson commodum aditum ad arcem parare constituit, ut illam non minus munitam haberet. Cui consilio nihil magis idoneum putavit porta cum ponte versatili conficienda. Cum omnibus rebus huic negotio necessariis abundaret, clavis nimirum, catenis, cardinibus, claustris etc. statim ad illud perficiendum se accin-

accinxit. Cunctis antea rite constructis, in vallo atque etiam in pariete arboreo foramen valvis jam absolutis aptum conficitur, porta erigitur, pons versatilis ita adstruitur, ut sustractus portam claudat. Tum tormenta repleta in vallo collocantur, binis dextrum, binis sinistrum latus, binis faciem castelli tuentibus. Nunc quemlibet barbarorum impetum securi expectare illi poterant, idoneo atque commodo introitu insuper gaudentes.

Interim messis advenit. Robinson gladio vetere pro falce usus est ad zeam demetendam, ad effodiendos autem solanorum bulbos ligone, in copiis servatis invento. Quae quidem negotia istorum instrumentorum auxilio mirifice illis successerunt. Non sine magna voluptate eos spectavisses, cum majori etiam te socium iis addidisses.

JOH. Equidem eos in labore adjuvisse magnopere cupio!

DIETER. Eam ob causam, ut in insulam desertam te conferas, non necesse est. Apud nos eadem cum voluptate opus facere poteris. Brevi experieris, quot negotia pater optimus nobis mandaturus sit, eum a laboribus consuetis vacaverimus. Nunc lignorum acervos cum eo struere, aut diffusa in culinam transvehere, nunc in horto terram fodere, nunc aquam ad irrigandas plantas apportare, aut lolia evellere solemus — nunquam operis faciendi materia nobis deest!

PAT. Cur vero ad ejusmodi negotia tractanda vos a me institui putatis?

JOH. Hem! ut nunquam otiosi esse consuescamus, propterea quoque, quod illa nos sanos robustosque reddunt.

CHRIST.

CHRIST. Num autem nos quoque laborum istorum socii erimus, pater?

PAT. Sane quidem; neque vero enim ego vos minus diligam ceteris; vobisque etiam omnia illa facienda mandabo, in quibus utiliter vos occupari putavero.

CAROL. Egredia polliceris; Robinsonis industriam imitabimur!

PAT. Euge! Robinsoni quidem multum illa profuit, uti intelleximus; sic nos quoque indies magis usu experiemur, quantas vita laboriosa praestet utilitates!

Jam messis finita est. Robinson duo tribula conficit atque Mercuriali eorum usum edocto ambo zeam uno die extundunt. Duos saccos inde replent, sex circiter modiorum mensura. Pane bis cocto ad aliquot menses instructi erant. Quo consumto Robinson ipse panem coquere constituit. Molam manuariam e nave apportaverat. Nihil igitur ei defuit nisi cribrum densum ad cribrandam farinam, furnusque ad coquendum panem. Cribri loco telae genus, ex urticis cannabinis confectum, adhibuit in copiis servatis repertum; furnum facili negotio extruendum putavit. Hunc quoque laborem ante tempus pluvium absolvit. Tum duplici modo panes coquere instituit, nonnullos e farina frumenti, nonnullos zae. Illi autem longe meliorem his saporem habuerunt; Robinson ergo istos praeferre constituit. Maximam eo consilio agrorum partem frumento consevit, ne unquam eo ad panem coquendum careret. Quod negotium ipsius Mercurialisque vires superare non videbatur, quoniam bis quotannis in hac insula sementem facere, atque messem colligere poterant. Defuerunt tamen illis, quae
in

in copiis nave advectis non repertae, quam maxime autem necessariae erant, spathae duae ferreae. Mercurialis quidem ejusmodi e ligno duro confecerat; ferreae autem istis longe praestantiores, et utiliores esse jure meritoque videbantur. Cum autem Robinson agriculturae, cum propter ejus utilitatem, tum jucunditatem, imprimis operam dare cuperet, officinam spathis, instrumentisque aliis ferreis conficiendis idoneam nunc etiam construere constituit. Quod ejus inceptum tam audax non fuit, quam illud vobis forte videtur; cunctis enim rebus ei perficiendo necessariis nunc satis instructus fuit, incude scilicet, folle idoneo, tantaque ferri copia, ut ad totam ejus vitam sufficere videretur. Itaque consilium illud statim perficere instituit.

Ampliori scilicet tecto superinstructa culina adeo amplificata est, ut officinae ferrariae usum vel tempore pluvio praestaret. Igitur ejus temporis partem ferramentis conficiendis impendunt, quod quidem post nonnullos conatus irritos praeclare illis successit. Spathis confectis Robinson vel aratri viribus ipsorum accommodati inventionem tentavit. Magnam quoque laetitiam ex eo invento cepit. Quod quidem aratri nostris multum dissimile fuit; unico quippe ramo curvo constabat, cujus in parte curva ad terram depressa vomer affixus erat, ansa insuper, cujus ope aratri moderator illud gubernare pro arbitrio poterat; in altera parte boves aut equi jungi poterant, siquidem eorum copiam habuissent. Nunc autem alterutri hoc munus suscipiendum fuit. Aratrum istud quam simillimum ejus fuit, quo veteres Graeci uti tum solébant, cum agrorum colendorum initium fecerunt. Nullis illud rotis instructum erat. Omnia quoque caetera instrumenta initio eadem simplicitate fuisse videntur.

tur. Sensim homines, aptiorem eorum rationem inveniētes, illa mutaverunt atque emendaverunt, ita ut earum rerum, quibus ad opera faciēda indigebant, utilitas atque commoditas subinde augeretur.

Robinson tamen jure meritoque hoc invento laetari debebat, cum proprio Marte, neque ejus delineatione antea visa, illud confecisset. Plura enim saecula transisse videntur, antequam homines vel simplex istud aratri genus invenerint. Ejus quoque inventoribus posterī tantam tamque singularem tribuerunt sapientiam, ut divini illis honores constituerentur. An tu etiam recordaris, Johannes, ejus, quem Aegyptii aratri inventorem putaverunt?

JOH. Satis recordor; *Osirim*, quem postea divinis etiam honoribus illi coluerunt.

PAT. Phoenices autem utilissimum hoc inventum *Dagoni* cuidam tribuerunt, eumque supra humanam naturam elatum crediderunt, coeli filium appellantes.

NICOL. Nōne vero Robinson lamis ad arandum uti potuit?

PAT. Initio ille quidem dubitavit, an huic negotio idoneae forent, quoniam ad bajulandum, quam ad trahendum, aptiores videbantur. Attamen neque hoc intentatum reliquit; en autem, res mirifice successit! Animalia scilicet ista sensim ei labori adeo assueverunt, ut Robinson et Mercurialis agricolae periti, lamae vero boves, et asinae esse viderentur. Uno tantum illi nunc caruerunt instrumento, eoque ad agriculturam rite faciendam maxime necessario, nec tamen in nave reperto.

FERR. Quod equidem satis conjectura assequor!

PAT. Quodnam fuisse putas?

FERR. *Occam*.

PAT.

PAT. Rem acu tetigisti! — Sine ista enim agri recte coli nequeunt, quia ejus ope glebae majores comminuuntur, ut semina terra satis molli condantur, atque tegantur. Itaque Robinson primum clavorum ferreorum idoneam copiam fabricavit. Tandem post nonnullos conatus irritos ligneum quoque receptaculum confecit, illis firmandis aptum. Tum idoneo foraminum numero perforato clavisque ferreis immixtis, occa perfecta est.

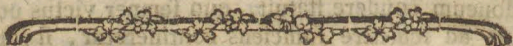
Jam exacto tempore pluvio duos frumenti modios, unum hordei, dimidium pisorum seminavit; post duos autem menses duodecies istos non sine insigni voluptate recepit; viginti quatuor scilicet frumenti, duodecim hordei, sex pisorum modios, quibus copiis ipsi et Mercuriali in annum dimidium ne opus quidem erat. Patris vero familias providi more omnis generis copias in promptu habere constituit, quoniam fieri poterat, ut agrorum proventus aliquando minores essent, aut messis grandine aliisque calamitatibus periret. Itaque granarium idoneum condere statuit, quo semper victus utriusque ad semestre sufficiens contineretur, si forte unquam messe privarentur. Hac mente coeli serenitate continuante horrei tectum diruunt, alteram etiam contignationem addituri, quae granarii usum praestaret. Quod quidem negotium majorem solertiam atque operam postulavit, illa, quam inferiori ejus parti exstruendae impenderant. Improbis tamen eorum labor atque assiduus omnes difficultates denuo superavit, opusque perfecit.

Interim capra duos ediderat pullos, ita ut hoc quoque animalium genus in insula propagaretur. Canis custodis munere fungitur; Polus, psittacus scilicet, sive in mensa, sive in opere faciendo confabulatione eos delectat. Lamae autem nunc sum-

nam utilitatem illis praestiterunt, quippe quae non solum lac, caseos, butyrumque praeberent, sed etiam in agris colendis utiliter eos adjuvarent. Jam igitur Robinsoni nihil defuit ad vitae felicitatem consummatam, nisi — quid tandem putatis?

THEOPH. Nihil nisi, ut cum parentibus esset! —

PAT. Atque — quod duo tantum numero ipsi essent! Fieri enim poterat, ut alter brevi moriens alterum in solitudine misera ab omni hominum societate se junctum relinqueret. Attamen Robinson nefas putavit malorum futurorum metu vitam acerbiorum reddere. Numen illud, sic ille se confirmat, quod hucusque rebus meis consultit, in posterum quoque mihi opitulabitur! Sic perpetua tranquillitate omnes ac singulos dies nunc consumsit, externa non minus, quam interna quiete beatus. Quam quidem conditionem Deus vobis universis prospiciat! — Quod patris dictum mater pio voto confirmavit; tum omnes discesserunt.

VESPERA VIGESIMA SEXTA.

PAT. Agite, o mei liberi, hodie permulta vobis narranda habeo!

OMN. Euge! Euge!

PAT. Vereor autem, ut una haec vespera cunctis sufficiat.

NONN. Nemo nostrum patris sermonem interrumpat; tunc sane tempus sufficiet.

PAT.

PAT. Conabor equidem. Praeparemini igitur ad res novas horribiles audiendas, quas nemo praescire potest, qualem exitum sint habiturae.

(Tum liberi conjecturas suas exprimere gestiunt)

Jam parum vobis gratificaturum me puto, si cuncta, quae Robinson et Mercurialis quotidie instrumentorum ope confecerint, vobis describere perrexero. Nonne?

JOHAN. Gratum quidem facturus esses; attamen illa quisque sibi ipse facile fingere potest.

PAT. Itaque sufficiat dixisse, eos tempore succedente cunctos fere artifices — pistorem, fabrum ferrarium et lignarium, fartorem, futorem, scrianiarium, rotarium, figulum, hortulanum, agricolam, venatorem, piscatorem — pluresque alios tam feliciter imitatos fuisse, ut sexcentas res conficerent, ad quas comparandas nos Europaei ignavi totidem aliorum hominum auxilio indigemus. Viribus insuper illi aucti sunt, quo magis illas intenderunt; animi quoque in continuo utilique labore occupati indies meliores, atque fereniores reddituri sunt. Ex quo satis intelligere possumus, deum optimum maximum nos ad ejusmodi industriam exercendam natura formasse, quoniam ea nunquam non saniores, meliores, atque feliciores nos reddere solet.

Haec inter negotia jucunda plus quam semestri temporis spatium elapsum, neque interea Mercurialis ausus est, dominum de itinere in patriam suam faciendo monere; etsi ille saepius finitis laboribus montem, unde insulae patriae regio conspici poterat, conscendere, meditabundus consistere, atque somniantis instar suspirare solebat, quod a patre in perpetuum disjunctus esse videretur. Robinson vero hucusque ejus itineris mentionem

S facere

facere studiose vitavit, quoniam amici desiderio satisfacere ante non poterat, quam instituta, ad novum vitae genus necessaria, perfecta essent.

Jam autem opera maxime necessaria absoluta fuerunt. Itaque Robinson primus navis, ad Mercurialis patrem adducendum, denuo aedificandae auctor fuit. Quod propositum gratissimum denuo magna laetitia illum affecit, ita ut omni modo gratum erga Robinsonem animum nunc quoque significaret. Proximo igitur die opus inchoatum est, longèque felicius nunc successit, idoneis securibus instructis. Interim Robinson in negotio domestico occupatus Mercurialem ad littus mittit, testudinis quaerendae causa; diu enim grato hoc cibo caruerant. Ille vero brevi tanta cum celeritate atque formidine subito revolavit, ut vehementer anhelaret, neque lingua titubante quidquam proferre valeret, praeter verba ista: *Hem! adsunt! adsunt!* Robinson perterritus eum interrogat, quisnam adsit? — Hem! domine! una, duae, tres — sex scaphae! — Numeri senarii angore percussus reminisci vix potuit! — Robinson quam velocissime collem conscendit, atque non sine horrore videt, quas Mercurialis significaverat, — sex scilicet scaphas barbaris repletas, appellum commodum conantes. Tum celeriter descendit, trepidantis Mercurialis animum confirmat, eumque interrogat: an fideliter ipsum adjuvare velit, pugna denuo cum barbaris exorta? — Vel cum discrimine vitae te adjuvabo, ille respondit, cum interim satis relictus fortitudinem pristinam in animum revocasset. „Age vero, Robinson exclamat, inhumanos istos impediamus, quo minus consilia sua saeva exsequantur! Quae constituerim, inter eundem tibi exponam; nunc non loquendi, sed agendi tempus est.“ Tum tormentorum unum e vallo deducit, rotis

rôtis suffultum; sex sclopeti majora, quatuor minora, satis repleta illa, duosque gladios profert. Uterque duo sclopeti manuarum, gladiumque cingulo immittit, tria sclopeti majora humero accipit, tormentique vehiculo se jungit. Globis plumbeis majoribus et minoribus, pulvere item nitrato copiose instructi erant. Sic illi horrenda quadam, atque taciturna cum gravitate e porta ad bellum progrediuntur! Ponte versatili superato consistunt. Tum Mercurialis revertitur, ad pontem sustrahendum, et claudendam portam; quo facto scalae sparteae ope, e rupe etiam dependentis, ad ducem rediit. Quam cautionem Robinson propterea adhibuit, ne inimici arcem occuparent, cum forte ipsi fortuna adversa in proelio uterentur. Tum ille consilia diu multumque animo versata Mercuriali exposuit. „Montem circum, ait, atque per densissimam partem sylvae ibimus, ne ab hostibus conspiciamur. Tum in arbuſtis densis ad littus tantum non procurrentibus ita quam maxime iis appropinquabimus, ne tamen ab iis conspiciamur. Cum eo pervenerimus, subito globum tormenti bellici super capita eorum projiciemus. (Hac mente funiculo tormentario instructus erat.) Quo barbaros adeo exterritum iri credo, ut relicta praeda statim in scaphis refugiant. — Quod quidem Mercuriali vero satis simile visum est.

„Tunc non sine insigni laetitia, sic Robinson pergit, miseros istos, ad quos affandos huc advenērunt, ne ulla quidem gutta sanguinis profusa, nostro auxilio a morte vindictos videbimus. Quod si vero spes ista nos fefellerit; si Cannibales multitudine freti in fugam se conferre dubitaverint: tunc, bone Mercurialis, viros nos praestabimus, atque periculis, in quae sola humanitate ducti nos conjecerimus, pectus forte opponemus.

Ille, qui cuncta videt, cur vitae discrimen adeamus, intelligit, nosque salvos reduces faciet, si quidem hoc nobis conduxerit. Fiat voluntas ejus!

Tum commilitoni manum porrigit, ambo autem pro virili invicem se adjuturos spondent. Interim tacito gressu usque ad extremam arbuſtorum partem perventum est; ibi consistunt. Robinson in aurem comitis susurrat, ut quam cautissime post arborem magnam serpat, sibiſque ſignificet, num hostes ex eo loco conſpici poſſint. Mercurialis reſerſus nuntiat, quam optime illos inde obſervari poſſe, ignem univerſos circumſidere, oſſaque alterius captivi, jam mactati, aſſata rodere; alterum non procul ab illis in terra vinctum jaccere, quem mox mactaturi eſſent; iſtum de popularibus ſuis non eſſe, ſed virum album eumque barbatoſum videri. Robinson exarſit, de viro albo imprimis audiens. Tubum opticum e nave ſervatum ſecum apportaverat, quocum poſt arborem ipſe collocatus, quae Mercurialis nunciaverat, vera deprehendit. Quinquaginta circiter Cannibales apud ignem conſederant, captivum reliquum vero Europaeum eſſe, diſtincte agnovit.

Jam vix continere ſe poteſt. Sanguis aeſtuat, cor vehementer pulſat; illico etiam prorupiſſet noſter ad caedem, ſi animo ſuo perturbato obſequi voluiſſet. Rationi tamen, quam furori caeco, obtemperare maluit; quae quidem animus ejus ſedatus, indignationem cohibuit. Ad eam partem arbuſtorum, in qua longius illa procurrebant, Robinson progreſſus, tormentum poſt ea collocat, ubi hiatus mediocrem e longinquo vix conſpiciendum invenerat. Tum illud ita dirigit, ut globus ſuper barbarorum capita projiceretur, ne eo laederentur

Mer-

Mercuriali tacite significat, ut accurate ipsum in omnibus imitetur, quae se facientem vidisset. Quo facto duo sclopeta in terram demittit, tertiam manu tenet, quod Mercurialis imitatus est. Tum malleolum ardentem rimulae tormenti admovet; globus magno cum fragore explosus est. Qui ut a barbaris auditus est, plurimi e cespitibus ad terram procidunt, quasi universi vulnerati essent. Robinson et Mercurialis contra exitum rei avidi expectant, ad pugnam, si necesse foret, cetera parati. Barbari attoniti brevi in pedes se erexerunt; pavidiore ad scaphas profugiunt, fortiores arma capiunt. Illi vero in tormenti explosione neque pulveris fulgur, neque globum super ipsos projectum animadvertentes, nihil praeter sonitum tormenti audiverant. Propterea terror eorum expectatione minor fuit; cum autem nihil circumspiciendo invenissent, quo iterum perterrescerent, statim animum receperunt. Fugaces quoque revertuntur; cuncti horrendum ejulatum edunt, atque saevissimis gestibus arma vibrantes, chorum bellicum apud eos usitatum instaurant.

Robinson dubius etiam haeret, donec chorus bellicus finitus est. Cum vero non sine magna indignatione barbaros iterum considerare, duosque eorum ablegari vidisset, ad Europaeum miserum illum adducendum, diutius se cohibere non potuit. Scilicet Mercuriali leniter significat: *Tu, ad dextram! ego ad sinistram! Deo adjuvante eos aggrediamur!* His dictis sclopetum ipse explodit, Mercurialis sequitur. Hic melius Robinsone colineaverat; in sinistra enim ignis parte quinque, in dextra tres tantum prociderunt. Ex illis tres vere interfecti, quinque vulnerati modo erant. Jam omnes, qui illaesi erant, vehementer perturbati se corripiunt, atque aufugiunt. Alii alia in loca procurrentes terribilem ejulatum edunt. Robinson

binson nunc prorumpere gestit, ad eos gladio prorsus fugandos, et ad popularem suum, miserum illum atque vinctum, liberandum; sed obstupuit sane, cum nonnullos eorum, qui aufugerant, subito recolligi, atque ad defensionem parari vidisset. Itaque quam celerrime alterum sclopetum arripit; Mercurialis idem facit. „Paratusne es?“, Robinson interrogat, quo annuente, iterum bombardam explosit, quod Mercurialis imitatus est. Hac vice duo tantum occubuerunt; nonnulli autem, vulnerati scilicet, clamantes atque ululantes, amentium instar, discurrent, alii cruenti, alii vehementer laesi. Ex istis non ita multo post tres etiam semianimes procidunt. Age tandem Mercurialis, sic Robinson exclamat, dum sclopetum explosum abjicit, tertiumque repletum illud arripit, prorumpamus! His dictis ambo ex arbuftis in planitiem prorumpunt, Robinson primum ad miseram victimam provolat, liberationem ei significaturus. Dum autem ad illum accedit, nonnullos barbarorum fugientium se conspecto haerere, reverti, atque ad pugnam se componere animadvertit. Robinson socio annuit; qui quidem ejus signo intellecto propius accessit, sclopetoque exploso unum ex illis prosterni vidit. Interim Robinson cultro vincula juncea diffecat, quibus captivi pedes manusque miserabiliter colligatae erant. Tum Germanico atque Anglico sermone eum interrogat, quisnam sit? Captivus latinis verbis respondet: se Christianum et Hispanum esse. Plura proferre propter magnam infirmitatem non potuit. Robinson opportune vini lagenam attulerat; si forte vulneraretur. Quo nunc subito Hispanum recreatum vidit. Jam illi sclopetum manuarium gladiumque porrigit, ut ad pugnam dirigendam sibi opem ferat. Mercurialem sclopeta explosa quam celerrime apportare jussit, quo de-

nuo

nuo implerentur. Hispanus vix sclopetum gladiumque acceperat, cum furentis instar in barbaros impetu facto duos eorum illico interfecit. Mercuriali ad eum sublevandum bombardam sextam traditur, Robinsone interim reliquas implente. Pugnatoribus ambobus fortiter resistitur, ita ut disjungerentur. Hispanus cum barbaro quodam manum conserit; Mercurialis gladio armatus magnam fugientium turbam propellit. Alios caedit, alii in aquam profiliunt, ad scaphas se recepturi; alii in arbuſta confugiunt. Hispanus interim ancipiti periculo premitur. Tanta ille quidem cum fortitudine barbarum adortus erat, quanquam adhuc infirmus, ut ejus capiti duo vulnera saeva infligeret; quod autem illum in furorem adeo egit, ut gladio lapideo bellico, satis gravi illo, Hispanum magnopere urgeret. Hic quoque vix ejus impetum declinare potuit. Tandem barbarus illum prehensum interram prostravit, gladium manu extorsit, statimque ejus caput detruncaturus fuisset, nisi Robinson periculo ejus intellecto Cannibalis caput globo sclopetario perrupisset.

Hispanus erectus sclopetorum repletorum unum arripit, eosque persequitur, qui in arbuſta confugerant; Mercurialis ei socium se addit. Qui cum paucique magnam partem vulnerati essent, Robinson satius duxit, in campo pugnae remanere, ad observandos reliquorum hostium motus, qui nunc quidem ad scaphas se receperant. Non ita multo post ambo commilitones reversi nuntiant, in arbuſtis neminem superesse. Tum illi sine mora unam e scaphis relictis conscendere statuunt, ad persequendos eos, qui cunctis velis adhibitis aufugere conabantur; Robinson autem eos retinuit, dicens: Abunde est, amici! sanguinis humani satis profudimus; plus fortasse, quam fas erat. Caeteri vivant, cum nobis porro nocere nec velint, nec possint.

Fieri autem potest, sic Mercurialis excipit, ut majoribus cum copiis revertantur, si eos nunc auferere passi fuerimus — sit sane, Robinson respondet, ejusque humerum leniter et blande percutit; nonne exercitus noster quoque tertia parte auctus est? Tum Hispanum ostendens. Jam vel legioni integrae miserorum istorum audacter obviam ire poterimus, imprimis, si impetum eorum vallo moenibusque defensi expectaverimus.

CAROL. Amo Robinsonem, quod denuo reliquis barbaris pepercerit!

PAT. Neque injuria hoc facis crudele sane fuisset, vel unum miserorum istorum temere interficere. Prorsus enim illi ignorabant, se facinus committere, quin etiam tristi hoc errore tenebantur, se bene mereri, quam plurimos hostes mactando, atque comedendo.

CHRIST. Hem turpe hoc esse, satis intelligere poterant!

PAT. Unde vero hoc illis innotuerit?

CHRIST. Vel infantes agnoscunt, nefas esse, hominem interficere, ut eum devores.

PAT. Unde autem infantes hoc intelligunt? scilicet ex eo, quod tempestive hac cognitione imbuti fuerunt!

CHRIST. Sane quidem!

PAT. Quid vero, si nulla institutione illi usi fuissent? si vel e parentibus, aliisque hominibus adultis, caris iis atque honoratis, a tenera statim aetate audivissent; pulcrum esse, hostes trucidare, atque devorare?

CHRIST. Tunc quidem. —

PAT.

PAT. Nonne putas infantem tunc vix in suspicionem sententiae contrariae venturum? Ille potius adultus cum ceteris homines mactaturus atque devoraturus esset. Quae quidem miserrum istorum conditio fuit. Felices nos praedicemus, quod deus nos non inter istos, sed a parentibus humanitate excultis, nasci jusserit, qui nos tempestive docuerunt, iusta ab injustis, bona a malis discernere!

Jam heros noster humanitate, et misericordia praeditus in campo pugnae lacrymans circumivit, an cuiquam eorum, qui adhuc viverent, auxiliari posset, exploraturus. Plurimi autem jam exspiraverant; ceteri, vino vulneribus instillato eos omni modo reficere studet, sub manibus ejus moriuntur. Unus et viginti numero erant mortui. De exercitu victore nemo in proelio ceciderat, ne vulneratus quidem fuerat. Hispanus unus tuber duxerat, cum in terram prosterneretur.

MATTH. Quomodo autem Hispanus in potestatem barbarorum pervenerit?

PAT. Robinsoni quidem nondum vacavit, hoc sciscitari; itaque nos etiam curiositatis nostrae sedandae opportunitatem in crastinum differemus.

OMN. Ehem! jamne finita denuo est narratio tua?

VESPERA VIGESIMA SEPTIMA.

MATTH. Eho, pater, quomodo tandem Hispanus in potestatem barbarorum pervenerat?

PAT. Paullulum etiam quiescas, velim; mox illud audies. Interim aliquid contigit, quod antea a me narrari oportet.

JOH. Hem! quid tandem nobis afferes?

PAT. Robinson de relictis scaphis unam inspicere avebat. Itaque ad eam accessit, atque non sine magna admiratione in illa hominem aliquem invenit, Hispani instar, manibus pedibusque miserabiliter vinctum, qui magis, quam vivus videbatur. Robinson ad ejus vincula solvenda properat, eumque erigere studet. Ille vero neque pedibus se tenere, nec loqui valuit; miserabiliter potius flevit, putans nimirum, se nunc ad mortem ductum iri. Qui cum barbarus, non autem Europaeus esset, Robinson Mercurialem mortuorum corpora colligentem advocat, ut patrio sermone illum alloquatur. Vix autem Mercurialis illum accuratius contemplatus erat, cum spectaculum ejusmodi infecutum est, quod Robinson et Hispanus non sine lacrymis spectare poterant. Scilicet Mercurialis subito extra se raptus est. In captivi amplexus provolans, eum osculatur, urget, clamat, ridet, exultat, saltat, plorat, manus torquet, faciem et pectus foedat, iterum exclamat, amentem toto habitu refert. Diu quoque, et saepius Robinson eum interrogavit, priusquam responderet domino:

Pater meus! Jam vero cuncta, quibus bonus Mercurialis laetitiam atque admirationem suam exprimere

primere gestiebat, describere non valeo. Vicies ille e scapha profilit, vicies in eam revertitur. Nunc confidet, tunicam aperit, patris caput pectori admovet refocillaturus illud, nunc brachia, articulosque a vinculis rigentes fricat; nunc ejus collum amplectitur, nunc pectus, eumque blandis osculis obruit. Robinson vini aliquantulum in lagena etiam inventum filio praebet, ad patris membra tumentia fovenda; tum paullulum secessit, ne praesentia sua eorum laetitiam impediret. Reversus Mercurialem interrogat: annon patri panem praeberit? „Furcifer hic omnia solus devoravit,“ respondet ille, se ipsum demonstrans. Tum Robinson illi jentaculum suum ipsius offert, in crumena etiam repertum, quod Mercurialis patri praebuilt. Quo facto, repente e scapha profilit, atque quam velocissime procurrit, ita ut oculis eorum se ante subduceret, quam Robinson illum interrogare posset. Mox autem reversus est, lentiori tamen gressu, quam procurrerat. Cum appropinquasset, cerni potuit, eum manu altera urceum aquae plenum, altera panem caseumque gestare. Illam patri, hanc domino porrigit, ad jentaculum ejus compensandum. Senex aqua gelida subito recreatus est, quippe qui male a siti affectus fuisset.

Jam Robinson ad Hispanum in gramine prostratum, atque languentem se convertit. Istum quoque a Mercuriali potu recreari jussit, atque panem cum caseo ei praebuilt. Blando ille vultu Robinsonem gratus aspicit, seque erigere conatur. Vires autem eum deficiunt, tantos dolores in articulis manuum et pedum a vinculis tumentium sensit. Robinson Mercurialem prope illum confidere, vinoque ejus membra, quemadmodum patris antea, leniter foveri jussit. Tum non sine magna

animo

animi commotione vidisses bonum istum filium inter mandatum exsequendum subinde capite ad patrem converso istius observare conditionem? Cum vero pater in terram penitus recubuiſſet, ut eo commodius quieſceret, Mercurialis venti velocitate tacitus ad eum provolans ſtatim revertitur, ſimulac intellexerat, patrem quieſcendi cauſa recubuiſſe. Tum Robinson Mercurialis auxilio Hiſpanum ad ſcapham deducere conatur; ille vero, robuſtus ſcilicet juvenis, Hiſpanum totum quantum ſacili negotio in humeros ſublatus ſolus auferit. Poſtquam tormenta quoque, ſclopeta, ſpoliaque interfectorum in aliam ſcapham transportata erant, Mercurialis in priorem ſaltu ſe coniecit, tamque velociter, etſi vento adverſo, eam remis propulit, ut Robinson navigantis curſum in litore progrediens vix aequaret. Itaque vix dimidiam viae partem iſte confeſerat, cum Mercurialem iterum praetereuntem vidit, ad ſcapham alteram deducendam. Antequam vero ille eo pervenerat, ubi prior ſcapha cum aegrotis conſtituta erat, Mercurialis cum altera advenit. Tantam velocitatem hic in currendo, atque remigando adhibuit.

Jam e regione arcis conſtituerunt. Robinson procurrit, ad lecticam petendam, qua aegroti facilius transportarentur. Cui illi deinceps impoſiti, atque a Robiſone et Mercuriali in arcem delati ſunt. Egreſſa ſane Robiſonis hominum conſuetudinem deſiderantis praeda! Impenſe ille laetatus eſt, quod nunc vitae ſolitariae unquam agenda timorem tantum non deponere ſibi liceret. Aegroti vero imprimis ſomno indigere videbantur. Interea dum Mercurialis utrique lectum ſternit, Robinson aliquantulum vini calefacit, ad lavandos articulos illorum tumentes. Quo facto ad quietem

tem se composuerunt. Tum hospites ambo coenam salubrem parant. Mercurialis ad lamam adducendam mittitur, Robinson reliqua curat. Qui quidem subrisit, cum cogitasset, se indies magis personam regis referre. Totam scilicet insulam possidebat; subditi, qui omnes ab ipso servati erant, e nutu ejus unice pendebant, atque necessitate oblata vel vitae discrimen pro ipso adire debebant. Imprimis vero hoc illi memorabile visum est, quod totidem cultus divini genera, quot subditi in regno suo, invenirentur. Mercurialis eam Christianae doctrinae formulam amplexus erat, quam *protestantes* profitentur. (Vos, qui adultiores estis, quid hoc nomine significetur, intelligitis; vos parvuli autem expectabitis, donec melius sapueritis; tum hoc non minus ceteris cognoscetis.) Mercurialis igitur, uti dixi, protestantium, Hispanus Catholicorum, pater Mercurialis Ethnicorum etiam cultum divinum amplectebatur. Quomodo tu autem cum iis ages? „Robinson se ipse interrogat.“ Nonne vero penes te potestas sit eos cogendi ad amplectendam illam doctrinam, quam tute ipse amplexus es? „Quam in cogitationem cum nunquam antea incidisset, curiosius rem perpendit. Vos autem, o mei, quidnam illum putatis sensu communi ductum de ista re decrevisse? Eine licuit subditos cogere ad amplectendam suam ipsius doctrinae divinae formulam?

OMN. Neutiquam!

PAT. Cur autem hoc ei non licuit?

JOH. Hem! quoniam nihil attinet, quid credas, modo honeste vivas!

PAT. Si quis vero, cum sit alius ejusdam dominus, intelligat, hunc errore teneri, nonne huic quidem liceat, istum cogere ad errorem ponendum?

JOH.

JOH. Hem! quidnam eo profeceris? Quicumque enim ad credendum vi adhibita cogitur, nec prudentior, nec melior eo redditur.

PAT. Recte judicas! Neque enim ille eo erroris convincitur. Quid autem juvat profiteri, quorum veritatem non perspicias? — Accedit, quod ille, qui alterum ad amplectenda placita sua coactus sit, nunquam satis dijudicare potest, hunc in errore versari! Nonne fieri potest, ut ipse eo teneatur?

JOH. Sane quidem!

PAT. Cur vero?

JOH. Quoniam omnes homines errori obnoxii sunt!

PAT. Neque quisquam propterea sibi arrogare potest, ut putet, suas opiniones verissimas esse! Deus igitur, o mei liberi, deus unus, cum falli nequeat, eorum, quae crediderimus, arbiter est. Solus ille accurate intelligit, quaenam opiniones nostrae verae, falsaene sint; ille unice perspicit, quantum aut gravitatem, aut levitatem animi in cognoscenda veritate adhibuerimus; solus igitur intelligit, quatenus errores nostri nobis imputandi sint.

Eodem fere modo Robinson rem dijudicavit! Male isti pereant, sic ergo exclamat, qui imprudenti fervore ducti alios ad placita sua amplectenda cogere vi adhibita velint. Male pereant, qui coeco furore alios persequuntur atque excruciant, quod isti misero errore teneantur, atque ea animi honestate sint, ut nihil ore profiteri sustineant, quae nondum ex animo credant. Mea quidem in insula tali crudelitati locus nunquam erit! Equidem

dem pro virili novos cives *instituire* conabor; quodsi vero mihi non contigerit, eos erroris proprii convincere, meorumque placitorum veritatem iis perspectam reddere, credant isti, quicquid iis visum fuerit, non autem mihi, cum non minus illis errori sim obnoxius, sed deo olim ejus rationem reddant!

Igitur constitutum est, omnibus ac singulis cultus divini rationem liberam fore, nisi institutione adhibita ipsi sponte ad amplectenda eadem placita conspiraturi essent. Mercurialis interim redierat; tum sedulo carnem assare, cibosque apparare coquendo incipiunt. Dies hic, Robinson ait, duplicem ob causam festus merito a nobis habebitur; cum propterea quod duos homines e faucibus tigrium humanarum eripuimus, tum, quod tute Mercurialis, patrem tuum recepisti. Lautissimis igitur dapibus, quae in copiis nostris inveniantur, hodie mensam instruamus! — Mercurialis hac ad laetandum admonitione plane non indiguit. Nunquam ille antea tanta hilaritate fuerat. Semper cantabat, exultabat, ridebat; nihilo minus autem negotia sua quam velocissime, atque optime curavit. Quodsi quis vero ita se gerit, hilaritas in vitio non est. Jam hospites ambo expurgati sunt. Qui, quamquam a dolore penitus liberi nondum erant, adeo se recreatos, atque confirmatos tamen senserunt, ut Mercuriali et Robinsone adjuvantibus surgere, atque ad mensam confidere possent. In quo barbarus senex non minus cuncta Europaeorum inventa admiratus est, quam filius olim, cum primum illa vidit. Mercurialis interpretis munere, nunc apud dominum cum patre et Hispano colloquentem fungitur.

FERDIN. An vero Hispanorum linguam ille calluit?

PAT. Neutiquam! Hispanus autem, qui sex fere menses inter barbaros versatus fuerat, eorum linguam ita didicerat, ut cogitata sua verbis satis exprimeret. Summa eorum, quae nunc ille narravit, haec est:

Navis nostra ad mercaturam mancipiorum faciendam missa fuit. Ab ora scilicet Africae venimus, ubi varias merces Europaeas cum granulis aureis, ebore hominibusque nigris commutaveramus. Horum quidem centum navi imposueramus, Barbarum transvehendos, ibique vendendos. Viginti eorum mortui etiam erant, haecum quippe instar coerciti. Tempestas saeva et diuturna ad oram Brasiliae nos proturbavit; qua calamitate, cum navis nostra dehiscere coepisset, in altum reverti ausi non sumus, sed satius duximus oram terrae continentis legere. Subito tempestas nova nos oppressit, ab Occidente surgens. Quae nos magno cum furore a continenti propulsavit, noctuque prope insulam quandam in saxa conjecit. Nonnullis tormentis explosis in nave, quoad fieri posset, perseverare constituimus. Hac mente mancipiorum nigrorum vincula solvimus, ut illa aquam in navem penetrantem exhauriendo nos adjuvent. Qui, simulac se liberatos sentiunt, unanimi consilio scaphis potiuntur, ad libertatem vitamque servandam. Tum inopes consilii haeremus! Cogi enim vi a nobis non poterant; nos enim quindecim numero, illi octoginta, multi quoque eorum armis nostris potiti erant. Neque tamen minus anceps periculum erat, in nave scopulis inhaerente sine scaphis relinqui. Igitur precibus eos aggredimur, qui paullo ante servi nostri fuerant, ut aut remaneant, aut nos secum ab-

ducant. In quo a me impetrare nequeo, quin animi magnitudinem, et humanitatem miserorum mancipiorum istorum praedicem. Etsi enim illi satis duriter a nobis tractati fuerant, tamen misericordia commoti nobis permiserunt, ut ad se descenderemus, hac vero conditione, ne armis instructi accederemus. Quo permissio in scaphas desilimus adeo nunc oneratas, ut instantem mortem timeremus. Interim dum ad insulam propinquam pervenire conamur, ventus subito commutatus nos, quantumvis remis connisos, in mare altum propellit. Jam in praesentissimum vitae discrimen ductos nos videmus. Nihilo minus tamen, quod omnibus mirum videbatur, scaphae quam maxime oneratae, fluctibus turgidis libratae, supra aquam eminere pergunt, donec praeter omnem expectationem nemine amisso ad insulam plane ignotam appellimur, cujus ab incolis pauperibus humanissime excepti sumus. Cum istis hucusque viximus quilibet suo modo, satis misero illo quidem, quoniam barbari ipsi nihil habebant, praeter pisces, qui ab iis capiebantur, et mediocrem fructuum copiam, quos insula edit. Attamen nobiscum illi omnia communicaverunt, nosque pisces capere docuerunt. Quod nigris nostris sociis maxime convenit, quippe qui alii vitae generi non assuefacti, nunc insuper in libertatem vindicati essent.

Ante aliquot vero dies populus finitimus bello insulam adortus est. Tum omnes arma capiunt, nos etiam officii nostri esse putamus, hospitibus nostris humanis succurrere. Equidem ad latus boni senis illius pugnavi, qui leonis instar, cui pullos eripueris, in hostes densissimos irruit. Quem cum ab iis circumvepi vidissem, dum auxiliari illi conor, ipse infelix cum eo captus sum. Duos

tum dies, duasque noctes tristi hac in captivitate manibus pedibusque vincti degimus, siti insuper fameque excruciat. Nihil enim nobis praebitum est, praeter pisces putridos a mari ejectos. Hodierno autem die vix exorto ad scaphas protrahimur, ad sedandam alibi corporibus nostris crudelium istorum hominum famem more illis solito. Tum divina providentia vos, viri magnanimi et fortes, ad nos servandos adduxit, ut nobis ejusmodi beneficium conferretis, pro quo nunquam gratias dignas vobis persolvere poterimus.,

Hispanus his dictis conticuit, lacrymis vero grati animi interpretibus, genae ejus redundant. Robinson incredibili cum laetitia animadvertit, conjecturam suam nuper expositam verissimam fuisse, Mercurialis cum eo divinae providentiae et sapientiam, et benignitatem admiratur.

Hispanus de vero copiarum in navi repertarum domino interrogatus, respondet: navem a duobus mercatoribus Gaditanis oneratam fuisse, ita tamen, ut alter tantummodo de coemendis sibi nigris Africanæ orae incolis mandata dederit, alter, abhorrens quippe ab ejusmodi mercatura, nihil nisi grana aurea pro mercibus suis poposcerit. Jam Robinson Hispanum manu prehensum ad horreum suum atque in speluncam ducit, eique maximam partem navis fractae ibi conservatam ostendit; quo ille obstupuit. Mercurialis totam rem ei narrat, Hispanus admiratione percussus obmutescit. Robinson ex eo etiam quaerit, cujusnam adamantes fuerint? vestesque praefecti militum, in navi repertae? Ille respondit: utraque haereditatem praefecti militum Anglorum fuisse. Istum, postquam diu in India Orientali commoratus, in reditu autem in Angliam morbo vehementi implicitus fuisset,

set, ut in ora Africae exponeretur, desideravisse, ibique mortuum esse. Navi Hispanae mandatum fuisse, ut ejus haereditatem Barbadam deportaret, unde ista in Angliam transferretur.

Tum Robinson cuncta scripta e navi conservata illi ostendit, in quibus ab Hispano, et mercatoris, cujus grana aurea erant, et viduae praefecti, ad quam mariti mortui adamantes et vestimenta deportari debebant, nomina inventa sunt. Ex eo tempore statim Robinson grana aurea, adamantes, scriptaque ista, velut rem sacram, religiosissime asservat. Interim vesper advenerat; universi autem diei hujus molestiis, et periculis exantlatis viribus se adeo exhaustos senserunt, ut somno benigno recreari magis solito hodie optarent. Itaque fecerunt, quod nos quoque faciemus, siquid ac deo pro tranquillitate, et felicitate illaesa, qua nos quidem hodie gavisi sumus, pias gratias egerimus.

VESPERA VIGESIMA OCTAVA.

PAT. Proximo die Robinson cunctos subditos mane multo convocat, ad negotium conjunctis viribus perficiendum, quod differri non poterat.

JOH. Quodnam tandem?

PAT. Caesarum scilicet cadavera inhumata etiam in campo pugnae jacebant; verendum autem erat, ne malis eorum vaporibus pestis exitiosa oriretur. Itaque securibus instructi omnes ad locum illum horrendum se conferunt.

FERD. Securibusne?

PAT. Sane quidem; non autem ad sepulcra facienda, quem quidem in sinem rutris, spathisque instructi venissent, sed ad caedenda ligna, rogam scilicet structuri, in quo mortuorum corpora conjunctim comburere statuerant.

JOH. Romanorum morem in comburendis mortuis imitati sunt!

PAT. Aliorum quoque antiquitatis populorum! Popularium enim suorum parum sapientium consuetudinem noxiam Robinson imitari noluit, qui tunc temporis mortuorum corpora mediis in urbibus, aut in templis sepeliebant imprudentes, ubi illa vivis pestem, ac mortem exhalabant.

MATT. Ehem! idem etiamnum faciunt illi!

PAT. Male quidem! Ex quo rursus intelligitis, quam arduum hominibus sit, a pravis consuetudinibus abstrahi. Haec quoque primaria causa est, de qua vos saepe exhortari soleo ad sapientiam et honestatem tempestive sequendam. Si quis enim stultitia vitiisque semel imbutus adeo est, ut eorum consuetudinem duxerit, non sine multo labore, et studio ab iis liberabitur, etsi vi eorum noxia quam luculentissime perspecta. Hodie enim nemo est, quin intelligat, vapores corporum mortuorum vivis nocere; nonne autem nihilo magis illa in coemeteriis urbium, aut in fornicibus templorum, in quibus ne terra quidem obruuntur, reponi solent? Integrum forsitan saeculum elabetur, antequam homines de ritu isto noxio abrogando serio cogitare incipiant!

JOH. Modo penes me ejus rei potestas esset; non diutius illa toleraretur.

PAT.

PAT. En! carissime Johannes, gravem sane causam, quae te, aliosque pueros impellat, ut animi, ingeniique virtutibus prae ceteris eminare studeatis! *Scilicet tunc cives vestri vobis magnopere confisi ad munera administranda vos evehent, quae vobis potestatem dabunt multos abusus abrogandi multaque humano generi utilia instituendi.* Deus etiam optimus maximus vos universos ad hoc destinasse videtur, ut olim tanta auctoritate polleatis, per quam a vobis insignis aliquando utilitas ad cives vestros redundet. Omnia enim ad hanc conditionem necessaria, numen benignum vobis tribuit. A parentibus quippe honestis, amore, et gratia civium gaudentibus, orti estis; corpora valentia, animique facultates integras vobis dedit, nunc quoque ea institutione frui vos iussit, qua pauci se beatos praedicare possunt. Igitur, quae ad consequendam olim praestantiam, atque auctoritatem imprimis requiruntur, deus larga manu vobis prospexit. Jam turpitudinis notam ille sustinebit, qui recte iis uti noluerit! Quod ne quisquam vestrum faciat, minime vereor! si autem olim, quod deus bene veritat, tales evaseritis, quales evadere potestis, ut nimirum ad communem utilitatem plurimum conferre possitis — quaeso vos, o mei, ut auctoritate vobis concessa ad imminuendam miseriam, ad augendam vero felicitatem humanae societatis utamini! Tunc ejus quoque occasionis recordemini, quae mihi hodie data fuit, vos paterno cum amore exhortandi, civibusque vestris persuadere conemini, ut mortuorum corpora iis in locis sepeliant, ubi vaporibus pestiferis exhalatis nocere vivis nequeant.

NICOL. Equidem avo, et avunculo ista dicam, ut primum ad urbem accessero; isti rem satis expedient.

PAT. Quod ut facias, care Nicolae, te rogo!

Robinson et focii combustis cadaveribus domum redeunt. Interim Mercurialis patrem docuerat, nefas esse humana carne vesci; quod ille primum fatis perspicere non potuit. Filius autem cuncta ei exponere pergit, quae ipse a domino audiverat, atque sic brevi patrem eo adduxit, ut morem istum inhumanum ex animo aversaretur. Senem istum Robinson *Martialem* propterea appellavit, quod filio prior fuisset; sic eum in posterum quoque appellabimus.

Jam Robinson universos ad concionem convocat, in qua Mercurialis iterum interpretis munere cum erga Hispanum, tum apud senem Martialem functus est. Ipse, apud quem summa potestas erat, brevi hac oratione concionem instaurat: „Nos, o boni, qui hic congregati sumus, „omnia nunc possidemus, quae ad bene beateque „vivendum requiruntur. Ego vero his beneficiis „divinis cum tranquillitate animi non fruar, quoad „alios esse intellexero, qui jure sibi ea vindicare „possint, inopia autem atque miseria opprimantur. Populares tuos, amice Europaeae, Hispanos scilicet inter barbaros relictos significo! Itaque a vobis peto, ut quilibet vestrum sententiam dicat, de optima ratione miserorum istorum „nobiscum conjungendorum!

Haec praefatus unum quemque sententiam proferre jubet. Hispanus, scapha in praedam accepta solus se profecturum ad eos adducendos, pollicetur. Martialis idem facere paratus est. Mercurialis autem satius putat, patrem senem remanere, optatque, ut sibi liceat Hispanum comitari. Tum non sine animi magnitudine certatum est, cuinam contingeret vitae periculum adire; quo
Robinson

Robinson tandem coactus est ad dirimendum certamen sententiam dicere, cui omnes laeti obtemperaverunt. Haec erat, ut Hispanus cum Martiali proficisceretur, Mercurialis autem apud se remaneret.

CAR. Cur vero non Mercurialem potius delegavit, quam senem miserum?

PAT. Partim amore Mercurialis ductus, quem ut in periculum se ipso absente conjiceret, a se impetrare non potuit, partim quod senex magis etiam filio maris, navigationisque peritus esset. Hispanus autem propterea illum comitari debebat, quod populares ejus Robinsonis invitationem sequi alioquin vix ausi fuissent. Itaque decernitur, ut ambo illi proxime in viam se conferant. Antea autem necesse erat, ut ager decies major araretur, atque coleretur; aucto enim colonorum numero, victus etiam necessarius quotidie augeri debebat. Cuncti igitur per aliquot hebdomades continuas agricolarum munere funguntur. Quolibet vero opus sedulo faciente, omnia feliciter et cito peracta sunt. Quatuordecim diebus elapsis cum cuncta absoluta essent, iter constitutum paratur. Quod antequam institueretur, Hispanus probitatis gratique in Robinsonem animi documentum edidit, quod simul prudentiam ejus ostendit. Populares scilicet suos, ipsius instar, remiges de plebe, hoc est, nulla institutione excultos esse, dixit; neque adeo se eorum animos perspectos habere, ut pro illis sponsores agere sustineat. Itaque se optimum putare, ut Robinson, velut insulae dominus, leges certas constituat, quibus illi in fidem et tutelam ab eo accipiantur; tum vero neminem adduci debere, nisi qui legibus istis se subjecerit. Robinson magna cum voluptate novi subditi fidem agnovit, ejusque consilio obtemperavit. Leges autem ab eo constitutae hae erant:

„Quicumque in Robinsonis insula vivere, atque emolumentorum, quae illa praebet, particeps esse cupit, eum oportet:

1) „Voluntati domini ejus legitimi in omnibus obedire, cunctisque institutis, quae ille ad salutem communem civium promovendam necessaria putaverit, obtemperare.

2) „Vitam agere laboriosam, sobriam et honestam; nemo enim in hac insula tolerabitur, qui ignaviae, luxuriae, aut ulli turpitudinis generi se dederit.

3) „Abstinere ab omni rixa, et altercatione; cum quis autem se laesum putaverit, injuriam ipse non ulciscitor, sed potius querelam suam aut ad insulae dominum, aut ad eum deserto, qui iudex ab illo constitutus fuerit.

4) „Omnes labores, ad salutem communem necessarios, lubenter suscipere, ac necessitate urgente domino vel cum discrimine vitae opem ferre;

5) „Conjunctim cum ceteris omnibus ei resistere, qui singulas istarum legum aequissimarum transgredi ausus fuerit, ut aut ad officium revocetur, aut ex insula in exilium perpetuum pellatur.

„Neminem vero non hortamur, ut, nisi his conditionibus serio perpensis, nomen juris jurandi loco non subscribat, quo significet, se quam religiosissime illis obtemperaturum esse!

Robinson.

Hispanus has leges scriptas in vernaculum populi sui sermonem vertit; quo facto constituitur, ut ille calamo et atramento instructus proficiscatur, quo populares ejus antea nomen illis subscribant,

bant, quam cum ipso proficiscantur. Tum optimam scapharum captarum eligunt, atque iter parant.

CONR. An vero cunctos Hispanos una scapha capere potuit?

PAT. Minime quidem! Illa enim ad iter eo faciendum unice opus erat. Ad redeundum vero scaphis navis fractae uti poterant, quas Hispanus incolumes adhuc esse perhibuit.

Jam victu idoneo in scapham deportato, ventoque secundo oborto, profecturi magna cum pietate valedicunt Robinsoni et Mercuriali; tum vela ventis dant. Mercurialis incredibili moerore afficitur de habitu patris carissimi. Plures diei hesterni horas plorando transegerat, nihilque ciborum prae tristitia sumferat. Nunc autem cum illi vere a se disiuncti sunt, nullo solatio confirmari potuit. Subinde patrem amplexus faciem ejus lacrymis irrigat. Tandem senex violenter se ab illo disjunxit; cum autem in navi jam esset, scapha commodum pronatante, Mercurialis eum persecuturus in mare profilit, atque ad cymbam accedens patrem denuo osculatur, denuo ultimum, vale! singultans illi dicit! Quo facto ad littus revertitur, atque in colle confidens cymbam prope rantem enixe suspirans, lacrymansque oculis usque persequitur, donec illa eorum aciem penitus effugit.

Robinson animum ejus a cogitationibus molestis illis abducere cupiens, maximam hujus diei partem venationi, et jucundis per insulam ambulationibus dedit. Non longe illi processerant, cum canis villosus, comes scilicet domini, in radicibus saxi arbutis confiti consistens magnum latratum edidit. Propius ad locum istum accedentes,

hiatum in saxoprehendunt, ea magnitudine, ut irrepere, non ingredi posses. Robinson, qui nihil inexploratum relinquere solebat, quod quidem attentionem ipsius excitaverat, comitem in hiatum istum irrepere iussit. Qui cum vix caput immisisset, horrendum clamorem tollens resiliit, nihilque Robinsonis admonitionem curans, amentis instar, aufugit. Tandem Robinson eum affectus causam fugae subtimidus rogat. „Heu! heu! Mercurialis respondet, voce fere occlusa, aufugiamus, quantum pedes nostri valeant! Monstrum horrendum in spelunca vidi, oculis ingentibus ardens, faucibus tantis, ut nos ambo simul devoraturum sit. — Ehem! Robinson excipit, fauces satis amplas narras; attamen ipse rem explorabo. Hem! hem! Mercurialis exclamat, ad pedes domini projectus, per deum te obtestor; noli hoc facere! Sine dubio illud monstrum te deglutiet, tum misero Mercuriali dominus ereptus erit.“ Robinson subridens eum interrogat: an ipse ab illo devoratus sit? Quod cum ille non affirmasset, velocissime domum recurrere eum iussit, lampadis petendae causa. Ipse interim ad speluncam reversus, sclopeto pleno instructus in custodia se ante illam collocat. „Quid, quaeso, sic ille cogitavit, illud fuerit, de quo Mercurialis tuus tam horrenda praedicavit? Bestiae? Leo, tigris, panthera, aut ejusmodi? Hem! si tale quid esset, temeritatis foret, in illam irrepere. Nonne autem mihi jam diu innotuerit ejusmodi bestia, siquidem in hac insula reperiatur? Insuper credo, Mercurialem incolumem pedem relaturum non fuisse! Neutiquam! Nulla bestia est! Timiditate iterum ille deceptus vidit, quae nulla essent! Itaque ipse rem explorabo, ut animum boni hominis a puerili isto timore liberem!

Interim

Interim Mercurialis cum lampade accensa redit, atque plorans dominum iteratis precibus obtestatur, ne in periculum tam horrendum, et anceps se conijciat. Robinson autem, timoris quippe expers, simulac consilii gravitatem, et prudentiam adhibuisset, ab incepto nullo modo deterreri solebat. Mercurialem potius rogat, ut animo confidat, tum lampadem sinistra, sclopetum bene repletum dextra accipit, monstroque fortiter obviam it. Capite vix immisso, ad tenuem lampadis splendorem ipse quoque aliquid conspexit, quod eum horrore perfunderet. Propterea tamen aufugere noluit, manum potius lampade instructam protendit, quo distinctius monstrum illud inauditum cerneret. Tum vero intellexit, nihil plane illud esse, nisi lamarum hircum, qui in eo esset, ut senectute, et infirmitate fractus vitam exspiraret. Postquam igitur satis circumspexit, nihilque deprehendit praeter animal illud minime terribile, penitus in speluncam irrepfit, Mercurialemque sequi jussit. Hic, etsi vehementer trepidabat, tamen a se impetrare non potuit, ut bonum dominum proderet. Igitur animo honeste confirmato, illum sequi constituit, atque non sine magna admiratione vidit, quantum in describendis oculis, faucibusque bestiae erraverit? Nunc intelliges, Mercurialis, sic illum Robinson blanda voce appellat, quantopere timiditate deludi soleamus? Ubinam nunc sunt oculi isti ardentes? Ubinam fauces ingentes, quas tu antea conspexisse tibi visus es?

MERCUR. Profecto antea illas cernere mihi visus sum!

ROBINS. De hoc equidem non dubito; attamen te oportebat meminisse, timiditatem mendacem esse, quae saepius nos vanis speciebus deludat! Eodem

dem ex fonte omnes istas fabulas aniles de spectris, aliisque portentis manasse puta! Earum quippe auctores aniculae meticulosae, aut viri, earum instar, timidi fuerunt, qui, quemadmodum tute, monstra inania cernere sibi viderentur, atque tuo more postea se vera vidisse asseverarent. In posterum ergo, Mercurialis, virum te praesta, atque accuratius re inspecta timorem muliebrem depone! „Tum ille nihil intentatum relinquere pollicetur. Hircus lamarum interim animam expiraverat, Robinson cum Mercuriali illum e spelunca protrudere, atque terra obruere conatur. Quo facto curiosius locum istum explorantes inveniunt antrum satis amplum et jucundum, e quo magnam in posterum utilitatem se capturos sperabant. Scilicet arte excavatum illud videbatur, satis siccum et gelidum erat, parietes autem crystalli instar, radios lampadis undiquaque adeo repercutiebant, ut in hypocausto, speculis ornato versari viderentur.

Robinson illico antrum istud jucundum sibi elegit, in quo corpus calore solis aestivi debilitatum grato frigore recrearet, simulque eas copias conderet, quae nimii caloris impatientes essent. Insuper illud ab arce non longe disjunctum erat, Igitur statim Mercurialem misit ad instrumenta petenda. Quorum ope illico ostium antri amplificare instituunt, idonea porra illud postea munituri. Quod negotium absentiam ceterorum longe tolerabiliorem, et jucundiorum illis reddidit.

VESPERA VIGESIMA NONA.

NICOL. Equidem nunc semper timere soleo, cum pater narrationem persequitur!

PAT. Qua de causa, bone Nicolae, times?

NICOL. Scilicet, ne historia tua mox finita sit!

THEOPH. Equidem, si patris vicem subire mihi liceret, illam adeo producerem, ut nunquam finiretur!

PAT. Cuncta, o boni, gaudia nostra terrestria aliquando finem habitura sunt; hoc vestrum igitur non minus ceteris! Itaque vobis suadeo, ut in istum eventum praeparemini! Nova enim tempestas Robinsoni inminet, cujus eventum vobis equidem praestare nequeo. Itaque caveatis, velim! Legati nimirum vel octiduo elapso nondum reversi sunt. Quod tristitia illos allicere coepit. Mercurialis quotidie plus decies ad montem aut ad littus procurrrens cernendo oculorum aciem debilitavit, neque tamen quidquam conspexit. Tandem tempore quodam maturino, cum Robinson domi etiam occupatus esset, subito cantans, exsultansque rediit, ac eminus domino acclamavit: *jam adveniunt!* Robinson hoc nuntio non minus laetatus, telescopio arrepto ad collem properat. Inde e longinquo scapham satis magnam ad insulam accedere videt; telescopio autem adhibito caput motitans, Mercurialis, Mercurialis, ait, vereor, ne quid acciderit! Mercurialis expalluit! Robinson iterum speculatus, magis etiam perturbatur. Tandem de veritate eorum, quae cerneret, dubitare amplius non potuit; sed suspicionem suam cum Mercuriali attonito communicavit. Mercurialis, inquit, quos video, Hispani

spani nostri cum patre tuo non sunt; navis Anglica est, Anglique armati in ea! Mercurialis toto corpore contremiscit. Age, Robinson addit, aliumque collem velociter conscendit, unde ora septentrionalis accuratius perlustrari poterat. Vix eo pervenerant, oculorumque aciem ad mare direxerant, cum ambo attoniti, mutique haeferunt. Nimirum mille circiter passuum spatio navem ingentem Britannicam in anchoris haerere cernunt. — Tum Robinsonis animus admiratione, metu, laetitia invicem perturbatur; laetitia nempe, ex adspectu navis ejus concepta, quae ad ipsum liberandum adesse videbatur; admiratione vero, et metu, propter consilium, quo ista huc profecta esset. Tempestate quidem navis ista huc delata non videbatur, nulla enim plures abhinc hebdomades orta fuerat. Neque vero etiam recto cursu huc eam pervenisse putavit; quid enim Britannos adducere poterat, ut eam regionem peterent, ubi nullae eorum coloniae, nulla igitur commercii exercendi opportunitas erat. Itaque vereri coepit, ne piratae essent.

FRID. Quinam isti sunt?

PAT. Reperiuntur etiam homines, adeo male instituti, ut, quantum flagitium sit furari, nesciant. Miseri isti ergo nefas non putant, aliis aut clandestine, aut vi bona eripere, sibi que tribuere. Quodsi in terra continenti faciunt, *fures*, aut *latrones* appellantur; sin in mari, *piratae*!

CHRIST. Isti vero Angli fuerunt?

PAT. Hoc Robinsoni visum quidem fuit; nihilominus autem putavit, homines istos nefarios, siquidem piratae essent, navem Britannicam expugnare,

nare, atque Anglorum vestes induere potuisse. — Primis quidem vitae solitariae atque miserae temporibus, in hac insula peractis, felicem ille se praedicasset, si a piratis detectus, atque in servitutem abreptus fuisset, scilicet ut ad homines revertendi opportunitatem inveniret. Nunc autem conditione laetiori beatus cohorrui, cum in nefariorum ejusmodi hominum potestatem perventurum se cogitavit. Igitur hoc timore cum Mercuriali communicato, illo comite abiit, consilium eorum, qui in scapha accesserunt, eminus exploraturus. In colle arboribus virgulisque consito se collocant, ubi cuncta ab ipsis ita observari poterant, ut ipsi tamen laterent. Ex eo cernunt, scapham undecim hominibus oneratam mille passutum circiter distantia ad littus planum appellere. Navigantes in terram escendunt. Octo ex iis armati, tres reliqui nullis armis instructi erant. Hi quidem cum vincti antea essent, simulac in littus ascenderant, vinculis soluti sunt. Tum unus eorum miserabili gestu armatos illos obtestatur, in genua supplex prostratus. Reliqui duo subinde manibus sublatis a deo auxilium et salutem petere videntur. Quibus conspectis Robinson dubius et anceps consilii haesit. Mercurialis autem, triumphantis instar, ad eum accessit, dicens: En vero, domine, populares duos captivos non minus devorantes! Apagate, Robinson subindignatus respondet, cum ista tua suspicione! Tum tubo optico illos observare pergit. Nonnullos etiam armatorum gladios iterumque in captivum supplicem illum convertere non sine magno horrore videt. Tandem tres captivos relictos cernit, ceteris in sylvam dispersis. Illi vero moerentes eodem in loco confident, de salute prorsus desperantes. Quod Robinsoni miserrimam suam ipsius in insulam istam projecti conditionem in memoriam revocavit; igitur

miseris

miseris istis, vel cum vitae periculo, auxilium ferre constituit; siquidem digni forent. Mercuriali ergo sclopeto, gladii, apparatusque tormentarius, quantum eorum auferre posset, apportanda mandantur.

CAROL. Apparatus tormentarius? Quid hoc rei est?

PAT. Pulvis scilicet nitratus, glandesque tormentariae. —

Robinson ipse remanere satius putavit, qualem eventum res habitura sit, observaturus. Cunctis igitur rite paratis, sclopetisque completis, magna cum voluptate nostri animadvertunt, nautas circumvagantes passim in umbra recubare, ad solis aestum meridianum somno fallendum. Robinson iusto temporis spatio elapso, strenue ad miseros illos in eodem loco adhuc sedentes accedit. Qui cum facie a Robinsone aversa consedissent, attoniti obstupuerunt, audita ejus voce, subito clamantis: quidnam vos estis? Scilicet exiliunt, fugamque capessere conantur. Robinson vero Anglico sermone eos exhortatur, ne timeant; se eorum servandorum causa adesse! „E coelo demissum te quidem interpretaremur, alter eorum respondet, simulque capite magna cum reverentia nudato eum stupet.“ Omne auxilium a deo proficiscitur, Robinson eum excipit, jam vero vos rogo, o boni, ut mihi sine ulla mora significetis, quaenam sit calamitas vestra, quoque modo equidem vobis opitulari possim? „Equidem navis praefectus sum; hic gubernator meus fuit, iste vero socius itineris, respondet ille, comites simul demonstrans. Nautae mei rebelles conjuratione facta navi mea potiti sunt. Meipsum vero cum viris istis probis, eorum rationem impro-

banti-

bantibus, primum interficere illi constituerant; tandem precibus nostris commoti vitam nobis donarunt. Ista vero misericordia morte ipsa crudelior esse videtur. In insula ista nimirum deserta nos exposuerunt, ut inopia, et miseria hic periremus. — „Duplici lege vobis vel cum vitae discrimine salutem conservare equidem conabor, Robinson respondet.“ — Quatenus istae sunt leges, vir egregie? praefectus eum interrogat. „Scilicet ut obedientiam mihi praestetis, Robinson eum excipit, quoad in hac insula vixeritis; tum ut meosque in Angliam reducere polliceamini, siquidem navem vestram tibi restituere mihi contigerit.“ Nos, cum navi, omnibusque rebus, quae in ea sunt, in potestatem tuam nos tradimus, praefectus respondet. En tandem, Robinson pergit, sclopetum, gladiumque cuilibet vestrum praebeo, ea tamen conditione, ut iis non ante utamini, quam equidem necesse putavero. Oppressores vestri somno nunc sopiti jacent, dispersi insuper; agite! incruenta victoria eos in potestatem nostram redigere conemur!

Tum illi processere; Mercurialis laqueos secum aufert, quibus captivi vincti fuerant. Jam ad proximum accedunt, in faciem prostratum, adeoque profundo somno oppressum, ut manibus pedibusque ejus vinctis, muccinio os ei ante clauderent, quam penitus expergeret. Manibus in dorso colligatis, in eodem statu immotus manere, neque minimam vocem edere jubetur, nisi globo sclopetario caput perrumpi velit. Ita autem eum collocaverant, ut facie ad oceanum directâ, sociorum conditionem cognoscere non posset. Quo facto ad secundum accedunt, qui quidem eadem fortuna usus est. Eadem scilicet ratione vinctus, collocatus, atque minis exterritus fuit. Hic quoque fortuna,

aut potius providentia divina, innocentiae custodem, injuriaeque vindicem se praestitit. Sex miserorum istorum eodem fere modo vincti jam erant, cum postremi duo subito expergiscentes se corripere, armaque capere. „Scelesti homines, Robinson eos alta voce compellat, socios vestros cernite; nos vobis superiores esse, intelligite, atque sine ulla mora arma abjicite! Si vel temporis momentum cessaveritis, morte luendum vobis erit!“

Tum illi delicti veniam suppliciter a praefecto petentes, armis abjectis in genua se prosternunt. Quo facto manus eorum quoque colligantur, tum universi in speluncam nuper detectam ad carcerem deducuntur, simulque illis significatur, quicumque eorum portam ligneam effringere conaretur, a custode relicto interfectum iri. Cultri antea etiam universis adempti sunt. Robinson, et Mercurialis cum sociis novis ad scapham istorum se conferunt, vectibus adhibitis penitus in littus eam protrahunt, ac foramen carinae incidunt, ut in praesenti inutilis redderetur.

FERD. Qua vero de causa?

PAT. Scilicet praevidebant, fore, ut altera scapha e navi primaria mitteretur, priori illa non reversa. Igitur impedituri erant, ne prior ab illa abduceretur. Dictum, factum! Sub horam post meridiem tertiam tormentum in navi exploditur, ad revocandos e littore nautas. Quo signo ter repetito cum nemo rediisset, alteram scapham a navi proficisci, atque ad insulam tendere cernunt. Robinson cum sociis in collem se recipit, quidnam porro consilii capiendum sit, deliberaturus. Scapha appulsa est. Tum ad priorem currunt, atque non

non sine magna admiratione eam perforatam, ac in littore jacentem vident. Jam circumspiciunt, sociosque invisibiles nomine vocant; nemo autem fuit, qui responderet. Decem numero erant, armati omnes. Robinson, qui e praefecto audiverat, inter captivos tres reperiri ceteris probiores, qui non nisi metu a reliquis ad conjurationem ineundam coacti essent, Mercurialem cum gubernatore ad istos quam citissime adducendos delegat. Quo facto praefectus, interim Robinsonis sententia audita, crimen commissum leniter iis exprobrans ex iis quaerit: an fidem sibi venia delicti impetrata praestare velint? „Ad mortem usque, trepidantes illi respondent, atque in genua se prosternunt. Tum praefectus sic loqui pergit: vos quidem semper antea probos inveni; itaque spero, vos seditionis participes non fuisse, atque crimen vestrum eo majori fide expiaturus esse. His dictis tres nautae lacrymas laeti, gratique effundunt, manumque praefecti osculantur, quantopere facinoris ipsos poeniteat, simul testificantes. Tum ille armis redditus eos ducis communis mandata sedulo facere jubet.

Interim, qui posteriori scapha advecti erant, clamare, atque subinde sclopeta explodere non cessaverunt, sperantes scilicet, socios dispersos esse reversuros. Tandem cum omnes conatus suos irritos esse intellexissent, crepusculo ingruente, de sua ipsorum salute solliciti, centum fere passuum spatio a littore recedunt, anchoras ibi jacturi. Nunc autem verendum erat, ne illi mox ad navem reverterentur, sociisque relictis profiscerentur; quae quidem suspicio praefecti aequae ac Robinsonis animum magnopere perturbavit. Hic autem opportune consilium prudentissimum invenit. Nimirum Mercurialem jussit, cum nauta in virgulta procur-

rere duo circiter millia passuum a scapha eorum sejuncta, ut ex eo loco clamantium vociferationi responderent. Simulac autem intellecturi essent, voces suas audiri, illosque escendere ad se quaerendos, sensim in virgulta longius se recepturi erant, ad eos, qui a scapha progredierentur, alliciendos, atque quam longissime ab ista deducendos. Tum ipsi alia via ad socios citissime reversuri erant. Quod strategema callidissimum egregium successum habuit. Nautae scilicet scapha vecti voce respondentium vix audita, ad littus redire properant, sclopetisque instructi eam in regionem procurrun, unde vocem istam exire audivissent. Duo ad scapham custodiendam relictii sunt. Mercurialis cum socio domini mandatum optime exsequutus, quinque millium fere passuum spatio illos in virgulta post se allicit. Tum incredibili velocitate ad duces redeunt. Robinson interea praefecto consilium omne exposuerat, cujus summa haec fuit, ut iterum nullo sanguine profuso cunctis illis potiri conarentur.

Interim tenebrae obortae erant. Robinson cum sociis tacitus ad scapham procedit, neque longius viginti passuum spatio ab illa abest, cum nautae duo ad eam custodiendam relictii nihil etiam animadverterent. Tum repente horrendo cum clamore, armorumque strepitu prorumpunt, caedem, exitiumque minitantes, si quisquam ex illis se commovere ausus esset. Nautae veniam delicti rogant; tum ad eos vinciendos nostri accurrunt. Quo facto istam quoque scapham in littus protrahere properant. Tum in virgulta proxima universi se recipiunt, reliquorum adventum expectaturi. Qui quidem singuli accesserunt, longis inutilibusque erroribus tecti. Magnopere autem admirati atque lamentati sunt scaphae damnum. Ad istos, cum

quin-

quinque numero essent, nautarum in gratiam receptorum unus mittitur, interrogaturus: an sponte armis abjectis se dedere velint? Sin hoc nolint, insulae procuratorem triginta passuum spatio quinquaginta milites in aciem eduxisse, ad ipsos caedendos. Scapham ipsis jam ereptam tuosque captos, ipsis vero aut mortem, aut captivitatem eligendam esse. Tum Robinson cunctos suos armorum strepitum edere iussit, ad confirmandam legati orationem. „An vero delicti veniam impetraturi sumus?“ quidam ex iis tandem rogat; cui praefectus in virgultis latens sic acclamavit: vocem meam agnoscis, Thomae Smithe; si illico arma abjeceritis, vita vobis donabitur, Arkinfio excepto. Scilicet ille seditionis auctor fuerat. Tum universi statim arma abjiciunt, Arkinfius autem exclamans, praefectum obtestatur, ut sibi parcat atque ignoscatur; ceteros scelus suum aequasse. Praefectus respondet: nihil sibi licere, nisi ut procuratoris clementiae ipsum commendet; quid eo proficeretur, expectet. Quo facto Mercurialis cum nautis ad illos vinciendos mittitur. Interim postremi tres quoque accedunt, re satis perspecta victoribus resistere non audent, seque vinciri patiuntur.

Jam praefectus quoque cum Robinsone, qui procuratoris legatus putabatur, accessit, ille autem de captivis elegit, quos sperabat delicti poenitentiam veram acturos esse. Hi ad arcem, ceteri ad speluncam ducuntur. Ex iis, qui in antrum antea conjecti erant, duos etiam adduci iussit, quoniam de iis spem fovebat, fore, ut istos quoque sceleris commissi poeniteret. Quomodo autem cum istis egerit, et quae postea acciderint, in crastinam vobis, o mei, narranda differam!

VESPERA TRICESIMA.

Agite, o mei, Robinsonis nostri fortuna ad eventum festinat! Aliquot horis elapsis fors illius jacta erit; tunc apparebit, utrum denuo omni spe liberationis erepta in insula sua permansurus, an voto ardentissimo parentum revivendorum unquam potiturus sit? In eo scilicet res vertitur, ut praefectus nautarum in gratiam receptorum auxilio navem recuperet. Quodsi huic successerit, amici nostri calamitates finitae erunt; sin minus cuncta in pristinum statum relabentur, neque ulla spes libertatis recuperandae illi supererit.

Quibus culpa remissa erat, ante arcem congregati decem numero erant. Robinson procuratoris nomine iis significat, hac conditione illos delicti veniam impetraturos, ut praefectum legitimum in recuperanda navi adjuvent. Quod cum universi magna cum religione affirmassent, Robinson addit, illos non suam tantummodo sed captivorum etiam sociorum salutem hoc conservaturos esse, quippe qui crastino mane omnes ac singuli ad mortem ducendi essent, nisi navis antea ab ipsis expugnaretur. Quae sententia captivis etiam nuntiata est. Tum utrique, captivi et liberi, conjunguntur, ut horum fides ab illis confirmetur. Interim fabro lignario alterius scaphae carina perforata reficienda mandatur; quo facto scapha utraque quam velocissime in aquam deducitur. Tum altera praefecto, altera gubernatori ducenda traditur, copiis inter eos divisis. Cunctis apparatu bellico instructis, postquam Robinson praefectum amplexus, eique omnia fausta apprecatus fuerat, illi vela ventis dedere.

NICOL.

NICOL. Equidem miror, Robinsonem remansisse!

PAT. Non timiditate, sed prudentia ductus, care Nicolae, ille remansit. Scilicet fieri poterat, ut captivi vi adhibita ipso absente arcem expugnare conarentur; quod quidem propugnaculum, quo insuper cuncta vitae bene beateque vivendae praesidia ipsi continebantur, majoris pretii noster aestimavit, quam quod temere in discrimen venire pateretur. Igitur praefectus ipse ei suaserat, ut cum Mercuriali suo ad illud defendendum remaneret. Robinson, qui ex eventu hujus incepti fortunam suam pendere intelligebat, tantam animi perturbationem, atque angorem sensit, ut nullo in loco quiescere posset. Nunc in spelunca confidet, nunc in vallum revertitur, nunc scalam sparteam conscendit, e collis cacumine per noctis silentia auscultaturus, an de nave aliquid audiri posset. Quanquam ille hodie nihil adhuc ciborum sumserat, nullum tamen eorum appetitum sensit. Subinde animi perturbatio apud eum augetur, quoniam eventus secundi signum inter eos constitutum, triplex scilicet tormenti explosio, nondum audita erat, etsi media nocte ingruente. Attamen opportune meminit praecepti, quod ipse non ita pridem Mercuriali dederat; quo ille nunc admonitus est, se sine idonea causa timori, atque spei animum perturbandum tradere. In rebus dubiis, sic illi Robinson suavit, ad sinistros eventus animum praeparato! Qui si non acciderint, lucri hoc facies; sin autem, te paratum invenient, neque te repentino imperu oppriment. Hoc ex praecepto Robinson sinistrum incepti eventum certissimum putat, animumque summa in deo confidentia confirmare studet, ad hanc quoque fortunae injuriam constanter ferendam. Omni vero spe penitus abjecta, subito

tormenti sonitus e longinquo auditus est. Robinson se corripit, ejus instar, qui sono repentino e somno excitatur. Puf! secunda explosio auditur; Puf! tertia quoque! Nunc amplius dubitare nequit navem expugnatam, suamque liberationem propinquam esse.

Tum incredibili laetitia abreptus per scalam sparteam devolat, Mercurialem in cespite vivo recubantem amplectitur, eumque lacrymis perfundit vocis plane impos. „Quidnam tibi accidit, domine carissime?“ Mercurialis eum interrogat, dum penitus expergescit, atque vehementibus domini blanditiis perterritus plane videtur. Robinson autem prae laetitia incredibili nihil eloqui potest, nisi: *Tandem, Mercurialis!* „Deus incolumem praestet miseri domini mentem, ille cogitat, existimans scilicet, eum e potestate sui exiisse.“ Ad lectum te confer, optime domine, „sic eum appellat, brachioque illum amplexurus, atque in speluncam ducturus erat. Robinson autem blandissimo vultu eum aspicit, simulque ei respondens: ad lectumne, bone Mercurialis? Mene ad lectum, nunc ut dormiam, cum deus optimus maximus ardentissimo voto me damnat? Nonne triplicem tormenti explosionem audivisti? Nonne etiam cognovisti, navem expugnatam esse? Tum Mercurialis oculi aperti sunt. Quin ipse laetari incipit, levius tamen, neque ob suam ipsius, sed domini potius boni conditionem. Et si enim jucundum illi videbatur, cum Robinsone et patre eas in regiones proficisci, e quibus tot miranda jam viderat, ubi etiam plura se inventurum sperabat: tamen hanc suam voluptatem imminui sensit, cum necessitatem coeli patrii in perpetuum relinquendi cogitavisset.

Robin-

Robinsonis animus, laetitia quippe exultans, nunquam tantopere perturbatus fuerat. Nunc ille collem conscendit, atque sub coelo stellis distincto in genua prostratus deo pro libertate reddita gratias agit; nunc vero descendit, Mercurialem suum amplectitur, nihil, nisi Hamburgum crepat, sarcinasque colligere incipit. Sic tota nox ei processit, neque illi unquam in mentem venit, ut ad quietem se componeret. Die exorto oculis perpetuo eam in regionem, ubi navis in anchoris haesit, conversis, non sine aegritudine lucem diei plenam expectat, ut libertatis suae vindicem, navem scilicet, oculis suis cernat. Exoptatum illud tempus venit; eheu! vero — quam ille exterritus est, cum vidisset — navem sine ullo dubio evanuisse! Alta voce exclamat, atque in terram prolabitur! Mercurialis accurrens diu resciscere non potuit, quidnam domino acciderit? Tandem manu trepidante ad mare extensa hic vocem languentem, et moribundam emisit: *Ecce!* Tum ille oculis eo coniectis statim intellexit, quidnam dominus pateretur? —

(Jam liberi ancipites dubique haeferunt. Scilicet Robinsonis historiam nunc etiam continuatum iri, non sine laetitia intellexerunt; misericordia autem de nova ejus calamitate commoti hujus laetitiae impetum coercuerunt. Itaque cuncti altum silentium tenuerunt, donec pater ita perrexerit.)

E Robinsonis exemplo nunc intelligitis, quanto-
pere hominibus, vel satis probis iis atque virtutis
studiosis, cavendum sit, ne nimis animi perturba-
tionibus abripiantur. Quod si ille enim laetitiae
modum antea non excessisset, nunc quoque fortu-
nam adversam aequiori animo tulisset. Nisi vero
tristitia nunc mens ejus obnubilata penitus fuisset,
ille

ille profecto agnovisset, hanc quoque calamitatem a deo profectam animo pio atque constanti tolerandam sibi esse, quantumvis dulcissima spe per illam erepta. Inprimis ille cogitavisset, divinam providentiam tunc quoque salutis nostrae conservandae invenire consilia, cum nosmet ipsi de ea recuperanda desperemus; quod quidem animi tranquillitatem illi reddidisset. Agnoscite, o mei, quantum operae vel probis hominibus ad virtutem confirmandam nunquam non superfit!

Interea dum Robinson desperabundus jacet, Mercurialisque eum confirmare studet, in altera collis parte strepitus subito auditur, velut turbae accedentis. Jam illi exsiliunt, oculisque eo conjectis laeti stupent, cum praefectum navis nonnullis ipsum comitantibus collem conscendere vidissent. Robinson uno impetu in amplexus ejus provolat. Respiciens quoque navem in orae occidentalis sinu in ancoris haerentem vidit, omnemque tristitiam subito abjecit. Scilicet ex eo statim intellexit, praefectum ante diei ortum navem e statione priori eam in insulae regionem deduxisse, ubi tuto portui illa committeretur. Jam noster diu in amplexibus praefecti, non minori gaudio perfusi, mutus laetissimusque haesit, donec ad mutuas gratulationes, animique grati testimoniationes perventum est. Tum praefectus narrat, se quam felicissime nave potitum esse, adeo ut nemo vulneratus aut interfectus sit; noctis tenebras enim effecisse, ut nec ipse proditus, nec comites prohibiti sint, quin in navem reciperentur. Pessimos seditionis auctores postea armis captis, sibi resistere quidem conatos fuisse; frustra tamen; captos illos in vincula conjectos esse. „His dictis gratum erga liberatorem animum testificari enixe studet.“ Tu vero lacrymis ait obortis, tu, vir

vir egregie, misericordia, atque consilio tuo me, navemque meam servasti. En istam! Tua est; nunc illam, meque ipsum in potestatem tuam tradito! „Tum cibos quosdam delicatos e navi adductos afferri jubet, omnesque jucundo jentaculo egregie animum laetum recreaverunt.“

Robinson interim praefecto mirandos casus suos narrat, quo illius admiratio saepius excitata fuit. Quo facto praefectus Robinsonem rogavit, quidnam nunc sibi faciendum mandaret, quo ipsi gratificaretur. Ei Robinson respondet: praeter istas, quas heri tibi statui, auxilii mei condiciones, tria sunt, quae te rogabo. Primum quidem a te peto, ut hic commoreris, donec pater boni Mercurialis mei cum Hispanis redierit, tum, ut praeter me, meosque, Hispanos etiam universos excipias, primumque Gades tendas ad eos ibi exponendos. Denique te oro, ut seditionis auctoribus primariis vitam dones, eosque nulla alia poena afficias, nisi ut in hac insula relinquuntur; certissime enim scio, hac poena illos sine dubio emendatum iri. Praefectus haec cuncta religiosissime se exsequuturum pollicetur; captivos adduci jubet, pessimos eorum eligit, iisque poenam debitam nunciat. Qui magno pere hac laetati sunt, non ignorantes quippe, se crimen capitale commisisse. Robinson humaniter eos victus necessarii quaerendi rationem docet, illisque se omnes copias suas relicturum promittit. Tum eos ad pietatem, industriam, concordiamque sequendam exhortatur, affirmans, has virtutes vitam ipsorum in insula ista perjucundam esse reddituras.

Dum noster etiam loquitur, Mercurialis anhelans accurrit, laetissimusque nunciat, patrem cum Hispanis advenisse, statimque appulsurum esse. Cun-

Cuncti igitur illis obviam ire instituunt; ante omnes Mercurialis in amplexibus patris jam haesit, cum ceteri advenirent. Robinson non sine magna admiratione duas feminas inter istos, qui adveniant, conspexit; Martialis autem interrogatus, uxores duorum Hispanorum, de barbaris indigenis electas, esse responderet. Qui quidem, ut acceperant, Robinsonem profecturum, nonnullosque remiges in insula relicturum esse, eum rogaverunt, ut sibi quoque liceret in ea remanere; se enim jucundiores locum ista non optare, tantopere illam ab aliis praedicari audiverant. Quas preces Robinson cum voluptate quadam audivit, atque lubenter iis concessit. Inprimis autem ille laetatus est, quod duos viros hic relinqueret, quorum probitatem universi testati fuerant; sperabat enim, fore, ut eorum opera ceteri homines perditum ad meliorem frugem reducerentur. Hac mente ceteros omnes eorum potestati subicere constituit. Scilicet universos arcessi jubet, ad voluntatem suam illis declarandam. Sex Angli fuerunt, duo Hispani cum uxoribus. Quos Robinson sic alloquutus est:

„Neminem fore spero, qui mihi jus neget, rebus meis — hoc est, insula ista cum omnibus, quae in ea sunt — pro arbitrio meo utendi. Opto autem, ut omnium vestrum, qui hic remansuri estis, conditio quam beatissima sit. Quem ad finem obtinendum idoneis institutis vobis opus, meum vero est, ea facere. Itaque vobis edico, ambo hos Hispanos in posterum meam vicem sustenturos, legitimosque insulae dominos fore. Vestrum autem est, illis obedientiam diligentissimam praestare. Soli illi in arce mea habitabunt; solis illis selopeta, apparatus bellicum, atque instrumenta cuncta asservanda trado; hac tamen lege, ut isti vobis e copis

piis illis praebeant, quantum opus fuerit, vos autem vitam honestam, atque pacificam agatis. Periculis forte imminentibus conjunctis viribus estote; in operibus autem faciendis, seu in agris, seu in orto, cuncti illa faciunto, messemque inde collectam dividunto. Fieri potest, ut copia mihi aliquando detur conditionis vestrae revivendae, aut, ut ipse aliquando huc redire constituam, vitae, quod mihi reliquum est, in hac insula mihi percara consumpturus. Vae illi, qui interea institutis meis obedientiam debitam negaverit! Scaphulae sine ulla misericordia eum imposituri, atque tempestate oborta in oceanum conjecturi essemus! „His auditis universi Robinsonis instituta magnopere laudant, obedientiamque fidelissimam pollicentur.

Tum noster eas res elegit, quas secum avecturus erat, ut illae in navem transportarentur. Scilicet 1) Vestem pelliceam a se ipso confectam, cum umbella et larva. 2) Hastam proprio Marte perfectam, arcumque, securimque lapideam. 3) Polum, canem villosum, lamasque duas. 4) Varia instrumenta, variamque supellectilem a se solo confectam; 5) Grana demum aurea, adamantes, massamque suam auream, elegit.

Cunctis his in navem transportatis, ventoque secundo oborto, proximo die proficisci constituunt. Tum Robinson et Mercurialis epulas ad praefectum colonosque remanentes ante abitum exhilarandos parant. Lautissima quaeque e copiis eorum promuntur, cibi vero adeo delicati erant, ut praefectus Robinsonis artem eorum apparandorum satis mirari non posset. Quo facto magnam copiam ciborum, pulveris nitrati, ferri, atque instrumentorum e nave afferri jussit, eamque colonis dono dedit,

dit, hospitis magnanimi exemplo eorum conditionem laetiores his muneribus redditurus.

Sub vesperem Robinson amicos rogavit, ut se solum relinquerent; nonnulla enim negotia satis gravia ante abitum sibi curanda superesset. Igitur omnes ab eo secedunt; ille vero in collem ascendit, cum vitae suae in hac insula actae vicissitudines postremum animo repetiturus, tum gratias pias supplicesque deo optimo maximo acturus. Verbis autem ejus pietatis ardorem exprimere equidem non valeo; quicumque vero animum ejus similem gerit, descriptione mea non egebit, quin e suo ipsius sensu judicare poterit.

Jam proficiscendi tempus aderat. Robinson lacrymans eos, qui remansuri erant, ad concordiam, industriam, pietatem sequendam denuo exhortatus, dei optimi maximi tutelae enixe illos commendat, qui quidem ipsius rebus hucusque sapientissime prospexerat. Quo facto postremum circumspicit, deoque cum pro conservatione mirabili, tum pro liberatione praesenti, gratias agit; tum voce languida remanentibus ultimum vale acclamat, ac Mercuriali, Martialiue comitibus navem conscendit.

NONN. Eheu! Jam ad finem perventum est!

JOH. Expectate, quaeso! Fieri enim potest, ut nova illis obstacula oriantur!

PAT. Ventus tam secundus fuit, ut insula e conspectu ipsorum avolare videretur. Quousque autem conspici etiam potuit, Robinson mutus, tristisque in stega haesit, oculis in regionem istam dilectam defixis, quam decem annorum spatium in ea transactum, variaeque molestiae in ea exantla-

tae

tae carissimam illi reddiderant. Tandem cum ultimum etiam montis cacumen oculis ipsius subductum esset, ad coelum suspiciens, tacitus apud se carmen praeclarum: *Jam universi deo gratias agite!* repetiit; quo facto cum Martiali, et Mercuriali in cubiculum praefecti se contulit, ad animum moerentem amicis confabulationibus levandum.

Iter eorum faustissimum fuit. Viginti quatuor dierum spatio Gades pervenerunt, ibique Hispanos adductos exposuerunt. Robinson ipse in terram descendit, mercatorem, cujus grana aurea ille servaverat, quaesiturus. Quo invento magna cum laetitia intellexit, virum istum probum beneficio suo magna calamitate liberari. Scilicet nave amissa ille alieno aere oppressus fuerat. Nunc autem arcula granorum aureorum affatim debitis solvendis sufficit. Quod iis superfuit, gratus ille benefactori suo donare cum vellet, hic quidem donum oblatum recusavit, dicens, se satis amplam mercedem ex eo referre, quod viri probi calamitatem auxilio suo impediverit. Quibus peractis ad Angliam vela facere illi pergunt. Quo in itinere tristi casu oppressi sunt. Senex Martialis in morbum repentinum incidit, atque mortuus est, quanquam omni cura ad eum reficiendum adhibita. In eo facile intelligetis, quo animo Mercurialis hunc casum tulerit? Lamae quoque, itineris maritimi impatientes, mortem obierunt.

Interim navis incolumis ad Portsmouthiam, portum Angliae notissimum appulsa est. Hic Robinson viduam praefecti militum, cui adamantes redderet, invenire speravit. Neque illam non invenit, sum-

ma

ma vero calamitate oppressam. Scilicet illa cum liberis sensim ad summam miseriam redacta fuerat, quoniam duorum annorum spatio a marito in India Orientali degente nihil plane auxilii ad vitam sustentandam acceperat. Corpora illorum vix etiam panis obsoletis involuta erant, ora fame, et miseria mortuorum instar pallebant. Hic Robinson iterum ea voluptate beatus est, quam optimus quisque tum percipere solet, cum ad aliorum miseriam sublevandam a numinis providentia adhibetur. Adamantibus redditis, familiam istam languescentem atque fame confectam, plantae marcescentis, atque pluvia benigna aestiva refectae instar, brevi reviviscere, tantaque felicitate frui videt, quantum se recuperaturos esse, jam diu desperaverant.

Cum vero navem opportune hic deprehenderet Hamburgum tendentem, a praefecto, quem hucusque secutus fuerat, discessit, atque Mercuriali comite illam conscendit; quae tum brevi ancoras solvit. Hic quoque cursus faustissimus, velociissimusque fuit. Jam insulam sanctam conspiciunt, jam dilecta Robinsonis patria e longinquo cernitur, cujus aspectu Robinson summa laetitia perfusus est; jam in ostium Albis penetrant, cum subito saeva tempestas orta navem incredibili vi ad oram coniecit. Tum nihil intentatum relinquunt, quo navis convertatur, atque in altum reducatur; frustra tamen, vehemens venti impetus omnes conatus irritos reddidit, navemque abreptam tam vehementer in pulvinum egit, ut carina disrumperetur. Extemplo aquae ingens vis in eam irruit, adeo ut de illa conservanda omnes desperarent; navigantibus vix copia vitae scaphis conscensis servandae datur. Sic igitur Robinson de-
nuo

nuo naufragio facto miser, in portum propinquum advenit, neque de universis divitiis, praeter canem fidelem, qui eum secutus erat, polumque in humero illius, dum navis frangitur, commodum sedentem, quicquam servavit. Nonnullis post diebus accepit, in copiis navis fractae servatis umbellam vestemque pelliceam a se ipso confectam fuisse inventas. Quas ille pecunia legitima littoris domino numerata recepit: auri vero magnum illud pondus undis obrutum jacuit.

JOH. O! miserum Robinsonem!

PAT. Easdem nunc fere divitias possidet, quas Hamburgo profectus habuit. Propterea autem divina providentia, ut ille omnia denuo amitteret, curasse videtur, ne ejus divitiis juvenum leviorum animi impellerentur, ad ejus exemplum imitandum, itineraque temere facienda, ut scilicet thesauris ejus instar ditati redirent. Ipse quidem de jactura ista minime conquestus est. Cum enim vitam futuram eadem industria, atque temperantia agere constituisset, qua in insula sua usus erat, auro facile carere potuit.

Jam navi Hamburgum profectus est. Cum ad Stadam usque perventum est, turribus urbis patriae conspectis lacrymas laetabundus effudit. Quatuor horarum spatium illam assequi, atque in patris carissimi amplexibus haerere poterat. Matris optima obitum in proximo jam portu sibi nunciatum per aliquot dies acerbè luxerat. Jam navis altis undis secundoque ventu propulsa volat; brevi igitur loca vicina praeteriectus in portu Hamburgico advenit. Robinsonis cor laetitia exultat, e

X

navi

navi ille profilit, solum patrium osculaturus, nisi spectatorum causa animum cohibuisset. Per quorum turbam ille festinans in xenodocheum proximum se contulit. Inde nuncio ad patrem misso, sensim eum ad filium revivendum praeparari iussit. Qui quidem primum illi dixit, advenisse, qui laeta de filio nuntiaret, tum, filium ipsum in eo esse, ut Hamburgum rediret, tandem, illum, qui laetum hunc nuncium afferret, filium ipsum esse. Quam cautionem nisi Robinson adhibuisset, pater nimia laetitia perturbatus mortem sine dubio obiisset. Jam filius ipse per plateas satis etiam sibi cognitas ad domum patriam provolat, eamque assequutus incredibili laetitia perfusus in patris gaudio trepidantis amplexus ruit. *O mi pater! — O mi fili!* Haec tantum ambo eloqui potuerunt. Muti, trepidi, spirituque occluso, alter in collo alterius pendet; donec lacrymarum copia benigna animum oppressum levavit.

Interea Mercurialis innumeras res mirandas stupet, quae ejus oculis nunc objectae sunt. Neque earum aspectu satiari potuit, diemque primum integrum attonitus egit. Tum rumor de Robinsonis adventu, casibusque mirabilibus per urbem cucurrit. Cuncti nihil nisi Robinsonem loquuntur; cuncti eum videre cupiunt: cuncti ejus historiam mirabilem ex ipsius ore accipere gestiunt. Patris itaque domus brevi concionis publicae speciem refert; Robinson a mane usque ad vesperam narrare cogitur. In quo ille saepius patribus, matribusque acclamavit: *Si vere liberos vestros amatis, o parentes, mature illos pietati, temperantiae, atque industriae assuefacite!* Quodsi vero pueri, aut puellae aderant, aureo hoc praecepto illos nunquam non excitavit:
Obe-

Obedientiam, o boni, parentibus, magistrisque praestate; diligenter, quaecunque discendi copiam inveneritis, discite; deum ingenuo timore colite; desideria o mei, desideria ex animo fugite, quae vitiorum fons uberrimus est!

Pater Robinsonis institutor erat; propterea ille optavit, ut filius in eodem negotio exerceretur, quo mortuo sibi succederet. Robinson vero, qui per plures annos continuos operibus manu facien- dis non sine voluptate assueverat, patrem roga- vit, ut sibi liceret, scriniariorum artem disce- re; quod pater ei liberum reliquit. Itaque cum Mercuriali scriniarii cujusdam disciplinae se tra- didit, atque spatio annuo vix elapso uterque magistri artem tam probe didicerat, ut ipsi ma- gistrorum dignitatem adipiscerentur. Quo facto officina communi instituta; quoad vixerunt, ami- citiam, atque societatem haud dissolvendam serva- verunt. Tantopere autem industriae, et tempe- rantiae consuetudinem duxerant, ut ne dimidiam quidem diei partem otio aut luxuria consumere possent. Ut autem vitae pristinae solitariae me- moriam conservarent, cujusvis hebdomadis diem unum constituerunt, quo genus vitae ante actum, quantum ejus fieri posset, renovarent. Adeo au- tem concordiae; indulgentiae erga alios, humani- tati etiam, illi assueverant, ut, quomodo sine illis vitam agere posses, plane non intelligerent. Inpri- mis vero, ingenuam veramque pietatem prae se tulerunt. Quoties nomen dei optimi maximi elo- quuti sunt, gaudium amorque vultus eorum exhila- ravit; horrore autem perfundi solebant, cum for- te nomen illud augustum et sanctum ab aliis cum levitate, et temeritate pronuntiari audivissent. Divina quoque providentia omnes eorum conatus

auspicatissimos esse iussit. Perpetua tranquillitate, sanitate, industriaque beati multum senectute provecti sunt, neque unquam posterius desinent memoriam duumvirorum istorum colere, qui alios homines rationem felicitatis, cum in hac, tum in futura vita, consequendae egregie docuerunt.

Hic pater conticuit. Parvuli aliquantulum temporis meditabundi haerent; donec omnes honesto constantique consilio Robinsonem imitari apud se statuerunt.

Errata.

P. 6. S. 4. von unten *ille* wird gelesen *illa*.

P. 289. S. 6. von oben *Desilimus* wird gelesen *desiluimus*.

Jenae, litteris Joh. Mich. Mauke typographi.

INDEX

ROBINSONIANUS.

A.

Aberrare abirren, sich verirren, daher auch unversehens abkommen.

Abesse entfernt seyn; parum, non multum absuit, quin hoc fieret, es fehlte wenig daran, daß das geschehe.

Abhorrere ab aliqua re, seltnr aliquid, etwas verabscheuen, mißbilligen, von etwas entfernt seyn.

Abjicere (cio, jeci, jectum) wegwerfen, animus den Muth verlieren, daher abjectus, der den Muth verlohren hat, verzagt.

Ablegare abschicken, entfernen.

Abradere (si, sum) wegfragen, auch abscheeren.

Abripere (pio, pui, reptum) wegreißen, mit Gewalt oder Schnel-

ligkeit wegführen, se a. sich schnell entfernen; ira, odio abripi, vom Zorn, Haß u. s. w. hingerissen werden.

Abrogare etwas aufheben oder abschaffen, besonders von Gesetzen und öffentlichen Urkunden, auch alicui aliquid einem etwas entziehen.

Abruptus (von abrumperre) abgerissen, abschüssig, steil, auch abgebrochen, sermo abruptus eine abgebrochne Rede.

Absolvere (vi, lutum) losmachen, befreien, zu Ende bringen.

Abundare aliqua re, einen Ueberfluß an etwas haben.

Abunde überflüssig.

Abuti (or, usus sum) aliqua re, eine Sache mißbrauchen.

Accessus et recessus maris die Ebbe u. Fluth,
X item;

item: mare accedens
et recedens.

Accitus herzu gerufen,
heran geholt, von ac-
cire.

Acies oculorum, die
Schärfe, der Blick des
Auges.

Accingere (nxi, ctum)
gürten, fertig machen,
se ad aliquid, oder ac-
cingi ad aliquid u. ali-
cui sich wozu bereit
machen.

Acclamare zurufen.

Acclinare anlehnen, hin-
beugen zu etwas, ad
u. in aliquid, oder auch
alicui.

Acquisitus (von acquire-
re) erworben.

Aculeus ein Stachel, acu-
leatus stachlicht.

Acus us, die Nadel, rem
acu tangere sprich:
wörtlich eine Sache
sehr genau treffen.

Adamus ein Diamant.

Addicere zusagen, bewil-
ligen, übergeben, daher
abd. se alicui rei sich
einer Sache widmen.

Adeps ipis, das Fett.

Adhibere, (ui, itum,)
hinhalten, hinwenden,
verschaffen, anwenden,
von Personen aliquem

adh. jemand zu etwas
nehmen u. gebrauchen,
auch behandeln.

Adicere (cio, jeci, je-
ctum) dazu werfen,
hinwerfen, daher bild-
lich adj. animum ali-
cui rei woran denken,
sich womit beschäftigen.

Adimere (imo, emi, em-
tum) einem etwas neh-
men, benehmen.

Adipisci (adeptus sum)
erlangen, erreichen.

Adjungere (go, xi, n-
ctum) hinzufügen,
mit ad oder dem Da-
tivo, a. se alicui, sich
zu jemand gesellen.

Admiscere (miscui, mix-
tum) dazu mischen, ver-
mischen.

Admovere (veo, vi, mo-
tum) hinzubringen, hin-
halten; z. E. manus ali-
cui rei admovere, die
Hände an etwas le-
gen; alicui aliquid ei-
nem etwas verursa-
chen, in ihm erregen,
z. E. terrorem, metum
etc.

Adolescere (evi, ultum)
aufwachsen.

Adorare reden zu jemand,
daher bitten, auf eine
feyerliche Art verehren.

Ado-

- Adoriri (ortus sum) Herz
zugehen zu jemanden
oder etwas, daher sich
an jemanden oder et-
was machen, angrei-
fen, anfallen.
- Adstrictus (von adstrin-
gere) scharf angezogen,
zusammengezogen, ge-
bunden an etwas, ver-
bunden d. i. verpflich-
tet, obedientia adstr.
durch Gehorsam ver-
pflichtet.
- Adultus erwachsen.
- Adumbrare beschatten,
entwerfen, vorstellen,
nachahmen.
- Adustus angebrannt, von
adurare.
- Adversus widrig, adver-
sa fortuna unglück-
lich seyn; ex adverso
von der entgegengesetz-
ten Seite.
- Advertēre (ti, sum) hin-
sehen, hintenken, ani-
mum ad aliquid, seine
Gedanken worauf rich-
ten.
- Aegre ferre aliquid et-
was übel nehmen.
- Aequalis der mit einem
von gleichem Alter ist,
oder zugleich lebt, über-
haupt gleich.
- Aequinoctium die Zeit
- wenn Tag und Nacht
gleich sind.
- Aes alienum fremdes
Geld, Schulden; aere
alieno opprimunt
Schulden gedrückt wer-
den.
- Aestimare schätzen, taxir-
en, achten, beurs-
theilen, magni, pluri-
mi, minoris aestima-
re aliquem, einen hoch,
sehr hoch, geringer ach-
ten.
- Aestuarē heiß sehn,
brausen, bildlich von
Menschen, die in ei-
nem leidenschaftlichen
Zustande, oder auch
verlegen, hin u. her
schwankend u. unents-
schlossen sind.
- Affectare aliquid, sich an
etwas machen, wider-
nach trachten, durch
mühsame Nachahmung
sich etwas zu erwerben
suchen, (affectiren.)
- Afficere (cio, eci, ectum)
hinzufügen, aliquem
honore, praemiis etc.
aff. einem Ehre, Bel-
ohnungen u. s. w. er-
theilen, eben so laeti-
tia, moerore aff. ei-
nem Freude oder Be-
trübnis verursachen,

- poena a. bestrafen; vom Gemüthe, rühren, bewegen, affectus daher gerührt, oder auch gesinnt.
- Afflare** (flo, avi) anwehen, anhauchen.
- Affligere** (xi, ctum) an schlagen, daher hart niederreißen, in schlechte Umstände setzen, erniedrigen; homo afflictus ein sehr herabgesetzter, gedemüthigter Mensch, oder auch der muthlos und verzagt ist; res afflictæ u. afflictio der Zustand eines solchen Menschen.
- Agere remos** Zweige hervortreiben, viam, fossam agere, einen Weg, Graben machen.
- Agitur mecum bene** (male) es geht mir wohl (übel); actum est de me, es ist um mich geschehen.
- Agitare in Bewegung** setzen, treiben, beschäftigen, mente aliquid, worüber nachdenken.
- Aggredi** (dior, gressus sum) hinzugehen, an greifen, anfangen.
- Agnoscere** (gnovi, gnitum) erkennen, wieder erkennen, eingestehen, wahrnehmen.
- Ajo** ich sage, bejahe; ain tu (aisne tu?) ist das wahr, was du sagst? Meynst du es nicht auch so?
- Alacer**, cris, cre, frisch, munter, thätig.
- Albicare** weiß seyn.
- Alea** ein Würfelspiel, jacere al. die Würfel werfen, d. i. ohne Bild, eine bedenkliche Sache zu wagen anfangen.
- Alienatus** entfremdet, getrennt, entfernt.
- Allicere** (cio, exi, ectum) locken, reizen.
- Allidere** (si, sum) mit Gewalt anstoßen.
- Alligare** anbinden, verpflichten, verpflichten.
- Alluere** (ui) bespühlen, hinan fließen.
- Almus** a, um, nährend, hold, gütig.
- Alternus**, a, um, wechselnd, alternæ vices der Wechsel eines mit dem andern.
- Alteruter**, tra, trum, einer von beyden.
- Alutarius** der Weißgerber.
- Amabo**, ei, lieber!
- Ambages** Umwege; ambages

- hages iterare oftmahls
Umwege machen.
- Amens ohne Verstand,
unsinnig.
- Amplecti (xus sum) um-
fassen, (genua) reli-
gionem ergreifen, lie-
ben, billigen.
- Anceps zweiförmig, zwei-
schneidig, doppelt, pe-
riculum anceps eine
zweifache Gefahr; an-
ceps quaestio eine
zweideutige, oder auch
schwer zu entscheidende
Frage; anceps confi-
lii unschlüssig.
- Anchora der Anker; an-
choras solvere die An-
ker lichten, d. i. aufhe-
ben; in anchoris hae-
rere vor Anker liegen.
- Anhelare schnauben, fei-
chen.
- Animatus belebt, muthig
gemacht, gesinnt.
- Animi causa zum Ver-
gnügen; ex animo von
Herzen.
- Annuere (ui, utum) zu-
winken, Beyfall ge-
ben; animus meus
annuit quaestionibus;
ich bejahe die Fragen.
- Anteire aliquem aliqua-
re, einen in einer Sa-
che übertreffen.
- Anterior der Vordere.
- Antiquus alt, ehrwür-
dig, wichtig.
- Antlia (griech. Ursprungs)
ein Zieh-Eimer, eine
Pumpe.
- Apage weg, fort! ein
Ausdruck des Unwils-
lens.
- Apparere sichtbar seyn,
erscheinen, gewiß und
einleuchtend seyn.
- Appellere (navem) ter-
rae, vel ad terram,
auch appelli, irgend-
wo landen.
- Appendere anhängen.
- Applicare, (avi u. ui,
atum u. itum) ansü-
gen, hinzufügen, wo-
hin wenden oder rich-
ten, se aut animum
ad aliquid applicare,
seine Neigung auf et-
was richten.
- Apprecari beethen zu je-
mand, auch feierlich
anwünschen.
- Apprime vorzüglich.
- Appropinquare heran na-
hen, sich nähern.
- Aptare anpassen, zubes-
reiten.
- Arare pflügen.
- Arbitrium Willkühr, freye
Meinung; arb. alieu-
jus rei sibi arrogare.
die

- die Entscheidung einer Sache sich annehmen.
- Arcere (cui, citum, etum) einschließen, einschränken, abhalten.
- Arcessere (ivi, itum) herzukommen lassen, herzhohlen.
- Architectus ein Baumeister.
- Arefieri (factus sum) trocken werden.
- Argillacea terra, Thon Erde.
- Arguere (ui, utum) zeigen, anzeigen beschuldigen, verurtheilen.
- Arrectus, a, um, aufgerichtet; arrecti crines, vor Verwunderung starrende Haare.
- Arridere (si, sum) dazu lachen, anlachen; hoc mihi arridet, das lacht mich an, gefällt mir.
- Arrogare, zueignen, zuschreiben, anmaßen.
- Arteriae, die Pulsadern.
- Arundineus von Rohr (tectum arundineum) ein Rohrdach.
- Asellus ein kleiner Esel.
- Assare braten.
- Assecla, ae, ein Nachfolger, Anhänger.
- Assentiri (sensus sum) bestimmen.
- Affiduitas die Emsigkeit, der mühsolle Fleiß.
- Assuefacere aliquem ad aliquid, oder alicui, einen wozu gewöhnen; assuefieri u. assuescere, gewohnt werden an etwas, sich an etwas gewöhnen.
- Asteriscus ein Sternlein, Kreuz (schriftl. Merkmal.)
- Atterere (trivi, tritum) reiben, abreiben, schwächen u. vermindern.
- Attonitus (von attono) vom Donner gerührt, betäubt, bestürzt, sinnlos.
- Auctorem esse alicui alicujus rei, einem wozu rathen.
- Aufugere (ugi, ugitum) entfliehen.
- Augeri viribus an Kräften wachsen.
- Augurari prophezeien, vorher ahnden.
- Aulaea orum, Tapeten.
- Aureus ein Goldstück.
- Auspex ein Vogeldeuter; deo auspice, mit Gottes Hülfe.
- Auspiciatus von glücklicher Ahndung; auspiciatum aliquid esse jubere, etwas glücklich

lich seyn lassen, seg-
nen.

Auscultare, hören.

Avere nach etwas begier-
rig seyn, sich wohl be-
finden.

Avehere (xi, ctum) weg-
führen.

Aversari verabscheuen.

Avertere (ti, sum) ab-
wenden, oculos ab ali-
qua re avertere, die
Augen von einem Ge-
genstande abwenden.

Avolare wegfliegen.

B.

Bejulare Last tragen.

Balare blöfen.

Balaena ein Wallfisch;
testabalaenarum, Fisch-
bein.

Beare aliquem aliqua re,
einen womit beglücken.

Bergedorfienſia arva die
Bierlande, eine Ge-
gend bey Hamburg.

Betula die Birke.

Bitumen eine fette Erde,
Harz.

Bona verba, bewahre
Gott!

Botulus eine Bratwurst.

Bubulus von Rindern,
caro bubula, Rind-
fleisch.

Bucca der Backen, der

Mund; plena bucca
flare, mit vollen Ba-
cken blasen.

Bulbus solanorum, die
Wurzel der Kartoffel-
stauden.

Bullire Blasen werfen,
brausen.

C.

Cacabus eine Pfanne.

Cacaoticus von Cacao;
potus cacaoticus, Cho-
colade.

Cacuminatus (von cacu-
men) gipflicht.

Caecutire blind seyn.

Caedere (cecidit, caesum)
hauen, abhauen, fäl-
len, schlagen.

Caelum ein Meißel.

Caementarius ein Mau-
rer.

Caeruleus meerfarbig,
bläulich.

Calefacere warm machen,
erwärmen.

Calesius von Calais in
Frankreich; fretum Ca-
lesium, die Meerenge
von Calais.

Caliga ein Halbstiefel.

Callere (ui) dicke Haut
oder Schwielen von
Schlägen oder Arbeit
haben, daher unem-
pfindlich seyn — Er-
fahrung

- fahrung worin haben,
 wissen, verstehen cum
 Accusativo et Ablati-
 vo.
 Calo onis, ein Küchen-
 junge.
 Calx macerata gelöschter
 Kalk.
 Canalis metallicus, ein
 Stolle in Bergwerken.
 Candere weiß seyn, schim-
 mern, glänzen.
 Candor animi die Auf-
 richtigkeit.
 Canna ae, Rohr, Schilf.
 Cannabus conglutinator, zusammen
 geleimter
 Hanf.
 Cantharidumemplastrum
 ein Pflaster von Spa-
 nischen Fliegen.
 Capessere ergreifen, an-
 fassen, etwas verrich-
 ten, fugam c. die Flucht
 ergreifen.
 Capsula ein Kästchen.
 Carbassus i, das Segel-
 tuch.
 Cardomomum Cardemo-
 nen, eine Art Gewürze.
 Carmen die Hechel; car-
 minare hecheln.
 Caro bubula fumo con-
 dita geräuchertes Rind-
 fleisch.
 Carpentum ein Fahrzeug,
 Wagen.
 Caryophyllum die Nelke,
 aromaticum die Ge-
 würznelke.
 Catarracta ein Wolfens-
 bruch.
 Catenula eine kleine Ket-
 te, der Kettenstich beim
 Nähen.
 Catinus ein Tiegel.
 Cedere (si, sum) gehen,
 weichen, gereichen, hoc
 ex voto, in utilitatem
 cedit, das geht nach
 Wunsch, gereicht zu
 meinem Nutzen.
 Celebrare etwas häufig
 thun, ausbreiten, rüh-
 men, feiern.
 Celox ein Jagdschiff,
 Rennschiff.
 Centies tausendmahl.
 Cercopithecus ein ge-
 schwänzter Affe.
 Cerdo ein Gerber.
 Certiorem fieri de ali-
 qua re, von einer Sas-
 che benachrichtigt wer-
 den.
 Cespes itis, vivus der
 grüne Rasen.
 Cessare aufhören; ager
 cessat, der Acker liegt
 brach.
 Chalybeus, von chalybs.
 stählern.
 Chirotheca der Hand-
 schuh.
 Chorda

- Chorda die Saute.
 Chorum agere, einen
 Tanz halten.
 Chorus bellicus, ein
 Kriegstanz.
 Cicur zahm.
 Circumagere (egi, actum)
 umher treiben.
 Circumcidere (di, sum)
 rings herum beschnei-
 den.
 Circumnatare herum
 schwimmen.
 Circumscribere umschrei-
 ben, limitibus, mit
 einer Gränze bezeich-
 nen, beschränken, ein-
 schließen.
 Circumfilire herumsprin-
 gen.
 Circumspectio das Herz
 umschauen, die Vor-
 sichtigkeit.
 Circumspicere herum
 schauen, behuthsam
 seyn.
 Circumvagari umher
 schwärmen.
 Circumvehere rings her-
 um führen; im Passi-
 vo herum fahren.
 Clandestinus heimlich.
 Cliens ein Client, Anem-
 pfohlner, Schutzver-
 wandter.
 Coacervare zusammen-
 häufen.
- Coagulatum lac zusam-
 mengelaufne, geronne-
 ne Milch.
 Coalescere (lui) zusam-
 men wachsen.
 Coaptare geschickt zusam-
 men fügen.
 Cocoska der Cocus Baum.
 Coemere (emi, emptum)
 zusammen kaufen.
 Coemeterium ein Kirch-
 hof.
 Coercere (cui, citum)
 einschränken, bändigen,
 zurück halten.
 Cohærere (haesi, hae-
 sum) zusammen hän-
 gen, enge verbunden
 seyn.
 Cohibere hemmen, zurück
 halten, einschränken.
 Cohorrescere (ui) erzit-
 tern.
 Coire (eo, ivi, itum)
 zusammen gehn, sich
 vereinigen.
 Colligare zusammen bin-
 den.
 Collineare zielen.
 Collocare setzen; spem
 in aliquo, seine Hoff-
 nung auf jemand set-
 zen.
 Colluctari kämpfen mit
 jemand.
 Collustrare erleuchten, be-
 sichtigen.

Comburare (ussi, ustum)
verbrennen.

Comedere (di, sum) es-
sen, verzehren.

Commemorare erwäh-
nen, erzählen.

Commentarius Verzeich-
niß, Nachweisung.

Commigrare ziehen, wan-
dern.

Commilito ein Mitsreis-
ter, Gesellschafter.

Comminuere verringern,
schwächen.

Committere (si, ssum,) zu-
sammen schicken, proe-
lium ein Treffen lie-
fern; ponto se sich dem
Meere anvertrauen;
injuriam Unrecht bege-
hen.

Commodare regelmäßig
einrichten, alicui ali-
quid, einem etwas lei-
hen.

Commodum eben, faum.

Communicare gemein-
schaftlich mit jemand
etwas thun, Theil neh-
men lassen, oder selbst
Theil nehmen, verein-
igen, cum aliquo ali-
quid, einem etwas mit-
theilen.

Cominorari aufhalten, sich
aufhalten, verweilen.

Comparare zusammen stel-

len, vergleichen, zubereiten, einrichten, erwerben. Rebus sic comparatis, bey so ver-
wandten Umständen.

Compellere (puli, pul-
sum) zusammen treis-
ben, antreiben, nöthi-
gen.

Compensare ersetzen, er-
spahren.

Compertum aliquid ha-
bere etwas für ausge-
macht halten.

Compingere (go, pegi,
pactum) zusammenbin-
den, einpacken, daher
compactus.

Complecti (xus sum) um-
fassen, mente cogita-
tione aliquid, sich et-
was vorstellen, amar-
men, liebgewinnen,
amore aliquem, einen
herzlich lieben.

Complicare zusammenfal-
ten, zusammenlegen.

Componere se ad quie-
tem, sich zur Ruhe be-
geben.

Compos otis, der einer
Sache mächtig, theil-
haftig ist; voti com-
pos sum, ich erreiche
meinen Wunsch.

Comprehendere (di, sum)
ergreifen, zusammen-
fassen

fassen, animo sich vor-
stellen, oculis bemer-
ken, wahrnehmen.

Comprimere zusammen-
drücken, zurückhalten,
hemmen.

Computare u. Computus
überschlagen, überden-
ken, überrechnen; die
Zusammenrechnung.

Conamen inis, das un-
ternehmen.

Concedere (cessi, cessum)
aliquo wohin gehen,
benilligen, zugestehen.

Conceptus das Zusam-
menfassen, Fassen.

Conciliare zusammenbrin-
gen, verschaffen, erwer-
ben.

Concipere (pio, cepi,
ceptum) zusammenfas-
sen, animo sich vor-
stellen, denken, emp-
fangen, odium in
aliquem Haß gegen je-
mand fassen.

Conclamare schreien, zu-
sammenschreien, anru-
fen, conclamatum est,
es ist vorbey.

Concrefcere (crevi, cre-
tum) zusammen wach-
sen, sich vereinigen.

Conculcare niedertreten,
zertreten.

Condire (ivi, itum)

würzen, schmackhaft
machen.

Conducere nützlich seyn.

Confabulatio das Zu-
sammensprechen.

Conferre zusammen trar-
gen, verbinden, wohin
wenden, se in fugam,
sich auf die Flucht be-
geben, hoc multum
confert ad aliquam
rem, das trägt viel
bey zu einer Sache,
beneficium alicui u. in
aliquem, einem eine
Wohlthat erweisen, an-
wenden.

Confidere (sus sum) ver-
trauen, sich verlassen,
gewiß glauben.

Conflictari kämpfen.

Congerere zusammen trar-
gen, zusammenhäufen;
congeries ein Haufe.

Conglutinatus zusammen-
geleimt.

Congregare versammeln.

Conjectura die Muthma-
ßung, conicere muth-
maßen.

Connectere (xui, xum)
zusammenknüpfen, ver-
binden.

Conniti omnibus viri-
bus, sich mit allen Kräf-
ten bestreben.

Conscius bewußt.

Con-

- Consecratus geheiligt, ge-
 weiht.
 Consentaneus angemess-
 sen.
 Conferere (erui, ertum)
 zusammenfügen; ver-
 ba cum aliquo, Worte
 mit einem wechseln, sich
 unterreden; manum c.
 handgemein werden.
 Consilia inire Plane ma-
 chen; Entschlüsse fassen.
 Confitus (von conferere)
 besäet, bepflanzt, be-
 deckt.
 Consolari trösten.
 Conspectus der Anblick;
 recedit e conspectu,
 entzieht sich dem Blick.
 Conspirare zusammenblas-
 sen, sich vereinigen.
 Conspiratio die Vereini-
 gung.
 Consuere (sui, sutum)
 zusammen nähen.
 Consuescere (suevi, sue-
 tum) sich gewöhnen.
 Consuetudinem ducere
 alicujus rei, etwas zur
 Gewohnheit annehmen.
 Consulere (ui, ultum)
 alicui einem einen Rath
 geben, oder für einen
 sorgen; aliquem einen
 um Rath fragen.
 Consumere (sumsi, sum-
 ptum) aufwenden, ver-
 zehren, hinbringen, vi-
 tam das Leben zubrin-
 gen.
 Consummatus vollendet.
 Contegere (texi, tectum)
 bedecken.
 Contentio die Anstren-
 gung, Eifer, Streit.
 Conterere (trivi, tritum)
 zerreiben, schwächen.
 Conticescere (cui) schwei-
 gen.
 Contignatio ein Stock-
 werk.
 Contiguus nahe aneinan-
 der, sich berührend.
 Continens terra das zu-
 sammenhangende feste
 Land.
 Continuus ganz, zusam-
 menhangend.
 Continuatus hintereinan-
 der fort geführt.
 Contorquere (si, tum)
 drehen, wälzen, schwin-
 gen.
 Contrahere (xi, etum)
 zusammen ziehen; cum
 aliquo familiaritatem,
 mit einem eine genaue
 Freundschaft errichten.
 Contrectare berühren.
 Contremiscere zittern, er-
 zittern.
 Convalescere (valui) sich
 erhohlen.
 Convellere (velli, vul-
 sum)

sum) losreißen, erz
schüttern.

Convenire aliquem mit
einem sprechen; con-
venit, es schickt sich.

Convexus gewölbt; coe-
li convexa, der gewölbt-
te Himmel.

Convincere (vici, victum)
überführen, beweisen.

Cooriri (ortus sum) ent-
stehen.

Copia Vorrath, Gelegen-
heit; copiam ejus non
habeo, ich habe dazu
nicht Gelegenheit.

Corbifex ein Korbmacher.

Corculum ein kleines
Herz, c. meum, mein
Liebchen.

Corona ein Kranz, eine
Versammlung.

Corripere (pui, reptum)
ergreifen, rauben, sich
schnell in Bewegung
setzen, abkürzen.

Corroborare stärken machen.

Corruere (rui, rutum)
zusammen stürzen.

Cors tis, der Raum zwis-
schen zwey Wänden,
Hof.

Coruscare schimmern,
leuchten.

Cos otis, der Schleif-
stein.

Crac der Ton eines bre-

chenden oder fallenden
Körpers.

Credere se alicui, sich ei-
nem anvertrauen.

Crepare (ui, itum) knar-
ren, überhaupt viel
Geräusch wodurch ma-
chen.

Crepusculum die Däm-
merung.

Cribrum der Sieb, cri-
brare sieben.

Crimen capitale ein Ver-
brechen, das den Tod
verdient.

Crumena ein Geldsack.

Crusta die Rinde, Schale.

Cubile die Lagerstätte;
nauticum die Kajüte.

Cucurbita ein Kürbiß.

Culcita eine Matraze.

Culpare beschuldigen, ta-
deln.

Cultus us, die Pflege,
Bearbeitung, Bildung,
Erziehung, äußerlicher
Schmuck, Lebensart.

Cumulare häufen.

Cuneus subterraneus,
ein unterirdischer
Gang.

Cupediae arum, ein Lef-
kerbissen.

Cupreus kupfern.

Curiosus sorgfältig, neu-
gierig.

Curvare krümmen.

Cus.

Cuspis idis, die Spitze,
der Speiß.

Damnare verdammen;
voto damnari, seines
Wunsches gewährt wer-
den.

Daemon ein Geist, be-
sonders ein böser.

Decerpere (psi, ptum)
abpflücken, wegneh-
men.

Decipere (io, epi, eptum).
hintergehen, betrügen.

Declivis e, abschüssig.

Decrescere (crevi, cre-
tum) abnehmen.

Decutere (io, ulsi, ulsum)
herabschlagen.

Deditio die Uebergabe, in
oder ad d. compellere,
zur Uebergabe zwingen.

Deesse fehlen, alicui ei-
nem seinen Beystand
versagen.

Defatigare ermüden.

Deferre (tuli, latum)
wegtragen, übergeben;
querelam ad aliquem
bey einem eine Klage
anbringen, deferri ali-
quo (in locum ali-
quem) irgendwohin
kommen.

Delicere abnehmen, feh-
len.

Defixus oculus in ali-

quem, seu rem aliquam
der auf jemand oder
eine Sache stark geheß-
tete Blick.

Defigere fester, mentem
in aliquid, seine Auf-
merksamkeit worauf fest-
richten.

Deflectere (xi, xum) wegz-
lenken, wohin beugen,
verändern.

Degere (degi) zubringen,
leben.

Deglabratus abgeschabt.

Deglutire verschlucken.

Dehiscere sich von einan-
der lösen, aufstun;
navis dehiscit, das
Schiff wird leck.

Dejicere (jeci, jectum)
herabwerfen, aves te-
lo herabschießen.

Delegare absenden.

Deliciarulus weichlich,
zart.

Deliciae arum, das Ver-
gnügen, kostbare Sa-
chen; est mihi aliquid
in deliciis, es macht
mir etwas besonders
Vergnügen.

Delineare abzeichnen.

Deliquium animi die Ab-
wesenheit des Bewußt-
seins, Ohnmacht.

Deludere (si, sum) verz-
spotten.

De-

- Demandare auftragen.
 Demetere (essui, effum) abmähen.
 Demillus herabgelassen, demüthig.
 Demulcere (ulsi, ulsum) streicheln.
 Denegare versagen.
 Deorsum herab.
 Depellere (puli, pulsum) wegtreiben.
 Deploratus beweint, deploranda conditio, ein bedauernswerther Zustand.
 Depressus herabgedrückt.
 Depromere (misi, mrum) hervorlangen, woher nehmen.
 Depsere (psui, pstum) kneten.
 Designare bezeichnen, bestimmen.
 Desilire (ui u. ii, ultum) herabspringen.
 Desperare keine Hoffnung haben; de salute sua, an seiner Rettung verzweifeln.
 Destituere (ui, utum) verlassen.
 Desuetacere (feci, factum) entwöhnen.
 Detegere (texi, tectum) bedecken.
 Detergere abwischen, abtrocknen.
 Detestabilis verabscheuungswerth.
 Detruncare abhauen.
 Devastare verwüsten.
 Dexteritas die Geschicklichkeit.
 Dicto audiens gehorsam.
 Dictum, factum, wie gesagt, so geschehen.
 Differre (distoli, dilatum) verschieben, aufschieben, verschieden seyn.
 Dissidentia das Mißtrauen.
 Dissindere (fidi, fissum) spalten, theilen.
 Diffiteri leugnen.
 Diffundere (fudi, fustum) aus einander gießen, zerstreuen.
 Digna perperi leiden, was man verdient hat.
 Dijudicare entscheiden.
 Dilatare erweitern.
 Diogenes ein griechischer Weltweise.
 Dirimere (emi, emtum) zerreißen, abbrechen; pugnam das Gefecht abbrechen.
 Diruere (rui, rutum) niederreißen.
 Discedere auseinander gehen.
 Discernere (crevi, cretum) unterscheiden.

Discerpere (psi, ptum)	Rathen auf etwas kommen.
zerreißen.	
Discrimen vitae et mortis, Lebensgefahr.	Documentum ein Beweis.
Discurrere (ri, sum) hin u. herlaufen.	Dormituriere schläfrig seyn.
Dispergere (si, sum) zerstreuen.	E.
Disrumpere (rupi, ruptum) auseinander reißen: im Passivo zersten.	Ebullire (ivi, itum) aufwallen, Blasen werfen, herausstoßen.
Dissecare (cui, ctum) von einander schneiden.	Edicere (xi, ctum) heraussagen, bekannt machen.
Dissipare zerstreuen.	Effervescere (ui, u. bui) herauf brausen.
Dissolvere (solvi, solutum) auflösen; dissolvi mollitie et otio durch Weichlichkeit und Müßiggang schwach, entnervt werden.	Efferre (extuli, elatum) erheben; efferri laetitia, sich übermäßig freuen; spe efferri, starke Hoffnung haben.
Distinctus deutlich, vox distincta.	Efflare aushauchen, animam sterben.
Distributio die Austheilung.	Effodere (io, di, sum) heraus graben.
Ditare bereichern.	Effringere, egi, actum) ausbrechen.
Dium der freye Himmel, sub dio.	Effulgere (si) hervor schimmern.
Divellere (velli, vulsum) von einander reißen, trennen.	Ejaculari herauswerfen.
Diverticulum (deverticulum richtiger) ein Abweg, die Herberge.	Ejulus das Wehklagen.
Divinare ahnden, prophesieren, divinando aliquid assequi, durch	Elabi hinfallen, vergehn.
	Elatum supra conditionem humanam, der über die menschliche Natur erhaben ist.
	Elevare in die Höhe heben,

- ben, vermindern, wegnehmen.
 Eluceo (xi) hervorleuchten.
 Eluere auswaschen, reinigen, vertilgen.
 Eminere (ui) hervorragen.
 Emollire (ivi, itum) erweichen.
 Emolumentum der Nutzen, Vortheil.
 Emplastrum ein Pflaster.
 Enchiridion ein Handbuch.
 Enixe eifrig, ernstlich.
 Ensisformis schwertförmig.
 Eo dahin, eousque miseriae venit, er ist so tief ins Elend gesunken.
 Ephippium der Sattel.
 Eradicare mit der Wurzel ausreißen.
 Erigere (exi, ectum) aufrichten; in pedes erigi auf den Füßen aufgerichtet stehen.
 Erubescere (bui) erröthen.
 Erudire (ivi, itum) unterrichten.
 Eruptio der Ausbruch.
 Escendere (di, sum) herauf steigen.
 Esurire (ivi, itum) hungern.
 Euge wohl, schön.
 Evadere weggehen; bonus evasit, er ist gut geworden.
 Evanescere (ui) verschwinden.
 Evellere (velli, vullum) heraus reißen.
 Eventus der Erfolg.
 Evoe ein Ausruf der Freude.
 Evolvere (vi, lutum) auseinander wickeln; librum ein Buch aufschlagen.
 Evomere (ui, itum) herausspeyen, von sich geben.
 Exaequare gleich kommen.
 Exanimare entseelen, des Althems berauben.
 Exantlare erschöpfen; labores seine Arbeit ertragen, vollenden.
 Exardescere (si) entbrennen; desiderio alicujus rei brennen vor Verlangen nach einer Sache.
 Exasciare auszuhauen, zimern.
 Excandescere (dui) heiß werden.
 Excavare aushöhlen.
 Excedere modum das Maas überschreiten.

- Excipere** auffangen, auf einen folgen, antworten; aliquem liberali hospitio, einen sehr gut aufnehmen und bewirthen.
Excolere (ui, ultum) ausbilden.
Excoriare das Fell abziehen.
Excruciare quälen.
Exculcare austreten, eintreten.
Excursio eine Streiferei, der Ausfall.
Exemplum alicujus virtutis alicui praeire, einem mit einem guten Beispiele in einer Tugend vorgehen.
Exhalare ausdünsten.
Exhaurire (si, stum) erschöpfen, ausleeren, labores Mühseligkeiten überstehen.
Exhilarare erfreuen.
Exhorrescere (ui) erschrecken.
Exilium die Verbannung.
Eximere (emi, emtum) wegnehmen, alicui dubitationem, oder auch aliquem dubitatione, einem einen Zweifel benehmen.
Exire (eo, ivi, itum) herausgehen; e sui potestate, das Bewußtseyn seiner selbst verlieren.
Exoptatus erwünscht.
Exorcista ein Geisterbanner, **Exorcismus** die Geisterbeschwörung.
Exornare zieren, ehren.
Exosculari küssen.
Expallescere (ui) bleich werden.
Expando (andi, ansum u. assum) ausbreiten.
Expedire (ivi, itum) loswickeln, befreien, etwas Schweres zu Stande bringen; verbo aliquid mit einem Worte etwas endigen.
Expedit aliquid, es ist etwas nützlich.
Expendere abwägen, Geld ausgeben, schätzen, die rationes, von einem Tage Rechenschaft ablegen.
Expensae Ausgaben, Kosten.
Expergefacerere aufwecken, expergefieri erwachen.
Experimentum alicujus rei capere, einen Versuch mit einer Sache machen.
Expers unerfahren, mangels, vocis et vitae, der

- der sprachlos und todt ist; rationis unvernünftig.
- Expiare ausführen.
- Explodere (si, sum) ausflatschen, herausjagen, pisa, die Erbsen von der Hülse befreien.
- Exprobrare einen Vorwurf machen.
- Expugnabilis bezwingbar.
- Exsculpere (psi, ptum) durch Graben und Schnitzen etwas bilden.
- Exsequi (secutus sum) vollführen.
- Exsilio (ui, ultum) hervorspringen.
- Exspirare aushauchen.
- Exstruere (xi, ctum) aufbauen, aufhäufen, reichlich versehen.
- Exsurgere (urrexi, urrectum) aufstehen, sich erheben.
- Extensus ausgedehnt.
- Exterritus erschreckt.
- Extinctus ausgelöscht, von Extinguere.
- Extorquere (si, tum) herauswinden, entreißen, foltern.
- Extrinssecus von außen.
- Extrudere (si, sum) hervorstossen.
- Extumescere (ui) empor schwellen.
- Extundere (tudi, tum) herausschlagen.
- Exultare (besser exultare) in die Höhe springen vor Freude, frohlocken.
- Exundare überschwemmen.
- Exuere (ui, utum) ausziehen.
- Exurere (ussi, ustum) brennen, verbrennen, plagen.

F.

Faber überhaupt ein Künstler; lignarius ein Zimmermann, aearius et ferrarius ein Schmidt.

Facies das Gesicht, der Vordertheil; castelli die Fronte der Festung.

Facilitas die Gefälligkeit, Sanftmuth.

Fallere tempus die Zeit täuschen, d. i. verkürzen; aestum solis somno f. die Hitze verschlafen; falli sich irren.

Fas was nach göttl. Gesetz recht ist; überhaupt was recht und möglich ist.

- Fasciculus** ein Bündel.
Fascinus die Zauberer.
Fastidire (ivi, itum) eiz
 nen Eckel gegen etwas
 haben; stolz verschmäz
 hen.
Ferramenta eiserne Werk-
 zeuge oder Waaren.
Ferre, res ita fert, die
 Umstände erlauben,
 oder bringen es so mit
 sich; prae se ferre ali-
 quid, äußerlich etwas
 merken lassen.
Ferrum limatum Eisen-
 feilspäne; officina fer-
 raria, eine Schmiede,
 Werkstätte.
Fervere (vi, u. hui) heiß
 seyn, brausen.
Fibrosus faserig.
Fides die Treue; habere
 alicui einem trauen,
 in fidem et tutelam
 aliquem accipere, ei-
 nen in seinen Schutz
 aufnehmen.
Fingere (nxi, ictum) bil-
 den, darstellen, erdich-
 ten.
Flagrare brennen; cupi-
 ditate peregrinandi,
 eine starke Lust zum
 Reisen haben.
Flocci aliquid pendere,
- etwas nicht achten;
 (nicht eines Fäserchens
 werth halten.)
Florenus ein Florain, Gul-
 den.
Floretum ein Blumenz-
 beet.
Foedare verunstalten.
Foetere stinken.
Follis ein Blasebalg.
Formula doctrinae eine
 Lehrform.
Fovere (vi, tum) wär-
 men, pflegen.
Fragmen ein Bruchstück.
Frangere (fregi, fractum)
 brechen, schwächen,
 muthlos machen; otio
 frangi, durch Müßig-
 gang schlaff u. weich-
 lich werden, fractus
 animo, muthlos.
Frangibulum ein Brech-
 instrument, Breche.
Fraudare aliquem ali-
 qua re, einen um et-
 was betrügen; se vi-
 ctu sich selbst den Un-
 terhalt entziehen.
Fretus der sich worauf
 verläßt.
Fricare (cui, catum, u.
 ctum) reiben, frontem
 eine freche Stirn ha-
 ben, oder unverschämt
 seyn.
Frictio das Reiben.

Frixus gedörrt.

Frugi, homo frugi ein
biederer Mann; fru-
galis coena, ein mäßig-
es Abendbrodt; ad
meliozem frugem re-
dire, sich bessern.

Frustrari spe in seiner
Hoffnung getäuscht
werden.

Frustulum ein klein Stück.

Fundere (fudi, fustum)
gießen, hervorbringen;
preces bethen.

Fungi officio seine Pflicht
thun, voto seines Wun-
sches gewährt werden.

Fungus ein Schwamm,
Pilz, ein unnützer,
dummer Mensch.

Fugere fliehen, fugit me
aliquid, es ist mir et-
was unbekannt.

Fumarium ein Rauch-
fang, Schornstein.

Funiculus ein kleines
Seil, Faden; sulphu-
ratus Schwefelfaden.

Furcifer ein Schelm.

Furfur Kleie.

Fuscina Gabel, Drey-
jack.

G.

Gaudere (gavissus sum)
aliqua re sich worüber
freuen, etwas haben.

Gemitus edore seuffzen

Genius der Schutzgeist,
fraudare genium ali-
qua re, sich selbst et-
was entziehen; genio
indulgere aliquid, sich
etwas zu gute thun.

Genuale ein Knieband.

Genuinus ächt.

Gestire (ivi, irum) seine
Freude äußerlich leb-
haft ausdrücken, bez-
gierig seyn.

Glaus dis, die Eichel,
Muß, tormentaria ei-
ne Kugel des Geschü-
ßes.

Globuli plumbei, bleyer-
ne Kugeln, seminiferi
die saamentragenden
Köpfe gewisser Ge-
wächse.

Gnaviter munter, thät-
tig.

Gradum corripere, sei-
nen Schritt verdop-
peln.

Granarium ein Getreide
Magazin.

Granula aurea Goldkör-
ner.

Grassari gehen, herum
schweifen.

Gratia Dank; referre gra-
tias thätigen Dank ab-
statten.

Gratificari alicui, einem
sich gefällig, dankbar
bewei-

beweisen; so auch gratum facere alicui.

Gravedo inis, der Schnupfen; gravedinem ducere, den Schnupfen bekommen.

Gravitas die Ernsthaftigkeit, Wichtigkeit, Würde; gravitatis speciem simulare, sehr ernsthaft sich gebärden; gravitatem adhibere, Ernst anwenden.

Gyrus der Kreis, Cirkel.

H.

Habere -- bene me habet, es beföhmt mir wohl.

Habitus das Aeußere, die Gestalt; habitu toto amentem refert, er ist seinem ganzen Aeußern nach einem Wahnsinnigen ähnlich.

Haematoxylon Campeſchen Holz.

Haerere (si, sum) hangen, schweben, ungewiß seyn; aqua haeret, ich bin in Verlegenheit; vox faucibus haeret, die Sprache stockt; in amplexibus alicujus haerere in jemandes Armen hangen.

Haurire (si, sum) schöpfen; auribus aliquid etwas begierig hören.

Hebdomas adis, eine Woche.

Hiare offen stehen, den Mund aufsperrn, begierig nach etwas trachten; ora expectatione hiantia, der vor ungeduldiger Erwartung offenstehende Mund.

Hiatus die Deffnung, Spalt.

Homagium praestare, Huldigung leisten.

Homieidium der Menschenmord.

Homuncio ein kleiner, junger, erbärmlicher Mensch.

Horologium die Uhr.

Horrescere erschrecken, schaudern.

Hospitium Gastfreundschaft, Bewirthung; hospitio excipere aliquem, einen bewirtheten.

Humanitas die Menschlichkeit; das menschliche Gefühl; humanitate excultus, der durch sanfte Sitten gebildet, cultivirt ist.

Humaniter menschenfreundlich.

I.

Iactabundus prahlend.

Ia-

- Iactura der Verlust, die Niederlage.
 Iaculari werfen, zielen.
 Ictus der Hieb.
 Ignavia die Trägheit.
 Ignivomus feuerspehend.
 Ignoscere (gnovi, gnotum) vergeihen.
 Ila um, die Därme.
 Ilignus aus Eichenholz.
 Illaesus unverletzt.
 Illico sogleich.
 Illinere (levi, litum) bestreichen.
 Illescere (xi) hell werden.
 Illustrare erleuchten.
 Imbibere (bi, bitum) hineintrinken, einsaugen.
 Imbuere befeuchten, eintauchen, worin unterrichten, einweihen, superstitione imbutus, der zum Aberglauben früh gewöhnt und das von voll ist.
 Imminere (ui) empor ragen, nahe seyn.
 Impatiens der etwas nicht vertragen kann, erträgt; frigoris impatiens.
 Impedire (ivi, itum) verwickeln, verhindern, (quo minus.)
 Impendere (di, sum) anwenden; darauf verwenden.
 Impetrare erlangen; a me impetrare non possum, quin hoc faciam, ich kann nicht umhin, das zu thun.
 Impingere (pigi, pactum) woran stoßen, werfen, einem etwas anhängen oder anthun, wohin treiben.
 Implicatus morbo in eine Krankheit verwickelt.
 Impos ohnmächtig; vocis animique impos, ohne Sprache und Fasssung.
 Impostor ein Betrüger.
 Impressus gepreßt, gedrückt.
 Improbus ruchlos; labori eine saure, mühsame Arbeit.
 Improvisus unvorhergesehen.
 Imputare anrechnen.
 Inaurare vergolden.
 Inchoare anfangen.
 Inclinare neigen, beugen.
 Incolumis unverfehrt; sicher; incolumem deus praestet mentem, Gott erhalte den Verstand gesund.
 Incrementum der Zuwachs.
 Incruentus unblutig.
 Indagare erforschen.

- Indefessus unermüdet.
 Index der Angeber, Anzeiger, der Zeigefinger.
 Indigena einwohnend, einheimisch.
 Indigere (ui) bedürfen.
 Indignari unwillig werden.
 Indoles die Art, natürliche Anlage; indolem alicujus rei contrahe-re die Natur einer Sache annehmen.
 Indulgentia die Nachsicht.
 Indulgere (dulsi, dultum) alicui aliquid, einem etwas nachsehen, erlauben.
 Industria der eifrige, thätige Fleiß.
 Inedia der Mangel an Nahrungsmitteln.
 Ineptulus ein kleiner Thor.
 Inexploratus unerforscht.
 Infestare beunruhigen.
 Inficere hineinthun, färben, anstecken; aqua succo Theae infecta, Theewasser.
 Infligere (xi, xum) aliquid animo dem Gemüthe etwas einprägen.
 Infitiari läugnen.
 Infligere (xi, etum) an-schlagen, durch Schlägen einem etwas zufügen.
 Infortunium das Unglück.
 Ingemiscere (mui) seufzen.
 Ingeniolum ein kleiner Geist.
 Ingenius frey geböhren, ächt, edel, aufrichtig.
 Ingravescere schwer, groß werden, zunehmen.
 Ingruere hineinbrechen, anfallen.
 Inire (o, ivi, itum) hineingehen, anfangen; ab ineunte aetate von meiner ersten Jugend an.
 Injuria frigoris die unangenehme Kälte.
 Innotescere (ui) bekannt werden.
 Inopia der Mangel, die Ohnmacht.
 Inops opis, ohne Macht, unfähig; consilii verlegen, ohne Ueberlegung u. Plan.
 Insanire (ivi, itum) unsinnig seyn.
 Inscius unwissend.
 Inserere (sevi, situm) einsäen, pflanzen; sarculos, Reiser einpfropfen.
 Infer-

- Infervire (ivi, itum) dienen, ergeben sehn; gaudiis alicujus, et nem Freude zu verschaffen suchen.
 Insinuare etwas in einen Ort fügen, wo Krümmungen sind, se sich durchschmiegen, einschleichen; se in alicujus amorem, sich jemand durch allerhand Wendungen einschmeicheln.
 Insuper ungeschmackhaft, thöricht.
 Insomnis ohne Schlaf.
 Instaurare concionem, die Versammlung eröffnen.
 Instillare hineintröpfeln.
 Institor ein Mäkler, Handelsdiener.
 Integer unverletzt, ganz, aufrichtig, unsträflich.
 Intendere (di, sum) anspannen, anstrengen; oculorum aciem, die Augen scharf worauf heften.
 Intentus alicui rei, ad aliquam re, aliqua re eifrig womit beschäftigt.
 Intentatus unversucht.
 Interest es ist daran gelegen; illius interest, mea interest, es ist sein, mein Vortheil.
 Interjicere, (jeci, jectum) dazwischen werfen; mora interjecta nach einer Verzögerung.
 Interimere (emi, eintum) umbringen.
 Interlinere (evi, itum) dazwischen schmieren, beschmieren.
 Intermittio die Unterlassung, Ruhe.
 Interpres der Dolmetscher; animi grati i., der von einer dankbaren Gesinnung zeigt.
 Interrumpere (rupi, ruptum) unterbrechen.
 Intervallum der Zwischenraum.
 Intexere (xui, xtum) hineinweben.
 Intumescere (ui) aufschwellen.
 Inundare überschwemmen.
 Invicem wechselnd, gegenseitig.
 Invisibilis unsichtbar.
 Involvere (vi, lutum) einwickeln, einhüllen.
 Irrepere (repsi, ptum) hineinkriechen, hereinspringen.
 Irridere (si, sum) verlachen, verspotten.
 Irrigare wässern.
 Irritus vergeblich.

Irruere (ui) hinein stürzen.	Largitor ein Geber, Bestecher.
Iterare wiederholen.	Larva die Larve, Masse.
Itinerarium ein Reisejournal.	Latibulum der Schlupfwinkel.
Iuglans dis, eine welsche Nuß.	Lautae dapes ein wohl schmeckendes Mahl.
Iurceus von Vinsen.	Legere sammeln, lesen; littus vel oram eine Küste oder Gegend vorbeigehen, passiren; alicujus vestigia jemandes Fußtritt nachfolgen.
L. Labefactare wankend machen.	Legumen die Hülsenfrucht.
Laborare morbo, krank seyn; vitio mit einem Fehler behaftet seyn.	Lepidus niedlich, artig, fein.
Labrum die Lippe, ein Gefäß, die Wanne.	Letalis tödlich.
Lacessere (ivi itum) reizen, aufbringen.	Levare leichter machen, befreien, in die Höhe heben.
Lacinia der Zipfel des Kleides, Lappen.	Liber Bast, Rinde von einem Baum.
Laevigare glatt machen.	Liberalis institutio eine eines freigebohrnen Menschen würdige Erziehung.
Laevus links, unflug, unglücklich.	Librare wägen, schwingen, abwägen.
Lagena die Flasche.	Littoralis zum Ufer gehörig, jus littorale das Strandrecht.
Languere (ui) matt seyn, otio im Müßiggange verschlafen.	Lixivium die Lauge.
Lanugopropullulans das hervorkeimende, junge Barthaar.	Loculus ein Plätzchen, Fach, Kästchen.
Lapicida ein Steinhauer.	Lolium das Unkraut.
Lapis calcarius ein Kalkstein.	Lubri-
Laquear die getäfelte Decke eines Zimmers, das Gewölbe.	

Lubricus schlüpfrig.

Lucri aliquid facere et
was für Gewinn ach-
ten.

Ludibrio aliquem, seu
aliquid habere, einen,
oder etwas verspotten.

Luere (ui, utum) was
schen, reinigen, bü-
ßen, bezahlen.

M.

Macte Bravo, Glück zu!
macte virtute, inge-
nio!

Mactra die Mulde, der
Trog.

Macerare einweichen,
mürbe machen, plagen.

Machinari aliquid etwas
künstlich ausfinden, er-
denken.

Madefactus (madefio)
befeuchtet.

Madere (ui) naß seyn.

Malus der Apfelbaum,
citrea der Citronen-
baum.

Malleolus ein kleiner
Hammer, eine Lunte.

Maltha der Kleister.

Mancipium ein Sklave,
Leibeigner.

Mandare befehlen, ei-
nem etwas auftragen,
anvertrauen.

Manducere fäuen.

Mane früh; multo ma-
ne sehr früh.

Manere (si, sum) blei-
ben, erwarten; manet
me aliquid, es steht
mir etwas bevor.

Mangonium die Tröd-
ler Wirthschaft, der
Esklavenhandel.

Manusfacere (feci, fa-
ctum) zahm, sanft ma-
chen.

Mantelium ein Handtuch.

Manubrium der Hand-
griff.

Mappa compendiaria ei-
ne kleine Landcharte.

Marcescere (eui) welk
werden.

Marmota ein Murmel-
thier.

Mars der Kriegsgott;
suo, proprio Marte
(sprüchwörtlich) durch
seine eigne Kräfte, oh-
ne Hülfe.

Maturescere (maturui)
reif werden.

Maximus natu der älteste.

Mederi heilen; inopiae
mederi einem Mangel
abhelfen.

Meditari worauf den-
ken; ictum im Begriff
seyn, einen Hieb zu
thun.

Medi-

- Meditabundus betrach-
tend.
 Medius der mittlere, in
medium prodire, öf-
fentlich hervortreten.
 Memorare erwähnen, er-
zählen; memoratu
dignus, bemerkungs-
werth.
 Memoriam alicujus pro-
sequi das Andenken
an jemand erhalten,
werth achten.
 Mens die Denkkraft der
Seele, der Verstand;
in mentem mihi ali-
quid venit, es fällt
mir etwas ein.
 Menstruus monatlich.
 Mentionem facere Er-
wähnung thun.
 Mereri bene de aliquo,
sich um jemand ver-
dient machen.
 Meridies, a meridie Nach-
mittags.
 Meticulosus furchtsam.
 Micare (ui) sich schnell
hin und her bewegen;
zittern, hervorsprin-
gen, funkeln.
 Milliare eine Meile.
 Minimus der kleinste;
natu der jüngste.
 Ministrare bedienen, dar-
reichen.
 Minitari drohen.
 Minium Mennig, Zin-
ber.
 Miscere (cui, xtum) mi-
schen, vermischen.
 Miseret me alicujus, ich
bedauere jemand.
 Misereri (sertus sum)
bedauern.
 Missum aliquem, seu ali-
quid facere, einen oder
etwas entlassen, ausser
Acht lassen.
 Moderator ein Regierer,
Lehrer.
 Modus die Art u. Weise;
Melodie eines Gesangs.
 Mola alata eine geflügel-
te Mühle, Windmühle.
 Molere (ui, itum) mah-
len.
 Momentum Gewicht,
Ausschlag, Wichtig-
keit, Einfluß, Zeit-
punkt, temporis ein
Augenblick.
 Mora der Verzug; mo-
rae taedium die Lange-
weile.
 Morem gerere alicui ei-
nem gehorchen, will-
fahren.
 Moribundus sterbend.
 Morus papyrifera der Pa-
pier Maulbeerbaum.
 Mulgere (si, ctum) mel-
ken.
 Munitus bedeckt, gesichert.
 Muria

- Muria die Salzlake, oder Salzbrühe.
 Murmurare murmeln.
 Musquito eine Art von Fliege.
 Mutuus gegeneinander, wechselseitig.
 N.
 Nancisci (nactus sum) erlangen.
 Natalis zur Geburt gehörig; Geburt, Geburtstag.
 Natus us, (kommt nur im Ablativo noch vor) grandis natu, groß an Alter, d. i. alt; maximus, minor, minimus natu, der älteste, jüngere u. jüngste.
 Navare operam Fleiß worauf wenden.
 Nectere (xui u. xi, xum) knüpfen, verbinden.
 Negotium das Geschäft, die Mühe; nullo, facili negotio, ohne, u. mit leichter Mühe.
 Nervus die Sehne, auch vom Bogen, Saite.
 Netrix die Spinnerin.
 Nicotiana herba Taback; ejus fumum trahere, Taback rauchen; ejus pulverem naribus ducere, Taback schnupfen.
 Niti (nisus u. nixus sum) aliqua re, sich worauf stützen, lehnen.
 Nomen dare alicui rei, sich einer Sache widmen; militiae Soldatendienste nehmen.
 Norma ein Winkelmaß, Lineal, Richtscheid.
 Nota ein Merkmal; turpitudinis notam sustinere öffentl. Schimpf davon tragen.
 Nubecula eine kleine Wolke.
 Nutrire (ivi, itum) ernähren.
 O.
 Obducere fimo agrum, einen Acker mit Mist düngen.
 Obire (ii, itum) durchgehen, abreisen, zubringen; diem supremum den letzten Tag begehen, d. i. sterben.
 Objicere (jeci, jectum) entgegen setzen, pectus forte alicui rei, mit festem Muthe einer Sache begegnen.
 Objurgare tadeln, strafen, schelten.
 Oblinere (levi, litum) bestreichen, beschmieren.
 Oblivio die Vergessenheit; oblivioem antea

- teacti diei ducere, den
 verfloßnen Tag verz
 gessen.
 Oblivisci (oblitus sum))
 vergessen.
 Oblongus länglich.
 Obmutescere (mutui))
 verstummen.
 Obnoxius unterworfen,
 schuldig; terra hyemi
 non obnoxia, ein Land,
 wo kein Winter ist.
 Obnubilare verhüllen, verz
 dunkeln.
 Oboriri (ortus sum) plötz
 lich entstehen.
 Obruerere (ui, utum) bez
 decken, überschütten,
 belasten.
 Obscurare verdunkeln.
 Obsequi (cutus sum) folg
 en; nachgeben; pre
 cibus alicujus, eines
 Bitte bewilligen.
 Obsidio die Belagerung.
 Oblitus besäet, bepflanzt,
 bedeckt, (obsero.)
 Obstaculum ein Hinder
 niß.
 Obstupescere (pui) erz
 staunen.
 Obtemperare gehorchen.
 Obtestari beschworen, zum
 Zeugen anrufen.
 Obturare verstopfen, still
 len.
 Otrusus stumpf.
- Obversari vorschweben.
 Obviam ire alicui einem
 entgegen gehen.
 Occare eggen.
 Occidere (cidi, casum)
 fallen, untergehen; sol
 occidens die unterge
 hende Sonne.
 Oclusa vox die erstickte
 Stimme.
 Occumbere (cubui, bi
 tum) herabfallen, un
 terliegen; morti, fato,
 sterben.
 Officium die Pflicht, Bez
 fälligkeit; praestare ei
 nen Dienst erweisen.
 Ominari ahnden, prophe
 zeyen.
 Omnipraesens allgegen
 wärtig.
 Omniscius allwissend.
 Onerare belasten.
 Opem ferre Beystand leis
 ten.
 Opera die Mühe; ope
 ram dare litteris, sich
 dem Studiren wiede
 ren; operae metal
 licae, Vergleute, Arbei
 ter in den Bergwerken.
 Operarius ein Handar
 beiter, Handwerker.
 Operiri (pertus sum) erz
 warten.
 Opertus (operio) bedeckt.
 Opitulari helfen, beystehen.
 Opplere

Opplere (evi, etum) erz
füllen.

Opportunitas die Be-
quemlichkeit; exercen-
di commercii gute Ge-
legenheit zum Handel;
opportune zur rechten
Zeit, bequem.

Oppositus entgegen ge-
setzt.

Opprimere (pressi, pres-
sum) unterdrücken;
vocem singultibus im
Schluchsen die Stim-
me ersticken; fame aut
fiti opprimi, von Hun-
ger oder Durst gequält
werden; aere alieno
von Schulden gedrückt
werden.

Orbatus beraubt.

Orbitas die Verweisung;
der Verlust an nahen
Verwandten; quere-
lis orbitatem prose-
qui, um einen in der
nahen Verwandtschaft
erlittenen Verlust heftig
klagen.

Ordiri (orsus sum) an-
fangen.

Oryza der Reis.

Ostrea eine Muschel,
Schnecke; ostrearium
eine Muschelbank.

Ovicamelus ein Schaaf-
cameel.

Oxygala Buttermilch.

P.

Pabo ein Schubkarren.

Pacisci (pactus sum) ei-
nen Vertrag machen;
cum aliquo societa-
tem itineris pacisci,
sich mit einem zu einer
gesellschaftl. Reise ver-
einigen.

Pallescere (lui) bleich
werden.

Palma die flache Hand,
Palme, Siegespreis,
Belohnung, der Zweig.

Palus ein Pfahl.

Paniferus Brodtragend,
arbor panifera, der
Brodfruchtbaum.

Papae eh!

Par gleich, gewachsen;
parem esse alicui rei,
einer Sache gewachsen
seyn; par est, es ist
billig, schicklich; par
viginti libris ferendis,
der zwanzig Pfund tra-
gen kann.

Paries etis, die Wand;
uno eodemque parie-
te cum aliquo cingi,
von einer u. ebenders-
selben Wand mit ei-
nem umgeben seyn,
d. i.

- d. i. zusammen wohnen.
- Pascere (pavi, pastum) weiden, nähren, füttern.
- Pax der Friede, die Erlaubniß.
- Pellicea vestis ein Pelz.
- Pendere e nutu alicujus, von eines Wink abhängen.
- Peninsula die Halbinsel.
- Peragere (egi, actum) vollführen, zu Stande bringen.
- Peragrarare durchreisen.
- Percellere (culi, culsum) schlagen, treffen; horrore percelli von Schauder überfallen werden.
- Percipere (cepi, ceptum) empfangen, genießen.
- Percutere (isi, issum) treffen, schlagen; mons repercussus vocem reddebat, man hörte vom Berge her ein Echo; vox repercussa das Echo, admiratione percussus, von Staußen betroffen.
- Perennis fortdauernd, beständig.
- Pererrare durchirren, durchwandern.
- Perforare durchlöchern.
- Pergere (perrexi, perrectum) fortfahren, fortgehen, fortsetzen.
- Periculum facere alicujus rei, eine Probe womit machen.
- Perlustrare durchgehen, betrachten.
- Pernatare durchschwimmen.
- Pernicies das Verderben.
- Pernoctare übernachten.
- Perpendere (di, sum) abwägen, untersuchen.
- Perpendiculum die Bleischnur, Richtschnur; ad perpendiculum, senkrecht, grade herunter.
- Perperam falsch.
- Perpeti (illus sum) dulden.
- Perscrutatio die Erforschung, Durchsuchung.
- Persequi meditando, im Nachdenken fortfahren, narrationem persequi, eine Erzählung fortsetzen.
- Perseverare ausharren.
- Perolvere (vi, lutum) bezahlen; gratias Dank bringen.
- Persona die Maske, Rolle, der Stand; personam regis gerere, die Rolle eines Königs spielen.
- Per-

- Perspectum aliquid ha-
 bere, etwas kennen,
 inne haben.
 Persuadere (si, sum)
 überreden.
 Perterrefacere erschref-
 fen, (Schreck machen.)
 Pertica eine Stange,
 Meßruthe.
 Pervertere (ti, sum) um-
 stoßen, zerstören; con-
 silium einen Plan ver-
 eiteln.
 Pervius wo man durch-
 gehen kann.
 Pharus der Leuchthurm.
 Phtisis die Schwindsucht;
 phtisi corripere, von der
 Schwindsucht befallen
 werden.
 Pietas die Frömmigkeit,
 kindliche Liebe u. Dank-
 barkeit.
 Piget (guit) es verdreußt.
 Pignus Pfand, Zeichen;
 amoris ein Liebes-
 pfand.
 Pinguedo die Fettigkeit.
 Pirata ein Seeräuber.
 Plantatiuncula eine kleine
 Pflanzung.
 Plaudere (si, sum) mani-
 bus die Hände vor
 Freuden zusammen
 schlagen.
 Poenas dare alicui rei,
 wofür Strafe leiden.
- Poenitet (uit) me, es
 gereut mich.
 Pollere vermögen, stark
 worin seyn.
 Pomeridianus nachmit-
 tiglich.
 Ponderatus abgewogen.
 Pondo (indeclinabile)
 das Gewicht, Pfund.
 Pondus eris, das Ge-
 wicht; magnum auri
 pondus, eine große
 Summe Goldes.
 Pons versatilis die Zug-
 brücke.
 Popularis ein Landsmann.
 Porrigere (rexi, rectum)
 darreichen, ausdehnen.
 Posterior der hintere, letz-
 tere.
 Posthabere nachsetzen.
 Potiri (titus sum) re, ei-
 ner Sache sich bemäch-
 tigen, sie erhalten; spe
 eine Hoffnung erfüllen
 sehen.
 Praecutus vorn scharf;
 praeacuere vorn zuspiz-
 zen.
 Praebere (ui, itum) dar-
 bieten, geben; aurem
 Gehör geben.
 Praecipitium der Abhang
 eines Felsens.
 Praedicere (xi, ctum)
 vorhersagen.
 Praefectus der Vorsteher;
 Z prae-

- praefectus navis, der
 Schiffscapitain.
 Praeire alicui vocem,
 einem ein Wort vorsagen;
 exemplum einem mit einem Beispiele
 vorgehen.
 Praematurus frühzeitig;
 praematura consilia
 unreife Entwürfe.
 Praeparatrix die etwas
 zubereitet.
 Praeruptus jähe, steil.
 Praescire (ivi, itum)
 vorher wissen.
 Praesciscere (scivi, scitum)
 vorher erfahren, wissen.
 Praescribere (psi, ptum)
 vorschreiben.
 Praesentia die Gegenwart.
 Praesidia vitae die Mittel
 zur Beschützung und
 Nothdurft des Lebens.
 Praestigiae arum, eine
 Gaukelen, Zauberen.
 Praestigiator ein Zauberer.
 Praeterveli aliquam
 oram vor einer Küste
 vorbeisegeln.
 Praetexere (xui, xtum)
 vorweben, voransetzen,
 verbrämen, vorwenden.
 Praevertere (ti, sum)
 vorziehen, vorlaufen.
 Praevius vorausgehend.
 Primarius der erste; navis
 primaria, das Hauptschiff.
 Primitiae die Erstlinge.
 Primordium der Anfang.
 Privare berauben.
 Proambulare hinwandelnd.
 Probare beweisen, bestätigen,
 billigen.
 Probabilis scheinbar, wovon
 sich eine gültige Ursache
 angeben läßt.
 Procidere (di) hinfallen.
 Proclivis sich neigend, geneigt.
 Procrastinare verschieben,
 verlängern.
 Procurrere (rui, sum)
 hinlaufen.
 Prodere (didi, ditum)
 übergeben, verrathen.
 Producere (xi, ctum)
 fortführen, verlängern.
 Proferre (tuli, latum)
 hervorbringen; in medium
 öffentlich vorbringen.
 Proficere nützen, Nutzen
 ziehen.
 Profiteri (fessus sum) etwas
 öffentlich sagen, bekennen;
 gratam mentem seine dankbare
 Gesinnung

- sinnung zu erkennen geben.
- Profundere (fudi, sum) vergießen, hinströmen.
- Progerminare hervor sprossen, empor keimen.
- Prohibere (ui, itum) verhindern, quo minus.
- Projectus hingeworfen.
- Promanare hervorfließen.
- Prominere (ui) hervorragen, sich erstrecken.
- Promovere (vi, motum) fortbewegen, befördern, vermehren.
- Promptus fertig, bereit; aliquid in promptu est, es ist etwas im Vorrathe, leicht zu haben.
- Pronatare hervorschwimmen.
- Propagare fortpflanzen.
- Propellere (puli, pulsum) forttreiben.
- Propugnare vertheidigen im Streite.
- Propugnaculum ein Bollwerk, Vormauer, Schutzwehr.
- Prorepere (psi, ptum) fort kriechen.
- Prorumpere (rupi, ruptum) durchbrechen.
- Prosequi (secutus sum) verfolgen; alicujus memoriam jemandes Andenken feierlich ehren.
- Profilire (ui, ii) hervorspringen.
- Prospicere alicui aliquid, für einen etwas besorgen.
- Prosternere (stravi, stratum) niederschlagen, zu Boden werfen; in genua se sich auf die Knie werfen.
- Protendere (di, sum) vorwärts strecken, erweitern.
- Protundere (tudi, tulum) zerstoßen, zermalmen, zu Boden schlagen.
- Proturbare fortreiben, wegjagen.
- Provectus aetate alt; provehi senectute, ein hohes Alter erreichen.
- Proventus das Einkommen.
- Provolvere (vi, lutum) fortwälzen.
- Psilothrum die Treibfarbe der Gerber.
- Psittacus der Papagei.
- Pulvinus eine Sandbank.
- Pulvis tormentarius das Kanonenpulver, nitratum Schießpulver.
- Punctum ein Stich, Punkt, temporis ein Augenblick.
- Pungere (pupugi, netum) stechen,

stechen; empfindlich be-
rühren.

Pupa eine Puppe.

Putamen die Schale.

Puteus metallicus ein
Schacht in den Berge
werfen.

Putrefacere zur Fäulniß
bringen; putrescieren
faulen, wie auch pu-
trefcere.

Putris e, faul.

Pyrotheca ein Feuerzeug.

Pyxis nautica ein See-
Compaß.

Q.

Quadriennium eine Zeit
von vier Jahren.

Qualiscunque qualecun-
que, wer u. wie er
oder es auch sey.

Quantumvis soviel es
auch seyn mag.

Quassare schütteln.

Quippe nehmlich, freylich.

Quisquilliae der Muschel
richt.

R.

Radere (di, tum) abschab-
ben, abkratzen, strei-
fen, berühren.

Radius der Strahl.

Radix saxi der Fuß eines
Felsen.

Radula eine Raspel.

Ramentum ein Stück;

chen, das durch Schab-
ben, Kratzen, Hauen
u. auf eine ähnliche
Art abgeht.

Ratiocinium der Schluß,
Beweis.

Ratione praeditus mit
Vernunft begabt.

Rationem alicujus rei
habere, worauf Rücksicht
nehmen, perspi-
cere den Grund was
von ansehen.

Ratis ein Floßholz, Fahr-
zeug.

Rebellis ein Empöhrer.

Recens frisch, neu.

Receptaculum ein Be-
hältniß.

Recipere (cepi, ceptum)
aufnehmen; foramen
vix manui recipien-
dae sufficit, das Loch
ist kaum eine Hand
weit; animum recipe-
re, Muth wieder be-
kommen.

Recitare hersagen.

Recludere (si, sum) auf-
schließen, öffnen.

Recondere (didi, ditum)
verbergen, aufheben.

Recreare erquicken.

Recubare (ui, itum) sich
niederlegen, liegen.

Recumbere (cubui, cu-
bitum) sich niederlegen.

Recu-

- Recuperare** wieder erlangen.
Recusare ablehnen, verweigern.
Redigere, (egi, actum) wohin bringen, treiben; ad summam miseriam redactus, ins tiefste Elend gebracht.
Redimere (emi, emtum) loskaufen.
Redimire (ivi, itum) umwinden, umgeben.
Redundare überströmen, voll seyn; redundat ad me utilitas, es fließt mir Nutzen zu.
Redux ucis, ein Zurückkehrender.
Referre (tuli, latum) wiederbringen, erzählen; refert, es ist daran gelegen; pedem referre, zurück gehen; refert gravitatem et dignitatem, er hat ein sehr ernsthaftes u. ehrwürdiges Ansehen; acceptum alicui aliquid, einem etwas verbanken; instar alicujus, einem ähnlich seyn.
Refertus voll gefüllt.
Reficere wieder herstellen, neu machen, erquickten.
Refocillare erwärmen, erquickten.
Refrigerare erkälten.
Refrigescere (frixī) kalt werden.
Refugium die Zuflucht.
Rejicere (jeci, jectum) zurückwerfen, verstoßen, widerlegen.
Relabi (lapsus sum) zurück fallen, in memoriam alicujus woran sich wieder erinnern.
Relegare verbannen, verweisen.
Religiose gewissenhaft, feyerlich.
Remigare rudern.
Removere (vi, tum) entfernen, wegräumen.
Repellere (puli, pulsum) zurücktreiben.
Repercutere (io, cussi, cussum) zurückwerfen.
Repetere (ii, itum) oram maris wieder nach den Küste eilen, animo, memoria aliquid an etwas zurück denken.
Replere (evi, etum) erfüllen, anfüllen.
Reprobare verwerfen, mißbilligen.
Repugnare widerstreiten.
Repuerascere wieder Knabe werden.
Repul-

- Repulsa** eine abschlägliche Antwort, Zurückweisung; *repulsa impatiens*, der diese nicht ertragen kann; *ferre* sie bekommen.
Resciscere (*scivi, scitum*) wieder erfahren.
Resectus (*resicare*) beschnitten, verkürzt.
Residere (*sedi, sessum*) sitzen, zurückbleiben.
Residuus rückständig, übrig bleibend.
Resilire (*ui, ultum*) zurück springen, abstehn, ablassen.
Resipiscere (*sipui*) den Geschmack wieder bekommen, sich erholen, sich bessern.
Respirare zurück athmen, athmen, duften, nachlassen.
Respondere (*di, sum*) antworten, übereinstimmen; *hoc palato meo non respondet*, das behagt meinem Gaumen nicht.
Restaurator der Wiederhersteller.
Restiarius ein Seiler.
Restinguere (*nxi, nctum*) löschen, austilgen.
- Reticulum** ein kleines Netz, Filet.
Revisere (*si, sum*) wieder sehn, wieder besuchen.
Revivere (*xi, ctum*) wieder leben, wieder aufleben.
Revolare zurück fliegen.
Rigere (*ui*) starren, steif seyn.
Rigidus starr.
Rodere (*si, sum*) nagen, benagen.
Ros roris, der Thau, das Wasser.
Rotarius ein Rademacher.
Rubere (*ui*) roth seyn.
Rubescere (*ui*) roth werden.
Rudus eris, Schutt.
Ruinam ducere einstürzen.
Runcina der Hobel.
Rutrum eine Schaufel.

S.

- Sabulum** Sand.
Salugo die Salzigkeit.
Salutatione aliquem excipere einen bewillkommen.
Salutem alicui dicere einem Gutes wünschen, einen grüßen.
Sancire (*xi, nctum*) festsetzen, bestätigen.

Sapere

- Sapere (pi, pui u. pi-
 vi) schmecken, Ge-
 schmack haben, versteh-
 en, weise seyn.
 Sarcina das Bündel, die
 Bagage; sarcinas col-
 ligere, seine Sachen
 zusammen packen.
 Satiare sättigen.
 Satisfacere genug thun.
 Sarmentum ein Reiß.
 Scala funicularum spar-
 tea eine Strickleiter.
 Scalprum ein Steinmeißel.
 Scapha u. scaphula, ein
 kleines Fahrzeug, Boot.
 Scatere (ui) hervorquel-
 len, sprudeln, voll seyn.
 Scintillare funkeln, blitzen.
 Sciscitari erforschen.
 Sclopetum eine Flinte,
 Windbüchse; comple-
 re sie laden.
 Scobs bis, Feilspäne,
 Sägspäne.
 Scopula eine Bürste.
 Scabrum das Stabeisen.
 Scriniarius ein Tischler.
 Scrutari erforschen.
 Secedere (cessi, cessum)
 weichen, entweichen,
 wohin gehen.
 Sectio die Zerschneidung,
 Theilung.
 Secundus der zweite,
 nachfolgend, günstig;
 ventus ein glücklicher
- Wind; res secundae
 glückliche Umstände.
 Sedare stillen, befriedi-
 gen.
 Sedulitas die Geschäftig-
 keit, der Eifer.
 Segmentum Schnitt, Ab-
 schnitt, Theilung.
 Sejungere (nxi, actum)
 trennen.
 Semestre eine Zeit von
 sechs Monaten.
 Semilacerus halb zerriß-
 sen.
 Seminifer saamentragend.
 Semiosus halb zernagt.
 Senarius aus sechsen be-
 stehend.
 Sententia, ex sententia
 cessit, es ist nach
 Wunsch gegangen.
 Sepes viva ein lebendia-
 ger, grüner Zaun.
 Sepire (psi, ptum) um-
 säumen.
 Seponere (sui, situm)
 bey Seit setzen, ables-
 gen.
 Septentrio Nord; ora
 septentrionalis, die
 mitternächtliche Küste.
 Septimana die Woche.
 Serenitas die Heiterkeit,
 der heitre Himmel.
 Servare erhalten.
 Siccare trocknen.
 Silex ein Kieselstein.

- Singulare schluchzen.
 Sinister links, unglücklich.
 Sistere greßum still stehen.
 Sodalis der Genosse, Kamerad.
 Solari damnum einen Verlust ersetzen.
 Solidus ganz, solidum aurum, gediegen Gold.
 Sollers fleßig, sorgfältig.
 Sollicitus bekümmert; sollicitum me tenet res, die Sache bekümmert mich.
 Sollicitare reizen, aufwiegeln, bekümmert machen.
 Solvere (vi, lutum) promisso vom Versprechen frey machen.
 Sopitus im Schlafe versunken.
 Sorbere (hui u. psitum) verschlucken; hinc ein fressen, schlürfen, verschlingen.
 Sors das Loos, Schicksal; sorteum jacere, das Loos werfen; sorte laeta frui, glücklich seyn.
 Spatha ein Spathe.
 Spatium der Raum, die Zeit, Gelegenheit.
 Spectatus gesehen, erprobt, bewährt.
 Speculari genau beobachten, kundschaften.
 Spernere (sprevi, spertum) verachten.
 Spirare athmen, duften.
 Spiritus der Hauch, Althem; spiritum ducere athmen.
 Spondere (spospondi, sponsum) zuverlässig versprechen, geloben.
 Sponsorem agere pro aliquo Bürgschaft für jemand leisten.
 Sponte von freyen Stufen.
 Spumare schäumen.
 Stamen der Grundfaden beim Weben, Werfte.
 Stanneus aus Zinn.
 Statuarius ein Bildhauer.
 Statuere (tui, tutum) beschließen, festsetzen.
 Stega das Verdeck des Schiffs.
 Sternere (stravi, stratum) hinstreuen, hinwerfen, zu Boden strecken, bedecken, ebenen.
 Strategema eine Kriegslist.
 Strepere (ui, itum) ein Geräusch machen.
 Striatum lintum gestreift, te Leinwand.
 Stringere (nxi, ictum) strecken

- streifen, berühren, verwunden, zusammenziehen.
- Stupa u. Stuppa, Werk, d. i. ungearbeiteter Glath.
- Stupendus schrecklich, erstaunenswerth.
- Subducere (xi, ctum) entziehen.
- Subesse verborgen seyn.
- Subditus ein Untergeborner.
- Subigere (egi, actum) zwingen; pelles Felle gerben.
- Subindignari heimlich unwillig seyn.
- Subjicere (jeci, jectum) unterwerfen, hinwerfen, darstellen; oculis aliquid subicitur, es stellt sich den Augen etwas dar.
- Subire calamitates, pericula, Gefahren ausstehen; animum, mentem aliquid subit, es kommt mir etwas in den Sinn, ich denke daran.
- Sublevare erleichtern, unterstützen, in die Höhe heben, wegnehmen.
- Subligare anbinden, aufschürzen.
- Submergere (si, sum) untertauchen, versenken.
- Submissus herabgelassen, demüthig, submissa vox die leise Stimme.
- Subridere (si, sum) lächeln.
- Subsistere (stiti) stehend machen, hemmen, still stehen, bestehen, gelasten.
- Subtemen der Eintrag beim Gewebe.
- Subtimidus etwas schüchtern.
- Subtrahere (xi, ctum) entziehen.
- Succedere (cessi, cessum) folgen, fortgehen, glücklich gehen.
- Succrescere (evi, etum) in die Höhe wachsen.
- Succurrere (ri, sum) zu Hülfe eilen.
- Succellus der Fortgang, felici successu uti, glücklichen Erfolg haben.
- Succulentus saftig.
- Sufficere hinlänglich seyn; sonst hinzuthun, an die Stelle des andern setzen.
- Suffocare ersticken.
- Suffulcire (si, tum) unterstützen.
- Sugere (xi, ctum) saugen.
- Summa alienius rei, dasjenige

- jenige, worauf es bey einer Sache vorzüglich ankommt, die Hauptsache.
- Superaddere (didi, ditum) hinzufügen.
- Superare übertreffen, bez besiegen; montem, flumen, über einen Berg, Fluß gehen.
- Superbire stolz, übermüthig seyn, Pracht haben.
- Supereffe übrig seyn.
- Superficies die Oberfläche.
- Superfluus überflüssig.
- Superfedere alicui rei u. aliqua re, sich eine Sache ersparen, derselben überhoben seyn.
- Superstes itis, der übrig bleibt, der einen überlebt.
- Supervacaneus überflüssig.
- Suppeditare darreichen, angeben.
- Suppellex der Hausrath, eben so suppellectilis.
- Suppositus untergelegt, an die Stelle gesetzt, untergeschoben.
- Supputare beschneiden, ausrechnen.
- Surculus der Reiß, Zweig.
- Sursum in die Höhe, tendere aufwärts streben.
- Suspendere (di, sum) aufhängen, schwebend machen, stützen, unentschieden u. zweifelhaft etwas machen.
- Susplicere (exi, ectum) in die Höhe sehen, hochschätzen, Verdacht haben.
- Suspicionem injicere alicui, einem Verdacht einflößen.
- Suspirare seufzen; suspiria extrema ducere, den letzten Seufzer thun.
- Sustentare stützen, unterhalten.
- Sustinere (ui, tentum) aufhalten, hemmen, unterstützen, erhalten, ertragen, wagen.
- Susurrus das Geflüster.
- Symbolum das Pfand, Merkzeichen, ein Wahlspruch.
- Symbola ein Beitrag.
- Syrtes die Sandbänke.
- T.
- Tabula ein Bret, nautica die Seecharte, charta obducta eine mit Papier überfleckte Tafel.
- Tabulatum der Boden, die Dielen.
- Taedere (ui, sum) einen Ekel haben.
- Taenia

Taenia ein Band, eine Binde.

Tantillum so klein, so wenig.

Tantum non beynah.

Tegula ein Ziegel.

Telescopium ein Fernrohr.

Temerarius unüberlegt, übereilt; temerarium consilium ein aufs Ungewisse gefaßter Entschluß.

Temere umsonst, vergeblich, nachlässig, gedankenlos, aufs gerathewohl.

Temeritas die Verwegenheit, Unbesonnenheit.

Temperantia die Mäßigkeit.

Temperare mäßigen, zurückhalten, sich einer Sache enthalten, zurückieren.

Tempore (pro) für ist.

Tenax fest anhaltend, flehend; propositi fest in seinem Vorsatz.

Tentare versuchen, reizen; cupiditatibus tentari, von Begierden gereizt werden.

Tendicula eine Schlinge.

Tendere (tetendi, tensum) spannen, anstrengen;

vela die Segel aufspannen; in altum tendere in die See hinausfahren, aliquo irgend wohin seinen Lauf richten.

Tener zart; a teneris annis von Kindheit an; a teneris unguiculis von den zarten Nägeln der Kindheit an.

Tenere halten; aliquo errore teneri, desiderio, in einem Irrthum stecken; ein Verlangen wonach empfinden.

Terebra der Bohrer.

Tergiversari den Rücken kehren, ungern an etwas gehen, sich weigern.

Testari bezeugen.

Testificatio das Zeugniß, der Beweis.

Theca scriptoria ein Schreibzeug.

Tigillum ein kleiner Balken.

Tinctura das Färben.

Tingere (nxi, nctum) eintauchen, färben, benetzen.

Titubare wanken.

Torculor die Kelter.

Tormentum bellicum das Kriegsgeschütz, eine Kanone;

- none; tormentarius funiculus, ein Lunten.
 Torrefacere dörren, trocknen.
 Torrens ein reißender Baldstrohm.
 Tractus der Zug, die Reihe, das Gebieth, die Gegend.
 Trama der Einschlag beim Weben.
 Transfodere (di, sum) durchgraben, durchbohren.
 Transformare umbilden.
 Transgredi (sus sum) überschreiten.
 Transmittere wegschicken, wohin.
 Transplantatio die Verpflanzung.
 Transversus in die Quere; meatus ein Queregang.
 Trepidare zittern, eilen.
 Triangularis dreiwinklicht, dreieckigt.
 Tribulis ein Zunftgenosse.
 Tribulum der Dreschflegel.
 Tristitiam prae se ferre, das Ansehen eines Trauernden haben.
 Trochlea die Winde.
 Trochus ein Kreisel.
 Tropicus ein Wendekreis.
 Trucidare niederhauen.
 Trulla eine Mauerkelle.
- Tuber ris, ein Erdschwamm, Knolle, Erdapfel; tubera solanorum Kartoffeln.
 Tubas opticus ein Fernrohr.
 Tudicula ein Klöpfel.
 Tugurium eine Hütte.
 Tumultus der Aufruhr; tumultu ferri aufrührerisch, in Bewegung seyn.
 Tundere (tutudi, tufum) schlagen, stoßen.
 Turbo inis, der Wirbelwind.
 Typus ein Abriß, Bild, Schriftzeichen; typis exarare librum (exprimere) ein Buch drucken.
- U.
- Ulcisci (ultus sum) rächen, bestrafen.
 Ulna eine Elle.
 Umbella Schatten, Schattendach, Sonnenschirm, texere ihn flechten.
 Undiquaque von allen Seiten.
 Unguiculus, der Nagel.
 Urere (ussi, ustum) brennen, quälen.
 Urgere (si, sum) stoßen, treiben; blanditiis aliquem einem mit Schmeicheleyen zusetzen.

Urtica

Urtica die Nessel; *telae genus ex urticis cannabinis confectum* Nesseltuch.

Uti fortuna mediocri, ein mittelmäßiges Glück haben; *aliqua re et* was haben, besitzen, genießen.

Utrique von beiden Seiten.

Uva passa eine getrocknete Weintraube, Rosine.

V.

Vacare Zeit haben.

Vacillare wanken.

Vadosus feicht, untief.

Valedicere (*xi, ctum*) Lebewohl sagen, Abschied nehmen, *alicui*.

Vanilia Vanille, ein Gewürz.

Vectis coriarius ein Schatzbebaum der Gerber.

Vectura das Tragen, Fahren, die Fuhre, Fracht.

Vegetus frisch, blühend, kraftvoll.

Vehere (*xi, ctum*) führen, ziehen; *navi* vehi schiffen, *curru* fahren, *equo* reiten.

Vela ventis dare die Segel dem Winde überlassen, absegeln, *facere ex aliquo loco*, von einem Orte absegeln.

Venia die Freyheit, Erlaubniß, *impetrare* Erlaubniß erhalten.

Venit aliquid pretio es wird etwas für ein gewisses Wissen Werth verkauft.

Venit aliquid usu es ist etwas gewöhnlich, trägt sich zu.

Venundare (*dedi, datum*) verkaufen.

Vernacula lingua die Muttersprache.

Verfari in aliquo loco, sich wo aufhalten, in aliqua re mit einer Sache beschäftigt seyn.

Versicolor bunt.

Verfare drehen, herumwälzen; *rem animo* eine Sache reiflich überlegen, in *omnes partes aliquid* von allen Seiten etwas betrachten.

Vertere (*ti, sum*) wenden; *res in eo* vertitur, die Sache kommt darauf an.

Vertigo der Schwindel.

Vexare beunruhigen, quälen.

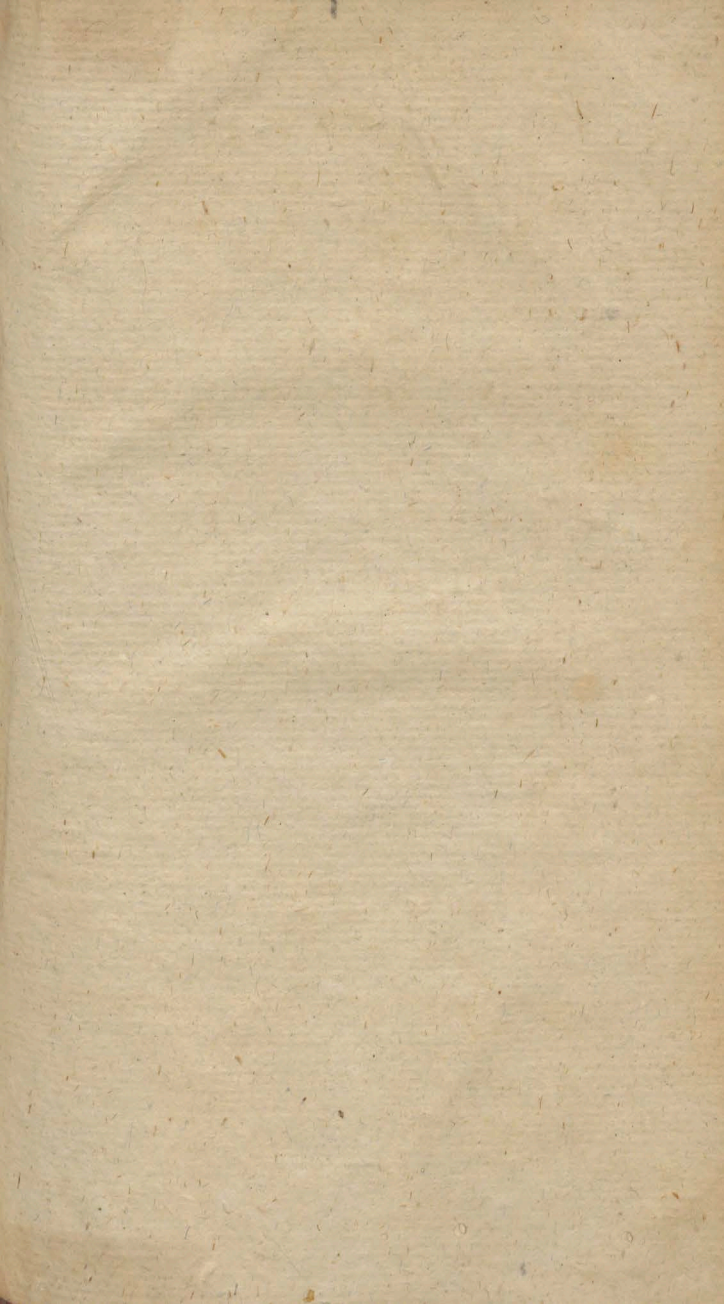
Vexillum nauticum explicare die Flagge aufstecken.

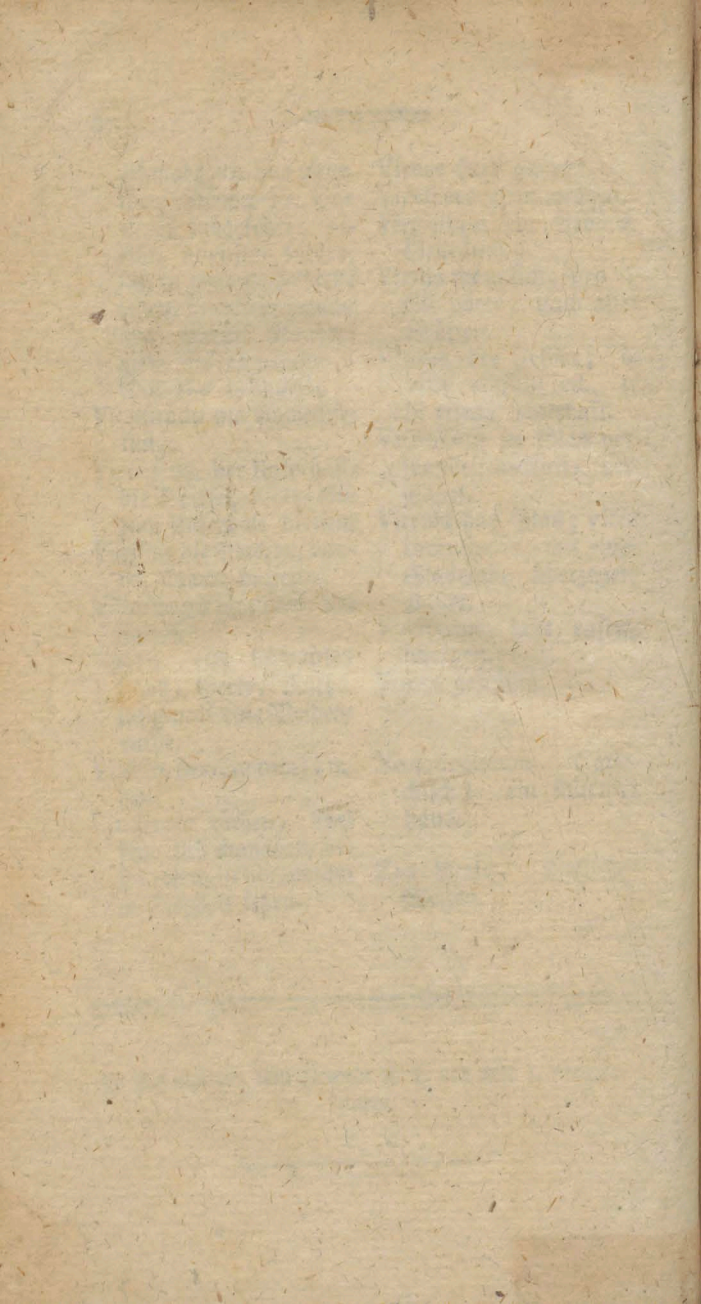
Vibrare schwenken.

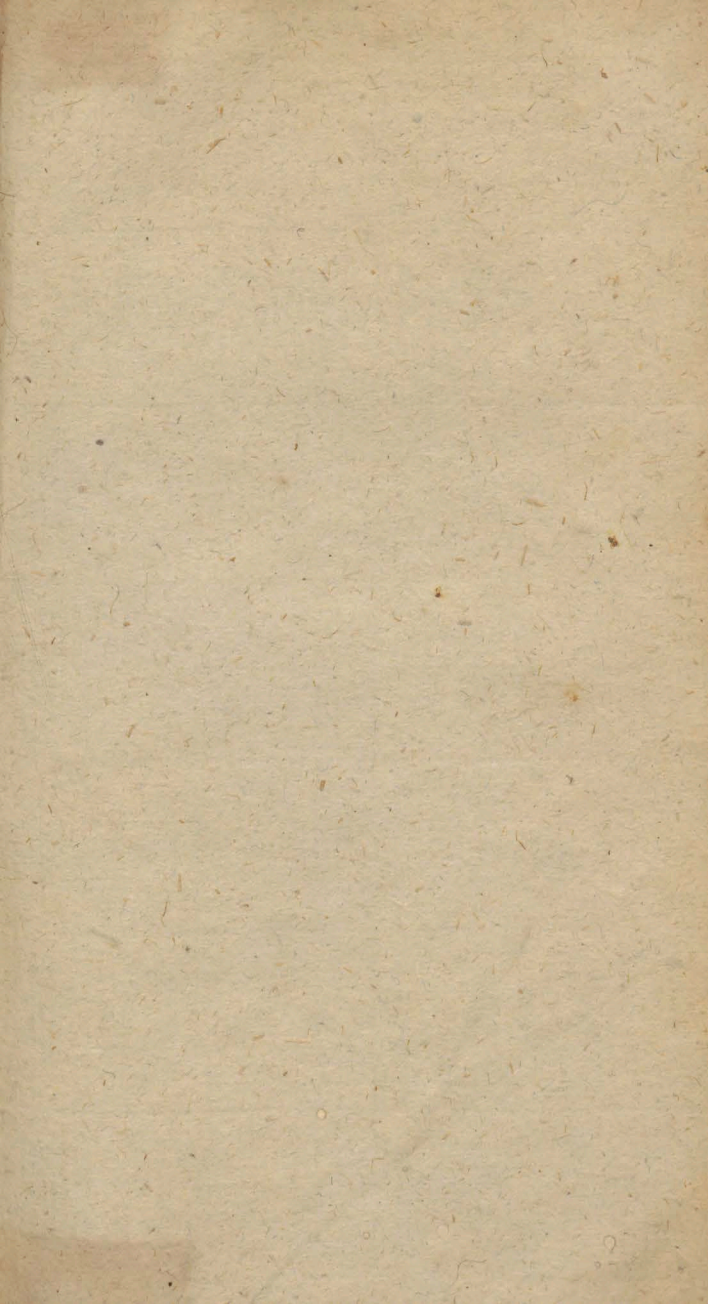
Vices der Wechsel, das Schicksal; *una vice* einmal;

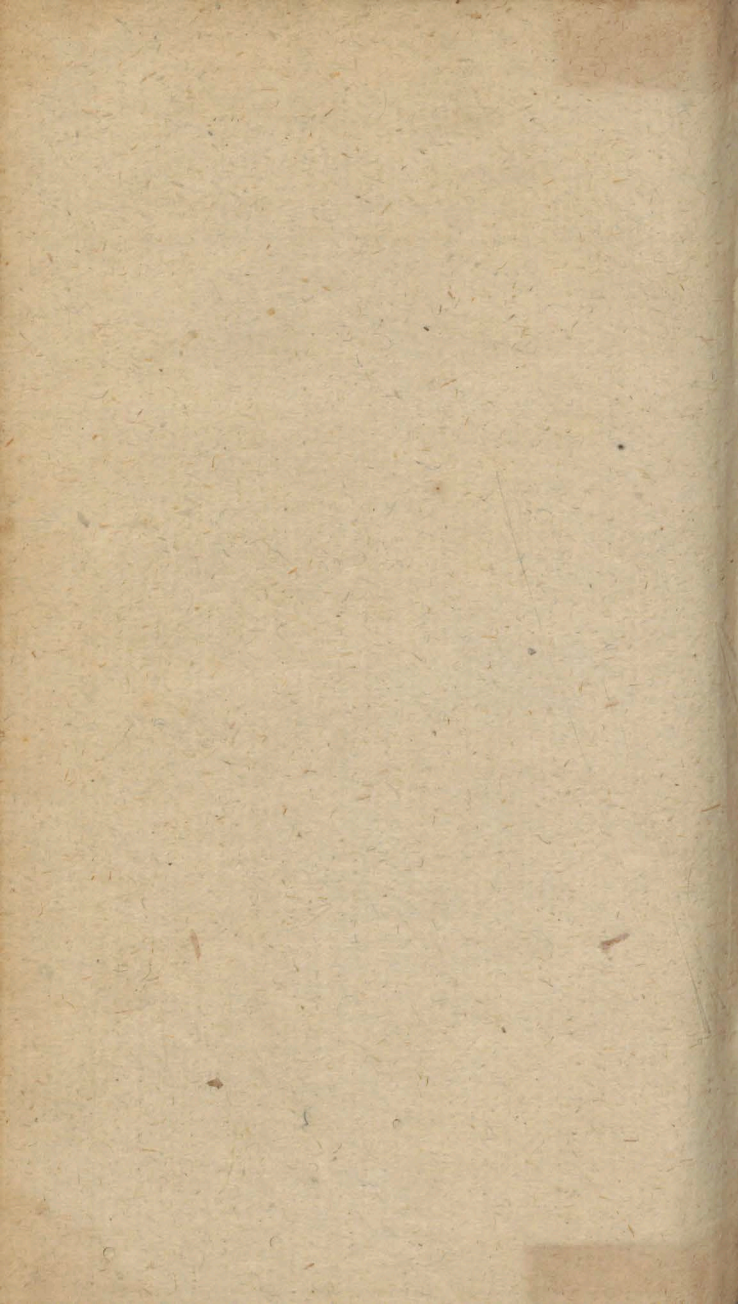
- einmal; vicibus alternis wechselsweise, vice versa umgekehrt; vicem alicujus subire, sich in jemandes Stelle setzen, praestare jemandes Stelle übernehmen, dolere jemandes Schicksal bedauern.
- Vicissitudo die Abwechslung.
- Victus us, der Unterhalt, die Speise; victui esse zum Unterhalt dienen.
- Vigiliae die Wachen, agere, Wache halten.
- Villosus zottigt; canis ein Pudel.
- Vimen ein schwankes Reiß, Gerte, Ruthe, salignum eine Weidenruthe.
- Vincire (vixi, nctum) binden.
- Vindicare rächen, strafen, sich anmaßen, bezaupten, in libertatem in Freyheit setzen.
- Virere (ui) grünen.
- Virescere grün werden.
- Virgultum ein Gebüsch, Gesträuch.
- Virilis männlich; pro virili parte, nach allen Kräften.
- Vitium der Fehler; in vitio aliquid est, es ist etwas fehlerhaft.
- Vitrescere in Glas verwandelt werden, verglasen.
- Vitrum das Glas; vitro incrustatus, mit einer Glasrinde überzogen, glasirt.
- Vociferari laut rufen, schreien.
- Vorax gefräßig.
- X.
- Xenodocheum (griechisch) ein Wirthshaus.
- Z.
- Zea Mais, türkischer Weizen.

Biblioteka Śląska

220634

I